ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 657.432/.433:657.6(043)(478)

RUSSU NICOLAI

PERFECȚIONAREA CONTABILITĂȚII ȘI AUDITULUI DATORIILOR FINANCIARE

522.02. CONTABILITATE; AUDIT; ANALIZĂ ECONOMICĂ

Teză de doctor în științe economice

Conducător științific: **NEDERIȚA Alexandru**
doctor habilitat în științe economice,
profesor universitar

Autor:

CHIȘINĂU, 2025

© RUSSU Nicolai

Cuprins

ADNOTARE **5**

ANNOTATION **6**

АННОТАЦИЯ **7**

LISTA TABELELOR **8**

LISTA FIGURILOR **9**

LISTA ABREVIERILOR ȘI ACRONIMELOR **10**

INTRODUCERE **11**

1. FUNDAMENTE TEORETICE ALE CONTABILITĂȚII ȘI AUDITULUI DATORIILOR FINANCIARE **21**

1.1. Delimitări conceptuale privind datoriile financiare 21

1.2. Abordări naționale și internaționale privind recunoașterea și evaluarea datoriilor financiare 39

1.3. Concluzii la capitolul 1 50

2. ABORDĂRI METODOLOGICO-APLICATIVE ALE CONTABILITĂȚII DATORIILOR FINANCIARE **53**

2.1. Tratamentul contabil al datoriilor financiare și costurilor îndatorării 53

2.2. Probleme actuale ale contabilității datoriilor aferente leasingului financiar 76

2.3. Impactul informațiilor privind datoriile financiare asupra procesului decizional 88

2.4. Concluzii la capitolul 2 105

3. PERFECȚIONAREA AUDITULUI DATORIILOR FINANCIARE **107**

3.1. Planificarea auditului datoriilor financiare 107

3.2. Proceduri analitice și probe de audit aferente auditului datoriilor financiare 117

3.3. Proceduri de finalizare și direcții de valorificare a rezultatelor auditului datoriilor financiare 127

3.4. Concluzii la capitolul 3 136

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI **138**

BIBLIOGRAFIE **146**

ANEXE **162**

Anexa 1 Caracteristicile datoriei financiare conform IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare” 163

Anexa 2 Clasificarea comparativă a datoriilor financiare conform IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare” și SNC „Capital propriu și datorii” 164

Anexa 3 Aspecte comparative privind conceptul „datorii financiare” conform IFRS și US GAAP 165

Anexa 4 Sinteza principalelor studii privind datoriile financiare 166

Anexa 5 Criterii de clasificare a instrumentelor financiare hibride conform IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare” 170

Anexa 6 Clasificarea datoriilor financiare conform IFRS 9, US GAAP (ASC 470) și SNC „Capital propriu și datorii” 171

Anexa 7 Clasificarea datoriilor conform standardului american US GAAP (ASC 470 „Debt”) 172

Anexa 8 Clasificarea comparativă a datoriilor financiare după scadență conform reglementărilor naționale și internaționale 173
Anexa 9 Evaluarea datoriilor financiare conform IFRS 9, US GAAP (ASC 470) și SNC „Capital propriu și datorii” 174
Anexa 10 Calculul diferențelor de curs valutar capitalizate 175
Anexa 11 Calculul ratei medii de capitalizare și a sumei costurilor îndatorării capitalizate 177
Anexa 12 Chestionar de identificare a activelor cu ciclu lung de producție 178
Anexa 13 Perioadele de capitalizare a costurilor îndatorării 179
Anexa 14 Matricea de decizie privind capitalizarea sau recunoașterea ca cheltuieli curente 180
Anexa 15 Metode utilizate în evaluarea ratei medii a împrumuturilor 181
Anexa 16 Date inițiale și calculul ratelor medii ale împrumuturilor 182
Anexa 17 Tratamentul contabil comparativ al tranzacțiilor de leasing 184
Anexa 18 Lista de control a caracteristicilor datoriilor financiare 185
Anexa 19 Informație suplimentară dezvăluită în nota explicativă la situații financiare 186
Anexa 20 Modul de determinare a plafonului de deductibilitate a dobânzilor conform regulii 30% EBITDA 187
Anexa 21 Calculul indicatorilor economici de apreciere a datoriilor financiare 188
Anexa 22 Strategia de audit a datoriilor financiare: document de lucru intern 189
Anexa 23 Declarație de validare a probelor de audit privind datoriile financiare 191
Anexa 24 Acte de implementare 192
Declarația privind asumarea răspunderii 195
CURRICULUM VITAE 196

ADNOTARE

RUSSU Nicolai, „Perfecționarea contabilității și auditului datoriilor financiare", teză de doctor în științe economice, Chișinău, 2025

Structura tezei: adnotarea, introducerea, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografia (161 de titluri), 24 anexe, 145 pagini text de bază, 22 tabele și 20 figuri. Rezultatele obținute sunt publicate în 9 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: datorii financiare, costurile îndatorării, recunoaștere, evaluare, informații contabile, situații financiare, audit, contabilitate, prag de semnificație, proceduri de audit, raționament profesional, diferențe de curs valutar, leasing financiar, împrumuturi, credite bancare, prețuri de transfer.

Domeniul de studiu: contabilitate.

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretico-metodologică și în recomandarea unor soluții pentru contabilitatea și auditul datoriilor financiare, prin identificarea și analiza problemelor conceptuale și aplicative existente, în vederea alinierii la normele și practicile internaționale avansate și a sporirii calității și comparabilității informațiilor financiare.

Obiectivele cercetării: fundamentarea unui cadru conceptual clar privind noțiunea datoriilor financiare; identificarea factorilor problematici de bază ce influențează procesul de recunoaștere, evaluare și raportare a datoriilor financiare, analiza modului în care principiile de evaluare a datoriilor financiare din IAS 32 și IFRS 9 pot fi aplicate sau adaptate în contextul autohton, dezvoltarea metodologiei de stabilire a structurii costurilor îndatorării și contabilizare a lor în contextul obținerii diferitor tipuri de împrumuturi, precum și a recunoașterii diferențelor de curs valutar aferente acestora; analiza problemelor aferente recunoașterii și evaluării costurilor îndatorării în condițiile aplicării legislației fiscale privind prețurile de transfer și legislației civile din domeniul financiar-bancar al RM; fundamentarea economică a recomandărilor privind includerea datoriilor privind leasingul financiar în componența datoriilor financiare; abordarea aspectelor problematice aferente generalizării și prezentării informațiilor privind datoriile financiare în situațiile financiare; elucidarea problemelor aferente planificării auditului datoriilor financiare și stabilirea riscurilor în cazul auditării datoriilor financiare; recomandarea unor modalități noi privind colectarea probelor de audit si stabilirea limitelor de aplicare a acestora în cazul auditului datoriilor financiare; argumentarea direcțiilor de eficientizare a lucrărilor de finalizare a auditului datoriilor financiare și de valorificare a rezultatelor acestora.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute constau în dezvoltarea metodelor eficiente de contabilizare și de auditare a datoriilor financiare printr-o abordare interdisciplinară inovatoare, care îmbină aspectele contabile, fiscale și juridice. Aceasta oferă o clarificare conceptuală și metodologică a tratamentului contabil al datoriilor financiare, precum și recomandări pentru perfecționarea reglementărilor și proceselor de raportare financiară și audit.

Rezultatele științifice obținute derivă din scopul și obiectivele tezei și se referă la: dezvoltarea si aprofundarea conceptuala a noțiunii de datorii financiare; identificarea criteriilor și modalităților de recunoaștere și evaluare a diferitor categorii de datorii financiare; recomandarea unor modalități moderne de contabilizare a costurilor îndatorării; stabilirea impactului prețurilor de transfer asupra contabilității datoriilor financiare; perfecționarea modului de prezentare a informațiilor privind datoriile financiare; îmbunătățirea procesului de colectare și de utilizare a probelor de audit aferente datoriilor financiare; elaborarea propunerilor privind stabilirea riscurilor de audit și pragului de semnificație la auditarea datoriilor financiare; argumentarea direcțiilor de valorificare a rezultatelor auditului datoriilor financiare.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă constă în crearea unui un set de recomandări teoretico-metodologice pentru îmbunătățirea tratamentului contabil și auditului datoriilor financiare, incluzând dezvoltarea unor criterii pentru selectarea metodelor de recunoaștere și evaluare, precum și a unor proceduri mai eficiente de audit a acestora.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice obținute pe parcursul cercetării precum: metodologia de contabilizare a datoriilor privind leasingul ca element al datoriilor financiare, inclusiv schemele de contabilizare; utilizarea modului de calcul a ratei medii pondera te a dobânzilor aferente creditelor bancare; adaptarea unui registru detaliat pentru toate creditele; modul de determinare și de contabilizare a diferențelor de curs valutar eligibile capitalizării; reconfigurarea strategiei de planificare a auditului datoriilor financiare, au fost implementate la unele entități din RM: Bucuria SA, Vinăria Purcari SRL și First Audit International SRL.

Materialele investigației pot fi utilizate în procesul didactic al instituțiilor de învățământ și de instruire profesională cu profil economic.

ANNOTATION

RUSSU Nicolai, „Improving accounting and auditing of financial liabilities", PhD thesis in economics, Chisinau, 2025

Thesis structure: annotation, introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography (161 titles), 24 appendices, 145 pages of main text, 22 tables, and 20 figures. The results obtained are published in 9 scientific papers.

Keywords: financial liabilities, borrowing costs, recognition, measurement, accounting information, financial statements, audit, accounting, materiality threshold, audit procedures, professional judgment, foreign exchange rate differences, finance leases, loans, bank loans, transfer prices.

Field of study: accounting.

The purpose of the research is to provide a theoretical and methodological basis and recommend solutions for the accounting and auditing of financial liabilities by identifying and analyzing existing conceptual and practical issues, with a view to aligning with advanced international standards and practices and improving the quality and comparability of financial information.

Research objectives: to establish a clear conceptual framework for the notion of financial liabilities; to identify the key problematic factors influencing the process of recognition, measurement, and reporting of financial liabilities; analyzing how the principles for measuring financial liabilities in IAS 32 and IFRS 9 can be applied or adapted in the domestic context; developing a methodology for determining the structure of borrowing costs and accounting for them in the context of obtaining different types of loans, as well as recognizing the related foreign exchange rate differences; analysis of issues related to the recognition and measurement of borrowing costs under the application of tax legislation on transfer pricing and civil legislation in the financial and banking sector of the RM; economic justification of recommendations on the inclusion of finance lease liabilities in financial liabilities; addressing issues related to the generalization and presentation of information on financial liabilities in financial statements; clarifying issues related to the planning of financial liability audits and establishing risks in the case of financial liability audits; recommending new methods for collecting audit evidence and establishing the limits of their application in the case of financial liability audits; arguing for ways to streamline the work of completing financial liability audits.

The novelty and scientific originality of the results obtained consist in the development of effective methods for accounting and auditing financial liabilities through an innovative interdisciplinary approach that combines accounting, tax, and legal aspects. This provides conceptual and methodological clarification of the accounting treatment of financial liabilities, as well as recommendations for improving accounting and auditing regulations and reporting processes.

The scientific results obtained derive from the purpose and objectives of the thesis and refer to: the development and conceptual deepening of the notion of financial liabilities; the identification of criteria and methods for recognizing and evaluating different categories of financial liabilities; the recommendation of modern methods for accounting for borrowing costs; establishing the impact of transfer prices on the accounting of financial liabilities; improving the presentation of information on financial liabilities; improving the process of collecting and using audit evidence related to financial liabilities; developing proposals for establishing audit risks and the materiality threshold when auditing financial liabilities; justifying the directions for capitalizing on the results of the financial liability audit.

The theoretical significance and practical value lie in the creation of a set of theoretical and methodological recommendations for improving the accounting treatment and auditing of financial liabilities, including the development of criteria for selecting recognition and measurement methods, as well as more effective procedures for auditing them.

Implementation of scientific results. Scientific results obtained during the research, such as: the methodology for accounting for lease liabilities as part of financial liabilities, including accounting schemes; the use of the weighted average interest rate calculation method for bank loans; adaptation of a detailed register for all loans; method of determining and accounting for foreign exchange rate differences eligible for capitalization; reconfiguration of the financial liability audit planning strategy, were implemented in some entities in the RM: Bucuria SA, Vinăria Purcari SRL, and First Audit International SRL.

The investigation materials can be used in the teaching process of educational and professional training institutions with an economic profile.

АННОТАЦИЯ

РУССУ Николай, «Совершенствование учета и аудита финансовых обязательств», кандидатская диссертация по экономике, Кишинев, 2025 г.

Структура диссертации: аннотация, введение, три главы, выводы и рекомендации, библиография (161 наименований), 24 приложений, 145 страниц основного текста, 22 таблицы и 20 фигур. Полученные результаты опубликованы в 9 научных работах.

Ключевые слова: финансовые обязательства, затраты по займам, признание, оценка, бухгалтерская информация, финансовая отчетность, аудит, бухгалтерский учет, порог существенности, аудиторские процедуры, профессиональное суждение, курсовые валютные разницы, финансовый лизинг, займы, банковские кредиты, трансфертные цены.

Область исследования: бухгалтерский учет.

Цель исследования заключается в теоретико-методологическом обосновании и рекомендации решений для учета и аудита финансовых обязательств путем выявления и анализа существующих концептуальных и прикладных проблем с целью приведения их в соответствие с передовыми международными нормами и практиками, а также повышения качества и сопоставимости финансовой информации.

Задачи исследования: обоснование четкой концептуальной основы понятия финансовых обязательств; выявление основных проблемных факторов, влияющих на процесс признания, оценки и отражения финансовых обязательств в отчетности; анализ того, как принципы оценки финансовых обязательств из IAS 32 и IFRS 9 могут быть применены или адаптированы в местном контексте; разработка методологии определения структуры затрат по займам и их учета в контексте получения различных типов займов, а также признания связанных с ними курсовых валютных разниц; анализ проблем, связанных с признанием и оценкой затрат по займам в условиях применения налогового законодательства о трансфертных ценах и гражданского законодательства в финансово-банковской сфере РМ; экономическое обоснование рекомендаций по включению задолженности по финансовому лизингу в состав финансовых обязательств; рассматривание проблемных аспектов, связанных с обобщением и представлением информации о финансовых обязательствах в финансовой отчетности; разъяснение проблем, связанных с планированием аудита финансовых обязательств и определением рисков при аудите финансовых обязательств; рекомендация новых способов сбора аудиторских доказательств и определение пределов их применения при аудите финансовых обязательств; обоснование направлений повышения эффективности работ по завершению аудита финансовых обязательств.

Новизна и научная оригинальность полученных результатов заключаются в разработке эффективных методов учета и аудита финансовых обязательств с помощью инновационного междисциплинарного подхода, который объединяет бухгалтерские, налоговые и юридические аспекты. Это дает концептуальное и методологическое разъяснение бухгалтерского учета финансовых обязательств, а также рекомендации по совершенствованию нормативных актов и процессов отчетности в области бухгалтерского учета и аудита.

Научные результаты, полученные в ходе исследования, вытекают из цели и задач диссертации и касаются: развития и концептуального углубления понятия финансовых обязательств; определения критериев и способов признания и оценки различных категорий финансовых обязательств; рекомендации по современным способам учета затрат по займам; определению влияния трансфертных цен на учет финансовых обязательств; совершенствования способа представления информации о финансовых обязательствах; улучшению процесса сбора и использования аудиторских доказательств, относящихся к финансовым обязательствам; разработки предложений по определению аудиторских рисков и порога существенности при аудите финансовых обязательств; обоснования направлений использования результатов аудита финансовых обязательств.

Теоретическое значение и практическая ценность заключаются в создании набора теоретико-методологических рекомендаций по совершенствованию учета и аудита финансовых обязательств, включая разработку критериев выбора методов признания и оценки, а также более эффективных процедур их аудита.

Внедрение научных результатов. Научные результаты, полученные в ходе исследования, такие как: методология учета задолженности по лизингу как элемента финансовой задолженности, включая схемы учета; использование метода расчета средневзвешенной процентной ставки по банковским кредитам; адаптация подробного реестра для всех кредитов; метод определения и учета курсовых валютных разниц, подлежащих капитализации; перенастройка стратегии планирования аудита финансовых обязательств, были внедрены в некоторых организациях РМ: Bucuria SA, Vinăria Purcari SRL и First Audit International SRL.

Материалы исследования могут быть использованы в учебном процессе образовательных учреждений и профессиональных учебных центров с экономическим профилем.

LISTA TABELELOR

Tabelul 1.1. Analiza comparativă a definițiilor datoriilor financiare în reglementările naționale și internaționale..... 22
Tabelul 1.2. Informații generale privind lucrările științifice ce abordează probleme ale contabilității datoriilor financiare 29
Tabelul 1.3. Compararea formelor de datorii financiare în funcție de natură în RM..... 32
Tabelul 1.4. Clasificarea datoriilor financiare după diferite criterii economice..... 36
Tabelul 1.5. Criterii de recunoaștere a datoriilor financiare în baza cadrelor normative internaționale..... 40
Tabelul 1.6. Particularități de clasificare a datoriilor conform IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”..... 42
Tabelul 2.1. Caracteristica costurilor unui contract de împrumut conform diferitor acte normative..... 62
Tabelul 2.2. Criterii de identificare și asemănare a costurilor unui împrumut..... 64
Tabelul 2.3. Asemănări şi deosebiri între leasing şi alte forme de finanțare..... 79
Tabelul 2.4. Aspecte comparative privind abordarea financiară a leasingului..... 83
Tabelul 2.5. Graficul de rambursare a plăților de leasing..... 86
Tabelul 2.6. Înregistrări contabile aferente leasingului conform IFRS 16 „Contracte de leasing”..... 87
Tabelul 2.7. Modul de prezentare a informațiilor privind datoriile financiare în situațiile financiare..... 91
Tabelul 2.8. Analiza limitărilor informațiilor privind datoriile financiare în note explicative..... 93
Tabelul 2.9. Metode aplicabile pentru stabilirea prețurilor de transfer la împrumuturi între părți afiliate..... 97
Tabelul 2.10. Indicatori de bază pentru analiza datoriilor financiare..... 103
Tabelul 3.1. Deficiențe în auditul datoriilor financiare și soluții strategice..... 112
Tabelul 3.2. Aspecte dificile și impactul asupra planului de audit al datoriilor financiare..... 113
Tabelul 3.3. Surse directe și indirecte pentru aprecierea pragului de semnificație în auditarea datoriilor financiare..... 120
Tabelul 3.4. Probleme și soluții recomandate privind auditul datoriilor financiare..... 121
Tabelul 3.5. Programul de audit pentru controlul datoriilor financiare..... 126
Tabelul 3.6. Categoriile opiniilor de audit în raport cu constatările efectuate în procesul de verificare a datoriilor financiare..... 133

LISTA FIGURILOR

Fig. 1.1. Situații decizionale privind clasificarea datoriilor financiare conform IAS 32 „Instrumente financiare: Prezentare”..... 24
Fig. 1.2. Analiza comparativă a abordărilor naționale și internaționale privind datoriile financiare..... 25
Fig. 1.3. Tendințe de cercetare în literatura de specialitate în perioada 1990-2024..... 28
Fig. 1.4. Rețeaua conexiunilor între autori, cuvinte-cheie și țări în domeniul contabilității datoriilor financiare la nivel global în perioada 1990-2024..... 30
Fig. 1.5. Tratamentul contabil comparativ al factoringului..... 35
Fig. 1.6. Aspecte comparative ale datoriilor privind leasingul financiar și datoriile comerciale..... 38
Fig. 1.7. Aspecte comparative ale recunoașterii datoriilor financiare conform reglementărilor naționale și internaționale..... 41
Fig. 1.8. Abordarea decizională a datoriilor curente și pe termen lung conform IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”..... 43
Fig. 1.9. Evaluarea inițială a datoriilor financiare..... 45
Fig. 1.10. Analiza comparativă a limitărilor aplicabile dobânzilor în RM..... 48
Fig. 2.1. Punctele problematice sub aspect metodologico-practic ale abordărilor contabile privind diferențele de curs valutar prin prisma costurilor îndatorării..... 58
Fig. 2.2. Algoritmul de calcul a sumei diferențelor de curs capitalizate..... 60
Fig. 2.3. Modelul integrat de evaluare și corelație a costurilor îndatorării și DAE..... 67
Fig. 2.4. Etapele de capitalizare a costurilor îndatorării..... 70
Fig. 2.5. Evaluarea comparativă a metodelor identificate de autor în baza literaturii de specialitate..... 75
Fig. 2.6. Algoritmul selecției tranzacțiilor privind împrumuturile prin prisma prețurilor de transfer..... 97
Fig. 2.7. Modul de raportare și ajustare fiscală a dobânzilor în RM..... 100
Fig. 3.1. Caracteristicile strategiei de audit a datoriilor financiare..... 110
Fig. 3.2. Abordări strategice de efectuare a auditului datoriilor financiare..... 111
Fig. 3.3. Indicatori financiari utilizați în auditul datoriilor financiare..... 124

LISTA ABREVIERILOR ȘI ACRONIMELOR

ANACEC	Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare
ATAD	Anti-Tax Avoidance Directive / Directiva împotriva evitării obligațiilor fiscale
ASC	Accounting Standards Codification / Codificarea Standardelor de Contabilitate
BDI	Baze de Date Internaționale
BNM	Banca Naţională a Moldovei
CC	Codul civil al Republicii Moldova
CIM	Costurile îndatorării manageriale
CE	Comisia Europeană
CEE	Comunitatea Economică Europeană
CHIBOR	Rată de referință pe piața interbancară - Chișinău Interbank Offered Rate
CF	Codul fiscal al Republicii Moldova
CSRD	Directiva privind raportarea de către întreprinderi de informații privind durabilitatea
DAE	Dobânda anuală efectivă
Dc	Dobânda contractuală
Directiva 2013/34/UE	Directiva 2013/34/UE privind situațiile financiare anuale, situațiile financiare consolidate și rapoartele conexe ale anumitor tipuri de întreprinderi
EBITDA	Indicator economic - Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization
EY	Compania de Audit Ernst & Young
ERV	Expunerea la risc valutar
IAS	International Accounting Standards / Standarde Internaționale de Contabilitate
IASB	International Accounting Standards Board / Consiliul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate
IFRS	Standarde Internaționale de Raportare Financiară
IFRIC	International Financial Reporting Interpretations Committee / Comitetul pentru Interpretări ale Standardelor Internaționale de Raportare Financiară
ISA	International Standards on Auditing / Standardele Internaționale de Audit
IT	Tehnologii Informaționale
IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
ISQM	International Standard on Quality Management / Standardul Internațional privind Managementul Calității
KAM	Key Audit Matters / Aspecte-Cheie de Audit
LCRF	Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017
MDL	Valută - lei moldovenești
NIF	Nivelul de îndatorare financiară
RAP	Principii de contabilitate ale Federației Ruse
RM	Republica Moldova
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development / Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
SMART	Specific Măsurabil Realizabil Realistic Bazat pe Timp
SPD	Siguranța plății dobânzilor
SNC	Standarde Naționale de Contabilitate
SUA	Statele Unite ale Americii
TVA	Taxa pe valoarea adăugată
TNMM	Transactional Net Margin Method / Metoda marjei nete tranzacționale
UE	Uniunea Europeană
US GAAP	Principii contabile general acceptate în Statele Unitele ale Americii
WoS	Baza de date Web of Science

INTRODUCERE

Actualitatea temei de cercetare și importanța problemei abordate. În condițiile globalizării, gestionarea datoriilor financiare a devenit un element esențial pentru sustenabilitatea și competitivitatea entităților economice. Directivele Uniunii Europene (UE), Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS/IAS) și Standardele Internaționale de Audit (ISA) impun cerințe tot mai stricte în ceea ce privește recunoașterea, evaluarea și raportarea datoriilor financiare, având în vedere impactul acestora în procesul decizional. În contextul obținerii Republicii Moldova (RM) a statutului de țară candidat în UE, armonizarea contabilității și auditului cu reglementările europene și internaționale constituie un proces important pentru creșterea transparenței financiare și facilitarea accesului entităților la piețele externe de capital.

Evoluția pieței financiare a condus la diversificarea formelor de finanțare utilizate de entități, de la credite bancare tradiționale la instrumente alternative, cum ar fi leasingul financiar și obligațiunile corporative. În același timp, diferențele de curs valutar și costurile îndatorării generează dificultăți în aplicarea unui tratament contabil uniform, ceea ce poate afecta comparabilitatea situațiilor financiare și predictibilitatea riscurilor financiare asociate.

Un aspect tot mai discutat la nivel internațional este utilizarea prețurilor de transfer și a împrumuturilor între părți afiliate pentru optimizare fiscală, ceea ce poate conduce la manipularea indicatorilor financiari și la diminuarea bazei impozabile.

În acest context, cercetarea problemelor contabilității și auditului datoriilor financiare este de actualitate din perspectivă teoretică, prin dezvoltarea unor modele conceptuale îmbunătățite. Un grad mare de actualitate conferă și perspectiva practică, prin formularea unor recomandări care să optimizeze raportarea și verificarea datoriilor financiare. Astfel, studiul de față contribuie la clarificarea și perfecționarea tratamentelor contabile și a metodologiilor de audit ce se aplică asupra datoriilor financiare, având un impact semnificativ asupra transparenței, relevanței și comparabilității informațiilor financiare.

Descrierea situației în domeniu și identificarea problemelor cercetării. Problematica contabilității și auditului datoriilor financiare reprezintă un subiect de interes major atât în literatura de specialitate autohtonă, cât și în cercetările realizate la nivel internațional. Numeroși autori, din *RM* precum: Bădicu G., Dima M., Dolghi C., Graur A., Iachimovschi A., Mihaila S., Nederița A.; *din România*: Bojian O., Domil A., Dumitrescu A., Grosu V., Mateș D., Paraschivescu D. M., Pătrașcu L.; *din Federația Rusă:* Șcepotiov A.; *din Marea Britanie:* Cairns D., Massoudi D., Roestel V., Taplin R., Tarca A.; *din SUA:* Kieso D. E., Warfield T., Weygandt J., au analizat diferite aspecte legate de recunoașterea, evaluarea și auditul datoriilor financiare, oferind perspective variate asupra impactului acestora asupra performanței financiare a entităților.

Autorii nominalizați au examinat doar unele aspecte generale ale contabilităţii și auditului datoriilor financiare. De asemenea are importanță soluționarea problemelor în contextul armonizării legislației naționale la acquis-ul comunitar.

În pofida interesului crescut, există lacune semnificative în ceea ce privește armonizarea tratamentelor contabile aplicabile datoriilor financiare, în special a leasingului financiar, costurilor îndatorării, diferențelor de curs valutar și prețurilor de transfer. Diferențele dintre reglementările naționale (SNC) și standardele internaționale (IFRS 9 „Instrumente financiare", IFRS 16 „Contracte de leasing", IAS 23 „Costurile îndatorării") creează provocări în aplicarea unor metode contabile uniforme, afectând comparabilitatea situațiilor financiare. În RM, SNC conțin prevederi care diferă de IFRS, ceea ce poate conduce la inconsistențe în raportări și dificultăți în aplicarea standardelor internaționale de către contabili și auditori.

Două aspecte care rămân pentru cercetări viitoare sunt legate de modul de evaluare și reflectare în contabilitate a *datoriilor financiare în criptomonede* și analiza impactului *inteligenței artificiale* asupra evaluării, prognozei și controlului datoriilor financiare.

Un aspect critic îl reprezintă și utilizarea împrumuturilor între persoanele afiliate și a prețurilor de transfer ca instrumente de optimizare fiscală sau manipulare financiară. Lipsa unor reglementări stricte permite aplicarea unor dobânzi artificiale în tranzacțiile dintre părți afiliate, afectând atât indicatorii financiari, cât și obligațiile fiscale ale entităților.

O altă problemă semnificativă este impactul fluctuațiilor cursului de schimb valutar asupra datoriilor financiare. Diferențele de curs valutar pot influența semnificativ valoarea obligațiilor financiare și costurile îndatorării, iar lipsa unei metodologii clare privind tratamentul acestora în diferite sisteme contabile generează incertitudine și afectează comparabilitatea situațiilor financiare. Similar, leasingul financiar este un domeniu unde tratamentele contabile diferă semnificativ între SNC „Contracte de leasing" și IFRS 16 „Contracte de leasing", ceea ce poate denatura indicatorii de performanță și poziția financiară a entităților.

În plus, auditul datoriilor financiare generează provocări legate de aplicarea pragului de semnificație și de eficiența procedurilor de verificare. ISA 320 „Pragul de semnificație în planificarea și efectuarea unui audit" definește pragul de semnificație ca fiind suma stabilită de auditor pentru a determina dacă denaturările din situațiile financiare sunt relevante pentru utilizatori. Totuși, aplicarea acestuia variază în funcție de complexitatea datoriilor financiare și de riscurile specifice fiecărei entități, ceea ce poate duce fie la subevaluarea riscurilor, fie la identificarea insuficientă a erorilor contabile.

Totodată, discrepanțele dintre IFRS și US GAAP în ceea ce privește contabilizarea și raportarea datoriilor financiare rămân o provocare majoră. Spre exemplu, în US GAAP, regulile de recunoaștere a datoriilor permit o flexibilitate mai mare în aplicare, ceea ce poate duce la

tratamente contabile neuniforme și la riscuri legate de omiterea anumitor obligații financiare din situații financiare. Această abordare afectează transparența informațiilor financiare și ridică necesitatea unei armonizări între principalele cadre de raportare pentru a reduce diferențele de tratament contabil.

În acest context, prezenta cercetare urmărește să abordeze aceste probleme printr-o analiză detaliată a contabilității și auditului datoriilor financiare, să identifice lacunele din reglementările actuale și să formuleze recomandări pentru optimizarea tratamentului contabil și sporirea transparenței raportărilor financiare. Studiul își propune să contribuie la clarificarea metodologiilor de recunoaștere și evaluare a datoriilor financiare și a costurilor aferente acestora. Perfecționările au scop de îmbunătățire a procesului decizional al entităților economice și consolidare a practicilor de audit pentru asigurarea relevanței și fiabilității informațiilor raportate.

Problema științifică importantă soluționată în teză constă în analiza complexă a abordărilor naționale și internaționale privind noțiunea, clasificarea, recunoașterea, evaluarea și raportarea datoriilor financiare și auditarea acestora, prin dezvoltarea unei metodologii integrate și prin formularea unor soluții moderne și eficiente care să asigure aplicarea coerentă a standardelor, reducerea riscurilor și creșterea calității și comparabilității informațiilor financiare. Perfecționarea cadrului metodologic privind contabilitatea și auditul datoriilor financiare, în particular optimizarea procesului de recunoaștere, evaluare și auditare a acestora va conduce la identificarea și reducerea discrepanțelor în aplicarea standardelor de contabilitate, diminuarea impactului riscurilor financiare asupra situațiilor financiare și îmbunătățirea mecanismelor de raportare. Soluțiile propuse au scopul de a fundamenta un model conceptual unitar care să permită aplicarea unor metode îmbunătățite de contabilizare și audit, facilitarea comparabilității situațiilor financiare între entități și reducerea riscurilor asociate interpretărilor neuniforme ale reglementărilor contabile. Acest fapt va contribui la creșterea fiabilității informațiilor utilizate în procesul decizional al entităților și al autorităților de reglementare și control.

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretico-metodologică și în recomandarea unor soluții pentru contabilitatea și auditul datoriilor financiare, prin identificarea și analiza problemelor conceptuale și aplicative existente, în vederea alinierii la normele și practicile internaționale avansate și a sporirii calității și comparabilității informațiilor financiare.

În acest sens, teza vizează evaluarea impactului datoriilor financiare și a costurilor asupra poziției economico-financiare a entităților, analizarea cadrului normativ aplicabil și dezvoltarea unor metodologii pentru optimizarea recunoașterii, evaluării și auditului acestora, fapt care contribuie la creșterea fiabilității informațiilor financiare și a eficienței controlului intern. Investigarea complexă a aspectelor teoretice și aplicative aferente contabilității și auditului

datoriilor financiare se manifestă ca scop în vederea fundamentării direcțiilor de modernizare a acestora în conformitate cu normele internaționale.

Pentru realizarea scopului propus, cercetarea urmărește atingerea următoarelor ***obiective***:

- fundamentarea unui cadru conceptual clar privind noțiunea datoriilor financiare, prin analiza critică a abordărilor din literatura de specialitate și concretizarea criteriilor de clasificare a acestora;
- identificarea factorilor problematici de bază ce influențează procesul de recunoaștere, evaluare și raportare a datoriilor financiare, precum și examinarea tendințelor internaționale și a reglementărilor contabile și fiscale relevante în contextul RM;
- analiza modului în care principiile de evaluare a datoriilor financiare din IAS 32 „Instrumente financiare: Prezentare" și IFRS 9 „Instrumente financiare" pot fi aplicate sau adaptate în contextul autohton, luând în considerare necesitatea armonizării raportărilor contabile cu cerințele mediului economic din RM;
- dezvoltarea metodologiei de contabilizare a costurilor îndatorării și contabilizare a lor în contextul obținerii diferitor tipuri de împrumuturi, precum și a recunoașterii diferențelor de curs valutar aferente acestora;
- analiza problemelor aferente recunoașterii și evaluării costurilor îndatorării în condițiile aplicării legislației fiscale privind prețurile de transfer și legislației civile din domeniul financiar-bancar al RM;
- fundamentarea economică a recomandărilor privind includerea datoriilor privind leasingul financiar în componența datoriilor financiare și adaptarea reglementărilor internaționale la experiența autohtonă;
- abordarea aspectelor problematice aferente generalizării și prezentării informațiilor privind datoriile financiare în situațiile financiare și impactul acestora asupra procesului decizional;
- elucidarea problemelor aferente planificării auditului și stabilirea riscurilor în cazul auditării datoriilor financiare;
- abordarea unor modalități noi privind colectarea probelor de audit si stabilirea limitelor de aplicare a acestora în cazul auditului datoriilor financiare;
- argumentarea direcțiilor de eficientizare a lucrărilor de finalizare a auditului datoriilor financiare și de valorificare a rezultatelor acestora.

Obiectivele cele mai importante setate de autor în lucrarea în cauză se identifică prin examinarea detaliată a aspectului juridic și cel contabil al informațiilor generate privind datoriile financiare cu perspectiva stabilirii diferențelor și asemănărilor care pot contribui calitativ la

obținerea unor similitudini și divergențe de abordare, precum și dezvoltarea recomandărilor metodologice și practice în vederea perfecționării aspectului organizațional și procedural al informațiilor contabile privind datoriile financiare.

Metodologia cercetării utilizată în teză îmbină metode teoretice, empirice și aplicative, având ca scop investigarea contabilității și auditului datoriilor financiare. Studiul este orientat atât spre analiza cadrului normativ și teoretic, cât și spre examinarea aplicabilității acestuia în practică, prin raportarea la experiențele entităților economice și practicile contabile și de audit.

În procesul elaborării tezei, autorul a studiat și analizat prevederile actelor normative din RM și din alte țări privind contabilitatea și auditul datoriilor financiare, precum IFRS/IAS, ISA și Directivele UE.

În cadrul cercetării au fost utilizate procedee specifice cum ar fi: inducția, deducția, sinteza materialului teoretic, metode cantitative și calitative de analiza, generalizarea și sistematizarea informațiilor, precum și abordări generale și specifice privind clasificarea, compararea, selectarea, gruparea, recunoașterea, evaluarea, perfectarea documentara, reflectarea datoriilor financiare în conturile contabile și în situaţiile financiare, auditarea datoriilor financiare.

Procedeele și tehnicile de cercetare anticipează utilizarea focusată a modelelor specifice pentru extragerea necesară și urmărită a informațiilor privind datoriile financiare și costurile îndatorării, având în vedere reglementările în vigoare. Metodele generale de studiu aplicate în cercetare se prezintă prin analiza şi sinteza informațiilor din actele normative de specialitate, lucrările savanților și experților şi practicile utilizate pe larg. Procedeele de agregare şi dezagregare, se aplică în situații specifice și la nivel concret ceea ce reprezintă o soluție palpabilă pentru realizarea cu succes a obiectivelor menționate în introducere.

Aceste metode, procedee și tehnici sunt completate de utilizarea modelării și simulării financiare, pentru a analiza impactul diferitelor metode de recunoaștere și evaluare a datoriilor financiare asupra poziției financiare și performanței entităților. De asemenea, analiza economico-financiară permite evidențierea modului în care factori precum costurile îndatorării, diferențele de curs valutar și prețurile de transfer influențează structura capitalului și deciziile economice.

Autorul abordează tema dintr-o perspectivă integrativă, aplicând metode generale de analiză economică în strânsă legătură cu științele juridice, concentrându-se asupra datoriilor financiare și a implicațiilor juridice generate de reflectare~~a~~ contabilă a acestora asupra costurilor îndatorării. În acest context, a fost examinată legislația fiscală și cea civilă, în vederea determinării impactului pe care îl au asupra modului de contabilizare a datoriilor financiare și asupra gradului de transparență a informației raportate.

În ceea ce privește auditul datoriilor financiare, cercetarea a inclus analiza pragului de semnificație și a procedurilor utilizate pentru verificarea veridicității informațiilor raportate. Prin

aplicarea metodei investigării metodologice, au fost analizate riscurile asociate auditului datoriilor financiare, cu accent pe identificarea potențialelor erori sau manipulări contabile. Totodată, a fost examinată corelația dintre pragul de semnificație și riscurile financiare asociate împrumuturilor intra-grup, leasingului financiar și garanțiilor oferite între entități.

Utilizarea tehnicilor și procedeelor respective în interpretarea legislației civile, prin prisma raporturilor juridice existente și a modului lor de reflectare contabilă, contribuie la o mai bună înțelegere a conexiunii dintre intențiile economice și realitățile juridice, așa cum acestea sunt prezentate în informațiile contabile. Aplicarea selectivă și/sau combinată a metodelor prezentate urmărește valorificarea potențialului oferit de contabilitatea financiară în analiza datoriilor financiare, precum și adaptarea auditului aferent la practicile curente, generând informații relevante pentru utilizatori. Pornind de la aceste constatări, se conturează un demers de cercetare cu pronunțat caracter interdisciplinar și aplicativ, concentrat asupra evoluției dinamice a fenomenelor economice care fundamentează analiza și influențează sursele primare de investigare a datoriilor financiare.

Această cercetare propune un model integrat de analiză, combinând perspective din contabilitate, audit și fiscalitate, oferind o imagine clară asupra tratamentului datoriilor financiare. Rezultatele obținute vor putea fi utilizate de autoritățile de reglementare pentru perfecționarea cadrului normativ, de auditori și contabili pentru îmbunătățirea practicilor de raportare și control, precum și de entitățile pentru o administrare mai eficientă a datoriilor financiare**.**

Ipoteza cercetării se bazează pe premisa, că dezvoltarea unor metode clare și aplicabile de recunoaștere, evaluare și auditare a datoriilor financiare determină sporirea transparenței informațiilor raportate în situațiile financiare, reduce incertitudinile de aplicare a standardelor de contabilitate și audit și oferă un fundament solid pentru deciziile manageriale. Totodată, corectitudinea raportării și integrarea acestor metode contribuie la gestionarea riscurilor și la diminuarea erorilor contabile.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute constau în dezvoltarea metodelor eficiente de contabilizare și de auditare a datoriilor financiare printr-o abordare interdisciplinară inovatoare, care îmbină aspectele contabile, fiscale și juridice. Aceasta oferă o clarificare conceptuală și metodologică a tratamentului contabil al datoriilor financiare, precum și recomandări pentru perfecționarea reglementărilor și proceselor de raportare financiară și de audit.

Principalele elemente de noutate și originalitate științifică includ:

- dezvoltarea și aprofundarea conceptului definitoriu de datorii financiare și a elementelor componente ale noțiunii complexe de datorii financiare;
- recomandarea unor criterii noi de clasificare a datoriilor financiare, având ca bază cadrul normativ internațional și european;

- identificarea și soluționarea problemelor aferente recunoașterii și evaluării datoriilor financiare;
- perfecționarea politicilor de contabilizare a costurilor îndatorării și a diferențelor de curs, care sunt adaptate diferitor tipuri de împrumuturi;
- elaborarea unor recomandări pentru calculul, evaluarea și contabilizarea costurilor îndatorării, în contextul prețurilor de transfer și dobânzii anuale efective (DAE);
- fundamentarea necesității de includere a datoriilor privind leasingul financiar în componența datoriilor financiare și recomandarea unei noi metodologiei de contabilizare a acestora;
- aplicarea impactului informațiilor privind datoriile financiare, inclusiv datele din notele explicative și indicatorii ajustați realității economice naționale, asupra deciziilor economico-financiare;
- elaborarea unui model de strategie de audit a datoriilor financiare ca obiect separat de verificare, care include evaluarea riscurilor și planificarea testelor de control;
- concretizarea procedurilor de obținere a probelor de audit specifice datoriilor financiare, utilizând testarea detaliata a tranzacțiilor și soldurilor, corelată cu pragul de semnificație;
- perfecționarea procedurilor de finalizare a auditului datoriilor financiare și de valorificare a rezultatelor acestuia în procesul decizional, aplicând și indicatori din analiza economică.

Prin aceste contribuții, autorul a evidențiat nu doar aspectul teoretic și aplicativ al contabilității și auditului datoriilor financiare, ci și a propus instrumente metodologice utile, care sporesc calitatea raportării și fundamentează mai bine deciziile managementului.

Semnificația teoretică a tezei constă în extinderea și aprofundarea cunoștințelor privind contabilitatea și auditul datoriilor financiare și în propunerea unor soluții metodologice ce se aplică în analiza și raportarea diferitor tranzacții economice.

Astfel, *semnificația teoretică a tezei* rezidă în:

- sistematizarea abordărilor existente privind contabilitatea și auditul datoriilor financiare și dezvoltarea unui cadru conceptual consolidat;
- investigarea impactului diferențelor de curs valutar, al costurilor îndatorării și al leasingului financiar asupra recunoașterii și evaluării datoriilor financiare;
- analiza interdependenței dintre prețurile de transfer și datoriile financiare, aprecierea riscurilor cât și consecințelor fiscale și contabile asociate acestora;
- stabilirea relației dintre pragul de semnificație și riscurile financiare asociate datoriilor financiare, oferind auditorilor un instrument îmbunătățit de evaluare a acestor elemente;

- fundamentarea direcțiilor de perfecționare a contabilității, raportării și auditului diferitor categorii de datorii financiare.

Prin aceste contribuții, prezenta teză oferă o abordare teoretică și metodologică inovatoare, care poate servi drept bază pentru dezvoltarea viitoarelor cercetări în domeniul contabilității datoriilor financiare, auditului acestora și interacțiunii cu reglementările fiscale și juridice.

Valoarea aplicativă a tezei se confirmă prin:

- perfecționarea sistemului existent de perfectare documentară și elaborarea unor formulare noi de documente primare pentru evidența datoriilor financiare;
- recomandarea unor metode noi de determinare a sumei costurilor îndatorării eligibile capitalizării;
- propunerea unor conturi și subcosturi noi de evidentă a datoriilor financiare în contextul aplicării tehnicilor moderne de efectuare a tranzacțiilor financiare;
- recomandarea unei noi metodologii de recunoaștere și înregistrare în conturi contabile a tranzacțiilor în cadrul contractelor de leasing;
- elaborarea unor note informative privind datoriile financiare cu specificare concretă a informațiilor relevante;
- implementarea recomandărilor concrete de perfecționare a procedurilor de colectare și utilizare a probelor de audit în vederea aprecierii aspectelor calitative ale soldurilor conturilor de datorii financiare;
- elaborarea unei strategii de audit specifice datoriilor financiare și a unor mecanisme pentru aprecierea mai exactă a pragului de semnificație în auditul acestora.

Prin aceste contribuții, cercetarea oferă un instrument aplicabil pentru profesioniștii din domeniul contabilității și auditului, facilitând luarea deciziilor informate, îmbunătățirea transparenței financiare și reducerea riscurilor asociate datoriilor financiare. De asemenea, rezultatele studiului pot fi valorificate de autoritățile de reglementare, auditori și manageri financiari, în vederea perfecționării normelor contabile și optimizării strategiilor de administrare și de auditare a datoriilor financiare.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere derivă din scopul și obiectivele tezei și se referă la: dezvoltarea si aprofundarea conceptuală a noțiunii de datorii financiare; identificarea criteriilor și modalităților de recunoaștere și evaluare a diferitor categorii de datorii financiare; recomandarea unor modalități moderne de contabilizare a costurilor îndatorării; stabilirea impactului prețurilor de transfer asupra contabilității datoriilor financiare; perfecționarea modului de prezentare a informațiilor privind datoriile financiare; îmbunătățirea procesului de colectare și de utilizare a probelor de audit aferente datoriilor financiare; elaborarea propunerilor

privind stabilirea riscurilor de audit și a pragului de semnificație la auditarea datoriilor financiare; argumentarea direcțiilor de valorificare a rezultatelor auditului datoriilor financiare.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice obținute pe parcursul cercetării precum metodologia de contabilizare a datoriilor privind leasingul ca element al datoriilor financiare, inclusiv schemele de contabilizare, modul de calcul a ratei medii ponderate a dobânzilor aferente creditelor bancare; adaptarea unui registru detaliat pentru toate creditele și împrumuturile; modul de determinare și de contabilizare a diferențelor de curs valutar eligibile capitalizării; reconfigurarea strategiei de planificare a auditului datoriilor financiare, au fost implementate la entitățile din RM: Bucuria SA, Vinăria Purcari SRL și First Audit International SRL (anexa 24).

Aprobarea rezultatelor cercetării. În contextul diseminării, validării și aprobării rezultatelor științifice enunțate și mecanismelor de implementare acestea au fost prezentate în cadrul a 4 conferințe științifice naționale și internaționale, din care 2 cercetare în lucrările conferințelor științifice internaționale de peste hotare și 3 publicații în lucrările manifestărilor științifice incluse în Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor științifice organizate din RM.

Publicațiile la tematica tezei. În procesul cercetării autorul a emis o serie de publicații la tema tezei cu efect focusat asupra problemelor identificate și soluțiilor propuse în 9 lucrări în reviste științifice de categorii BDI, B și B+ precum și ediții științifice ale conferințelor naționale și internaționale, dintre care: 2 articole în reviste științifice indexate în BDI recunoscute de către ANACEC; 2 lucrări în reviste incluse în Registrul național al revistelor de specialitate; 3 articole în manifestările științifice înregistrate în Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor științifice organizate din RM; 2 publicații în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare). Astfel, volumul total al lucrărilor constituie 4,74 coli de autor.

Volumul și structura tezei. Teza cuprinde: adnotare, introducere, 3 capitole, concluzii și recomandări, bibliografie (161 titluri), 24 anexe, 145 pagini text de bază, 22 tabele, 20 figuri.

În **Introducere** sunt argumentate importanța și actualitatea temei, descrise scopul și obiectivele cercetării, suportul tehnico-științific și metodologic al tezei, noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute și valoarea aplicativă a cercetării.

În **capitolul 1 „Fundamente teoretice ale contabilității și auditului datoriilor financiare",** se sintetizează abordările teoretice și metodologice privind conceptul de datorii financiare, fiind analizate definițiile și modelele existente în literatura de specialitate. Se investighează divergențele dintre reglementările contabile naționale, europene și internaționale. Un aspect inovator constă în integrarea unor factori economici și normativi în dezvoltarea unui

model conceptual de recunoaștere și evaluare a datoriilor financiare, aplicabil atât în mediul național, cât și internațional.

Capitolul 2 „Abordări metodologico-aplicative ale contabilității datoriilor financiare” analizează problemele practice legate de contabilizarea datoriilor financiare, investigând impactul împrumuturilor între părți afiliate, leasingului financiar și costurilor îndatorării asupra situațiilor financiare. De asemenea, se abordează riscurile asociate utilizării prețurilor de transfer și implicațiile acestora asupra datoriilor financiare. Se analizează modul de calcul și contabilizare a diferențelor de curs valutar ca element al costurilor îndatorării. În plus, se propun metode pentru îmbunătățirea transparenței raportării datoriilor financiare, inclusiv recomandarea unor note informative distincte pentru o apreciere justă a riscurilor financiare și a impactului acestuia asupra procesului decizional.

Capitolul 3 „Perfecționarea auditului datoriilor financiare” examinează tendințele și particularitățile de dezvoltare a auditului datoriilor financiare, analizând rolul pragului de semnificație și utilizarea lui în cadrul unei strategii de audit. Sunt evidențiate problemele surselor pentru evaluarea pragului de semnificație, a riscurilor specifice acestui domeniu și modul în care analiza financiară și procedurile de audit se îmbină reușit la elaborarea opiniilor auditorului.

Se propun metode eficiente pentru auditul datoriilor financiare, prin utilizarea tabelelor de comparație între pragul de semnificație și riscurile financiare cu privire la fiecare tip de datorie. Autorul analizează procesul de finalizare a auditului datoriilor financiare și face concluzii de elaborare a unor proceduri specifice prin care sunt validate și valorificate rezultatelor auditului.

În **Concluzii generale și recomandări** se prezintă principalele rezultate ale cercetării, cu evidențierea direcțiilor viitoare de cercetare.

Cuvinte cheie: datorii financiare, costurile îndatorării, recunoaștere, evaluare, informații contabile, situații financiare, audit, contabilitate, prag de semnificație, proceduri de audit, raționament profesional, diferențe de curs valutar, leasing financiar, împrumuturi, credite bancare, prețuri de transfer.

1. FUNDAMENTE TEORETICE ALE CONTABILITĂȚII ȘI AUDITULUI DATORIILOR FINANCIARE

1.1. Delimitări conceptuale privind datoriile financiare

Datoriile financiare ocupă un loc important în structura bilanțului, deoarece reflectă capacitatea entității de a atrage resurse și a gestiona obligațiile față de terți. Mărimea și calitatea datoriilor reprezintă bază pentru luarea deciziilor strategice cu privire la structura optimă a capitalului și planificarea fluxurilor de numerar. Modul în care aceste datorii sunt recunoscute, evaluate și prezentate contribuie la formarea unei imagini fidele asupra poziției financiare care influențează formarea strategiilor de dezvoltare pe termen lung.

Datoriile financiare reprezintă un element principal care caracterizează poziția financiară a entității. Informațiile privind datoriile financiare sunt furnizate de contabilitate și condiționate de doi factori de baza:

- identificarea elementelor care corespund definiției datoriilor financiare și pot fi incluse în componența acestora;
- clasificarea datoriilor financiare după diferite criterii în vederea obținerii informațiilor necesare pentru întocmirea situațiilor financiare și luarea deciziilor economice și manageriale.

Cadrul normativ actual aferent datoriilor financiare, atât la nivel național, cât și internațional, este constituit dintr-un ansamblu de acte juridice de natură diferită. În RM, reglementările relevante se regăsesc în Directive europene, coduri, legi, hotărâri emise de autoritățile publice centrale, precum și în ordine și regulamente care aprobă aplicarea standardelor de contabilitate și audit. Aceste acte stabilesc principiile generale și cerințele tehnice privind recunoașterea, evaluarea, auditarea și prezentarea informațiilor referitoare la datoriile financiare. În practica națională noțiunea de datorie financiară se conține în diferite actele normative, principalele dintre care sunt prezentate în tabelul 1.1.

Definițiile prezentate în tabelul 1.1 evidențiază diferențele de abordare, reflectate dintr-o perspectivă juridico-contabilă integrată, economico-funcțională și de management financiar. În cele ce urmează, se vor analiza principalele surse normative aplicabile, urmată de formularea unei abordări proprii, adaptate temei cercetării și cadrului legislativ relevant.

Codul Civil (CC) definește *contractul de împrumut* ca o *convenție prin care o parte (împrumutătorul) transmite celeilalte (împrumutatului) bani sau alte bunuri fungibile, cu obligația de restituire*. Astfel, sub aspect juridic putem menționa că datoria financiară ca capital împrumutat apare în cazul în care se respectă simultan următoarele criterii [24]:

- *există un transfer de proprietate* prin care împrumutatul devine titularul sumelor sau bunurilor primite;
- *apare o obligație de restituire* și datoria financiară rezultă din această obligație;
- *este posibil un caracter oneros* dacă împrumutul are ca obiect bani și este între profesioniști, se prezumă că este *cu dobândă*, deci generează *cheltuieli financiare* pentru împrumutat.

Tabelul 1.1. Analiza comparativă a definițiilor datoriilor financiare în reglementările naționale și internaționale

Reglementarea/sursa	Definiția „creditului" / „datoriei financiare"
Legea privind activitatea băncilor [82]	Angajament de a acorda bani ca împrumut, cu condiția rambursării lor, a plății dobânzii şi a altor plăti aferente; orice prelungire a termenului de rambursare a datoriei; orice garanție emisă, precum şi orice angajament de a achiziționa o creanță sau alte drepturi de a efectua o plată
CC (art. 1135) [24]	Prin contract de împrumut, o parte transmite altei părți o sumă de bani sau alte bunuri fungibile, cu obligația de restituire
Legea privind birourile istoriilor de credit [84]	Angajament de a acorda bani ca împrumut cu condiţia rambursării lor, plății dobânzii şi altor plăti aferente, precum şi orice alt angajament rezultat din executarea contractelor de intermediere în asigurări; orice prelungire a termenului de rambursare a datoriei; orice angajament de a vinde bunuri, a executa lucrări sau a presta servicii cu condiţia amânării plății, inclusiv pe bază de leasing; orice contract de împrumut în cadrul unui proiect de finanţare participativă; orice garanţie emisă; orice angajament de a achiziţiona o creanţă sau alte drepturi de a efectua o plată
Legea cu privire la organizațiile de creditare nebancară [80]	Angajament de a acorda bani ca împrumut cu condiţia rambursării acestora, a plății dobânzii şi/sau a altor plăţi aferente; prelungire a termenului de rambursare a datoriei; angajament de a achiziţiona o creanţă sau alte drepturi de a efectua o plată de către organizația de creditare nebancară
SNC „Capital propriu și datorii" [143]	Obligații actuale ale entității sub forma creditelor şi împrumuturilor primite pe un termen stabilit şi pentru o anumită plată (dobândă) sau gratuit ce decurg din fapte economice anterioare şi prin stingerea (decontarea) cărora se aşteaptă să rezulte o ieșire (diminuare) de resurse care încorporează beneficii economice
IFRS (IAS 32 / IFRS 9) [59,61,141,142]	Pasiv financiar reprezintă o obligație contractuală de a transmite numerar sau un activ financiar ori de a schimba instrumente financiare în condiții nefavorabile

Sursa: elaborat de autor

În dreptul civil, datoria financiară ce rezultă dintr-un contract de împrumut este considerată o obligație bănească certă, exigibilă la scadența stabilită prin contract și susceptibilă de executare silită în caz de neplată. Un aspect esențial în această relație juridică este faptul că, dacă împrumutătorul *nu își îndeplinește obligația de a acorda suma* convenită, împrumutatul nu poate solicita forțat rambursarea banilor, ci doar *repararea prejudiciului suferit*. Deși contractul de împrumut se încheie prin consimțământul părților, efectele sale juridice se produc abia după remiterea efectivă a banilor sau bunurilor. Astfel, el are o natură mixtă: este consensual în formă, dar real în executare. Această particularitate are și implicații contabile, întrucât datoria financiară

se recunoaște în contabilitate doar în momentul în care entitatea primește efectiv mijloacele financiare sau bunurile și nu la semnarea contractului.

În sistemul financiar-bancar, noțiunea de datorie financiară este echivalată cu cea de credit, reglementată detaliat atât în legislația bancară, cât și în cea nebancară. Potrivit Legii privind activitatea băncilor [82], creditul reprezintă orice angajament de a acorda mijloace bănești cu obligația de rambursare, achitarea dobânzii și a altor obligații aferente, inclusiv sub forma garanțiilor sau cesiunii de creanțe. O abordare similară este preluată și în Legea privind organizațiile de creditare nebancară [80], precum și în Legea privind birourile istoriilor de credit [84], unde sunt incluse și forme alternative de finanțare, cum ar fi leasingul și finanțarea participativă.

Aceste definiții confirmă, că datoria financiară reprezintă orice obligație contractuală care generează un flux viitor de numerar, însoțit sau neînsoțit de costuri suplimentare, cum ar fi dobânzile, comisioanele, penalitățile ori alte plăți accesorii. Din perspectivă contabilă, această abordare este utilă, deoarece permite identificarea clară a datoriilor financiare, contribuie la clasificarea corectă a datoriilor în bilanț și susține delimitarea clară între datoriile financiare financiare și cele comerciale.

Totodată, utilizarea unei definiții uniforme a creditului în toate sectoarele financiare contribuie la coerența recunoașterii contabile a datoriilor, indiferent dacă sursa este bancară, nebancară sau contractuală.

SNC „Capital propriu și datorii” prezintă *datoriile financiare* ca fiind acele obligații aferente creditelor și împrumuturilor primite, indiferent dacă sunt purtătoare de dobândă sau nu, contractate pe un termen determinat [143].

În cadrul împrumuturilor pe termen lung şi scurt se evidențiază împrumuturile din emisiunea de obligațiuni, inclusiv împrumuturile din emisiunea de obligațiuni convertibile şi alte împrumuturi [113,p.16]. Definiția prezentată de SNC „Capital propriu și datorii” are un caracter preponderent contabil și aplicativ. Ea se bazează pe clasificarea și contabilizarea acestora în funcție de durata și forma lor juridică. Aceasta reflectă abordarea națională în delimitarea datoriilor financiare, fără a intra în detalii privind decontarea prin capitaluri proprii sau testul fix–pentru–fix, așa cum se menționează în IFRS.

În IAS 32, *datoria financiară* este definită ca o obligație contractuală de a plăti numerar sau alt activ financiar unei alte entități sau de a schimba instrumente financiare în condiții nefavorabile entității [59]. În figura 1.1 se prezintă criteriile IAS 32 cu privire la clasificarea instrumentelor financiare și tratarea corectă a acestora, fie ca datorie sau ca element de capital propriu.

Standardul internațional analizează detaliat clauzele contractuale, în timp ce reglementările din RM se bazează preponderent pe forma juridică. Criteriul „fix-pentru-fix” reprezintă o noutate pentru practica autohtonă și presupune verificarea dacă instrumentul implică schimbul unui număr fix de acțiuni contra unei sume fixe. Situațiile decizionale prezentate cum ar fi contracte derivate, instrumente cu opțiuni de răscumpărare, nu sunt încă reglementate în SNC, fapt care ar crea dificultăți practice odată cu diversificarea pieței financiare din RM.

Situații decizionale	Clasificarea datoriilor	Explicații
Obligație de plată în numerar sau alt activ financiar	**Datorie financiară**	Contractuală, fermă *(de ex. împrumut)*
Contract derivat ce impune plată nefavorabilă (swap, opțiune nefavorabilă)	**Datorie financiară**	Condiții nefavorabile entității – obligație potențială de plată
Contract decontat cu acțiuni proprii – număr variabil sau sumă variabilă	**Datorie financiară**	Nu respectă regula fix–pentru–fix
Contract fix–pentru–fix *(de ex. 100 acțiuni contra 1.000 lei)*	**Instrument de capitaluri**	Este clar, fix, previzibil - nu generează obligații suplimentare
Instrument preferențial fără rambursare, doar la lichidare	**Instrument de capitaluri**	Doar participare la activul net rezidual - nu e datorie
Instrument cu opțiune de răscumpărare la cererea deținătorului	**Datorie financiară**	Presupune obligație contractuală de răscumpărare

Fig. 1.1. Situații decizionale privind clasificarea datoriilor financiare conform IAS 32 „Instrumente financiare: Prezentare”

Sursa: elaborată de autor în baza IAS 32 [59,56]

O sinteză practică a criteriilor IAS 32 legată de clasificarea instrumentelor financiare este prezentată în anexa 1 sub forma unui algoritm de decizie DA/NU. Această abordare simplificată poate servi ca ghid practic pentru contabilii din RM în procesul de clasificare a instrumentelor financiare complexe în corelație cu prevederile internaționale. Aspecte comparative conform IAS 32 cu SNC „Capital propriu și datorii” privind clasificarea datoriilor financiare sunt prezentate în anexa 2.

În opinia autorului, IFRS 9 nu oferă o definiție proprie a datoriei financiare, dar utilizează conceptul din IAS 32, unde aceasta este descrisă ca o obligație contractuală de a achita numerar sau alt activ financiar, de a realiza un schimb financiar în condiții nefavorabile ori de a livra un număr variabil de acțiuni proprii contra unei sume variabile [141]. Accentul în IFRS 9 este pus pe modul de clasificare și evaluare ulterioară a datoriilor financiare, având în vedere scopul inițial al deținerii și modelul de afaceri al entității – o abordare mai flexibilă și mai detaliată decât cea prevăzută de SNC „Capital propriu și datorii”. De asemenea, standardul menționează explicit că

anumite angajamente de creditare se încadrează în sfera sa de aplicare și, în funcție de caracteristici, pot fi recunoscute ca datorii financiare [61, pct. 4.2.2 și 4.2.1 lit.d].

Figura 1.2. elaborată de autor evidențiază principalele diferențe de abordare dintre IAS 32, IFRS 9 și SNC „Capital propriu și datorii" în ceea ce privește clasificarea datoriilor financiare. Se observă că IFRS 9 pune accent pe scopul deținerii și pe modelul de afaceri și oferă o flexibilitate mai mare și posibilitate de evaluare variată. În comparație, SNC „Capital propriu și datorii" se bazează pe forma juridică și pe tratamentul contabil standardizat. În practica din RM, această comparație evidențiază necesitatea unei corelări mai strânse cu standardele internaționale, în special în ceea ce privește tratarea instrumentelor hibride și metodologia de evaluare ulterioară. O asemenea armonizare ar permite răspunsul adecvat la cerințele tot mai complexe ale unei economii aflate în proces de diversificare și dezvoltare.

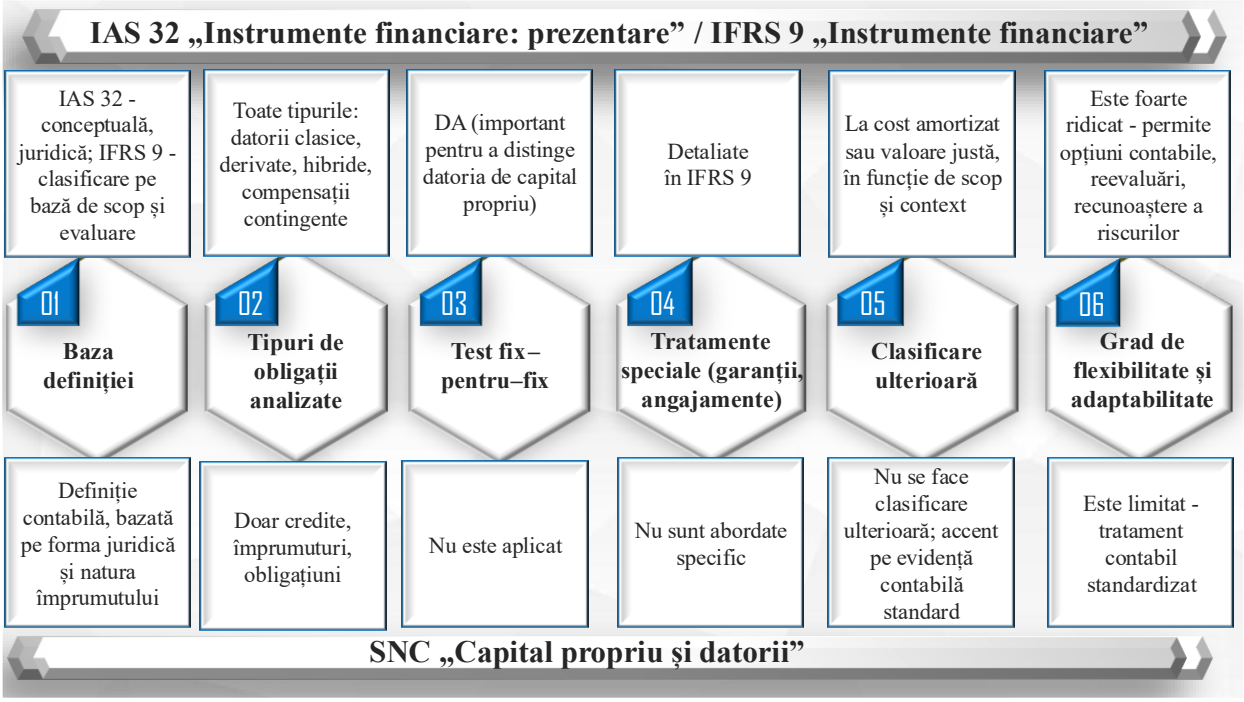

Fig. 1.2. Analiza comparativă a abordărilor naționale și internaționale privind datoriile financiare

Sursa: elaborată de autor în baza [59,61,143]

IFRS 9 nu limitează aplicabilitatea sa doar la datoriile financiare deja recunoscute în sens strict, dar extinde aria de cuprindere și asupra angajamentelor contractuale care pot genera obligații financiare în viitor. Această abordare are o importanță deosebită pentru contabilitate, deoarece permite recunoașterea timpurie a unor posibile pasive și contribuie la reflectarea fidelă a poziției financiare a entității, inclusiv a riscurilor legate de astfel de angajamente.

În ceea ce privește Directiva 2013/34/UE [37], aceasta nu oferă o definiție clară și unitară a datoriilor financiare, utilizând termeni generali precum „datorii", „împrumuturi" sau „angajamente". Această lipsă de delimitare conceptuală oferă statelor membre o anumită libertate

în adaptarea și detalierea clasificărilor contabile, dar în același timp subliniază necesitatea armonizării cadrului național de raportare cu standardele internaționale. O astfel de armonizare este esențială pentru a asigura transparența, comparabilitatea și relevanța informațiilor prezentate în situațiile financiare.

În cadrul reglementărilor contabile din SUA (US GAAP), datoriile financiare nu sunt definite într-un singur articol, ci sunt abordate prin mai multe subsecțiuni, în special ASC 470 „Debt" și ASC 835 „Interest" . Potrivit acestor prevederi, *o datorie* este orice obligație contractuală de plată în numerar, fie la cerere, fie la o dată fixă sau determinabilă, indiferent dacă este sau nu însoțită de dobândă. În această categorie intră împrumuturile, obligațiunile, titlurile de creanță, datoriile convertibile și alte instrumente cu caracter asemănător [41].

US GAAP pune accent atât pe forma juridică, cât și pe natura economică a obligației. Astfel, dacă un instrument are forma legală a unei datorii și implică rambursarea sumei la scadență, el va fi tratat contabil ca datorie, chiar dacă include elemente economice asociate capitalului propriu, cum ar fi opțiunile de conversie sau scadențele îndelungate. Delimitarea datoriilor financiare se face, așadar, în funcție de existența unei obligații ferme de plată și nu de clasificarea formală a instrumentului.

În ceea ce privește delimitarea conceptului de „datorie financiară", se observă diferențe semnificative între cele trei cadre normative analizate – IFRS/IAS, US GAAP și Directiva 2013/34/UE. Dacă IFRS/IAS oferă o definiție clară, tratând datoriile financiare drept obligații contractuale de a transfera numerar sau alt activ financiar, ori de a schimba instrumente financiare în condiții dezavantajoase, Directiva europeană folosește termeni mai generali. Această abordare, bazată pe natura contractuală a obligației, permite o clasificare riguroasă între datoriile financiare, instrumentele de capital și cele hibride (anexa 3).

Reglementările contabile americane prin ASC 470 Debts [41] tratează într-un mod mai specific datoriile, acestea fiind niște angajamente ale entităților de a restitui sumele împrumutate, care pot avea forma de obligațiuni, note de plată sau alte titluri de creanță. Un alt standard american în acest domeniu este ASC 835 care reglementează modul de recunoaștere a dobânzilor și a amortizării acestora. Cu toate acestea, în normele americane la nivel de US GAAP, noțiunea de „datorie financiară" nu este definită concret ca în IFRS, dar poate fi interpretată în baza tratamentelor contabile care se aplică pentru instrumentele de finanțare.

Comparativ cu IFRS, abordarea privind tratamentul instrumentelor hibride în US GAAP, în special prin ASC 470 este mai simplă și mai puțin detaliată. În schimb, standardele internaționale, așa ca IAS 32 și IFRS 9 stabilesc criterii clare pentru delimitarea între datoriile financiare și capitaluri [141,142]. Acest fapt asigură un nivel mai mare de transparență și util mai ales pentru entitățile care activează pe piețele financiare internaționale

Pentru o imagine de ansamblu privind cercetările realizate în domeniul contabilității și auditului datoriilor financiare, s-a utilizat una dintre cele mai importante platforme pentru cercetare academică, și anume, Web of Science (WoS), care oferă acces la mai multe baze de date cu reviste academice, lucrări ale conferințelor și alte tipuri de documente aflate în circuitul științific global din anii ’90.

În demersul conturării unui cadru conceptual solid al problematicii studiate și a ramurilor principale de cercetare la nivel global, devine esențial ca analiza să respecte o succesiune logică, pornind de la studiul conceptului general de *„datorii financiare”*, cu îndreptare spre examinarea practicilor de contabilitate și audit – *„contabilitatea datoriilor financiare”* și *„auditul datoriilor financiare”*.

În vederea identificării lucrărilor științifice pertinente în raport cu problematica studiată, s-au setat parametrii de cercetare: identificarea sintagmei *„financial liabilities”* în subiectul publicației în perioada 1956-2025, rezultatele obținute fiind interpretate cu ajutorul instrumentului de cartografiere Bibliometrix și instrumentului de vizualizare Biblioshiny.

În urma cercetării, s-a constatat că prima lucrare științifică datează din anul 1990, până în prezent identificându-se 163 lucrări științifice publicate în 151 de surse (reviste, cărți ș.a.), având la bază 5 599 referințe bibliografice. În vederea elaborării acestora au colaborat 393 de autori, care au utilizat un set de 588 de cuvinte-cheie. Deopotrivă, platforma a identificat 346 de cuvinte-cheie suplimentare, numite „Keywords Plus”, identificate prin frecvența apariției în lucrările științifice.

Analiza *productivității științifice anuale*, relevă creșterea numărului de publicații începând cu anul 2008, cele mai multe lucrări fiind publicate în anul 2016 – 18 rezultate și anii 2014, 2020 – 14 rezultate. În această ordine de idei, rata anuală de creștere de 2,51% sugerează creșterea moderată, dar constantă, a interesului academic și conținutul științific pe marginea tematicii datoriilor financiare.

Deopotrivă, *distribuția demografică a publicațiilor* indică asupra faptului că majoritatea publicațiilor provin din țări dezvoltate, cum ar fi, SUA – 60 rezultate, China – 37 rezultate și Canada – 19 rezultate, rezultate ce confirmă că cercetarea tematicii studiate are loc, cu precădere, în țări cu piețe financiare consolidate sau în formare. Astfel,, cele mai frecvente colaborări se atestă între autorii SUA și China – 4 rezultate, totodată, China și Canada – 2 rezultate.

Reieșind din rezultatele obținute, cele mai citate surse la nivel global sunt din SUA – 733 rezultate, Canada – 163 rezultate și Australia – 120 rezultate, accentuând totodată și cele mai relevante afilieri: University of California, University of Michigan (SUA) și University of Toronto (Canada) –câte 4 rezultate. Ținând cont de numărul de publicații, cei mai productivi și relevanți autori la nivel global sunt Barreiros, S. M. D. [11], Tian Q. cu Zhu, Y. și Zhang Z. [149], cu o frecvență de 2 publicații în anii 1956-2025.

Datorită funcționalităților extinse ale instrumentarului Bibliometrix, s-a identificat că cea mai citată lucrare științifică la nivel global aparține autorilor Obstfeld, M., Shambaugh, J. C., Taylor, A. M. [100] – 223 citări în anii 2010-2024 și a cercetătorului Welch, I. cu 133 citări.

În baza figurii 1.3., se remarcă că studiile actuale pun accent pe efectul economic al datoriilor financiare asupra entităților și performanței acestora. Astfel, cel mai frecvent cuvânt-cheie, *impact* (9 rezultate) evidențiază preocuparea autorilor față de impactul diferitelor variabile asupra entităților și mediului economic. Subiecte precum *debt* (6 rezultate), *leverage* (4 rezultate) și *performance* (5 rezultate) indică o preocupare pentru analiza riscului financiar și rentabilitatea entităților.

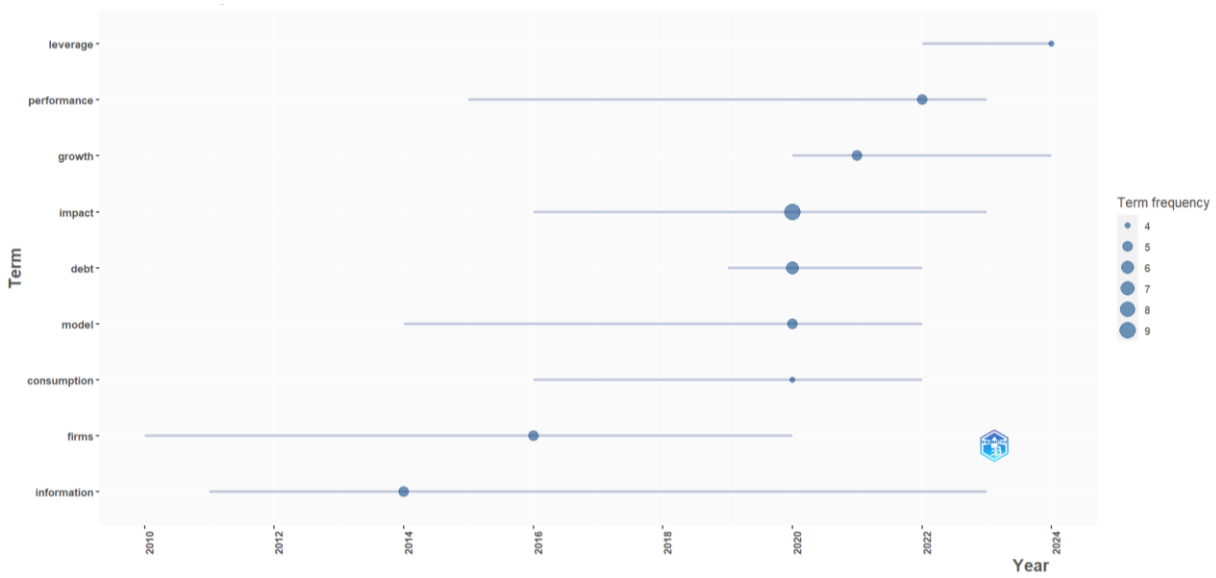

Fig. 1.3. Tendințe de cercetare în literatura de specialitate în perioada 1990-2024

Sursa: elaborată de autor în baza datelor Web of Science, procesate prin intermediul Biblioshiny

În continuare, analiza bibliometrică delimitează publicațiile referitoare la contabilitatea datoriilor financiare prin identificarea sintagmei *„accounting”* și *„financial liabilities”* în subiectul publicației în perioada 1956-2025. Urmare căutării s-a identificat, că prima lucrare științifică datează din anul 1990, ce indică o arie largă de investigare a datoriilor financiare în domeniul contabilității, cu o acoperire de aproape 35 de ani. S-au identificat 46 de lucrări științifice, publicate în 45 de surse diferite (reviste, cărți ș.a.) și cu un total de 1 243 de referințe bibliografice. *Productivitatea științifică anuală* reliefează că cele mai multe lucrări științifice au fost publicate în anul 2017 - 5 rezultate și în anii 2012, 2014, 2016, 2018 – 4 rezultate. Conform tabelului 1.2, rata anuală de creștere a publicațiilor este modestă, de doar 3,93%, totuși, se remarcă preocuparea constantă a autorilor pentru cercetarea datoriile financiare, ce permite aprecierea dezvoltării graduale a domeniului. Totodată, la 10,2 ani, vârsta medie a lucrărilor științifice sugerează că domeniul este unul stabil și în continuare în evoluție.

Tabelul 1.2. Informații generale privind lucrările științifice ce abordează probleme ale contabilității datoriilor financiare

Descriere	Rezultate
INFORMAȚII GENERALE	
Perioada	1990:2024
Surse (reviste, cărți etc.)	45
Lucrări științifice	46
Rata anuală de creștere, %	3,93
Vârsta medie a lucrărilor științifice	10,2
Citări medii pe lucrare științifică	5.804
Referințe bibliografice	1.243
CONȚINUTUL LUCRĂRILOR	
Cuvinte-cheie plus	79
Cuvinte-cheie ale autorilor	182
AUTORI	
Autori	104
Autori ale lucrărilor științifice cu un singur autor	18
COLABORAREA AUTORILOR	
Autori pe lucrare științifică	2,26
Coautori pe lucrare științifică	2,3
Indicele de colaborare, %	3,07
TIPUL LUCRĂRILOR	
Articol	33
Lucrări în conferință	11

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Web of Science, procesate prin intermediul Biblioshiny

Rezultatele obținute reflectă colaborarea a 104 de autori asupra publicațiilor din perioada 1990-2024, care au utilizat 182 de cuvinte-cheie și 79 de cuvinte-cheie suplimentare („Keywords Plus”), generate pe baza frecvenței lor în textele analizate. 18 lucrări științifice au fost semnate de un singur autor, ori, o parte semnificativă a cercetărilor este realizată individual, ce reflectă o abordare personală și profundă a subiectului. Se constată că cercetarea datoriilor financiare în perimetrul contabilității este realizată în principal de către autorii din SUA – 12 publicații, Canada, China – 10 publicații ș.a. Se atestă un indice de colaborare modest între cercetători, de 3,07%, fapt ce relevă că asupra lucrărilor și-au asociat eforturile echipe mici de autori. În acest sens, se constată și o colaborare internațională mai redusă, din cauza caracterului mai localizat al cercetărilor în acest domeniu specific. În perioada 1990-2024 au avut loc 2 colaborări între autorii SUA și Canada și mai multe colaborări singulare, cum ar fi: Australia – Marea Britanie, Canada – Brazilia, China – Italia ș.a.

În cadrul figurii 1.4 sunt ilustrate relațiile dintre autori, cuvinte-cheie și țările asociate, o rețea complexă de conexiuni ce sugerează un peisaj academic dinamic. Reieșind din diagramă, anumite teme sunt centrale și atrag contribuții din partea mai multor cercetători, cum ar fi

„financial instruments” și *„fair value accounting”*. De asemenea, temele precum *„IFRS”* și *„globalization”* sugerează o orientare către impactul globalizării asupra standardelor de contabilitate și a politicilor financiare internaționale. Distribuția geografică a cercetărilor pune în lumină contribuția semnificativă a următoarelor țări: SUA, Marea Britanie, Australia și Canada. Totodată, se remarcă și contribuții din alte state, cum ar fi China, România, Ucraina sau Iordania, ce arată o diversificare a cercetării contabile la nivel global. Acest lucru poate indica fie o creștere a interesului pentru standardele internaționale în aceste țări, fie o colaborare tot mai strânsă între cercetătorii din economii dezvoltate și cei din economii emergente.

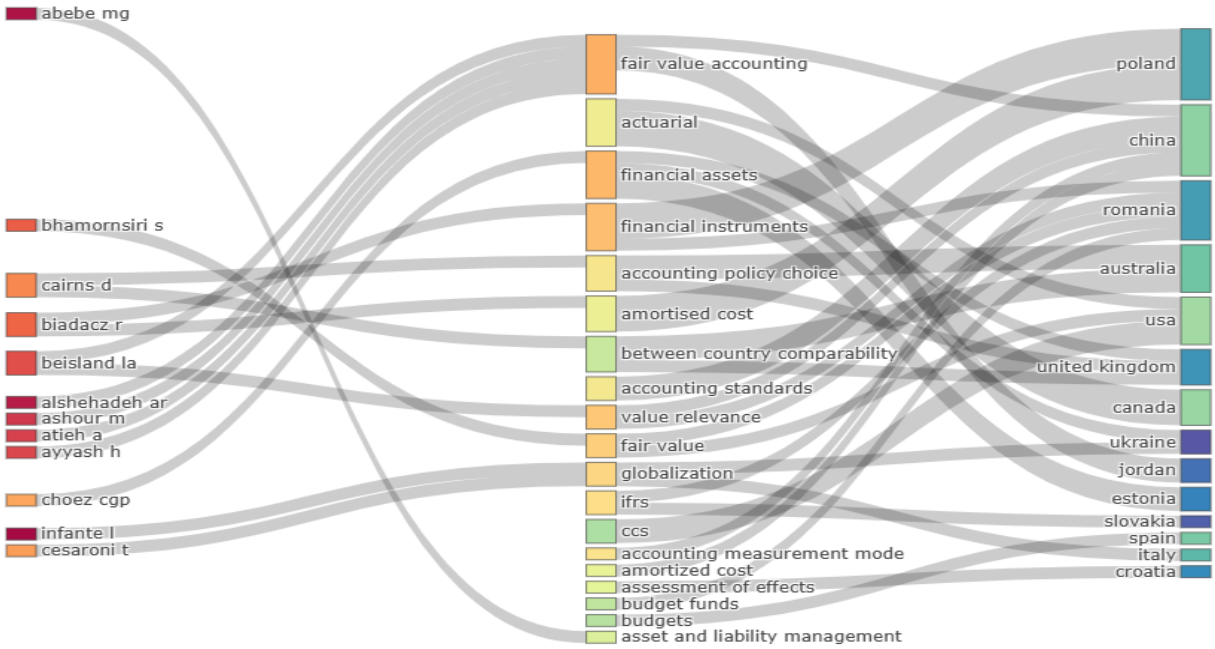

Fig. 1.4. Rețeaua conexiunilor între autori, cuvinte-cheie și țări în domeniul contabilității datoriilor financiare la nivel global în perioada 1990-2024

Sursa: elaborată de autor în baza datelor Web of Science, procesate prin intermediul Biblioshiny

Cea mai citată lucrare științifică la nivel global aparține autorilor Cairns, D., Massoudi, D., Taplin, R și Tarca A. [20] – 84 citări în perioada 2011-2024. În cadrul lucrării se cercetează influența evaluării valorii juste (fair value) conform IFRS, asupra opțiunilor de politică contabilă în Regatul Unit și Australia. Autorii investighează modul în care aceste două țări au adoptat și implementat principiile de măsurare a valorii juste, în special în contextul diferitelor opțiuni contabile disponibile în baza IFRS. Studiul arată că, în ciuda convergenței reglementărilor contabile între cele două țări, există diferențe semnificative în aplicarea valorii juste.

În scopul unei analize a conceptului privind datoriile financiare, este relevantă o prezentare a studiilor teoretice ale unor cercetători cu renume în plan național și internațional (anexa 4).

În literatura de specialitate se conturează o abordare financiară extinsă, conform căreia anumite datorii financiare pot fi tratate ca *surse echivalente capitalului propriu*, în special atunci când sunt menținute pe termen lung și nu implică presiune imediată de rambursare. Această

perspectivă este susținută de autori precum Mateș D., Cotleț D., Dumitrescu A., Domil A. [91], Bojian O. [15], Isai V. [74] și Tudose M-B. [151] (România), Badicu G. [13] (RM), Shchepotev A.V. (Rusia) [161]. Abordarea menționată este utilizată în contextul analizei structurii de capital și al fundamentării deciziilor privind politica de finanțare a entității.

În literatura de specialitate pot fi evidențiate doua abordări principale privind datoriile financiare care sunt corelate respectiv cu domeniul contabil-juridic și financiar-analitic.

Într-o *abordare contabilă*, datoriile financiare sunt definite ca obligații certe, asumate prin contract, care presupun rambursarea unor sume de bani într-un termen determinat. Această interpretare este susținută de autori precum Kieso, Weygandt și Warfield [77] (SUA), Roestel M V. (Canada) [154], Graur A. [29] și Nederița A. [27] (RM), Paraschivescu M-D și Lucian Pătrașcu (România) [111]. Această viziune este esențială pentru recunoașterea corectă a pasivelor în bilanț și pentru respectarea cerințelor de raportare financiară.

Fiecare grupă de abordări prezintă atât avantaje, cât și limitări, însă niciuna dintre acestea nu cuprinde în mod exhaustiv structura și esența economică a datoriilor financiare. În acest context, se impune aprofundarea și dezvoltarea conceptului de datorie financiară, fapt realizat prin formularea următoarei definiții:

Datoria financiară *reprezintă o obligație contractuală certă cu valoare determinabilă, rezultată din tranzacții cu caracter de finanțare (transmitere de resurse economice), prin care entitatea se obligă să restituie numerar sau altă formă de compensare la o dată viitoare, inclusiv costurile de utilizare a finanțării și care presupune o ieșire viitoare de beneficii economice.*

Definiția propusă a datoriei financiare subliniază dimensiunea contractuală și certitudinea obligației, delimitând clar faptul că aceasta are o valoare determinabilă și derivă din tranzacții cu caracter de finanțare, adică din transferul de resurse economice. Prin introducerea cerinței de restituire sub formă de numerar sau echivalent, se evidențiază natura obligatorie și irevocabilă a angajamentului, iar includerea costurilor de utilizare a finanțării reflectă recunoașterea integrală a sarcinii economice asociate. Totodată, referința la ieșirea viitoare de beneficii economice o aliniază la conceptele fundamentale din cadrul conceptual IFRS și la principiile de recunoaștere a pasivelor. Astfel, definiția propusă are avantajul de a integra aspectele juridice, economice și contabile într-o formulare unică și de a depăși limitele unor definiții anterioare, care se concentrau exclusiv pe criteriul juridic sau pe cel formal-contabil. Ea face accent nu doar pe forma obligației, ci și substanța economică, ceea ce îi conferă valoare explicativă și aplicativă pentru practica contabilă, dar și în auditul financiar.

În literatura de specialitate și în practica contabil-juridică, datoriile financiare sunt adesea asociate în mod exclusiv cu împrumuturile bănești. Totuși, cadrul legal și contabil recunoaște și

împrumuturile în natură drept surse generatoare de obligații financiare, în măsura în care acestea implică o obligație de restituire echivalentă, fie în bunuri, fie în valoare monetară.

Categoriile de datorii financiare, de la împrumuturile clasice în bani până la cele acordate în natură, sunt reglementate diferit din punct de vedere juridic, contabil și fiscal în RM. Tabelul de mai jos sistematizează aceste diferențe pe baza criteriilor cele mai relevante din practica autohtonă, facilitând înțelegerea particularităților de tratament specifice fiecărui tip de obligație financiară (tabelul 1.3.).

Tabelul 1.3. Compararea formelor de datorii financiare în funcție de natură în RM

Criteriu de comparare	Reglementare juridică	Împrumuturi bănești (clasic)	Împrumuturi în natură	Alte datorii financiare (de ex. obligațiuni, leasing, etc.)
Obiectul obligației	Codul civil [24]	Valoarea numerarului (bani)	Bunuri fungibile (asemănătoare ca gen, cantitate, calitate)	Sume în numerar, bunuri sau echivalent financiar
Mod de restituire	SNC „Capital propriu și datorii” [143]	Prin transfer numerar	Bunuri echivalente sau valoare bănească echivalentă	Sume în numerar sau active financiare (după caz)
Evaluare inițială	SNC „Capital propriu și datorii”	Evaluarea la valoarea nominală	Evaluarea la valoarea contabilă și valoare de piață	Se evaluează la valoarea justă
Contabilizare la debitor	SNC „Capital propriu și datorii”	Majorare a numerarului și datoriilor	Majorarea valorii activelor curente sau imobilizate și a datoriilor	Creștere a numerarului și a datoriilor
Contabilizare la creditor	SNC „Capital propriu și datorii”	Majorare a investițiilor financiare și diminuare a numerarului	Creștere a valorii investițiilor financiare și micșorare a activelor	Creștere a valorii investițiilor sau creanțelor și micșorare a activelor
Aplicarea TVA	Codul fiscal [23]	Nu se aplică TVA la împrumuturile în formă bănească	Se aplică TVA la valoarea de piață a bunurilor împrumutate	Poate fi aplicat TVA în funcție de tipul tranzacției (de ex. leasing)
Tratament fiscal privind impozitul pe venit	Codul fiscal	Se impozitează dacă rata dobânzii e mai mare ca dubla ratei CHIBOR sau este peste limita conform CF	La suma diferenței dintre valoarea de piață și cea contractuală pot fi făcute ajustări ale TVA care sunt cheltuieli deductibile	Pot fi aplicate politici privind prețurile de transfer. Dobânzile sunt deductibile în limita conform CF

Sursa: elaborat de autor

Împrumuturile în natură au atât o dimensiune juridică, cât și una economică, ceea ce le plasează într-o zonă de reglementare complexă, fapt analizat și de cercetători din RM, Dima M. și Țiriulnicova N. [33]. E necesar de luat în considerație atât aspectele de evaluare contabilă, cât și impactul fiscal, în special legate de TVA și de deductibilitatea cheltuielilor.

Pe baza tabelului prezentat anterior, pot fi formulate următoarele concluzii privind tratamentul acestui tip de operațiuni:

- evaluarea împrumuturilor în natură se face la valoarea de piață, conform CF și CC, pentru a reflecta corect tranzacția și realitatea economică a bunurilor transmise;
- împrumutul generează o obligație financiară și, implicit, o datorie financiară, chiar dacă restituirea are loc în bunuri și nu în numerar, deoarece contractul prevede o obligație viitoare clară și cuantificabilă;
- diferențele dintre valoarea la primire și valoarea la restituire a bunurilor se recunosc ca venituri sau cheltuieli financiare, în funcție de sensul variației. O valoare mai mică a bunurilor restituite față de datoria înregistrată aduce un câștig, iar o valoare mai mare – o pierdere;
- dintr-o perspectivă mai largă, împrumuturile în natură pot fi privite ca instrumente financiare. Acest fapt se argumentează prin faptul că implică o datorie contractuală cu efecte economice comparabile cu cele ale împrumuturilor în numerar și care influențează poziția financiară a entității.

Datoriile financiare hibride au devenit un subiect tot mai discutat în contabilitate și audit, deoarece modul în care sunt recunoscute, evaluate și prezentate în situațiile financiare poate influența semnificativ imaginea unei entități. În esență, aceste instrumente combină caracteristici specifice datoriilor financiare cu elemente proprii capitalurilor proprii, fapt care le face dificil de încadrat în mod clar într-o singură categorie. Standardele internaționale, în special IAS 32 și IFRS 9, oferă reguli de principiu pentru clasificare și evaluare, dar aplicarea concretă diferă de la o țară la alta și depinde de politica financiară a entității și de nevoile utilizatorilor situațiilor financiare.

Una dintre cele mai mari provocări în domeniul contabilității financiare o reprezintă clasificarea adecvată a instrumentelor financiare, respectiv încadrarea lor fie ca datorii financiare, fie ca elemente de capital propriu. Conform IAS 32 [59], un instrument este tratat drept datorie atunci când există o obligație contractuală de a transfera numerar sau un alt activ financiar. Totuși, în practică apar situații în care aplicarea strictă a acestui principiu generează ambiguități și dificultăți de interpretare. Un exemplu frecvent îl reprezintă obligațiunile convertibile, care se împart în două componente:

- componenta de datorie financiară, determinată inițial la valoarea justă a fluxurilor viitoare de numerar, ajustată cu rata efectivă a dobânzii;
- componenta de capital propriu, corespunzătoare opțiunii de conversie, recunoscută separat (anexa 5).

Prezentarea comparativă din anexa 5 arată diferențele esențiale dintre datoriile financiare și instrumentele de capital propriu. Aceasta ar ajuta la înțelegerea clară a modului în care fiecare tip de

instrument este tratat contabil și la identificarea implicațiilor asupra situațiilor financiare și indicatorilor entității. IFRS 9 prevede cerințe suplimentare pentru recunoașterea ulterioară și reevaluarea instrumentelor financiare complexe. În practică, aplicarea acestor cerințe a generat neclarități, în special în cazul obligațiunilor convertibile. Studiile arată că tratamentul contabil diferit al acestor instrumente poate afecta comparabilitatea indicatorilor financiari între entități din țări diferite.

În RM, potrivit SNC, obligațiunile convertibile și alte instrumente hibride sunt încadrate, de regulă, la împrumuturi, fără a separa componenta de capital propriu. În prezent, SNC nu conțin prevederi specifice pentru tratamentul distinct al acestor instrumente, ceea ce face ca ele să fie reflectate unitar ca datorii. Această abordare poate reduce precizia informațiilor financiare și nu corespunde practicilor internaționale prevăzute în IAS 32.

În baza analizei efectuate, autorul propune introducerea unei prevederi noi în SNC „Capital propriu și datorii", destinată tratării instrumentelor financiare cu caracter mixt, care combină elemente de datorie financiară și de capital propriu. Această contribuție vizează atât stabilirea unor reguli clare de separare a componentelor, cât și introducerea unui nou cont contabil în clasa a 3-a *„Capital din instrumente financiare hibride"*, menit să asigure o evidență distinctă și transparentă a acestor instrumente.

Propunerea de contabilizare într-un cont distinct și de prezentare separată în bilanț contribuie la sporirea transparenței informației financiare și la consolidarea comparabilității internaționale. Totodată, modul de reflectare mai fidelă a riscului financiar oferă investitorilor premise mai clare pentru evaluarea corectă a structurii capitalului entității. Pornind de la această propunere de perfecționare a cadrului național, se impune raportarea la practica internațională, unde tranzacțiile cu cesionarea creanțelor comerciale *prin operațiuni de factoring* este frecvent analizată din perspectiva recunoașterii sau derecunoașterii activelor financiare, dar și din perspectiva datoriilor financiare ce pot rezulta din riscurile reținute de cedent. Potrivit IFRS 9, entitatea trebuie să analizeze transferul riscurilor și beneficiilor asupra activului cesionat, iar în cazul în care reține o parte semnificativă din riscuri, aceasta are obligația de a recunoaște o datorie financiară corespunzătoare. Un exemplu relevant este cel al factoringului cu regres, în cadrul căruia entitatea cedentă își asumă responsabilitatea de a rambursa factorului sumele neîncasate de la debitori. În acest caz, IFRS 9 solicită recunoașterea unei datorii financiare în cuantumul riscului reținut, chiar dacă creanța este eliminată din bilanț. Această datorie este reflectată ca obligație de plată viitoare și este evaluată separat, cu impact asupra structurii financiare a entității.

Prin comparație, în RM cadrul normativ național (SNC) nu conține reglementări explicite referitoare la recunoașterea datoriilor financiare rezultate din astfel de tranzacții. Figura 1.5 ilustrează diferențele de tratament contabil al operațiunilor de factoring conform IFRS 9 și SNC. Dacă IFRS 9 impune evaluarea distinctă a transferului riscurilor și recunoașterea corespunzătoare

a datoriilor financiare aferente, atunci CC [24], SNC „Creanțe și investiții financiare” [137] și SNC „Capital propriu și datorii” [143] abordează factoringul ca pe o simplă cesiune de creanțe, fără a reflecta implicațiile asupra pasivelor. În acest context, autorul formulează o contribuție proprie, prin propunerea unor reglementări suplimentare care să permită recunoașterea și evidențierea separată a datoriilor financiare asociate riscurilor reținute, consolidând astfel alinierea la bunele practici internaționale.

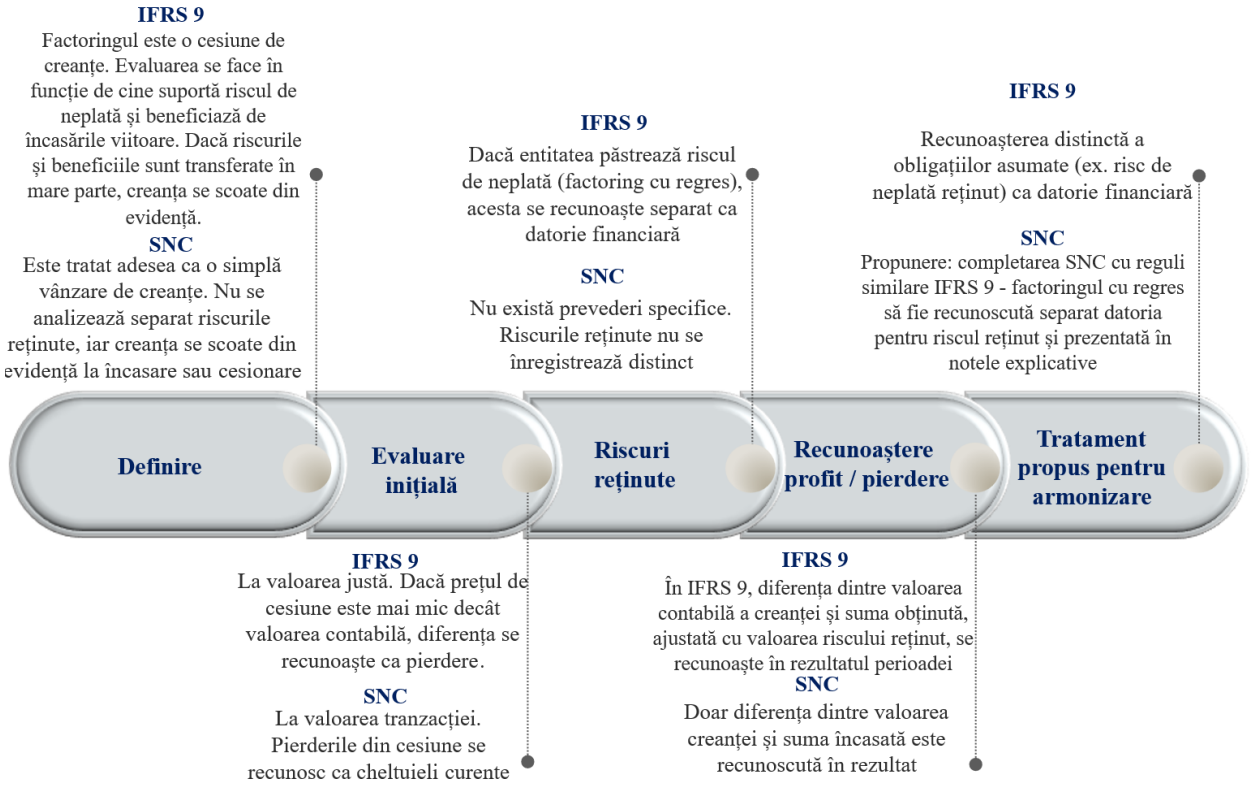

Fig. 1.5. Tratamentul contabil comparativ al factoringului

Sursa: elaborată de autor în baza [61,24,107]

Această diferență poate duce la raportări financiare neuniforme și la scăderea transparenței informațiilor privind datoriile financiare pe care entitatea și le asumă prin contracte atipice.

În acest context, se propune următoarea abordare metodologică:

- completarea politicilor contabile ale entităților care efectuează operațiuni de factoring cu prevederi clare legate de recunoașterea și evaluarea riscurilor aferente datoriilor financiare;
- ajustarea prevederilor SNC „Capital propriu și datorii”, care să facă trimitere la tratamentul riscurilor conform prevederilor IFRS 9;
- delimitarea clară a cesionării fără recurs (cu transfer integral al riscurilor) și cesionării cu recurs (cu apariția unei datorii financiare) în contabilitate și în raportarea financiară.

Această propunere va contribui la sporirea calității informațiilor contabile privind datoriile financiare și asigură un grad mai înalt de comparabilitate și fidelitate în raportarea poziției financiare a entității.

În urma cercetărilor întreprinse s-a constatat existența unei varietăți considerabile de criterii de clasificare a datoriilor financiare, precum termenul de achitare, moneda de evidență sau conținutul economic. Totuși, legislația contabilă națională și internațională, precum și literatura de specialitate, nu stabilesc în mod clar criteriile care ar trebui aplicate. Pentru a acoperi această lacună și a facilita atât calculul, cât și raportarea indicatorilor, autorul propune o clasificare proprie, prezentată în tabelul 1.4.

Tabelul 1.4. Clasificarea datoriilor financiare după diferite criterii economice

Nr. d/o	Criterii de clarificare	Grupe clasificate	Scopul utilizării informațiilor
1.	După termenul de achitare	Datorii financiare pe termen lung Datorii financiare curente (termen scurt)	Întocmirea situațiilor financiare; Analiza poziție financiare a entității; Calcularea indicatorilor din situații financiare
2.	După valuta de evidență	Monedă națională Valută străină Criptovalută Unități convenționale	Organizarea evidenței analitice și sintetice; Determinarea diferențelor de curs valutar. Management al riscului de lichiditate Planificarea strategică
3.	După natura tranzacțiilor	Credite bancare Împrumuturi Datorii privind leasingul financiar Alte datorii financiare	Calcularea indicatorilor din situații financiare; Elaborarea notei explicative; Asigurarea informațiilor pentru luarea deciziilor economice si manageriale.
4.	După termenul de prescripție	cu termen de prescripție expirat cu termen de prescripție neexpirat	Luarea deciziilor; Analiza situației financiare; Abordarea raporturilor juridice dintre creditor și debitor.
5.	După conținutul economic	principalul dobânda, sancțiuni	Delimitării obligațiilor; Recunoașterea și evaluarea costurilor îndatoririi; Analiza poziției financiare a entității.
6.	În funcție de certitudinea onorării obligațiilor	certe incerte	Recunoașterea și evaluarea datoriilor financiare; Elaborarea notei explicative.
7.	După componență	simple (tradiționale) hibride (convertibile, cu opțiuni)	Determinarea tratamentului contabil; Separarea componentelor de datorie și capital
8.	După gradul de asociere	datorii financiare ale părților neafiliate datorii financiare ale părților afiliate	Elaborarea situațiilor financiare consolidate; Aprecierea gradului de îndatorarea și a transparenței; Calcularea indicatorilor poziției financiare.

Sursa: elaborat de autor

Tabelul 1.4 prezintă o sistematizare a criteriilor de clasificare a datoriilor financiare în funcție de necesitățile utilizatorilor situațiilor financiare. Unele criterii, cum ar fi după valuta de evidență (inclusiv criptomonede), anticipează evoluțiile pieței financiare în RM, în timp ce altele răspund nevoilor actuale de analiză și raportare. Important pentru practica din RM este clasificarea după natura tranzacțiilor, care permite identificarea mai ușoară a tipurilor de instrumente de finanțare. Aceste clasificări variate sunt ca bază pentru elaborarea unor politici contabile mai detaliate în cadrul entităților autohtone în scopul îmbunătățirii calității raportării financiare.

Concluzia IASB din iulie 2025 este că clasificarea datoriilor financiare în scop financiar se va face doar pe baza contractului și a principiilor IFRS, indiferent ce spune legislația locală [42]. Creșterea vizibilă a utilizării *criptomonedelor* în ultimii ani a impus o serie de provocări care nu mai pot fi ignorate în contabilitate. Dacă inițial aceste active digitale erau văzute mai mult ca instrumente speculative sau de investiție alternativă, astăzi ele încep să fie folosite pentru contractarea unor împrumuturi, garantarea obligațiilor și chiar pentru stingerea unor datorii. Această realitate este simțită nu doar la nivel internațional, ci și în RM, în special în rândul start-up-urilor din domeniul tehnologiei financiare.

În ultima perioadă, apar tot mai multe situații în care datoriile dintre companii sunt stabilite direct în criptomonede, cum ar fi Bitcoin sau Ethereum. Acest lucru se întâlnește, de regulă, în contracte de împrumut sau de vânzare-cumpărare cu plată amânată, unde părțile convin asupra unui număr fix de unități cripto, fără a-l exprima în lei moldovenești, euro sau dolari. Lipsa unor reglementări contabile clare în SNC creează întrebări dacă acestea trebuie analizate sub aspect monetar sau nemonetar. Conform IAS 21 „Efectele variației cursurilor de schimb valutar" [57], un element este „monetar" dacă apare dreptul sau obligația de a primi sau plăti o sumă fixă de bani. Criptomonedele nu sunt recunoscute ca mijloc legal de plată din cauza volatilității ridicate. Totuși, dacă o datorie este stabilită într-un număr fix de unități cripto, ea trebuie recunoscută și evaluată la valoarea de piață, fapt ce poate influența direct situațiile financiare.

În aceste condiții, entitățile din RM sunt nevoite să elaboreze politici contabile proprii, prin asemănare cu prevederile IFRS 9, care să stabilească modul de recunoaștere și de reevaluare la data de raportare. Această practică, deși încă rară, impune contabilii să preia practica internațională și să găsească soluții adaptate realităților locale, în lipsa unor reglementări naționale explicite.

În ultimii ani au apărut forme de datorii atipice, precum împrumuturile prin platforme DeFi, unde obligația de rambursare este stabilită și executată prin contracte inteligente, fără documente clasice. Din perspectiva RM, SNC nu conțin reglementări privind aceste instrumente, ceea ce obligă entitățile – în special start-up-urile din domeniul blockchain – să își elaboreze politici contabile proprii. Lipsa unui cadru normativ clar poate duce la tratamente neuniforme și la diminuarea transparenței raportărilor financiare. Adaptarea reglementărilor naționale la realitățile economiei digitale devine astfel o necesitate.

Tot mai multe start-upuri din RM, în special din domeniul blockchain și Web3, au început să atragă capital prin emiterea de „security tokens". Aceste instrumente digitale au caracter de creanță și funcționează asemănător obligațiunilor: emitentul primește fonduri și se obligă să le ramburseze, de obicei cu dobândă. Din perspectiva IFRS 9, ele sunt datorii financiare și trebuie recunoscute în bilanț la valoarea justă a sumelor primite, chiar dacă angajamentul este formalizat printr-un SMART contract sau whitepaper, nu printr-un contract clasic. În RM, SNC și legislația

fiscală nu conțin încă reguli clare pentru aceste situații, ceea ce obligă entitățile emitente să își stabilească singure politicile contabile și să ceară sprijinul specialiștilor. Fără reglementări explicite, există riscul apariției unor practici de raportare neuniforme, care pot afecta transparența și încrederea în informațiile financiare prezentate.

Se observă frecvent că tranzacțiile cu criptomonede sunt folosite nu doar pentru investiții sau plăți legale, dar și în scopuri dubioase. Faptul că transferurile se pot face rapid, fără intermediere bancară și uneori fără a ști exact cine se află în spatele portofelului digital, creează condiții prospere pentru spălarea banilor sau finanțarea activităților ilegale.

În RM, Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului [85] reglementează prevenirea acestor fenomene, dar furnizorii de servicii cu active virtuale sunt vizați doar să raporteze aceste tranzacții. Important este ajustarea legislației naționale la normele standardelor Grupului de Acțiune Financiară Internațională (FATF) și Directivelor UE din acest domeniu. În diverse surse și practici contabile, datoriile aferente contractelor de leasing sunt încadrate fie în categoria datoriilor comerciale, fie în cea a datoriilor financiare. Având în vedere că leasingul presupune plăți eșalonate, pe termen lung, însoțite de dobândă, se argumentează că o abordare mai adecvată este tratarea acestuia drept datorie financiară. În figura 1.6 sunt prezentate principalele diferențe dintre datoriile din leasingul financiar și cele comerciale.

Criteriu de comparație	Leasing financiar	Datorii comerciale
Caracterul datoriei	Caracter de finanțare, asemănătoare cu un credit bancar	Datorie din tranzacții curente a activității operaționale
Baza juridică și contractuală	Contract de leasing pe termen lung	Contracte comerciale, de achiziții de bunuri/servicii de la furnizori
Recunoaștere în bilanț	Se recunoaște ca datorie financiară la valoarea actualizată	Se recunoaște ca datorie curentă, comercială la valoare nominală
Componentele datoriei	• Suma principal • Dobândă	Valoarea bunului/serviciului procurat
Termen de achitare	De obicei, au scadență mai mare de 12 luni	De regulă, achitări în perioade curente până la 12 luni (sunt excepții)
Cheltuieli de finanțare	Leasingul e generator de dobânzi	Nu include componenta de dobândă
Tratament contabil	Contabilizate ca activ de utilizare și datorie financiară, la valoarea actualizată	Contabilizate ca datorii curente, la valoarea nominală
Clasificare în bilanț	Datorie financiară pe termen lung	Datorie comercială, de obicei curente

Fig. 1.6. Aspecte comparative ale datoriilor privind leasingul financiar și datoriile comerciale

Sursa: elaborată de autor

Analiza comparativă evidențiază faptul că leasingul financiar are toate caracteristicile esențiale ale unei datorii financiare: presupune existența unui contract pe termen mediu sau lung,

include atât principalul, cât și dobânda, generează obligații viitoare certe și este recunoscut în bilanț la valoarea actualizată, conform IFRS 16/ASC 842 [63,41]. Prin contrast, datoriile comerciale reflectă relații de exploatare pe termen scurt, fără componentă de dobândă, recunoscute la valoarea nominală și având natura unor obligații curente. Rezultă, că încadrarea leasingului financiar ca datorie financiară distinctă este justificată atât din punct de vedere economic, cât și contabil, întrucât surprinde substanța reală a obligației și asigură o prezentare mai fidelă și comparabilă a structurii pasivelor în situațiile financiare.

1.2. Abordări naționale și internaționale privind recunoașterea și evaluarea datoriilor financiare

Recunoașterea unei datorii financiare reprezintă un proces de stabilire a mărimii și perioadei în care o entitate trebuie să înregistreze în contabilitate o obligație actuală, care este rezultatul unui eveniment trecut și a cărei stingere va reprezenta o ieșire de resurse cu valoare economică. Legislația contabilă internațională și națională diferă cu privire la criteriile privind recunoașterea datoriilor, fapt care duce la tratamente diferite în practica contabilă.

Recunoașterea și evaluarea constituie etape principale si obligatorii ale ciclului contabil a oricărei entități. Conform art. 2 al LCRF, *evaluarea* este un „procedeu de determinare a mărimii valorice a elementelor contabile" [88]. De asemenea este definit și procedeul de *recunoaștere* care presupune „înregistrarea în contabilitate și prezentarea în situațiile financiare a unui element contabil care corespunde definiției și care îndeplinește criteriile de recunoaștere stabilite în standardele de contabilitate"[88].

În conformitate cu prevederile SNC „Capital propriu și datorii" [143], recunoașterea unei datorii se realizează în baza contabilității de angajamente și presupune îndeplinirea cumulativă a două condiții:

- certitudinea că, în urma decontării, va avea loc o ieșire de resurse purtătoare de beneficii economice; și
- posibilitatea evaluării valorii obligației într-un mod credibil.

Totodată, datoriile trebuie să rezulte dintr-un contract sau din cerințele legislației în vigoare (pct. 30, SNC „Capital propriu și datorii"). Cu toate acestea, în cazul datoriilor financiare – în special cele care rezultă din împrumuturi sau credite – prevederile din SNC (pct. 42, SNC „Capital propriu și datorii") stabilesc că acestea se recunosc *doar în momentul primirii efective* a banilor și/sau activelor în patrimoniul entității. Astfel, în practică, recunoașterea acestor datorii se bazează atât *pe principiul contabilității de angajamente (existența unui contract valabil)*, cât și pe principiul *contabilității de casă*, în sensul *realizării efective a transferului de resurse*.

Această abordare duală este menționată și în CC [24, art. 1243], care stipulează că dacă împrumutătorul nu a acordat efectiv împrumutul, atunci împrumutatul nu poate cere executarea silită de restituire, dar poate solicita doar repararea prejudiciului. Ca urmare, contractul de împrumut produce efecte juridice și contabile *numai după transmiterea efectivă a banilor sau a bunurilor*. Recunoașterea unei datorii financiare în contabilitatea din RM presupune *îndeplinirea cumulativă* a două condiții: *existența unui contract valabil* (element specific contabilității de angajamente) și *intrarea efectivă a fondurilor sau activelor* (element specific contabilității de casă). Această abordare asigură o corelare între reglementările juridice și tratamentul contabil a obligațiilor financiare.

Conform Directivei 2013/34/UE recunoașterea datoriilor nu este definită printr-un articol separat, însă art.6 alin. (1) stabilește principiile generale aplicabile tuturor elementelor din situațiile financiare [37]. Datoriile trebuie recunoscute *individual* și *distinct* atunci când există o obligație prezentă, iar efectele economice sunt reflectate în mod prudent și fidel. Deși Directiva menționată nu utilizează expres sintagma „datorie financiară", în practică aceasta acoperă contractele de împrumut, creditele, obligațiunile și alte angajamente similare care generează ieșiri viitoare de resurse financiare (tabelul 1.5.).

În rezultatul cercetărilor autorului [126] s-a stabilit, că potrivit IFRS, în special IAS 32 și IFRS 9 [62], o obligație financiară (datorie financiară) este recunoscută în bilanțul entității atunci când sunt îndeplinite condițiile prezentate în tabelul 1.5. Normele contabile americane US GAAP (ASC 470 – Debt) [41] au abordări similare cu IFRS.

Tabelul 1.5. Criterii de recunoaștere a datoriilor financiare conform reglementărilor europene și internaționale

Actul normativ	Criterii de recunoaștere
Directiva 2013/34/UE [37]	- recunoașterea datoriilor apărute în cursul exercițiului financiar curent sau în cursul unui exercițiu precedent, chiar dacă acestea devin evidente numai între data raportării și data prezentării situațiilor financiare - recunoașterea presupune existența unei obligații certe sau estimabile, însoțită de o ieșire de resurse, fiind supusă principiului prudenței și al imaginii fidele
IFRS 9 și **IAS 32** [59,61]	- existența un contract între entitate și o altă parte (creditor, investitor etc.) - generarea unei obligaţiuni pentru entitate de a plăti numerar, transfera un alt activ financiar, sau schimba instrumente financiare în condiții nefavorabile - asumarea drepturilor și obligațiilor aferente contractului de către entitate - posibilitatea măsurării în mod fiabil a valorii obligației poate fi măsurată în mod fiabil
US GAAP (ASC 470 – Debt) [41]	- recunoașterea unei datorii financiare se face în baza unui contract executoriu, atunci când există o obligație prezentă, legală sau contractuală, de a genera numerar sau alte active financiare - existența drepturilor și obligațiilor prezente aferente contractului - se ia în considerare și capacitatea părților de a-și executa obligațiile contractuale

Sursa: elaborat de autor

Din reglementările prezentate în tabel rezultă că, o datorie este recunoscută doar dacă este „probabilă" și „măsurabilă în mod fiabil", chiar și dacă termenii exacți nu sunt încă finalizați – în anumite cazuri, apar criterii mai stricte de recunoaștere decât în IFRS (figura 1.7).

Aspecte comparative	IFRS/IAS	US GAAP	SNC
Momentul de recunoaștere a datoriei	Data semnării contractului	Existența unei obligații prezentă și executabilă	La momentul apariției obligației juridice prin semnarea contractului sau la primirea resurselor economice
Modul de evaluare inițială	La valoarea justă / de piață	La valoarea justă sau la suma stabilită în contract	La valoarea nominală, egală cu suma indicată în contract
Necesitatea semnării contractului	Este obligatorie	Trebuie să fie executabil	De regulă scris, dar pot fi situații de formă verbală
Condiții suplimentare care trebuie îndeplinite	Trebuie să existe o obligație contractuală clară	Există o probabilitate mare de apariție și poate și măsurată cu mare exactitate	Datoria trebuie sa fie clară și calculată exact

Fig. 1.7. Aspecte comparative ale recunoașterii datoriilor financiare conform reglementărilor naționale și internaționale

Sursa: elaborată de autor

Analiza comparativă relevă faptul că recunoașterea datoriilor financiare depinde nu doar de existența unui contract, ci și de caracterul executoriu al obligației, natura resurselor promise și criteriile de evaluare. În timp ce IFRS și US GAAP se bazează pe noțiuni de valoare justă și evaluare economică, reglementările contabile naționale păstrează o abordare juridică și formală, ceea ce poate conduce la tratamente diferite ale aceleiași tranzacții în plan internațional.

Deși există o varietate de criterii de clasificare a datoriilor financiare (anexa 6), o problema legată de recunoaștere este tipul datoriei sub aspectul categoriei de timp – curentă sau pe termen lung. IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare" [56,22] clarifică momentul și condițiile în care un împrumut trebuie clasificat ca datorie curentă sau pe termen lung. Provocarea de bază este dacă entitatea are *dreptul contractual de a amâna rambursarea* pentru cel puțin 12 luni de la data raportării. Se analizează modul în care se tratează clauzele contractuale (covenants), adică dreptul de a amâna rambursarea trebuie să fie *necondiționat la data raportării*. Dacă contractul include clauze care trebuie respectate la sau înainte de această dată (de ex. indicatori financiari), entitatea trebuie să evalueze dacă ele au fost respectate, în caz contrar, datoria este curentă. O atenție deosebită trebuie acordată clauzelor contractuale (precum indicatori financiari sau cerințe de menținere a anumitor niveluri ale capitalurilor proprii), care pot afecta dreptul entității de a menține obligația în bilanț ca pe termen lung. Conform IAS 1 p.72B (a) [56], dacă entitatea trebuie să respecte o astfel de clauză (covenant) *la data sau înainte de data raportării*, iar nerespectarea acesteia oferă creditorului dreptul de a solicita rambursarea anticipată, atunci datoria se reclasifică drept curentă.

Potrivit IAS 1 [56], dacă entitatea încalcă o clauză contractuală înainte de sfârșitul perioadei de raportare, iar creditorul oferă *după această dată* o derogare (waiver) privind cerința

respectivă, acest fapt *nu modifică* clasificarea – datoria rămâne curentă, întrucât la data raportării entitatea nu deținea un drept de amânare a plății. Această prevedere are un rol esențial în asigurarea fidelității prezentării situațiilor financiare, prevenind reclasificările retroactive care ar putea cosmetiza poziția financiară (tabelul 1.6.).

Tabelul 1.6. Particularități de clasificare a datoriilor conform IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare"

Criteriu de clasificare a datoriilor	Tratament contabil prevăzut de IAS 1	Observații critice și implicații
Scadența mai mică de 12 luni	Se clasifică ca o datorie curentă	Această clasificare se aplică chiar dacă entitatea intenționează să refinanțeze datoria după data de raportare
Entitatea are la data raportării, un drept necondiționat de amânare a rambursării	Se tratează ca o datorie pe termen lung	Este important ca dreptul să existe la data raportării, dar nu ulterior
Dreptul de prelungire este condiționat de respectarea anumitor condiții contractuale	Se analizează dacă obligația a fost îndeplinită la data raportării	În caz contrar, datoria se consideră curentă
Clauza contractuală depinde de un indicator financiar care se calculează după data raportării	Nu influențează clasificarea, dar se aplică evaluarea de la data raportării	Dacă indicatorul nu este îndeplinit până la data raportării, se consideră că clauza nu a fost respectată
Confirmare scrisă a creditorului privind amânarea, scrise după data raportării	Aceste acorduri nu modifică clasificarea în bilanț efectuată inițial	Acestea se arată în note și nu influențează clasificarea din bilanț

Sursa: elaborat de autor în baza IAS 1 [56]

În practica națională, lipsa unei prevederi clare referitoare la influența acestor clauze asupra clasificării datoriilor financiare poate conduce la interpretări confuze în procesul de raportare și de audit. Astfel, se consideră obiectiv și necesar completarea SNC cu dispoziții care să reglementeze clar această situație.

Un mecanism de clasificare aplicabil doar pentru împrumuturi, nu și pentru alte tipuri de datorii este recomandat de IAS 1. Clasificarea se bazează strict pe situația existentă la data încheierii perioadei de raportare. Este un instrument dedicat exclusiv deciziei privind prezentarea acestora ca datorii curente sau pe termen lung și poate fi aplicată atât *la sfârșitul perioadei de gestiune*, cât și la *raportările intermediare*.

Clasificarea se face în funcție de faptul *dacă entitatea este obligată să achite împrumutul în termen de 12 luni sau nu*. Împrumuturile care pot fi menținute mai mult de 12 luni în bilanț, în baza unor drepturi contractuale existente la data raportării, pot fi considerate pe termen lung. Entitatea trebuie să *dețină dreptul real, existent la data raportării, de a amâna plata împrumutului* cel puțin pe 12 luni. Dacă acest drept nu este sigur sau depinde de factori neîndepliniți încă, împrumutul trebuie prezentat ca datorie financiară curentă. Dacă un *acord de amânare a plății* (de

ex. o scrisoare de confirmare de la creditor) este primit *după data raportării*, entitatea nu mai poate influența clasificarea.

Figura 1.8 ilustrează schema decizională elaborată de autor pentru clasificarea împrumuturilor ca datorii financiare curente sau pe termen lung, având ca fundament prevederile IAS 1. Această schematizare contribuie la clarificarea procesului de încadrare și facilitează aplicarea practică unitară a normelor contabile.

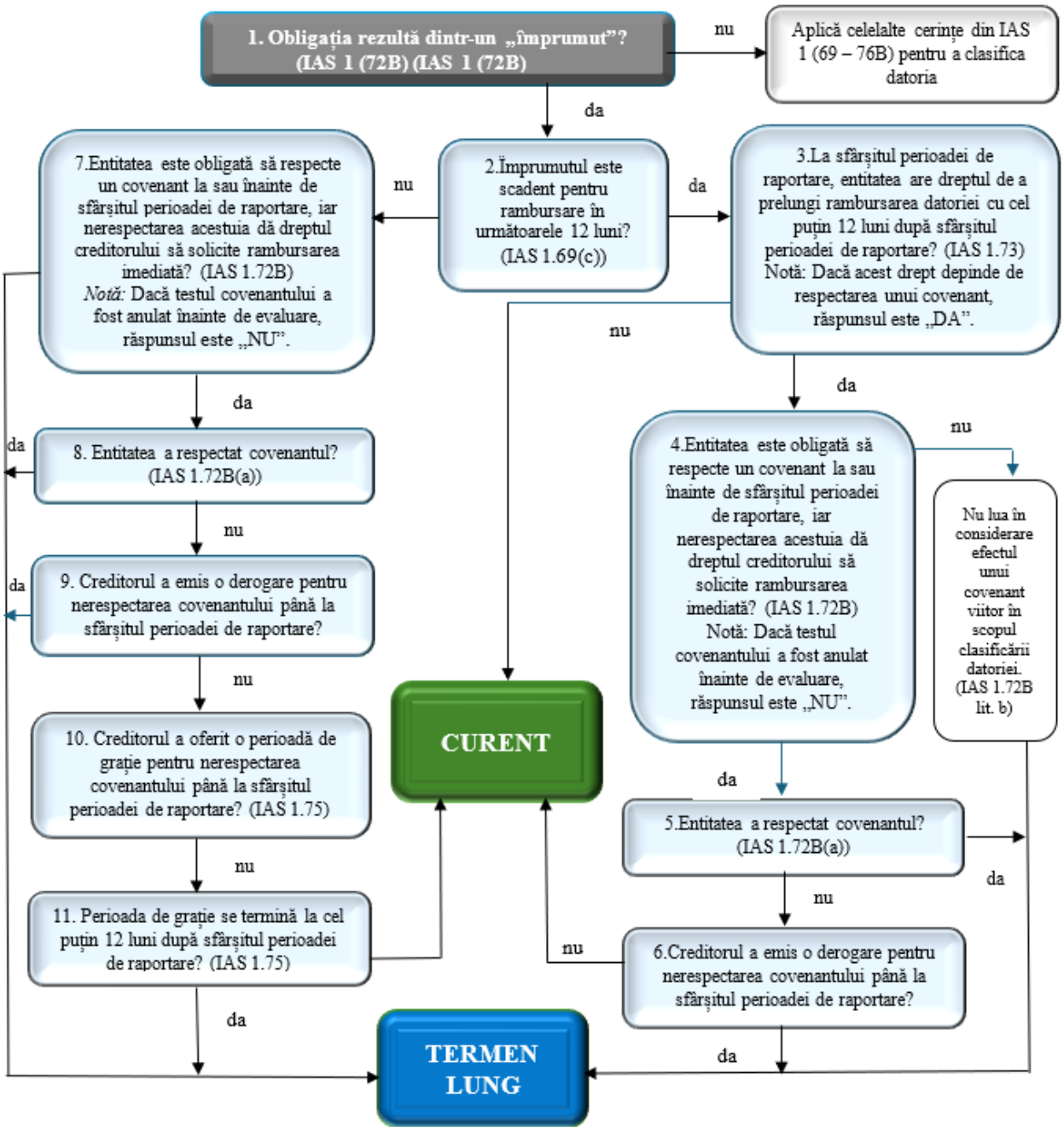

Fig. 1.8. Abordarea decizională a datoriilor curente și pe termen lung conform IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare"

Sursa: adaptată de autor după IAS 1 [56,64]

Figura arată procesul de clasificare a datoriilor financiare conform IAS 1, care se bazează pe principiul dreptului necondiționat de amânare a plății cu cel puțin 12 luni. Prin algoritmul

prezentat se observă că decizia de clasificare nu e întotdeauna evidentă și necesită analiza atentă a mai multor criterii succesive. Acest fapt este diferit de abordarea mai simplă a SNC, de aceea pentru contabilii din RM, poate fi util acest mecanism în procesul de aliniere la standardele internaționale.

Din figura 1.8, se observă că dacă dreptul de a menține împrumutul pe termen lung *depinde de îndeplinirea unor condiții contractuale*, acestea trebuie să fie respectate *până la data raportării*, în caz contrar duce la reclasificarea împrumutului ca datorie financiară curentă. De exemplu, entitatea deține un împrumut de 2 000 000 lei, scadent peste 3 ani, însă a fost încălcat un indicator financiar care permite creditorului să solicite plata imediată. În această situație, dacă entitatea a obținut *înainte de închiderea perioadei de gestiune* o confirmare scrisă că creditorul nu va solicita rambursarea (waiver), atunci împrumutul se clasifică ca *pe termen lung*. În caz contrar, împrumutul se clasifică ca *pe termen scurt*, chiar dacă termenul contractual era mai mare de 12 luni.

Clasificarea datoriilor financiare conform US GAAP (ASC 470) este prezentată în anexa 7 și anexa 8. Anexa 7 prezintă, într-o formă simplă principalele situații care apar la clasificarea datoriilor conform ASC 470. Această abordare este utilă, pentru că arată, în mod concret, cum anumite clauze din contract, evenimente neprevăzute sau particularități ale creditului pot schimba gruparea datoriei în bilanț. Se observă că unele cazuri au o soluție clară și aplicată uniform (de exemplu, scadențele sub sau peste 12 luni), iar altele depind de factori suplimentari, cum ar fi existența unei scrisori de renunțare la drepturi („waiver”) sau dreptul băncii de a cere rambursarea înainte de termen. Contează mult și momentul în care au loc anumite evenimente (cum ar fi refinanțarea înainte de aprobarea bilanțului) și documentele care le confirmă (contracte, scrisori) care pot schimba clasificarea finală a datoriei. Pentru practicienii din RM, tabelul este util prin prisma aplicării simultane a SNC și IFRS, oferind o bază pentru adaptarea politicilor contabile interne la cerințele internaționale.

Clasificarea datoriilor financiare sub aspectul scadenței este prezentat în anexa 8. Toate cadrele normative folosesc pragul de 12 luni pentru divizarea între termen scurt și termen lung, însă abordările diferă. La refinanțare, US GAAP prevede reclasificarea datoriilor dacă există acord ferm înainte de prezentarea situațiilor financiare, iar IFRS cere încheierea acordului până la data raportării. SNC nu reglementează concret cazul de refinanțare și aplică termenul din contract. În cazul rambursării anticipate, US GAAP și IFRS prevăd obținerea unei derogări înainte de raportare, dar SNC nu prevede aceasta, aplicând regulile generale. Pentru datoriile convertibile, US GAAP și IFRS separă componenta de datorie de cea de capital, în timp ce SNC le tratează ca împrumuturi.

Pentru practicienii din RM, tabelul arată clar unde SNC oferă soluții detaliate și unde e necesară adaptarea politicilor contabile la cerințele internaționale.

Evaluarea constă în determinarea sumei unei datorii financiare ce urmează a fi reflectată în contabilitate și în situațiile financiare. În funcție de momentul efectuării pot fi evidențiate două forme de evaluare:

- *evaluarea inițială* care se efectuează la data recunoașterii datoriilor financiare, adică la momentul înregistrării acestora în contabilitate; și
- *evaluare ulterioară* care se efectuează după recunoașterea inițială și presupune actualizarea valorii datoriei financiare la data întocmirii situațiilor financiare. Metoda folosită depinde de tipul datoriei, de politicile contabile și poate fi evaluarea ulterioară la: *costul amortizat, valoarea justă, valoarea realizabilă netă, valoarea de utilizare sau altă bază.*

Modul de evaluare inițială a datoriilor financiare diferă între diversele cadre legislative – IFRS, SNC, Directiva UE și US GAAP (figura 1.9). Diferențele sunt semnificative: standardele internaționale prevăd utilizarea valorii juste și a costurilor de tranzacție, în timp ce SNC aplică, în principal, valoarea nominală.

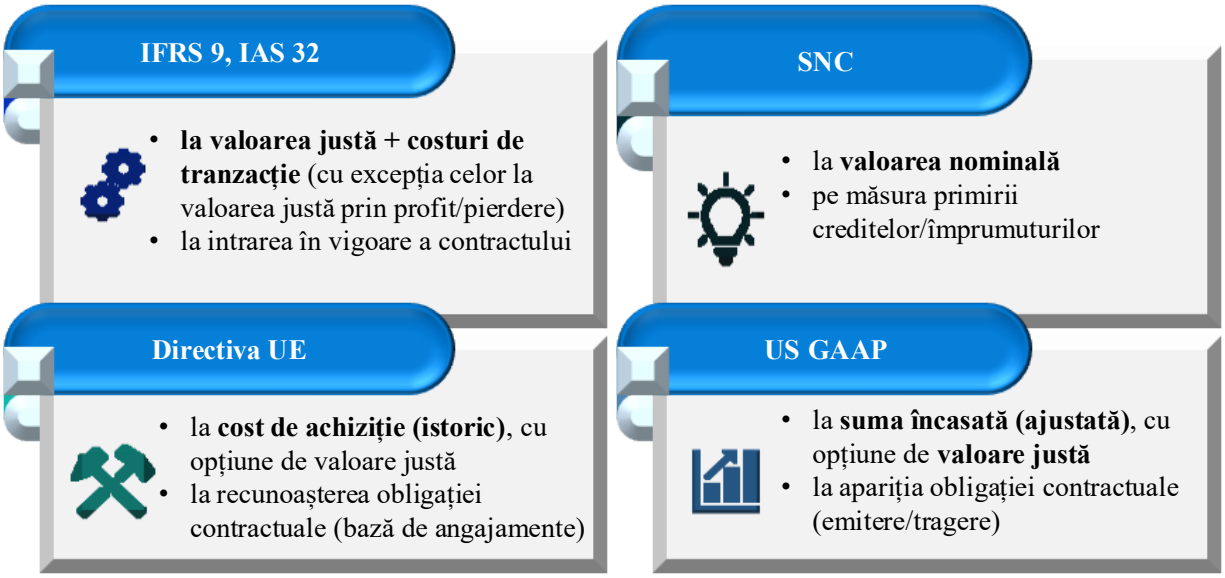

Fig. 1.9. Evaluarea inițială a datoriilor financiare

Sursa: elaborată de autor

Potrivit dispozițiilor Directivei 2013/34/UE, recunoașterea și evaluarea elementelor prezentate în situațiile financiare anuale se realizează în conformitate cu principiile generale, care stabilesc că „*elementele recunoscute în situațiile financiare se evaluează în conformitate cu principiul prețului de achiziție sau al costului de producție*” [37].

Acest principiu reflectă abordarea contabilă tradițională bazată pe *costul istoric*, ceea ce implică faptul că datoriile financiare, sunt recunoscute la valoarea la care au fost asumate inițial, fără reevaluări ulterioare decât în condiții excepționale. Evaluarea la cost istoric este susținută de alte principii contabile fundamentale precum prudența, consecvența și imaginea fidelă.

De menționat, că posibilitatea evaluării la valoarea justă este tratată separat în Directivă, (art.8), ca opțiune pentru anumite datorii financiare deținute ca parte a unui *portofoliu de tranzacționare și instrumentelor financiare derivate*, și nu ca regulă generală aplicabilă tuturor datoriilor. Astfel, în lipsa unei prevederi naționale derogatorii exprese, entitățile aplică metoda evaluării datoriilor conform costului de achiziție, ceea ce reprezintă tratamentul contabil de bază stabilit prin cadrul normativ european armonizat prezentat în mai multe regulamente [119,120,121,122].

În timp ce Directiva 2013/34/UE [37] stabilește în mod implicit evaluarea datoriilor financiare la costul de achiziție, în conformitate cu art.6 alin.(1) lit.i), cadrul IFRS aduce o abordare mai sofisticată și flexibilă.

Conform IFRS 9, datoriile financiare trebuie clasificate și evaluate în funcție de caracteristicile instrumentului și modelul de afaceri al entității. Astfel, la recunoașterea inițială, o entitate trebuie să evalueze o datorie financiară *la valoarea sa justă* (figura 1.9).

Costurile de tranzacție care sunt direct atribuibile generării acestei datorii se tratează astfel:

- se scad din valoarea justă, dacă datoria financiară nu este clasificată inițial la valoare justă;
- se recunosc direct ca cheltuieli curente, dacă datoria financiară este clasificată la valoare justă, conform IFRS 9 (p.5.1.1.).

Evaluarea ulterioară a datoriilor financiare conform IFRS 9 are unele particularități specifice. Conform prevederilor IFRS 9, evaluarea ulterioară a datoriilor financiare depinde de categoria de clasificare stabilită la momentul recunoașterii inițiale. În esență, această reevaluare are loc:

- la *valoarea justă*, în cazul în care datoria financiară este clasificată în categoria „valoare justă”, iar toate modificările de valoare fiind recunoscute în contul de profit și pierdere;
- la *costul amortizat*, opțiune aplicabilă majorității datoriilor financiare, utilizând metoda dobânzii efective, care presupune înregistrarea dobânzii pe baza unei rate efective ce cuprinde toate costurile asociate finanțării, comisioanele și reducerile. Această reevaluare implică o actualizare continuă a valorii contabile, fără a reflecta modificările valorii de piață, ci doar acumularea dobânzilor și rambursărilor aferente obligației financiare [136].

Evaluarea ulterioară conform US GAAP (ASC 470) presupune că datoriile financiare sunt reevaluate, în mod tradițional, la *costul amortizat*, aplicând metoda dobânzii efective. Reevaluarea la valoarea justă nu este permisă decât în cazuri excepționale, prin utilizarea opțiunii de evaluare la valoare justă (fair value option) prevăzută de ASC 825 „Instrumente financiare” [7]. În cazul în care nu este aplicată această opțiune, modificările valorii de piață nu influențează situațiile financiare. Astfel, reevaluarea presupune ajustarea valorii contabile prin acumularea dobânzii

efective și reflectarea rambursărilor sau reducerilor, în lipsa unei actualizări a valorii juste, cu excepția instrumentelor desemnate expres în acest sens.

Directiva 2013/34/UE nu prevede o reevaluare și în mod general se recomandă contabilizarea datoriilor financiare la *valoarea contabilă istorică*. Reevaluarea la valoarea justă nu este o practică tradițională, fiind permisă doar în condiții strict reglementate de legislația națională și prevăzute expres în art.8 și 10 ale Directivei [37]. În mod excepțional, reevaluarea poate fi efectuată pentru instrumente derivate sau datorii exprimate în valută, însă aceste situații necesită prezentarea clară în notele explicative la situaţiile financiare. Totodată, conform punctului (10) din preambulul Directivei, dacă suma de rambursat este mai mare decât suma primită, diferența poate fi tratată ca activ și amortizată treptat până la scadența împrumutului, reflectând o abordare apropiată metodei dobânzii efective, fără a se recurge la o reevaluare sistematică la valoarea justă.

Conform SNC „Capital propriu și datorii" [143] *evaluarea ulterioară* a datoriilor financiare nu presupune actualizarea valorii contabile în funcție de modificările pieței sau de riscul de credit. După recunoașterea inițială, datoriile financiare sunt contabilizate, de regulă, la *valoarea nominală*, fără aplicarea metodei dobânzii efective sau ajustări ale valorii juste. Această abordare este conservatoare și reflectă principiile prudenței și simplității reglementărilor contabile din RM și este aliniată obiectivelor Directivei 2013/34/UE, în contrast cu IFRS 9, care este orientată spre reflectarea fidelă a realității economice.

Reevaluarea datoriilor financiare diferă esențial în funcție de cadrul normativ aplicabil. IFRS 9 oferă o abordare flexibilă și dinamică, bazată pe valoarea justă și pe integrarea riscului de credit. Cercetări și analize similare se identifică și în cercetarea profesorului Grosu V. [47]. US GAAP prevede evaluarea la cost amortizat, cu opțiunea limitată de a desemna instrumentele la valoarea justă. Directiva 2013/34/UE și SNC se bazează pe menținerea valorii istorice, cu excepții limitate. Aceste diferențe evidențiază orientarea divergentă între raportarea pentru piețele financiare și raportarea pentru scopuri prudențiale și de conformitate fiscală.

Pentru o înțelegere mai clară a diferențelor conceptuale privind evaluarea datoriilor financiare, în anexa 9 este prezentat un tabel comparativ între prevederile US GAAP (ASC 470), IFRS (IAS 1 / IFRS 9) și SNC „Capital propriu și datorii".

Analiza reglementărilor aplicabile *dobânzilor* în RM evidențiază două abordări: fiscală și juridică (civilă), fiecare având criteriile și limitele sale. Astfel, dobânda poate fi limitată, pe de o parte, din perspectiva dreptului civil, prin impunerea unui plafon legal pentru protejarea debitorului, iar pe de altă parte, din punct de vedere fiscal, prin restricționarea deductibilității cheltuielilor corespunzătoare în scopul impozitării profitului. În plus, în cazul tranzacțiilor între persoane afiliate, intervine și regimul prețurilor de transfer, care solicită respectarea principiului lungimii brațului și justificarea caracterului de piață al dobânzilor aplicate.

Figura 1.10, sintetizează diferențele esențiale dintre cele două regimuri de reglementare, evidențiind situațiile de aplicare, categoriile de entități vizate, modalitatea de calcul a limitelor admise, precum și consecințele juridice și fiscale aferente nerespectării acestora.

Scopul reglementării	Domeniul de aplicare	Subiecții	Situații de aplicare	Consecința dacă limita este depășită
Protejarea debitorului (CC, art. 1244 alin. (1))	Contracte de împrumut încheiate între persoane fizice sau juridice	Orice părți contractante, fără a avea legătură cu sistemul fiscal	Dobânda aferentă împrumuturilor nu poate depăși de două ori rata CHIBOR din ziua bancară anterioară stabilirii acesteia (art. 1244 CC)	Dobânda trebuie redusă la maxim mărimea dublă a ratei CHIBOR. Suma peste această limită este nulă și ea nu produce efecte juridice
Reglementare fiscală (deductibilitate a cheltuielilor) (CF, art. 24 alin. (16))	Cheltuieli privind dobânzile suportate de entități în scopul determinării impozitului pe venit	Contribuabili persoane juridice rezidente (fie părți afiliate sau neafiliate)	Se aplică rata medie ponderată a dobânzilor la credite bancare (în funcție de termen, sub sau peste 12 luni, și în funcție de monedă), care e publicată de BNM	Suma ce depășește plafonul este o cheltuială nedeductibilă și majorează baza impozabilă
Aplicarea prețurilor de transfer (CF, Titlul VI[1], art. 226[1]–226[7])	Dobânzi aferente împrumuturilor între persoane afiliate	Părți afiliate definite de CF	Se aplică intervalul de piață stabilit în urma analizei de comparabilitate (conform art. 226[2] și 226[7] CF)	Se ajustează baza impozabilă conform unei dobânzi de piață, conform principiului *lungimii brațului*. În lipsa documentației de transfer pot fi aplicate penalități, dobânzi de întârziere și amenzi fiscale juridice

Fig. 1.10. Analiza comparativă a limitărilor aplicabile dobânzilor în RM

Sursa: elaborată de autor în baza [24,23]

În sensul art. 1244 alin. (4) din CC, *prin dobândă se înțeleg atât sumele socotite în bani cu acest titlu, cât şi alte prestații, sub orice titlu sau denumire*, *la care împrumutatul se obligă drept preț al utilizării împrumutului* [24].

În acest context, este important de precizat că, în cazul în care împrumutul este generator de dobândă din momentul transferului efectiv către împrumutat, părţile au libertatea de a determina cuantumul dobânzii de sine stătător. În același timp, este necesar de atras o deosebită atenție asupra

faptului că, prin prisma art.1244 alin. (1) din CC, *rata anuală a dobânzii nu poate depăşi dublul ratei de referinţă CHIBOR înregistrată în ziua bancară anterioară datei în care părţile au stipulat rata dobânzii [24]*.

Rata de referință CHIBOR este rata calculată în modul stabilit de Banca Naţională a Moldovei (BNM) în baza cotaţiilor orientative/ferme ale băncilor contributorii pentru plasarea mijloacelor băneşti în lei MDL la alte bănci, pe termen de 12 luni [24]. Totodată, art. 1244 alin.(3) din CC stabileşte că rata dobânzii prin care se încalcă dispoziţiile alin.(1) a aceluiași articol se reduce de drept până la rata maximă permisă, în caz contrar orice clauză se consideră nulă.

Cu alte cuvinte în CC, se pune accentul pe o limită a dobânzii prin care rata anuală a plății dobânzii în baza contractului de împrumut nu poate depăși dublul ratei de referință CHIBOR înregistrată în ziua bancară anterioară datei în care părţile au stipulat rata dobânzii. În cazul în care părţile contractului de împrumut vor stipula o altă rată a dobânzii contrară limitei menţionate, rata dobânzi se va *reduce de drept* până la rata maximă permisă [24, art.1244 alin. (1)].

Cu toate acestea, în practică, eficiența acestui mecanism automat este adesea diminuată, deoarece, în lipsa unei invocări exprese de către debitor, creditorii pot continua să perceapă dobânzi ilegale, iar instanțele nu intervin din oficiu.

Un aspect esențial în analiza tratamentului fiscal al dobânzilor este reglementarea privind *deductibilitatea limitată a acestora*, prevăzută în CF. Conform dispozițiilor în vigoare, cheltuielile aferente dobânzilor achitate de entitățile debitoare în baza contractelor de împrumut încheiate cu persoane fizice sau juridice (cu excepția entităților din sectorul financiar) sunt deductibile *doar în limita ratei medii ponderate a dobânzii* aplicate de sectorul bancar pentru creditele acordate persoanelor juridice, diferențiat pe termen (sub și peste 12 luni) și pe monedă (lei moldovenești sau valută străină). Această rată de referință este stabilită de BNM și publicată oficial, iar partea dobânzii care depășește plafonul admis nu poate fi dedusă fiscal și se reflectă în contabilitate ca *cheltuieli nedeductibile*, influențând direct baza impozabilă și, implicit, obligația fiscală a entității.

Analiza comparativă a informațiilor prezentate a permis concluzionarea că, deși toate cele două limitări vizează același element – dobânda, ele se aplică în mod *independent și complementar*, având scopuri și mecanisme de aplicare diferite. *Limitarea civilă* are un caracter protectiv și se aplică direct între părțile contractante, intervenind prin reducerea automată a dobânzii excesive. *Limitarea fiscală* influențează strict calculul profitului impozabil, fără a anula valabilitatea convențiilor contractuale, însă cu impact direct asupra obligațiilor fiscale ale contribuabilului. În schimb, limitarea prețurilor de transfer impune o disciplină sporită în relațiile intra-grup, necesitând documentare detaliată și justificarea caracterului de piață al tranzacției, sub sancțiunea unor ajustări semnificative ale bazei impozabile și aplicării de penalități.

O provocare semnificativă în practica contabilă o constituie tratamentul datoriilor generate de *împrumuturi informale* sau *contracte verbale*, în special în cadrul entităților mici sau în relații economice care se bazează preponderent pe încredere și obiceiuri comerciale locale. Lipsa unui document scris, semnat de părți, ridică întrebări privind *certitudinea existenței obligației* și, implicit, momentul și temeiul recunoașterii în contabilitate a acesteia. Din punct de vedere juridic, CC recunoaște validitatea *contractelor verbale*, inclusiv a celor de împrumut, dacă sunt însoțite de *elemente probatorii suficiente* care să confirme existența acordului și a executării sale. Cu toate acestea, în contabilitate, recunoașterea unei datorii financiare presupune nu doar existența unei obligații, ci și *posibilitatea evaluării sale credibile*, în conformitate cu principiile prudenței și imaginii fidele. Verificarea probelor aferente tranzacțiilor cu părțile afiliate sunt analizate de și economistul Iachimovschi A. [54, p.293-300].

În reglementările internaționale, precum IFRS 9, o datorie financiară este recunoscută în momentul în care entitatea devine parte într-un acord contractual și există o obligație certă de a transfera numerar sau un alt activ financiar. În absența unui contract scris sau a unor dovezi suficiente (extrase bancare, documente de plată, confirmări ale părților), recunoașterea datoriei poate fi apreciată drept prematură sau incertă. În acest context, autorul formulează o recomandare proprie: în lipsa documentelor contractuale, împrumuturile să fie evidențiate inițial în afara bilanțului, ca angajamente potențiale, urmând a fi recunoscute în contabilitate în momentul în care sunt respectate criteriile prevăzute de reglementările contabile.

1.3. Concluzii la capitolul 1

1. Analiza literaturii de specialitate a permis evidențierea a două abordări principale în definirea datoriilor financiare: una *contabil-juridică* și alta *financiar-analitică*. *Prima* tratează datoriile ca obligații certe, rezultate dintr-un contract, cu scadență bine determinată și delimitate clar de capitalurile proprii, în conformitate cu standardele contabile aplicabile. *A doua,* de ordin financiar, propune o abordare funcțională, în care anumite datorii, în special cele pe termen lung, care trebuie rambursate imediată, pot fi tratate ca surse echivalente capitalului propriu, în scopul evaluării structurii de finanțare și a gradului de risc. În acest sens, definirea și clasificarea datoriilor financiare sunt influențate de modul de analiză economică: fie în scop de raportare contabilă sau pentru decizii strategice manageriale. Analiza realizată din perspective juridico-contabilă, economico-funcțională, a managementului riscului financiar și a raportării financiare armonizate a permis formarea unei viziuni proprii asupra conceptului de noțiune al datoriei financiare.

2. În conformitate cu reglementările contabile naționale datoriile financiare cuprind creditele bancare si împrumuturile. Totodată datoriile privind leasingul financiar sunt calificate ca drept datorii comerciale ceea ce nu corespunde practicilor internaționale avansate.
3. În practica contabila datoriile financiare pot fi clasificate după diferite criterii, inclusiv principalele: după termenul de achitare, după valuta de evidență, după natura tranzacțiilor, după termenul de prescriptie, după conținutul economic, în funcție de criteriul de recunoaștere, după certitudinea achitării, după gradul de asociere Totodată reglementările contabile naționale și internaționale nu conțin prevederi explicite privind clasificarea datoriilor financiare în funcție de gradul de asociere a părților si certitudinii achitării, ceea ce influențează negativ calitatea si transparenta informațiilor contabile. Analiza *datoriilor hibride* a evidențiat dificultăți semnificative în procesul de clasificare, generate de caracterul lor dual, care îmbină elemente ale datoriilor financiare și ale capitalurilor proprii. Deși standardele internaționale IAS 32 și IFRS 9 oferă o bază conceptuală pentru delimitarea acestor componente, aplicarea lor în practică variază în funcție de reglementările naționale și de maturitatea sistemului contabil. În RM, lipsa unor prevederi clare în SNC referitoare la tratamentul contabil al acestor instrumente hibride poate crea situații eronate, afectând comparabilitatea situațiilor financiare. În plus, IFRS 9 lărgește sfera de aplicabilitate a conceptului de datorie financiară, incluzând și angajamentele de creditare cum ar fi cele transferabile, decontabile net sau emise în condiții neuzuale, chiar dacă nu generează încă ieșiri efective de numerar. Această perspectivă impune ca politicile contabile sa fie revăzute pentru a asigura o structura corectă a datoriilor în bilanț.
4. Recunoașterea datoriilor financiare se efectuează în baza contabilității de angajamente, pe măsura apariției obligației de achitare. În literatura de specialitate și în reglementările contabile nu se conțin explicații concrete privind particularitățile aplicării metodei contabilității de angajamente în raport cu datoriile financiare. În acest context considerăm, că datoriile financiare pot fi recunoscute în cazul respectării simultane a următoarelor criterii: existența contractului și intrarea efectivă a resurselor împrumutate în gestiune entității.
5. Datoriile financiare recunoscute în contabilitate urmează a fi evaluate, adică exprimate în mărime valorică. În funcție de momentul evaluării pot fi evidențiate două forme de evaluare: inițiala și ulterioara. Actualmente, evaluarea datoriilor financiare se efectuează la valoarea nominala fără luarea in considerare a dobânzilor și altor costuri asociate. Aceasta situație denaturează indicatorii situațiilor financiare și nu corespunde integral principiilor contabile generale, precum și afectează negativ fluxul de numerar.
6. Compararea prevederilor IFRS 9 cu Directiva 2013/34/UE, US GAAP și SNC evidențiază diferențe majore privind evaluarea datoriilor financiare. IFRS 9 prevede utilizarea valorii juste

și integrarea riscului de credit pentru a reflecta o realitate economică fidelă. US GAAP aplică în principal costul amortizat, cu opțiunea valorii juste în anumite situații concrete. Directiva 2013/34/UE aplică principiul valorii istorice, iar SNC – valorii nominale, cu unele reevaluări în cazuri excepționale, fapt care arată o abordare mai conservatoare orientată spre stabilitate financiară. În acest context consideram rezonabil de a efectua evaluarea datoriilor financiare la data raportării în baza IFRS, în particular la valoare actualizată.

7. Datoriile privind *leasingul financiar* nu pot fi tratate ca datorii comerciale, deoarece nu rezultă din relații de exploatare obișnuite, cum sunt procurările de bunuri sau servicii. Acestea reprezintă o formă de finanțare contractuală a unor active, cu plăți eșalonate și elemente de dobândă, ceea ce prezintă caracteristici ale unui împrumut. În plus, leasingul presupune o datorie de plată care este mai mare decât un ciclul normal de lucru, fiind asimilat, sub aspect contabil și economic, unui instrument de finanțare. Astfel, includerea acestor datorii în componența celor comerciale duce la structura eronată a bilanțului și poate afecta negativ calitatea informației din situațiile financiare.
8. Studiul *operațiunilor de factoring* a evidențiat o diferență între abordarea internațională și cea națională privind recunoașterea datoriilor financiare rezultate din cesionarea creanțelor. În timp ce IFRS 9 solicită reflectarea explicită a riscurilor reținute sub forma unei datorii financiare, în RM asemenea obligații nu sunt reflectate, ceea ce reduce transparența situațiilor financiare. Prin urmare, se consideră necesară o ajustare a legislației naționale, iar modificarea tratamentului contabil ar asigura o raportare completă și comparabilă a acestor tip de datorii financiare.
9. *Împrumuturile în natură* trebuie să fie tratate ca datorii financiare cu efecte economice reale, nu doar ca simple transferuri de bunuri. Ele generează datorii evaluate la valoarea de piață, conform CF și CC și pot determina venituri sau pierderi în funcție de diferențele dintre valoarea bunurilor primite și restituite. Tranzacțiile privind împrumutul în natură generează datorii privind TVA și impozitul pe venit. Această abordare impune includerea lor în categoria datoriilor financiare, fapt care ar avea efect pozitiv asupra poziției și performanței financiare a entității.
10. Cercetarea efectuată a permis identificarea limitărilor cadrului actual din SNC privind tratamentul instrumentelor financiare cu caracter mixt și formularea unei contribuții proprii, materializată prin propunerea introducerii contului distinct „Capital din instrumente financiare hibride” și a prezentării separate în bilanț a acestor instrumente. O asemenea soluție metodologică consolidează transparența și comparabilitatea internațională a informațiilor financiare și asigură o reflectare mai fidelă a riscului financiar, oferind investitorilor premise clare pentru evaluarea structurii reale a capitalului entității.

2. ABORDĂRI METODOLOGICO-APLICATIVE ALE CONTABILITĂȚII DATORIILOR FINANCIARE

2.1. Tratamentul contabil al datoriilor financiare și costurilor îndatorării

Problemele actuale și relevante ale contabilității datoriilor privind împrumuturile se manifestă prin multiple aspecte interconectate care afectează calitatea informațiilor financiare și procesul decizional.

Prima dintre acestea se referă la identificarea corectă și exactă a costurilor îndatorării sub aspectul definiției, conceptului și noțiunilor interpretabile. Problematica este legată de conținutul acestor costuri deoarece noțiuni identice apar în diferite sectoare ale economiei, inclusiv cel bancar și al finanțelor publice. Dificultățile se amplifică în contextul întocmirii situațiilor financiare consolidate și rapoartelor de către entitățile internaționale sau cu capital străin care abordează diferit aceste costuri. Problema indicată, fiind cercetată de autor și în publicații separate [125, p.35].

A doua dimensiune problematică vizează clasificarea neuniformă și subiectivă la numite etape a componenței costurilor îndatorării.

Aspectele ce țin de clasificarea și determinarea elementelor care fac parte din costurile îndatorării și formează valoarea activelor cu ciclu lung de producție rămân dificile atât pentru contabili, cât și pentru auditori. În practică, aceștia trebuie să coreleze prevederile legale cu practicile în domeniu și necesitățile concrete ale entității, pentru a asigura o prezentare clară și completă a acestor elemente în rapoartele financiare.

Această situație creează incertitudini semnificative în practica contabilă, deoarece lipsa unor criterii uniforme de clasificare conduce la aplicări inconsistente ale reglementărilor. Entitățile se confruntă cu dificultatea de a determina care dintre costurile asociate împrumuturilor trebuie incluse în componența costurilor îndatorării și sunt eligibile capitalizării sau contabilizării în componența cheltuielilor, generând divergențe în tratamentul contabil și în prezentarea informațiilor în situațiile financiare.

Al treilea aspect problematic se referă la neglijarea raportului cost-beneficiu în administrarea contabilă a împrumuturilor.

Metoda de recunoaștere a costurilor îndatorării influențează direct raportul cost–beneficiu al utilizării împrumuturilor. Alegerea acesteia depinde, în mare măsură, de raționamentul profesional al contabilului, care trebuie să aprecieze atât beneficiile pentru entitate, cât și credibilitatea evaluării. Modificările acestor condiții de la o perioadă la alta pot afecta deciziile manageriale și pot genera consecințe fiscale. Această variabilitate în timp a condițiilor de evaluare creează dificultăți suplimentare în menținerea consecvenței metodologice și în asigurarea comparabilității informațiilor financiare pe parcursul mai multor perioade de raportare.

Cea de-a patra problemă este legată de dificultatea frecvent întâlnită în contabilitatea costurilor îndatorării prin determinarea corectă a ratei medii ponderate a dobânzii. Aceasta apare în special atunci când sunt contractate mai multe credite și împrumuturi, pe perioade diferite și cu destinații diverse, inclusiv cu destinație generală. În practică, lipsa unei metodologii uniforme la nivel național duce la abordări neunitare. Unele entități calculează rata medie doar pe baza datoriilor purtătoare de dobândă din perioada curentă, altele includ și împrumuturile rambursate parțial sau cele cu dobânzi variabile. În plus, aplicarea incorectă a ponderilor în funcție de soldurile medii și durata efectivă a utilizării fondurilor poate duce la distorsionarea valorii activelor și a rezultatului financiar.

Al cincilea aspect problematic se concentrează asupra analizei incomplete a diferențelor de curs în cazul împrumuturilor în valută străină și prezentarea informațiilor relevante. Aceste diferențe de curs valutar pot fi tratate ca costuri suplimentare sau aferente și pot fi parte a costurilor îndatorării. În același timp abordarea descrisă poate influența mărimea costurilor îndatorării și poate denatura suma diferențelor de curs valutar din situațiile financiare. Complexitatea acestei problematici se accentuează în contextul fluctuațiilor valutare semnificative și al lipsei unor criterii clare pentru determinarea porțiunii din diferențele de curs care poate fi considerată ca ajustare a costurilor cu dobânda și, implicit, eligibilă pentru capitalizare. Această situație generează incertitudini metodologice și poate conduce la aplicări divergente ale reglementărilor în funcție de interpretarea subiectivă a contabililor.

A șasea dimensiune problematică se referă la limitarea informațiilor necesare și relevante utilizatorilor prin prisma unui cadru de raportare național ineficient. Cadrul actual de raportare nu oferă suficiente detalii privind modalitățile de calculare și aplicare a costurilor îndatorării, metodologia de determinare a ratei de capitalizare sau criteriile de identificare a activelor eligibile pentru capitalizare. Această insuficiență informațională afectează capacitatea utilizatorilor de a evalua corect impactul costurilor îndatorării asupra performanței financiare și asupra poziției patrimoniale a entității.

Pentru a fundamenta empiric aceste probleme identificate, s-a realizat un studiu pentru perioada 2021-2024 care arată fluctuații în volumul creditelor noi acordate în RM, cu o variație vizibilă în ultimii trei ani, cu o descreștere minoră în anul 2022 și o recuperare impunătoare până în anul 2024 [10,117]. Deși datele nu sunt pe deplin comparabile cu cele europene, statisticile UE indică stabilitate în acordarea creditelor pentru persoanele juridice. În context național, reducerea volumului de credite noi influențează gradul de informare și pregătire a contabililor și auditorilor în domeniul costurilor îndatorării, un nivel mai ridicat al activității de creditare favorizând acumularea și diseminarea cunoștințelor practice și teoretice.

În esența sa costurile îndatorării sunt comune tuturor sistemelor de reglementare naționale și comunitare din lume. Diferențele primordiale între definirea acestora au un impact

nesemnificativ, care în nucleul său întrunesc aceleași principii și transmit un mesaj comparabil, cu unele elemente de concretizare [125,p.37]. Această constatare sugerează, că problemele identificate nu sunt unice pentru jurisdicția națională, ci reflectă provocări mai ample în armonizarea și aplicarea practică a reglementărilor contabile la nivel internațional.

Complexitatea și interconectarea acestor probleme necesită o abordare sistemică și comprehensivă pentru identificarea și implementarea soluțiilor adecvate. În descrierea detaliată a problemelor și posibilelor soluții pentru acestea, se impune orientarea spre o abordare teoretică cu aplicabilitate practică, ce ar contribui la perfecționarea mecanismului de reglementare și aplicare a tehnicilor de contabilizare și auditare a costurilor îndatorării [125,p.37]. Această abordare trebuie să țină cont atât de specificul reglementărilor naționale, cât și de tendințele de armonizare cu standardele internaționale, pentru a asigura o practică contabilă coerentă și transparentă în domeniul costurilor îndatorării.

Analiza cadrului normativ național și internațional privind costurile îndatorării arată, că SNC „Costurile îndatorării" a fost conceput pe baza legislației Uniunii Europene, având la bază Directivele comunitare și IAS 23 „Costurile îndatorării". În preambulul standardului este prevăzut, că alte norme ale altor regulatori internaționali nu sunt incluse, dar există libertatea de a introduce reglementări suplimentare la decizia autorității naționale. Fundamentul juridic european se regăsește în Regulamentele nr. 1606/2002/CE și nr. 1126/2008/CE, obligatorii pentru statele membre, iar Acordul de Asociere RM–UE prevede aplicarea acestora în termen de doi ani de la intrarea în vigoare [1,81]. Până în prezent, RM nu a emis un act normativ care să aplice oficial aceste dispoziții, însă ele pot fi tratate ca bază pentru elaborarea și aprobarea SNC.

În contextul SNC „Costurile îndatorării", ar fi oportun ca în partea introductivă să fie menționată expres referința la aceste regulamente europene, confirmând legătura directă dintre cadrul comunitar și cel național. De asemenea, analiza evidențiază o omisiune privind necuprinderea în domeniul de aplicare a costului capitalurilor proprii (inclusiv capitalul preferențial neclasificat drept datorie). Această lipsă nu afectează calitatea generală a standardului, dar poate crea dificultăți de interpretare în anumite situații concrete, întrucât SNC „Costurile îndatorării" definește exhaustiv cazurile în care se aplică, fără a lăsa spațiu pentru completări ulterioare.

Analiza ariei de cuprindere al SNC „Costurile îndatorării" evidențiază o problemă practică importantă: dificultatea de a determina sumele ce trebuie recunoscute drept costuri ale îndatorării, în funcție de situație și de modul de contabilizare. Aceasta reiese din caracterul general al standardului, care nu acoperă exhaustiv toate tipurile de costuri posibile și lasă unele elemente în afara domeniului său.

Conform pct.5 al SNC „Costurile îndatorării", lista costurilor îndatorării nu este limitată, oferind posibilitatea de a include și alte elemente cu caracteristici similare. Deși acest lucru reprezintă

o flexibilitate utilă pentru practicieni, poate genera dificultăți pentru organele de control, care pot crea situații conflictuale de aplicare cu implicații fiscale și de sancționare. În schimb, IAS 23 prezintă o listă exhaustivă, mai restrânsă, fără opțiunea de completare, dar considerată de bază pentru cele mai frecvente situații.

O diferență importantă între SNC „Costurile îndatorării" și IAS 23 este includerea în standardul național a costurilor aferente contractelor de leasing financiar, tratate ca împrumuturi de fonduri, aspect absent în IAS. De asemenea, formulările vagi precum „alte costuri aferente" din SNC sau „alte costuri suportate" din IAS 23 necesită clarificări suplimentare pentru a evita interpretări abuzive.

În ambele standarde există neclarități privind anumite elemente, cum ar fi costurile suplimentare ale împrumuturilor sau cheltuielile de finanțare din leasing financiar, care pot fi interpretate diferit. O zonă de risc o reprezintă interpretarea amenzilor și penalităților în aceste categorii, ceea ce poate afecta valoarea reală a costurilor și a calității situațiilor financiare.

În concluzie, ar fi utilă completarea SNC „Costurile îndatorării" cu prevederi explicite pentru situațiile neacoperite în prezent, asigurând astfel coerența tratamentelor contabile. Aceasta ar oferi contabililor un cadru clar, iar utilizatorilor situațiilor financiare o imagine mai fidelă și mai completă.

Problema activelor cu ciclu lung de producție ocupă un loc de bază în interpretarea corectă a SNC „Costurile îndatorării" și evidențiază diferențe semnificative față de IAS 23. Standardul național prezintă o listă detaliată a acestor active, în timp ce IAS 23 limitează definiția la unități de producție și unități producătoare de energie, ceea ce poate exclude alte imobilizări corporale relevante. Această abordare restrânsă a IAS 23 poate descuraja aplicarea sa și poate genera confuzii privind sensul exact al termenilor utilizați.

Deși IAS 23 are un tratament selectiv, acesta nu interzice includerea altor active care corespund caracteristicilor generale ale activelor cu ciclu lung de producție. Totuși, lipsa unei clarificări explicite la nivel internațional și național poate duce la interpretări diferite între practicieni. În acest context, SNC „Costurile îndatorării" are un caracter mai general și lasă loc unui grad înalt de apreciere subiectivă, ceea ce poate influența rezultatele financiare, dacă raționamentul profesional este aplicat incorect.

Permisiunea acordată entităților de a defini independent un cost al îndatorării sau un activ cu ciclu lung de producție, respectând doar criterii generale, generează riscul unei abordări unilaterale sau chiar abuzive. Din acest motiv, autorul consideră esențial ca principiile de aplicare a raționamentului profesional și metodele de evaluare a raportului cost–beneficiu să fie clar formulate în acte normative sau în ghiduri metodologice.

În concluzie, includerea în SNC a unor prevederi detaliate privind aplicarea raționamentului profesional ar reduce riscul de interpretare greșită și ar asigura o practică contabilă unitară.

Analiza diferențelor de curs valutar legate de costurile îndatorării impune o comparație

între prevederile SNC „Costurile îndatorării” și SNC „Diferențe de curs valutar și de sumă” [140], pentru a clarifica terminologia, conținutul și corectitudinea includerii acestor diferențe în componența costurilor îndatorării, inclusiv pentru capitalizare. Conform legislației, diferențele de curs valutar pot fi tratate similar altor elemente ale costurilor îndatorării: cele aferente achiziției, construcției sau producerii unui activ cu ciclu lung de producție se capitalizează, iar cele care nu îndeplinesc condițiile menționate se recunosc ca cheltuieli ale perioadei.

O întrebare importantă este dacă diferențele de curs valutar pot fi considerate costuri ale îndatorării și dacă acestea, fiind direct legate de un activ cu ciclu lung de producție ar putea fi capitalizabile. IAS 23 menționează, că diferențele de curs aferente împrumuturilor în valută, în măsura în care reprezintă o ajustare a cheltuielilor cu dobânda, se includ în costurile îndatorării. Totuși, standardul menționează dificultățile de determinare a valorii capitalizabile, mai ales în situații precum economiile hiperinflaționiste sau fluctuațiile mari ale cursului de schimb valutar, ceea ce impune utilizarea raționamentului profesional.

SNC „Costurile îndatorării” specifică explicit, că diferențele de curs aferente dobânzilor trebuie recunoscute în cadrul costurilor îndatorării și aplicate regulile indicate în acest standard. În paralel, SNC „Diferențe de curs valutar și de sumă” precizează că operațiunile în valută străină se recunosc inițial la cursul oficial al leului moldovenesc, iar diferențele care apar la momentul decontării trebuie înregistrate ca venituri sau cheltuieli curente. Aceste aspecte au fost dezvoltate valoros de profesorul Nederița A. în diverse publicații [95].

Astfel, aceleași diferențe de curs valutar sunt tratate metodologic în două acte normative distincte. Acest fapt poate genera dificultăți de aplicare corectă și riscul unor interpretări eronate. În opinia autorului, diferențele de curs valutar pot fi capitalizate dacă influențează efectiv mărimea dobânzii, adică atunci când reflectă diferența dintre costul împrumutului în moneda funcțională și cel al împrumutului efectiv în valută străină. În schimb, diferențele care depășesc această ajustare trebuie recunoscute direct în rezultat în situația de profit și pierdere, iar împrumuturile atrase doar pentru acoperirea riscului valutar nu sunt capitalizabile.

Această abordare reclamă o clarificare normativă, astfel încât practicienii să aibă bază pentru identificarea diferențelor de curs valutar capitalizabile, reducând riscul de aplicare eronată și asigurând coerența contabilă între cele două standarde naționale.

O practică întâlnită în interpretarea capitalizării diferențelor de curs valutar este evaluarea fluctuațiilor semnificative ale cursului de schimb valutar, care pot influența considerabil nivelul capitalizării.

Pentru așa fel de situații, entitatea poate în baza raționamentului profesional sau prin consultații externe, să determine dacă variațiile valutare sunt destul de relevante pentru a include diferențele de curs în costurile îndatorării.

Această abordare conferă un grad ridicat de subiectivism, deoarece aprecierea mărimii și impactului fluctuațiilor depinde de nivelul de pregătire și experiență a evaluatorului. În situații specifice pot apărea opinii divergente, ambele susținute de argumente solide. Din acest motiv, autorul consideră necesară o clarificare normativă explicită a principiilor privind capitalizarea diferențelor de curs ca parte a costurilor îndatorării, cu luarea în considerare a importanței economice și a efectelor fiscale, pentru a asigura aplicarea uniformă și corectă în practică.

Punctele problematice sub aspect metodologico-practic ale abordărilor contabile ale diferențelor de curs valutar prin prisma costurilor îndatorării sunt prezentate în figura 2.1

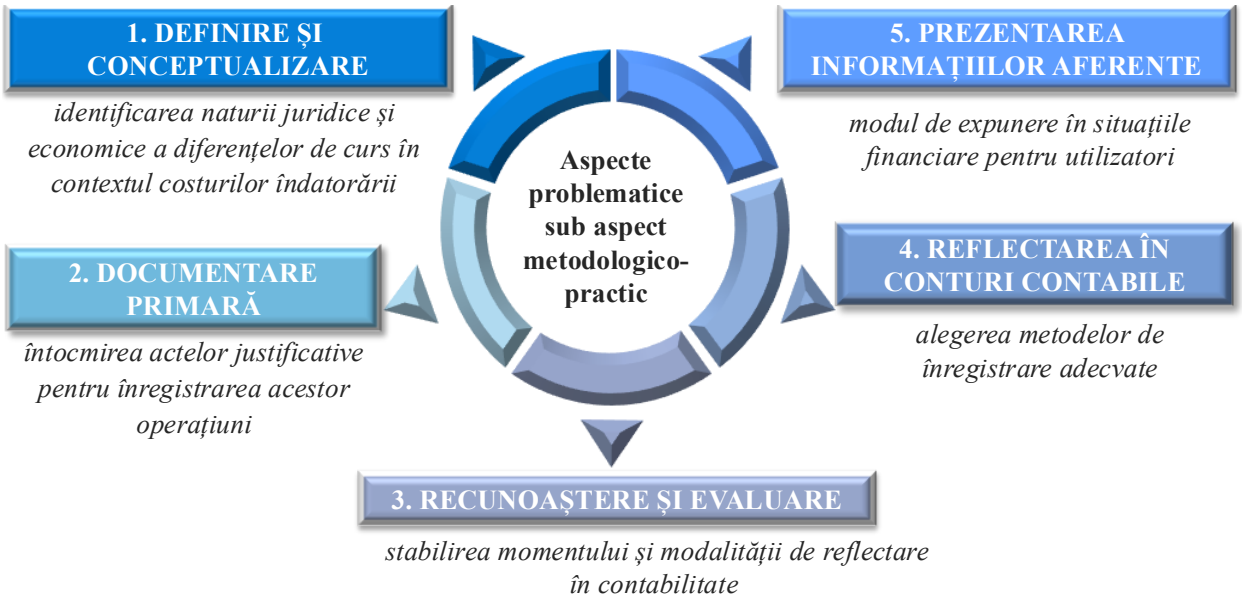

Fig. 2.1. Punctele problematice sub aspect metodologico-practic ale abordărilor contabile privind diferențele de curs valutar prin prisma costurilor îndatorării

Sursa: elaborată de autor

În contabilitatea costurilor îndatorării, înregistrarea diferențelor de curs valutar începe de la documentele primare care reflectă operațiunile efective. Lipsa unor reglementări clare poate duce atât la prezentarea unor informații utile în notele explicative, cât și la riscul unor raportări incomplete.

În RM, documentarea diferențelor de curs valutar aferente acestor costuri se efectuează în baza prevederilor LCRF [88], iar aplicarea lor poate fi diferită în funcție de raționamentul profesional și cerințele interne ale entității. În practică, confirmările de solduri și actele de reconciliere constituie documente importante pentru determinarea corectă a diferențelor de curs, evitând discrepanțele în stabilirea obligațiilor. Prezentarea detaliată a acestor informații în notele explicative la situațiile financiare contribuie la creșterea transparenței și a încrederii utilizatorilor în informația raportată.

Mai mult ca atât, posibilitatea oferită prin legislație de a prezenta note explicative la situații financiare cu caracter focusat pe elemente contabile separate, duce la dezvoltarea calitativă a procesului de pregătire, întocmire și utilizare a informațiilor din situațiile financiare.

Astfel, diferențele de curs valutar, care pot fi capitalizate în costul activelor cu ciclu lung de producție sau care nu au loc în componența valorică a acestora, urmează a fi prezentate într-o manieră informativă exhaustivă în dependență de factorii care au contribuit la aprecierea deciziei. Această transparență în prezentarea informațiilor contribuie la creșterea încrederii utilizatorilor și la îmbunătățirea calității procesului decizional bazat pe informațiile financiare furnizate de entitate.

Comitetul pentru interpretări IFRS (IFRIC), a analizat două metode alternative de determinare a sumei eligibile a diferențelor de curs valutar pentru capitalizare:

- **Metoda 1. Pe baza cursului forward**. Această metodă presupune compararea între mărimea cheltuielilor efective (dobânzi și diferențe de curs) și nivelul estimat al acestor costuri în cazul utilizării unui curs de schimb de viitor, prognozat la momentul primirii împrumutului. Această abordare este mai complexă și presupune estimări de piață, dar rar aplicată în practică.
- **Metoda 2. Pe baza ratei dobânzii în moneda funcțională.** Această metodă este mult mai utilizată în practică, care poate fi aplicată inclusiv în RM. Ea constă în calcularea costurilor îndatorării care ar fi fost suportate în cazul în care entitatea ar fi luat un împrumut în moneda sa funcțională, adică în lei moldovenești (MDL). Diferența dintre această valoare teoretică și costurile efectiv suportate în valută reprezintă suma maximă care poate fi capitalizată.

A doua metodă este mai simplu de aplicat, fiind compatibilă cu realitățile economice și cu posibilitățile de documentare ale entităților. În plus, utilizarea ei poate fi justificată prin ofertele bancare obținute în paralel atât în MDL, cât și în valută, reflectând opțiunile reale ale entității la momentul finanțării.

IAS 23 nu conține prevederi detaliate pentru calculul diferențelor de curs valutar, iar IFRIC nu a emis explicații detaliate, făcând accent pe necesitatea exercitării raționamentului profesional. În consecință, autorul a dedus următoarele:

- conform IAS 23 se capitalizează doar diferențele de curs valutar aferente împrumuturilor în valută care sunt considerate ajustări ale costului dobânzii ca eligibile pentru capitalizare;
- nu toate diferențele de curs sunt eligibile, doar componenta care reflectă costul efectiv al finanțării ce poate fi capitalizată, diferența constituind cheltuieli curente;
- nu există formula fixă în IAS 23, dar în opinia adaptată a autorului poate fi aplicată metoda limitei teoretice conform etapelor din figura 2.2.

Modul de aplicare practică a acestei metode este prezentată în anexa 10. În tabelul din această anexă se prezintă modul de calcul a diferențelor de curs valutar aferente dobânzilor pe durata a trei ani, având ca bază formula și algoritmul din figura 2.2.

Suma diferențelor de curs capitalizabile = MIN (Diferența de curs efectivă, Diferența de dobânzi × Principal) *(2.1.)*

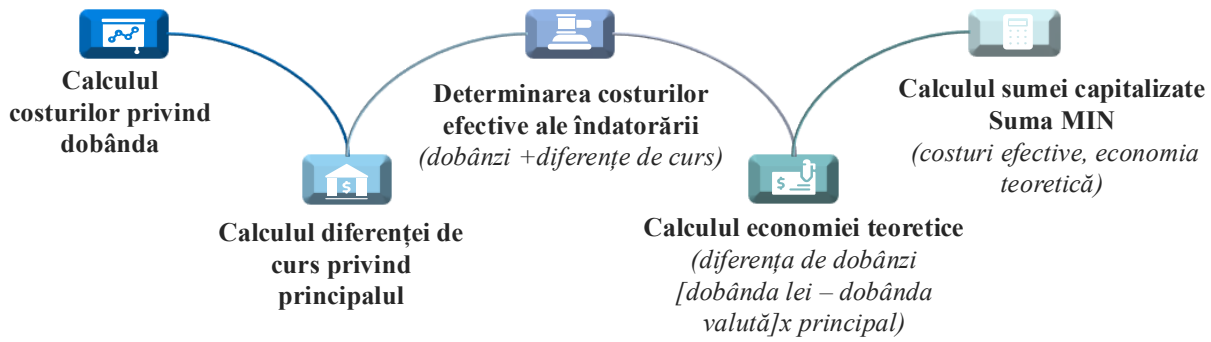

Fig. 2.2. Algoritmul de calcul a sumei diferențelor de curs capitalizate

Sursa: elaborată de autor

Tabelul din anexa 10 demonstrează aplicarea practică a principiilor IAS 23 pentru calculul și capitalizarea costurilor îndatorării în cazul împrumuturilor în valută străină. Exemplul prezentat, cu un împrumut de 800 000 euro pe o perioadă de trei ani, evidențiază modul de depreciere a monedei naționale (de la 19,5000 la 20,8000 MDL/EUR), apariția de costuri suplimentare, între 280 000 lei și 440 000 lei anual sub formă de diferențe de curs. Aspectul cel mai important pentru practica autohtonă este aplicarea testului de limitare conform IAS 23, prin care costurile efective totale (dobânzi și diferențe de curs valutar) sunt comparate cu costurile teoretice ale unui împrumut echivalent în moneda națională. În toate cele trei perioade analizate, costurile efective (1 153 400 lei – 1 337 600 lei) sunt sub suma limita teoretică de 2 028 000 lei ceea ce permite capitalizarea integrală a tuturor costurilor în valoarea activului. Tabelul oferă un instrument practic pentru contabilii din RM, demonstrând că în condițiile de fluctuații a cursului valutar, diferențele de curs pot reprezenta o componentă semnificativă a costurilor de finanțare și necesitată a abordare metodologică clară și uniformă.

Obiectul discuției privind necesitatea prezentării complete și clare a componentelor juridice și economice a unui contract de împrumut între doi subiecți economici este fundamentat și de practica vicioasă a celor care prin metode aparent conforme, prezintă informații separate evident corecte și profitabile și/sau atrăgătoare utilizatorilor, însă în ansamblul său acestea reprezintă o construcție unde părțile cele mai importante ale unui contract de împrumut, așa ca dobânda au o cotă foarte mică în costurile de accesare și administrare a împrumuturilor.

Actualmente, necesitatea informării debitorului și creditorului cu privire la costurile reale ale surselor împrumutate este importantă atât la faza precontractuală, cât și în perioada utilizării acestora, deoarece au impact asupra deciziilor legate de gestiunea datoriilor.

Savanții Dlabay L, Burrow J, Kleindl B. [38], afirmă în lucrarea sa „Intro to Business”, că în SUA, încă din anul 1968 „Truth in Lending Act” este documentul menit să promoveze utilizarea în cunoștință de cauză, solicitând dezvăluiri despre termenii și costurile acestuia pentru a standardiza modul în care sunt calculate și dezvăluite costurile asociate cu împrumuturile”. O idee

comună au și cercetătorii Bucur V., Bădicu G., Dragomir N., care afirmă, precum, că o problemă a modului de determinare a sumelor costurilor îndatorării, „în funcție de caz și de contabilizare a acestora, punând la bază obținerea informațiilor obiective despre faptele economice aferente și în alte situații, reflectând adevărul” [18,p.41].

Diverse concepte de reglementare cu privire la costul real al împrumuturilor sunt aplicate în plan internațional. Examinând variate legislații, autorul a constatat, că un element comun tuturor cadrelor legale este așa numita Dobânda anuală efectivă (DAE), ca element recunoscut în definirea și încorporarea costurilor unui împrumut de fonduri.

DAE este instrument de transparență și protecție a consumatorilor, deoarece permite compararea diferitelor oferte de credit, indiferent de forma dobânzii nominale sau de comisioanele. DAE exprimă printr-o singură cifră procentuală, toate costurile pe care consumatorul le suportă pentru utilizarea resurselor financiare împrumutate [66].

În contextul analizat, la nivel european sunt aplicate Directiva 2008/48/CE din 23.04.2008 [36], Directiva 2023/2225/UE din 18.10.2023[35], ghidul de aplicare [25] și Propunerea de Directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind creditele de consum [116].

În RM, statutul definitoriu al DAE se edifică prin Legea privind contractele de credit pentru consumatori 202/2013 [86]. Legea dată are scopul asigurării protecției intereselor economice ale consumatorilor prin crearea de condiții echitabile pentru obținerea creditelor de consum, precum și prin stabilirea unor norme de comportament responsabil al creditorilor în acordarea creditelor. Analiza conceptului de DAE nu poate fi separată de cadrul contabil și de raportare financiară, deoarece unele costuri incluse în acest indicator corelează cu regulile de calcul și recunoaștere a costurilor îndatorării.

Astfel, din perspectiva contabilă, SNC „Costurile îndatorării” și IAS 23 se axează pe recunoașterea și raportarea corectă a costurilor de finanțare și au ca scop stabilirea modului de contabilizare a costurilor îndatorării și de prezentare a informațiilor aferente în situațiile financiare. Prezentarea și analiza DAE presupune o abordare integrată, care combină partea civilă legislativă, focusată pe protecția consumatorului și transparență, cu prevederile contabile concentrate pe recunoaștere contabilă în scopuri financiare.

Pentru a specifica în detaliu asemănările și deosebirile dintre prevederile cadrului normativ sub aspect juridic și cel contabil, autorul a examinat prevederile actelor normative specificate, principalele dintre care necesită o analiză detaliată conform tabelului 2.1.

Sub aspectul aplicabilității se observă o diferențiere clară, deoarece Legea 202/2013 vizează în principal persoanele fizice, dar la necesitate practică pot aplica și persoanele juridice.

Tabelul 2.1. Caracteristica costurilor unui contract de împrumut conform diferitor acte normative

Aspecte de comparaţie	Legea privind contractele de credit pentru consumatori	IAS 23 „Costurile îndatorării”	SNC „Costurile îndatorării”
Sfera de aplicare	Consumatori - Persoane fizice	Persoane fizice care practică antreprenoriat și juridice conform LCRF	Persoane fizice care practică antreprenoriat și juridice conform LCRF
Gradul de cuprindere	*Toate costurile cunoscute de consumator.* Se conțin mențiuni despre componente inclusiv și excepții	Dobânzi și alte costuri *suportate*	Dobânzi și alte costuri *aferente*
Componente ale costurilor de finanțare	-*dobânda* -comisioanele -taxele şi orice alt tip de costuri pe care trebuie să le suporte consumatorul în legătură cu contractul de credit şi care sunt cunoscute de creditor, cu excepţia taxelor notariale -costurile pentru serviciile accesorii aferente contractului de credit, în special valoarea medie a primelor de asigurare, dacă este o condiție de încheierea unui contract de servicii [86]	-dobânda calculată prin metoda dobânzii efective conform IFRS 9 -cheltuielile din contractele de leasing financiar recunoscute în conformitate cu IAS 17 „Leasing” -diferențele de curs valutar aferente împrumuturilor în valută, care ajustezăă cheltuielilor cu dobânda [2]	-*dobânda* -costurile suplimentare aferente împrumuturilor (de ex. serviciile de consultanță, de expertiză a contractului de împrumut, comisionul bancar) -dobânzile de leasing financiar recunoscute în conformitate cu SNC „Contracte de leasing” -diferențele de curs valutar şi de sumă aferente împrumuturilor în măsura în care acestea sunt considerate ca o ajustare a costurilor cu dobânzile -sumele amortizării primelor aferente obligațiunilor emise etc.[86]
Informația dezvăluită prin rapoarte sau contracte directe între părți	Informare precontractuală și contractuală: - tipul creditului - durata creditului - rata dobânzii - drepturi și obligații - clauze de revocare - garanţii şi asigurări - suma, numărul şi frecvenţa plăţilor	Prezentări de informații specifice privind: - valoarea costurilor îndatorării capitalizate în cursul perioadei; și - rata de capitalizare folosită pentru a determina valoarea costurilor îndatorării eligibile pentru capitalizare	Dezvăluirea informației cu privire la: -suma costurilor îndatorării capitalizate -suma costurilor îndatorării recunoscute ca cheltuieli curente -rata de capitalizare pentru determinarea costurilor îndatorării care se capitalizează -sumele care se obțin din investirea temporară a împrumuturilor

Sursa: elaborat de autor după [86,88,139]

SNC și IAS se adresează persoanelor fizice care practică activitate de întreprinzător și celor juridice. În opinia autorului, această lacună este o limitare elocventă și o barieră juridică pentru persoanele juridice sau fizice din RM care sunt obligate să aplice SNC și doar opțional Legea nr.

202/2013.

În ceea ce privește gradul de cuprindere și specificație, Legea 202/2013 are o abordare cuprinzătoare, specificând clar „toate costurile" cu mențiuni despre componente inclusiv și excepții, în timp ce standardele de contabilitate se concentrează pe dobânzi și alte costuri, fie „suportate" (IAS 23), fie „aferente" (SNC „Costurile îndatorării"), care pot fi selective în dependență de factorii de relevanță și pragul de semnificație în funcție de raționamentul profesional. Prin urmare autorul consideră acest liberalism ca fiind unul care produce riscuri privind abuzurile de interpretare din partea utilizatorilor cu efect direct asupra imaginii fidele a situațiilor financiare.

Analiza componentelor evidențiate relevă, că toate normele de reglementare pun accent primordial pe dobânda aferentă contractelor de împrumut. Acest fapt demonstrează în esență, că cota cea mai mare a costurilor privind atragerea și administrarea resurselor împrumutate îi revine dobânzii. Suplimentar este de menționat, că atât standardul internațional de contabilitate, cât și cel național prevăd unele elemente specifice ca fiind costuri ale îndatorării, pe care Legea nr. 202/2013, nu le califică ca fiind astfel. Respectiv, diferențele de curs valutar, datoriile financiare aferente contractelor de leasing sunt specifice doar prevederilor contabile. Sub aspect informațional de dezvăluire a informație este important de menționat, că Legea nr. 202/2013, prevede o informare a creditorului precontractuală menționată în art. 5, în special legată de tipul creditului, durata, rate ale dobânzii, drepturi și obligații, clauze de revocare etc. Totodată, standardele de contabilitate impun utilizatorii să prezinte doar informații relevante și necesare în valori absolute de la o perioadă la alta, ratele de capitalizare și sumele obținute din investirea temporară a împrumuturilor. Elementele de bază care pot face obiect al comparației dintre DAE și costurile îndatorării sunt elementele componente, care în mare măsură reprezintă elemente similare cu conținut specific.

Astfel, se prezintă propunerea generării unei liste de comparație cu elemente decizionale din partea utilizatorilor pentru edificarea unui lanț informațional corect și complet de la prevederi legale la norme contabile cu prezentarea corectă și deplină a informațiilor în situațiile financiare, conform tabelului 2.2. În baza informației din tabel putem concluziona, că sunt costuri care participa la calculul DAE având impact direct, și sunt unele costuri aferente unui contract de împrumut care sunt o excepție, dar pot fi tratate ca costurile ale îndatorării în scopuri contabile, așa cum sunt costurile notariale. Totodată, diferențele de curs valutar și dobânzile în cadrul contractelor de leasing se identifică cu costurile unui contract de împrumut, însă fiind guvernate de legislația specială, nu pot fi aplicate la calcularea DAE. Totodată, standardele de contabilitate au o abordare mai puțin exigentă și oferă utilizatorilor spațiu pentru aplicarea raționamentului profesional. În aceste condiții, cât standardul internațional atât și cel național oferă o definiție a

costurilor îndatorării și posibila componență acestor costuri.

Tabelul 2.2. Criterii de identificare și asemănare a costurilor unui împrumut

Denumire cost al contractului de împrumut, Legea 202/2013		Costuri similare conform SNC/IAS	Caracterul de asemănare	Posibilitatea includerii în costurile îndatorării
incluse în DAE	neincluse			
Dobândă contractuală	-	Dobândă contractuală calculată	Reprezintă costul principal al împrumutului	Este un element care este comun ambelor cadre
Comision de acordare, administrare	-	Se includ, sunt costuri de tranzacție aferente împrumutului	Este necesar pentru obținerea împrumutului și face parte din costul acestuia	Da, dacă este direct legat de obținerea finanțării
Servicii de consultanță, de expertiză a contractului de împrumut	-	Se includ	Sunt similare ambelor acte normative	Este element comun
Costuri de deschidere a contului se includ dacă e obligatoriu	Costuri de deschidere a contului nu se includ dacă sunt opționale	Nu se includ	Nu se aseamănă deoarece sunt costuri operaționale	Nu e posibil
Taxe de utilizare mijloc de plată (card) incluse daca sunt obligatorii	-	Nu se includ	Nu se aseamănă deoarece sunt costuri operaționale	Nu e posibil
Prime de asigurare	-	Nu se includ deoarece se tratează separat	Nu se aseamănă. Sunt cheltuieli curente	Nu e posibil
Comision de rambursare anticipată, de neutilizare	-	Nu se includ deoarece se tratează separat	Nu se aseamănă. Sunt cheltuieli curente	Nu e posibil
-	Taxe notariale	Se includ. Costuri auxiliare tratate prin analogie cu cele de tranzacție	Apar în mod necesar în procesul de contractare, dar nu sunt stipulate expres	Da, dacă sunt o condiție contractuală obligatorie
-	Penalitate pentru întârzierea rambursărilor	Nu are echivalent direct în SNC sau IAS 23	Nu este aferentă obținerii sau utilizării împrumutului, este o cheltuială	Nu, nu poate fi inclusă în costurile îndatorării
-	Diferențe de curs valutar aferente dobânzii	Se includ fiind o ajustare a dobânzii	Poate ajusta valoarea costurilor îndatorării în cazul împrumutului în valută	Da, doar dacă reflectă o ajustare a dobânzii
-	Dobânda aferentă datoriilor privind leasingul	Se includ	Nu au asemănare cu DAE	Sunt parte a costurilor îndatorării

Sursa: elaborat de autor în baza [58, 82,139]

Având în vedere cele menționate, autorul propune următoarele soluții progresive pentru utilizatori pentru asigurarea unei proces economic durabil, bazat pe aplicarea profesionistă și argumentată a prevederilor legislației cu referire la atragerea și administrarea împrumuturilor și determinarea costurilor aferente. La etapa precontractuală și de executare a contractului de împrumut, autorul consideră necesar de a evalua costurile unui împrumut, calculul și componentele DAE conform contractului de finanțare și transpunerea acestora în contabilitatea financiară pentru identificarea divergențelor sau completărilor necesare prin aplicarea raționamentului profesional, după caz.

În sensul dezvoltării ideilor menționate mai sus, autorul remarcă faptul, că o diferență semnificativă dintre abordarea DAE și contabilitatea financiară este identificarea, recunoașterea și evaluarea sumelor dobânzilor aferente unui contract de împrumut.

În particular, potrivit pct. 8, 13 și 24 ale SNC „Costurile îndatorării", înregistrarea în contabilitate și în situațiile financiare a dobânzilor se efectuează în „perioada de gestiune în care ele au fost efectiv suportate (calculate). Entitatea suportă costurile îndatorării pe măsura calculării dobânzilor și efectuării altor costuri aferente împrumuturilor primite" [139]. Totodată, IAS 23, prevede în pct.8, că „o entitate trebuie să capitalizeze costurile îndatorării care sunt atribuibile direct achiziției, construcției sau producției unui activ cu ciclu lung de producție ca parte a costului respectivului active și să recunoască alte costuri ale îndatorării drept cheltuieli în perioada în care aceasta le suportă" [58].

Pe de altă parte, prin definiția costului total al creditului pentru consumatori, stipulată în Legea nr. 202/2013, se pune accentul pe faptul, că consumatorul trebuie să suporte toate costurile în legătură cu contractul de credit și care sunt cunoscute de creditor.

Astfel, autorul ajunge la concluzia, că prin legea menționată spre deosebire de informațiile din situațiile financiare, utilizatorii pot avea o imagine mult mai completă și desfășurată privind sumele dobânzilor și perioada de suportare a acestora. Totodată, utilizatorii situațiilor financiare apreciază calitativ doar sumele dobânzilor suportate de entitate în perioada de gestiune respectivă, așa cum a fost descris în normele de mai sus.

Din perspectiva necesității dezvăluirii unei informații exhaustive, autorul consideră incomplete și imperfecte reglementările contabile prin care doar o parte din suma dobânzilor din cadrul unui contract de împrumut sunt înregistrate în contabilitate în perioada de gestiune. Această metodă denaturează informația privind obligațiile totale ale entității și poate crea incertitudini utilizatorilor situațiilor financiare în luarea deciziilor economice și manageriale.

În această situație, se determină ca fiind problematică și necesară soluționării abordarea de prezentare în contabilitatea financiară a informațiilor complete privind sumele dobânzilor totale, pe toată perioadele de gestiune ulterioare, aferente unui contract de împrumut, fără afectarea

structurii reglementate a situațiilor financiare. Pentru atingerea scopului propus, autorul fundamentează trei modalități de contabilizare posibile a sumelor totale a dobânzilor aferente unui contract de împrumut pentru toate perioadele de gestiune valabile, după cum urmează:

Prima modalitate se referă la introducerea subconturilor contabile separate ale datoriilor financiare pentru evidența dobânzilor în sumă totală legate de împrumuturile primite, aferente perioadei de gestiune curente și perioadelor de gestiune ulterioare. În acest caz, monografia contabilă posibilă ar prevedea o majorare concomitentă a creanțelor și a datoriilor financiare pe termen lung. Pe măsura apariției obligației de calculare și stingere a datoriilor privind dobânzile, cota parte a acestora se trece în componența datoriilor financiare curente.

A doua modalitate constă în contabilizarea inițială în componența veniturilor anticipate a sumei totale a dobânzilor aferente împrumuturilor atrase pentru toată perioada contractului, cu decontarea ulterioară la datorii curente pe măsura respectării criteriilor de recunoaștere a acestora. În viziunea autorului acest cont contabil este mai relevant pentru aplicare deoarece dobânda trebuie separată informațional și evidențiată clar și transparent în raport cu principalul. În același timp ca argument este și faptul că datoriile privind dobânzile pentru toată perioada pot fi modificate din cauza unor situații de incertitudine generate de rambursarea anticipată a împrumutului sau influența altor prevederi contractuale.

A treia modalitate propune utilizarea conturilor contabile ale datoriilor contingente pentru înregistrarea dobânzilor aferente contractelor de împrumut în sumă totală pentru toate perioadele cumulative de executare a obligațiilor. Această modalitate are la bază prevederile IAS 37 „Provizioane, datorii contingente și active contingente" deoarece datoriile privind dobânzile pot fi privite ca „o obligație potențială apărută ca urmare a unor evenimente anterioare și a cărei existență va fi confirmată doar de apariția sau neapariția unuia sau mai multor evenimente viitoare incerte, care nu sunt în totalitate controlate de entitate" [119]. Având la bază cele expuse, autorul recomandă aplicarea conturilor contabile extrabilanțiere aferente datoriilor contingente pentru contabilizarea datoriilor privind dobânzile în sumă totală. Acest procedeu va oferi utilizatorilor situațiilor financiare informații relevante și totodată nu va denatura aspectul calitativ, prin faptul supraevaluării nejustificate a datoriilor financiare, așa cum prevede și pct.13 lit. b) al IAS 37, precum, că „datoriile contingente nu sunt datorii financiare" [142].

În practică, managerii entităților iau în calcul preponderent rata dobânzii contractuale și ignoră comisioanele, taxele, costurile ascunse. Din acest motiv, autorul vine cu propunerea introducerii unei noțiuni noi – *costurile îndatorării manageriale*, care să reflecte mai corect cheltuielile totale de finanțare (figura 2.3).

Urmare cercetărilor efectuate [129,p.114,115] și informației din figura 2.3, autorul constată că DAE și dobânda calculată conform IAS 23 care face trimiteri la dobânda efectivă din IFRS 9

se aseamănă prin faptul că ambele au la bază mecanismul actualizării fluxurilor viitoare de numerar.

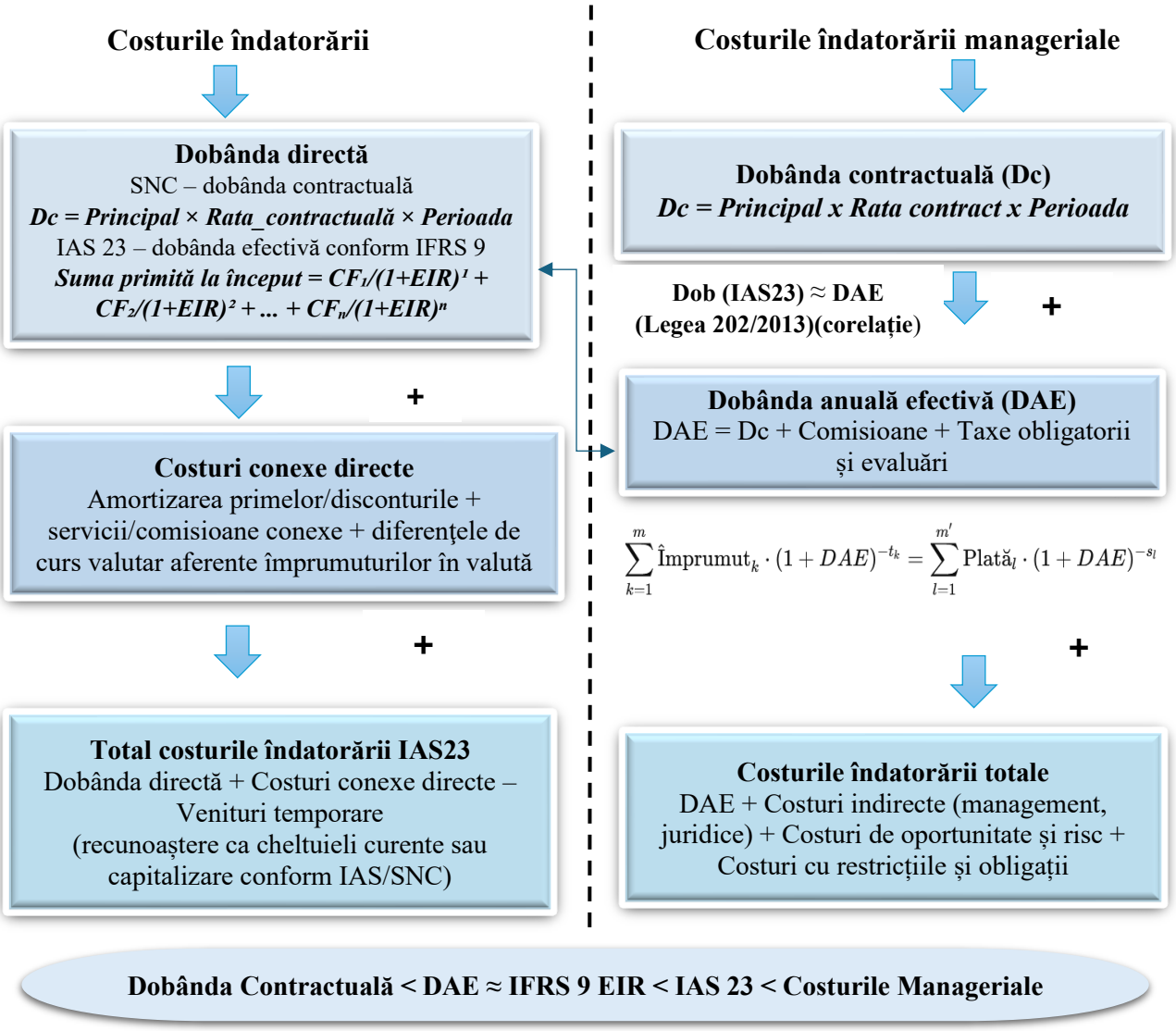

Fig. 2.3. Modelul integrat de evaluare și corelație a costurilor îndatorării și DAE

Sursa: elaborat de autor în baza [58,86,139]

Unde:

CF - plățile periodice (principal + dobândă + costuri/comisioane);

n - numărul total de perioade;

EIR - Rata dobânzii efective (Effective Interest Rate).

În RM, SNC „Costurile îndatorării" nu conține o astfel de abordare, iar dobânda se determină fără aplicarea principiului fluxurilor actualizate. În acest context, autorul consideră obiectiv și necesar o modificare a SNC prin introducerea unor prevederi asemănătoare IFRS 9 și IAS 23. Aceasta ar a apropia practica autohtonă de standardele internaționale și a oferi managerilor instrumente de analiză mai precise.

Figura demonstrează o legătură dintre tipurile de dobânzi și costuri. Dobânda contractuală este primul calcul, în baza ei se determină DAE, iar costurile manageriale complete reprezintă imaginea finală. Costurile „ascunse" care nu apar în calculul DAE, cum ar fi costurile managerului

în negocieri, restricțiile impuse de contracte, costurile de oportunitate afectează profitabilitatea. *Costurile îndatorării manageriale (CIM)* au scopul de a oferi managementului o imagine completă, reală cu privire la costurilor de finanțare pentru a putea lua decizii strategice. Având ca bază *DAE Managerială = [(Total Costuri Anuale + Costuri Indirecte Amortizate) / Suma Creditată] × 100*, managementul poate determina diferiți indicatori precum rata de optimizare a portofoliului de datorii, indicatori de eficientă a îndatorării: rata costurilor ascunse și a lua decizii cu privire la optimizarea împrumuturilor și dezvoltarea entității.

În partea ce ține de aspectul practic al informațiilor și indicatorilor din situațiile financiare, autorul vine cu recomandarea privind dezvoltarea și aplicarea notelor informative din componența notelor explicative privind informațiile aferente dobânzilor și altor costuri ale contractelor de împrumut. În acest sens, conținutul unei astfel de note informative poate include, dar nu se limitează la următoarele aspecte:

- costurile îndatorării identificate, definite, descrise, recunoscute și evaluate; costurile totale ale unui contract de împrumut și DAE;
- termenele contractelor de împrumut; modul de calculare și achitare (inclusiv termenele) a dobânzilor;
- metodologia contabilă și conturile contabile utilizate pentru contabilizarea dobânzilor; argumentarea teoretico-practică privind metodele alese;
- impactul asupra poziție și aspectelor fiscale;
- procedura comparativă în cazul în care nu s-ar întreprinde nimic în raport cu informațiile suplimentare aferente dobânzilor din nota explicativă;
- instrucțiune detaliată pentru utilizatorii situațiilor financiare privind aprecierea corectă și adecvată a sumelor dobânzilor unui contract de împrumut etc.

Utilizatorii situațiilor financiare, inclusiv reprezentanții organelor de supraveghere și control, auditorii, având la bază o argumentare exhaustivă privind costurile unui contract de împrumut și impactul acestora asupra contabilității financiare, pot fi siguri de un tratament bazat pe raționament profesional și o analiză profesionistă cu scopul neadmiterii și excluderii unor interpretări subiective și neargumentate.

Aspectul separat considerat important, este aprecierea pragului de semnificație și relevanța unor costuri pentru a fi atribuite sau catalogate. Respectiv, la toate etapele de administrare a costurilor pe parcursul contractului de împrumut, precum și întocmirea situațiilor financiare cu note explicative de rigoare este necesară o abordare unică și argumentată privind relevanța și pragul de semnificație[112].

La stabilirea aspectelor menționate mai sus, autorul se bazează pe ideea, că informațiile financiare relevante privind costurile unui împrumut contribuie direct și efectiv la generarea unei

diferențe în deciziile luate de către utilizatori. Relevanța în cazul costurilor unui împrumut este o obligație dictată de legislație, conform prevederilor art. 20 alin.(3) al LCRF și nu poate fi neglijată, dar poate fi dezvoltată.

Autorul poziționează raționamentul profesional ca fiind veriga de legătură argumentată juridic și profesionist din punct de vedere contabil dintre procesele economice, în special în partea ce ține de identificarea, calcularea, clasificarea și administrarea contabilă a costurilor unui împrumut prin prisma costurilor îndatorării, având la baza conceptul DAE. Această abordare integrată asigură coerența între aspectele juridice și cele contabile, facilitând o practică profesională responsabilă și transparentă în domeniul costurilor îndatorării.

Pornind de la problemele invocate, autorul a dezvoltat o listă de soluții viabile pentru perfecționarea contabilității împrumuturilor, care se materializează prin instrumente practice concrete, adaptate nevoilor utilizatorilor din domeniu. Aceste instrumente au fost concepute pentru a facilita aplicarea corectă și uniformă a reglementărilor privind costurile îndatorării, oferind suport metodologic atât pentru contabili, cât și pentru auditori și organe de control.

O soluție constă în dezvoltarea și aplicarea listelor de verificare a componentelor și caracterului costurilor îndatorării, care permit identificarea sistematică a tuturor elementelor relevante într-un contract de împrumut. O altă soluție se referă la utilizarea modelelor de calcul a valorii costurilor îndatorării și aprecierea impactului ulterior, oferind un cadru metodologic clar pentru determinarea sumelor eligibile pentru capitalizare.

Pentru implementarea practică a acestor soluții, autorul propune un sistem integrat de instrumente metodologice care să asigure aplicarea coerentă a reglementărilor prezentate în anexa 11. Acest sistem se bazează pe trei piloni fundamentali: identificarea și structurarea costurilor (tabelul A.11.1., tabelul A.11.2.) calculul ratei medii de capitalizare (tabelul A.11.3.) și aplicarea finală a metodologiei prin calculul costurilor îndatorării capitalizate (tabelul A.11.3.). Acest sistem se bazează pe trei piloni fundamentali: *identificarea și structurarea costurilor, calculul ratei de capitalizare și aplicarea finală a metodologiei.* Potrivit recomandărilor autorului este necesară atragerea atenției semnificative asupra metodologiei de obținere a informațiilor prezentate și ulterioara informare, după necesitate a utilizatorilor situațiilor financiare. Aceasta se referă în special la metodologia de calculare a ratei de capitalizare; procedura de determinare a gradului de capitalizare a diferențelor de curs valutar cu statut de costuri ale îndatorării; modalitățile și criteriile de identificare a activelor cu ciclu lung de producție. În acest context se propune dezvoltarea conținutului notelor explicative la situațiile financiare sub aspect calitativ și de conținut [125,p.144].

În continuare, încă o soluție abordează derivatele aferente împrumuturilor prin prezentarea informațiilor suplimentare în note explicative la situații financiare și monitorizarea efectelor și

impactului ulterior al acestora.

Rezolvarea problemelor invocate mai sus este propunerea de percepere a diferențelor de curs ca element integrat al costurilor îndatorării și respectiv la datoriile financiare, asigurând un tratament contabil coerent. IAS 23 și SNC „Costurile îndatorării" [139] prevăd capitalizarea dobânzii și altor costuri care sunt direct atribuite achiziției sau construcției unor „active eligibile". Pentru aplicarea procedurii de capitalizare, autorul recomandă o analiză pas cu pas în scopul determinării activelor eligibile și a costurilor îndatorării ce urmează a fi capitalizate:

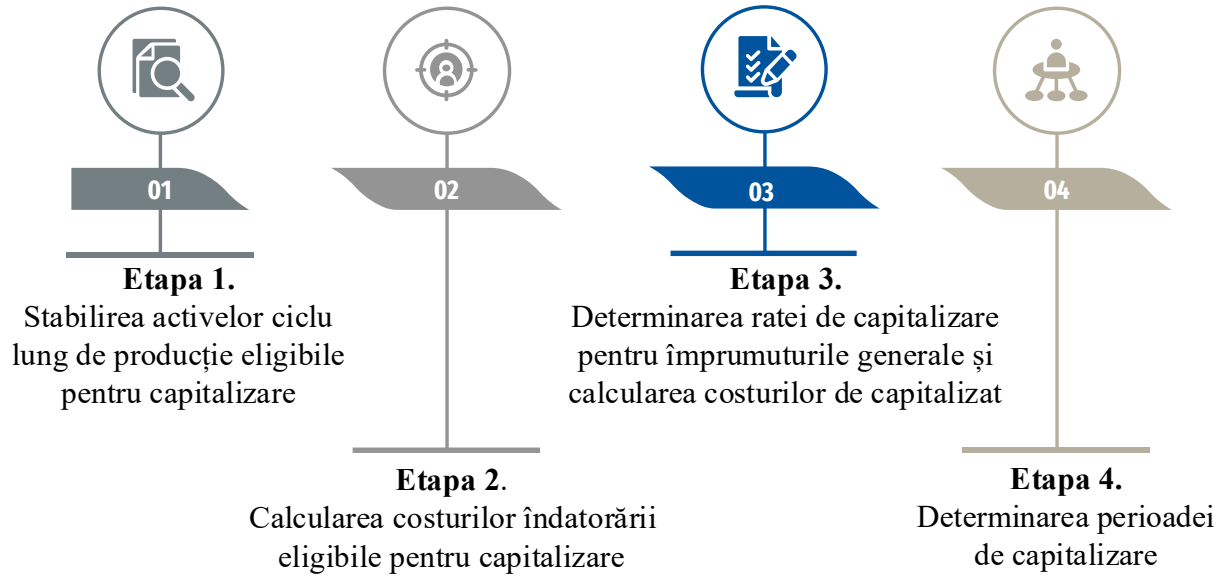

Fig. 2.4. Etapele de capitalizare a costurilor îndatorării
Sursa: elaborat de autor în baza [139]

Etapele prezentate în figura 2.4 conțin proceduri și calcule expuse în continuare.

Etapa 1. Stabilirea activelor ciclu lung de producție eligibile pentru capitalizare

Activele eligibile pentru capitalizare sunt cele care necesită în mod obligatoriu o perioada *mare de timp* pentru a fi pregătite pentru utilizarea sau vânzarea lor. Deși IAS 23 și SNC „Costurile îndatorării" nu definește exact care este „perioadă substanțială de timp", aceasta fiind acceptată ca perioada mai mare de 12 luni. Exemplele clasice de active eligibile includ fabricile (uzine) de producție, activele necorporale și activele de infrastructură (poduri și căi ferate) etc. Stocurile care sunt fabricate sau produse într-o perioadă scurtă de timp și activele care sunt gata pentru utilizarea sau vânzarea dorită la momentul achiziției nu pot fi încadrate în lista de active eligibile. Prin urmare, costurile îndatorării aferente acestor tipuri de active nu pot fi capitalizate.

Unul din aspectele problematice este noțiunea de „*perioada substanțială /lungă*". În opinia autorului aceasta este o perioadă care nu ia în calcul mulți factori moderni cu caracter economic și tehnologic și considerăm că *ea poate fi mai mică de 12 luni*, având următoarele argumente:

- IAS 23 și SNC „Costurile îndatorării" nu stabilesc în mod concret o durată minimă pentru ca un activ să fie considerat „cu ciclu lung de producție", de aceea, entitățile au dreptul și

responsabilitatea de a aplica *raționamentul profesional* în cazul aprecierii caracterului „substanțial” al perioadei de realizare a unui activ, prin urmare poate fi acceptabilă și o durată de 6 sau 9 luni;

- Există categorii de active, precum echipamente tehnologice performante, care pot organiza procesul de construcție într-o perioadă tehnologică și operațională mai mică de 12 luni pentru finalizare și punere în funcțiune. Deși durata este sub 12 luni, caracteristicile tehnice și importanța activelor ar permite includerea acestora în categoria activelor eligibile pentru capitalizarea dobânzilor;
- Sunt frecvente cazurile în care proiecte de investiții mari (de ex. reparații capitale, reconstrucții sau achiziții de mijloace fixe prin leasing financiar) au o perioadă de implementare de 6–10 luni, dar implică sume importante și generează costuri ale îndatorării semnificative. Pentru o prezentare a unei informații fidele și corecte e justificată capitalizarea costurilor cu dobânzile.
- Publicațiile profesionale ale companiilor de audit internațional (de ex. KPMG, EY, Deloitte) [16] susțin faptul că „perioada substanțială” este un *concept relativ* și trebuie analizat în funcție de specificul activului, de volumul resurselor alocate și de durata necesară pregătirii activului pentru utilizarea preconizată. Aceste companii cu renume prezintă exemple practice în care durata de până la 12 luni a fost acceptată pentru capitalizare;
- Conform Cadrului general de raportare financiară [19] prezentarea fidelă a situațiilor financiare trebuie să reflecte realitatea economică. Astfel, dacă un activ este creat într-o perioadă de până la 12 luni, dar implică un consum semnificativ de resurse și un proces de construire pe etape, atunci acest activ trebuie tratat ca „activ eligibil”, chiar dacă durata este mai mică de un an;
- Uneori ținând cont de specificul industriei, cum ar fi: construcții de case prefabricate sau sisteme IT, durata de realizare este deseori până la un an. Pentru asigurarea comparabilității situațiilor financiare între entități din același sector, este recomandabil ca pragul de durată să fie stabilit în funcție de caracteristicile reale ale ciclului de producție și nu doar în funcție de o perioadă arbitrară de 12 luni.

Cu toate acestea IFRIC a *clarificat*, printr-o Decizie de Agendă, că în cazul proiectelor imobiliare cu unități multiple, unde dezvoltatorul vinde apartamentele înainte sau în timpul construcției și recunoaște venitul pe măsură ce transferă controlul către clienți, creanțele, *activele din contract și stocurile nu pot fi considerate active eligibile pentru capitalizarea costurilor de îndatorare*, deoarece aceste active sunt considerate „gata de utilizare” din momentul recunoașterii și nu necesită o perioadă semnificativă de timp pentru a fi pregătite în scopul prevăzut [97,108].

Având ca bază prevederile SNC „Costurile îndatorării”, autorul a investigat [126,p.46.] și recomandă în calitate de suport adițional și de autocontrol îndeplinirea Chestionarului de identificare a activelor cu ciclu lung de producție. Acest chestionar ajută la procesul de identificare a activului cu ciclu lung de producție dacă acesta corespunde cerințelor. De exemplu, în cazul construcției unei hale auxiliare de producere a vinului, chestionarul a fost completat conform metodologiei propuse de autor (anexa 12). Decizia de identificare se face în baza analizei criteriilor specificate și care permite să concluzionăm că „Construcția unei hale auxiliare de producere a vinului” este un activ cu ciclu lung de producție. Ca argumente sunt următoarele: Activul îndeplinește criteriile principale (1-3, 6, 11-12) deoarece reprezintă o construcție care necesită o perioadă îndelungată de construire (18 luni), va fi utilizat conform destinației pentru activitatea de producție și corespunde definițiilor din SNC. Criteriile de excludere (4-5, 7-9) sunt negative, fapt care confirmă că activul necesită o perioadă lungă de timp. Deși există factori de risc (10), ei nu influențează decizia de a clasifica ca activ cu ciclu lung de producție, doar necesită monitorizare în procesul de construcție.

Etapa 2. Calcularea costurilor îndatorării eligibile pentru capitalizare

Nu toate sumele clasificate ca și costuri cu dobânzi sunt eligibile pentru capitalizare. Sunt eligibile doar costurile care sunt „direct atribuite” achiziției sau dezvoltării activului eligibil. Aceste costuri ar fi fost evitate dacă cheltuielile pentru activ nu ar fi fost făcute. Acestea includ dobânzi aferente împrumuturilor contractate special pentru obținerea activului eligibil (împrumuturi specifice) și costul altor împrumuturi care ar fi putut fi plătite dacă cheltuiala pentru activul respectiv nu ar fi fost făcută (împrumuturi generale).

Principiile de bază pentru identificarea costurilor eligibile și capitalizarea lor sunt:

a) să fie direct atribuibile activului eligibil stabilit ca fiind cu ciclu lung de producție;
b) elementul eligibil al costurilor să fie prevăzut de actele normative contabile;
c) venitul obținut din utilizarea temporară a împrumuturilor se scade din suma capitalizată;
d) se capitalizează costurile îndatorării aferente perioadelor de utilizare a fondurilor atrase sau perioadelor de pregătire/construcție a activului eligibil (anexa 13).

Pentru utilizatorii externi ai situațiilor financiare, este important ca politicile contabile privind costurile îndatorării să fie prezentate clar și complet, astfel ca metoda aleasă de contabilizare să fie cu explicații și calcule detaliate. Pentru situațiile practice în care entitățile trebuie să decidă între capitalizarea și recunoașterea ca cheltuieli a costurilor îndatorării, autorul propune aplicarea unei matrici de decizie structurate care să faciliteze luarea deciziilor corecte, conform instrumentului prezentat în anexa 14. Această matrice oferă un ghid clar pentru determinarea tratamentului contabil optim în funcție de relația dintre costurile îndatorării aferente și suma dobânzilor eligibile, asigurând respectarea principiilor contabile.

O provocare în practică este identificarea părții din diferențele de curs valutar care poate fi considerată ajustare a cheltuielilor cu dobânda și care poate fi capitalizată în costul activului cu ciclu lung de producție.

Reglementările actuale din RM nu oferă o procedură explicită, lăsând aplicarea acesteia la aprecierea raționamentului profesional. Analiza efectuată arată că divizarea diferențelor de curs în costuri capitalizabile și cheltuieli ale perioadei poate fi realizată prin metode diferite, iar alegerea trebuie justificată prin note explicative clare. Acestea trebuie să includă factorii care au determinat metoda aleasă, fie pe baza variațiilor semnificative ale cursului de schimb valutar, fie prin comparație cu moneda operațională a entității și să prezinte calculele relevante.

Etapa 3. Determinarea ratei de capitalizare pentru împrumuturile generale și calcularea costurilor de capitalizat

Rata de capitalizare ia în considerare costul dobânzilor mediu ponderat aplicabil împrumuturilor generale aflate în curs de derulare în perioada respectivă. Aceasta se aplică la cheltuielile medii acumulate pe activ în perioada respectivă minus orice plăți parțiale sau subvenții primite pentru activ. Suma capitalizată nu poate depăși costurile reale de dobândă suportate în perioada respectivă. Dacă activele eligibile sunt finanțate prin împrumuturi specifice, compania capitalizează costurile reale ale împrumuturilor respective, diminuate cu orice venit din investiții temporare.

Capitalizarea costurilor îndatorării poate avea loc chiar și atunci când entitatea nu are un împrumut special destinat unui anumit proiect de investiții, el fiind cu scop general. În practică ea este utilizată mai rar pe motiv că e dificil de a stabili exact ce sumă poate fi capitalizată. Ideea de bază este că, în perioada în care se desfășoară proiectul, entitatea utilizează mijloacele nu pentru a achita imediat împrumutul cu scop general, ce îl utilizează pentru realizarea investiției. Astfel, cheltuielile financiare rezultate din dobânzi și din cursul valutar pot fi tratate ca o parte a costului de creare a activului. Totuși, aceste sume nu se pot include integral, deoarece standardul prevede că trebuie determinată acea parte a cheltuielilor cu împrumutul care poate fi legată direct de investiția realizată. Cu alte cuvinte, trebuie comparată valoarea investițiilor din perioada analizată cu valoarea totală a împrumutului, iar doar proporția corespunzătoare se poate capitaliza.

SNC „Costurile îndatorării" mai prevede, că această capitalizare se face ținând cont de *rata efectivă a dobânzii.* Asta înseamnă că, dacă împrumutul este acordat în condiții mai avantajoase decât cele ale pieței, atunci în costul activului se include nu doar dobânda propriu-zisă, ci și diferența de valoare generată de actualizarea (sau reducerea la valoarea prezentă) a acelor plăți.

Un aspect critic în procesul de capitalizare îl constituie determinarea ratei medii de capitalizare, utilizată pentru împrumuturile generale care nu sunt direct atribuibile unui activ specific. Această rată medie trebuie să reflecte, în mod fidel, costul mediu al capitalului

împrumutat de către entitate, asigurând astfel o alocare echitabilă a costurilor financiare.

Cu referire la calcularea ratei de capitalizare se consideră benefic ca nota explicativă să conțină tabele individuale, în care să fie posibilă reflectarea tuturor informațiilor necesare și după caz, suplimentare care pot avea o importanță pentru utilizatorii situațiilor financiare conform metodologiei actuale în anexa 11. Aceasta se argumentează prin faptul, că utilizatorii situațiilor financiare au nevoie în cazuri concrete să obțină o imagine exactă și reală, fără a apela la alte surse ce conțin informații preliminare despre costurile îndatorării [125,p.45].

Cercetarea literaturii de specialitate internaționale și a practicilor contabile adoptate de entitățile multinaționale a permis identificarea a șapte metode principale pentru determinarea ratei medii (anexa 15).

- *Metoda mediei aritmetice simple* - abordare elementară bazată pe calculul simplu al mediei ratelor [75];
- *Metoda mediei ponderate după valoarea împrumuturilor* - ponderare în funcție de capitalul împrumutat [53,52];
- *Metoda mediei ponderate după cheltuielile cu dobânzile* - ponderare bazată pe costul financiar efectiv [158,160];
- *Metoda mediei ponderate după durată* - considerarea factorului temporal [158];
- *Metoda mediei după perioada de utilizare efectivă* - reflectarea utilizării reale în timp [157];
- *Metoda ratei marginale* - utilizarea costului suplimentar de finanțare [76,124];
- *Metoda ratei istorice efective* - abordare bazată pe costurile anterioare [68,2].

Figura 2.5, prezintă șapte metode pentru determinarea ratei de capitalizare a costurilor îndatorării prin prisma conformității cu IAS 23 și aplicabilitatea practică. Metodele ponderate pe dobândă și ajustată după utilizare oferă echilibrul optim între precizie și conformitate cu standardele internaționale. Metodele simplă și marginală au dezavantaje prin precizie scăzută și aplicabilitate limitată, dar sunt ușor de implementat.

Implementarea acestor metode implică costuri diferențiate, atât în termeni de resurse umane, cât și de infrastructură tehnologică. Metodele simple (1, 6, 7) au costuri reduse de implementare, dar oferă o precizie limitată. În contrast, metodele sofisticate (3, 5) necesită investiții semnificative în sisteme informaționale, dar oferă rezultate superioare din perspectiva fidelității reprezentării.

Pe baza analizei efectuate, autorul *propune dezvoltarea unei metode combinate* care să integreze avantajele principalelor abordări identificate. Această metodă mixtă va considera simultan: valoarea împrumutului, rata dobânzii, durata utilizării și impactul financiar efectiv.

	Metoda	Complexitate	Acurateț e	Conformitate IAS 23	Aplicabilitate practică
1	Media aritmetică simplă	Scăzută	Scăzută	Limitată	Ridicată
2	Media ponderată după valoare	Medie	Ridicată	Ridicată	Ridicată
3	Media ponderată după dobândă	Medie	Foarte ridicată	Ridicată	Medie
4	Media ponderată după durată	Medie	Ridicată	Medie	Medie
5	Media după perioada de utilizare efectivă	Ridicată	Foarte ridicată	Foarte ridicată	Scăzută
6	Rata marginală	Scăzută	Scăzută	Scăzută	Limitată
7	Rata istorică efectivă	Scăzută	Variabilă	Medie	Ridicată

Fig. 2.5. Evaluarea comparativă a metodelor identificate de autor în baza literaturii de specialitate

Sursa: elaborată de autor

Avantajul metodei propuse este faptul, că se iau în calcul simultan volumul, rata și factorul temporal, este adaptabilă la diverse contexte de finanțare, respectă principiile IAS 23 și reglementărilor naționale și oferă precizie ridicată fără complexitate excesivă.

Formula matematică de calcul a ratei medii este următoare:

$$\bar{r}mixtă = \Sigma(Vi \times ri \times ti \times \alpha i) / \Sigma(Vi \times ti \times \alpha i) \qquad (2.2.)$$

unde: V_i = valoarea împrumutului i (în unitatea monetară de bază), r_i = rata dobânzii pentru împrumutul i (exprimată în procente), t_i = durata împrumutului i (exprimată în luni sau zile), n = numărul total al împrumuturilor din portofoliu, αi = coeficientul de utilizare efectivă a împrumutului i, i = indicele împrumutului (de la 1 la n).

Pentru validarea metodei propuse, autorul prezintă următorul exemplu (anexa 16, tabelul A.16.1., tabelul A.16.2.).

Calculul detaliat a ratei medie propuse după durată și valoare, este prezentat în anexa 16, tabelul A.16.2 și este următorul:

Numărător=(100×10%×6×0,8)+(150×8%×12×0,95)+(200×12%×4×0,7)+(250×9%×10×0,9)+(300×7%×8×0,85) = 480 + 1 368 + 672 + 2 025 + 1 428 = 597,3

Numitor = (100×6×0,8)+ (150×12×0,95)+(200×4×0,7)+(250×10×0,9)+(300×8×0,85) = 480 + 1 710 + 560 + 2 250 + 2 040 = **7 040**

Rata medie propusă de autor după durată, valoare și coeficient de utilizare = 597,3 / 7 040 = 8,49%

Autorul recomandă modul de utilizare a acestor metode în felul următor:

1. **pentru entități mici și mijlocii -** metoda ponderată pe valoare care oferă cel mai bun raport acurateț/complexitate;
2. **pentru entități mari cu proiecte complexe -** metoda mixtă propusă sau metoda ajustată după utilizare.

Avantajele metodei propuse constau în faptul, că aceasta consideră simultan toate dimensiunile relevante, este adaptabilă la contexte diverse, este implementabilă fără costuri suplimentare semnificative și respectă principiile IAS 23 și SNC.

Etapa 4. Determinarea perioadei de capitalizare

Perioada de capitalizare cunoaște diferite aspecte cronologice, legate de începerea capitalizării, suspendarea capitalizării, reluarea capitalizării și încetarea capitalizării. Stabilirea acestor perioade este legată de următoarele condiții: s-au efectuat plăți pentru active, se suportă costuri ale îndatorării (dobânzi, comisioane, taxe), sunt în desfășurare activitățile necesare pentru pregătirea activului. Abordarea acestor perioade este prezentată în anexa 13.

În vederea aplicării practice eficiente a metodologiei propuse, autorul dezvoltă un set integrat de trei instrumente fundamentale care funcționează în mod corelat și într-o succesiune logică.

Primul instrument presupune identificarea și structurarea costurilor pe perioade pentru fiecare activ cu ciclu lung de producție, fapt care permite o evidență clară a cheltuielilor efectuate și a celor planificate.

Al doilea instrument constă în calculul ratei de capitalizare pe baza împrumuturilor contractate, oferind o metodologie transparentă pentru determinarea costului mediu ponderat al finanțării.

Cel *de-al treilea instrument* asigură aplicarea finală a ratei calculate asupra costurilor identificate, rezultând în sumele concrete care urmează să fie capitalizate.

Acest sistem integrat oferă utilizatorilor o metodologie completă și verificabilă pentru calculul costurilor îndatorării, asigurând parcurgere deplină de la costurile inițiale până la suma finală capitalizată. Fiecare tabel din sistem servește un scop specific, dar împreună formează un lanț metodologic coerent care respectă principiile contabile și oferă transparența necesară pentru audit și control.

2.2. Probleme actuale ale contabilității datoriilor aferente leasingului financiar

În ultimii ani, leasingul a devenit tot mai frecvent utilizat de entitățile economice din RM, în special în contextul în care accesul la credite bancare este adesea limitat sau presupune condiții mai restrictive. Această tendință reflectă nu doar dezvoltarea pieței de leasing ca alternativă

viabilă de finanțare, ci și nevoia tot mai mare a entităților de a-și extinde activitatea cu resurse atrase din surse externe.

Pe măsură ce leasingul capătă un rol tot mai important în structura datoriilor, apare și necesitatea ca acest tip de contracte să fie reflectat corect în contabilitate, inclusiv în ceea ce privește costurile asociate și influența asupra situațiilor financiare a entității. Astfel, contabilitatea trebuie să se adapteze la noile forme de finanțare, iar informațiile din situațiile financiare să prezinte o imagine fidelă a angajamentelor asumate și a beneficiilor economice care sunt generate de utilizarea bunurilor luate în leasing.

În dezvoltarea subiectului reglementărilor naționale aferente leasingului sub aspect contabil cu referire la SNC, se conturează unele particularități discutabile aferente prevederilor acestora [125,p.35].

Pentru o analiză mai amplă a problemelor privind tratamentul costurilor unui contract de leasing sub aspectul datoriilor generate, se impune punerea în discuţie a prevederilor SNC „Contracte de leasing” şi IFRS 16 în scopul aprecierii terminologiei, conţinutului, precum şi corectitudinii includerii sumelor costurilor contractului de leasing în componența datoriilor comerciale sau după caz financiare.

Vocabularul economic și financiar definește leasingul ca „fiind o tehnică de credit profesional ce comportă un contract de închiriere a echipamentelor mobiliare și imobiliare, însoțit de o promisiune de vânzare în favoarea locatarului sau restituirea activelor locatorului” [49].

Această tehnică de finanțare, recunoscută la nivel internațional sub denumirea de „leasing”, a fost inițial aplicată în SUA în anii 1950, în special pentru echipamente industriale. Ulterior, modelul a fost preluat și în Europa, însă într-un ritm mai lent. În Franța, primele societăți de leasing au apărut în 1962, iar cadrul legislativ specific a fost adoptat abia în anul 1966. Acesta a inclus o definiție clară pentru leasingul imobiliar și a stabilit un regim de transparență pentru societățile imobiliare comerciale și industriale care desfășoară exclusiv activități de închiriere a imobilelor cu destinație profesională [43].

Leasingul mai este definit ca fiind un contract în care deținătorul unui bun permite altcuiva să-l folosească pentru o anumită perioada de timp, în schimbul unei sume de bani numite plăți de leasing.

În anumite situații, utilizatorul bunului luat în leasing are posibilitatea de a-l achiziționa fie pe parcursul derulării contractului, fie la încheierea acestuia. Unul dintre principalele avantaje ale leasingului constă în faptul că permite accesul imediat la utilizarea bunului, fără a fi necesară o investiție inițială majoră din partea locatarului. Între timp, leasingul s-a evidențiat mai mult ca o realitate economică decât ca o instituție juridică bine definită. Sub aspect economic, el oferă

entităților o modalitate eficientă de a-și diversifica sursele de finanțare și de a reduce riscurile investiționale. În schimb, din punct de vedere juridic, conceptul a ridicat numeroase dificultăți de interpretare, rămânând un subiect complex și adesea controversat în doctrina de specialitate. Cu toate acestea, succesul economic rapid și impactul pozitiv asupra mediului de afaceri au făcut ca leasingul să fie recunoscut pe plan internațional ca unul dintre cele mai răspândite și utilizate instrumente de finanțare ce sunt cunoscute în prezent [152].

Este de menţionat, că legislaţia naţională în domeniul contabilităţii şi raportării financiare, cu referire la leasing, conţine prevederi specifice incluse în SNC „Contracte de leasing”. Totodată entitățile din RM au dreptul de a aplica în activitatea sa prevederile IFRS. Domeniul de aplicare al standardului, componența contractelor ce conțin raporturi juridice specifice, caracteristicile ce definesc un contract de leasing, nu doar diferă de prevederile IFRS 16, dar şi prezintă unele prevederi fără o aplicare expresă, oferind spaţiu pentru o tratare multilaterală şi în unele cazuri chiar abuzivă, cu consecinţe fiscale de rigoare [63].

Punctele critice sub aspect metodologico-practic ale abordărilor contabile ale costurilor unui contracte de leasing prin datoriilor generate, țin de identificare prin definire, documentare, recunoaștere, evaluare, reflectarea în conturi contabile şi nu în ultimul rând de prezentarea informațiilor aferente [138].

Unul dintre aspectele care creează frecvent incertitudini în aplicarea corectă a reglementărilor contabile referitoare la leasing este modul de tratare a costurilor suportate de locatar. Analiza economică a acestor costuri evidențiază faptul că ele au trăsături comune cu cele aferente contractelor de credit sau împrumut, cum ar fi rambursarea în rate fixe, includerea unei dobânzi și o dependență financiară evidentă față de finanțator. În aceste condiții, abordarea e menționată de standardele de contabilitate respective poate genera, uneori efecte discutabile privind structura și clasificarea datoriilor, fapt care influențează negativ corectitudinea indicatorilor financiari din bilanț. Pentru a înțelege mai profund cum ar trebui contabilizate datoriile privind leasingului, este necesară o delimitare clară între leasing și alte forme de finanțare, cum ar fi creditele bancare sau împrumuturile clasice.

Autorul propune o analiză comparativă a acestor forme de finanțare, pornind de la criterii economice, contabile și juridice de complexitate generală. Pe această bază, se formulează o serie de asemănări și diferențe relevante (tabelul 2.3), care contribuie la clarificarea unor aspecte esențiale privind reflectarea datoriilor privind leasingul în contabilitate.

Etapa inițială a contabilizării datoriilor generate de un contract de leasing începe cu întocmirea documentelor primare aferente. În acest context, lipsa unor prevederi exprese în legislația contabilă şi fiscală, precum şi oportunitatea evoluării orizontale pe segmentul documentării poate genera aspecte calitative pozitive care sunt favorabile utilizatorilor sub formă

de note contabile specifice, acte de confirmare a raporturilor şi soldurilor etc. precum şi caracteristici netransparente, ca rezultat al documentării incomplete a faptelor economice.

Tabelul 2.3. Asemănări şi deosebiri între leasing şi alte forme de finanțare

Asemănări	Deosebiri
Ratele de rambursare sunt stabilite de contract	Destinaţia contractului de leasing presupune active concrete cu contribuţia inițială a locatarului
Conținutul contractului este asemănător din punct de vedere economico-financiar	Leasingul presupune transferul dreptului de utilizare asupra unui activ, fapt care nu este specific creditelor bancare
Fac parte din categoria contractelor de finanțare cu rambursare	Criteriile de accesare a leasingului prevăd contribuția locatarului cu prima rată
Termenul contractului este stabilit	Modul de contabilizare şi raportare financiară este diferit

Sursa: elaborat de autor

Conform art.12 alin.(1) din LCRF, obligația de emitere a documentelor primare cu regim special apare la transmiterea activelor în leasing, arendă, locaţiune sau cu drept de uzufruct [88].

Concomitent un factor semnificativ şi relevant pentru aprecierea eficienţei şi gradului de atingere raţională a raportului cost-beneficiu în raport cu utilizarea şi gestionarea contractelor de leasing şi plăţilor aferente acestora sunt metodele de recunoaştere şi evaluare a datoriilor la locatar. Problematica crește prin faptul, că corectitudinea atribuirii unei metode sau a alteia depind în mare măsură de factorii subiectivi ai raţionamentului profesional al contabililor, care pot duce la riscul unor interpretări contradictorii privind beneficiile ulterioare entităţii şi certitudinea evaluării mărimii datoriilor în mod credibil.

De la o perioadă de gestiune la alta aceste condiţii pot să se modifice ceea ce poate influenţa deciziile manageriale cu referire la datoriile, având consecinţe fiscale de diferită natură.

Un factor semnificativ care generează neclarităţi şi probleme în aplicarea deplină a prevederilor reglementărilor privind datoriile în cadrul unui contract de leasing sunt metodele de reflectare în conturi contabile a plăţilor sau a contravalorii transmise locatorului. Natura neclară a acestor plăţi face ca ele să poată fi catalogate atât ca costuri suplimentare necapitalizabile, cât şi ca parte a costurilor îndatorării. Această incertitudine metodologică având efecte directe asupra nivelului costurilor îndatorării şi putând denatura valoarea indicatorilor de datorii în situaţiile financiare.

Problemele legate de prezentarea unei imagini clare utilizatorilor prin informaţii complete despre datoriile privind contractele de leasing reprezintă o provocare pentru utilizatori şi auditori. Aceștia trebuie să găsească echilibrul între reglementările existente, clasificările legale, practicile existente şi necesităţile concrete ale entităţii privind nivelul de detaliere corectă a informației.

Complexitatea și diversitatea problemelor legate de datoriile privind contractele de leasing, în special cele legate de plățile și sumele datorate locatorului, influențează în mod direct activitatea

entității și modul în care aceasta este percepută de utilizatorii situațiilor financiare. În acest context, este important de menționat că legislația contabilă autohtonă oferă entităților posibilitatea de a întocmi *note explicative tematice*, care să fie parte integrantă a situațiilor financiare și în care pot fi prezentate informații relevante și detaliate privind datoriile privind leasingul. Aceste note pot include, printre altele, date privind structura plăților către locator, evoluția acestor datorii în timp, eventualele modificări semnificative apărute în decursul periodei de gestiune, precum și impactul unor evenimente de natură financiară, operațională sau excepțională asupra datoriilor asumate de locatar prin contractul de leasing.

Pentru prezentarea soluţiilor practice la problemele identificate mai sus, autorul consideră oportun să menţioneze din start că în esenţa sa datoriile privind contractele de leasing sunt comune tuturor sistemelor de reglementare naţionale şi comunitare din lume. Deşi există diferenţe în definire, acestea nu sunt majore în fond, toate sistemele pornesc de la aceleaşi principii economice şi ajung la concluzii similare, cu unele particularităţi de aplicare.

Documentarea primară a datoriilor aferente plăților sau sumelor datorate locatorului se bazează, în practică, mai degrabă pe prevederile generale ale LCRF decât pe standardele contabile specifice. Printre cele mai frecvent utilizate în practică se numără documentele primare cu regim special și actele care confirmă existența și conținutul raporturilor de datorie. Aceste documente constituie punctul de plecare în determinarea valorii și naturii datoriilor și asigură o imagine fidelă a poziției financiare a entității. În lipsa unei documentări riguroase, aprecierea subiectivă sau selectivă a datoriilor poate duce la neconcordanțe în stabilirea soldurilor și în reflectarea corectă în situațiile financiare.

Totodată confirmarea documentară a datoriilor în valută străină la o dată anumită reprezintă o soluție viabilă pentru identificarea diferențelor de curs care sunt indispensabile procedurilor ulterioare ale ciclului contabil până la prezentarea informațiilor necesare utilizatorilor [88].

În contextul prezentării informațiilor referitoare la diferențele de curs valutar, generate de contractele de leasing, se consideră de importanță majoră dezvoltarea unor note contabile detaliate ca soluție pentru consolidarea încrederii utilizatorilor în datele reflectate în situațiile financiare. Posibilitatea oferită de cadrul legal de a elabora note explicative axate pe elemente contabile distincte contribuie la îmbunătățirea calității procesului de redactare și utilizare a informațiilor financiare. Astfel, datoriile privind leasingul ar trebui prezentate într-un mod cât mai clar și complet, în funcție de factorii care au influențat deciziile de recunoaștere. IFRS 16 prevede expres că orice modificare cu impact contabil a unui contract de leasing trebuie evidențiată distinct, pentru a oferi o imagine fidelă utilizatorilor situațiilor financiare. Totodată, IFRS 16 impune ca datoriile privind leasingul să fie raportate separat de alte obligații, iar conform cerințelor IAS 1, locatarul trebuie să le prezinte fie pe un rând separat, fie agregate cu alte datorii similare, într-un mod clar

de înțelegere poziției financiare. De asemenea, este necesară împărțirea acestora în datorii curente și pe termen lung, în funcție de scadențele plăților.

Baza normativă pentru dezvoltarea soluțiilor relevante aferente *recunoașterii şi evaluării datoriilor privind contractele de leasing* sunt standardele de contabilitate, care în dependenţă de prevederile stipulate în politicile contabile reprezintă actul normativ în conformitate cu care sunt aplicate metodele de recunoaştere şi evaluare. SNC „Contracte de leasing" prevede recunoașterea datoriilor generate de contractele de leasing în componenţa datoriilor pe termen lung şi curente conform prevederilor descrise mai jos, la data producerii faptei economice, fără a explica concret unele prevederi referitor la caracterul acestor datorii. Concomitent, SNC „Contracte de leasing" specifică în mod expres că dobânda se înregistrează ca cheltuieli curente sau se capitalizează în conformitate cu prevederile SNC „Costurile îndatorării" [139].

Se remarcă o anumită lipsă de claritate în metodologia de contabilizare, întrucât cadrul normativ nu detaliază suficient modul în care faptele economice trebuie înregistrate atât în debitul, cât și în creditul conturilor contabile. Reglementările în vigoare nu abordează explicit situațiile legate de dobânda variabilă aferentă contractelor de leasing, în special atunci când aceasta este influențată de fluctuații valutare sau de alți factori financiari externi, ori când plata se efectuează anticipat sau cu întârziere. În sprijinul caracterizării datoriilor generate de leasing, unele surse indică faptul că ratele de leasing care trebuie achitate locatorului se înregistrează în contabilitatea locatarului, conform prevederilor reglementărilor aplicabile, ca o majorare simultană a cheltuielilor (în funcție de destinația și utilizarea activului luat în leasing) și a datoriilor curente.

Este de menționat că, până la 31.12.2019 în RM, pentru contabilizarea datoriilor aferente leasingului, locatarii puteau să utilizeze conturile de evidență a datoriilor financiare. Începând cu 01.01.2020, utilizarea acestor conturi pentru datoriile de leasing a devenit inadmisibilă. Aceasta rezultă din modificarea operată în SNC „Capital propriu şi datorii". Ca urmare a acestei modificări, datoriile faţă de locatori privind bunurile primite în leasing se includ în componenţa datoriilor comerciale" [143].

Această schimbare reglementară ridică întrebări privind coerența conceptuală: dacă până în 2019 natura financiară era recunoscută, modificarea pare să fie una de formă, nu de substanţă economică.

Suplimentar este de menţionat, că în baza SNC „Costurile îndatorării", capitalizarea dobânzilor se admite doar în perioada pregătirii activului cu ciclu lung de producţie în vederea utilizării prestabilite sau a vânzării" [58].

Astfel, dobânzile de leasing vor fi capitalizate doar până la transmiterea obiectului de leasing în exploatare. Dobânzile calculate după această perioadă trebuie recunoscute drept cheltuieli curente. Este evident, că recunoaşterea clară a dobânzii în cadrul leasingului confirmă

natura financiară a acestor operaţiuni, deoarece datoriile comerciale clasice nu generează dobândă, această fiind caracteristica specifică a datoriilor financiare.

Având în vedere, că costurile îndatorării și datoriile sunt reglementate prin acte normative diferite, lipsa unei corelări între aceste elemente generează incertitudini pentru utilizatorii situațiilor financiare. În acest sens, autorul propune includerea în politicile contabile a unor metode și perioade specifice de recunoaștere și evaluare a datoriilor privind leasingul, care să respecte cerințele minime prevăzute de legislație și, totodată, să reflecte necesitățile operaționale ale entității.

Pentru a susține ideea că datoriile aferente leasingului trebuie tratate ca datorii financiare, autorul remarcă faptul că clasificarea acestora drept datorii comerciale este deseori subiectivă și poate influența semnificativ informația din situațiile financiare. De altfel, nici IFRS, nici US GAAP nu oferă o definiție clară și restrictivă privind natura acestor datorii. În practică, sistemele contabile internaționale, alături de auditori și specialiști contabili, le consideră preponderent ca datorii financiare.

Aplicând raționamentul profesional și principiul prevalenței naturii economice asupra formei juridice, rezultă că aceste datorii trebuie recunoscute în contabilitate în funcție de conținutul economic real al contractului. Natura economică a obligației trebuie să stea la baza tratamentului contabil, ceea ce justifică, în anumite cazuri, clasificarea lor fie ca datorii financiare, fie ca datorii comerciale, nu o clasificare formală. Modul de recunoaștere a tranzacțiilor de leasing în RM și în plan internațional sunt prezentate în anexa 17.

Leasingul oferă locatarilor o flexibilitate garantată de prevederile IFRS 16, care la rândul său nu conţine prevederi exprese, că datoriile privind leasingul urmează a să aibă caracterul comercial [63].

Prin examinarea normelor internaționale contabile s-a ajuns la concluzia, că datoriile privind leasingul corespund definiției de datorii financiare atât în IFRS, cât și în GAAP. Această concluzie nu este întâmplătoare, ea reflectă realitatea economică că leasingul creează obligaţii de plată similare cu împrumuturile.

IFRS 16 și modelul US GAAP nu impun o formă strictă de prezentare a datoriilor privind leasingul, lăsând loc pentru adaptare în funcție de natura economică a tranzacției. În cazul US GAAP, locatarul este obligat să evidențieze separat obligațiile aferente fostelor leasinguri extrabilanțiere și celor existente anterior, cu scopul de a asigura transparența comparativă.

În schimb, un locatar care aplică IFRS 16 poate face această distincție sau orice altă prezentare considerată mai adecvată, doar în măsura în care ea contribuie semnificativ la o înțelegere mai clară a poziției sale financiare [63].

Spre deosebire de redacția anterioară a standardului internațional privind leasingul, IFRS 16 se aliniază cerințelor IFRS 7 „Instrumente financiare: informații de furnizat” în ceea ce privește prezentarea detaliată a scadenței pasivelor din leasing. Astfel, entitatea poate să aplice aceeași metodă de analiză utilizată pentru alte pasive financiare și în cazul celor aferente leasingului. Conform IFRS 7, entitățile trebuie să aplice raționamentul profesional în stabilirea intervalelor de timp relevante care trebuie prezentate utilizatorilor situațiilor financiare, astfel încât informațiile oferite să fie cât mai utile și adaptate la realitatea financiară a entității [60].

Analiza comparativă a tratamentului contabil aplicabil contractelor de leasing înainte și după introducerea standardului IFRS 16 evidențiază o transformare semnificativă în ceea ce privește recunoașterea și prezentarea acestor tranzacții în situațiile financiare. Astfel, în conformitate cu IAS 17 și prevederile SNC, contractele de leasing erau clasificate fie ca leasing financiar, fie ca leasing operațional, în funcție de transferul riscurilor și beneficiilor aferente activului. În cazul leasingului operațional, entitatea locatară nu recunoaște în bilanț activul utilizat, obligația aferentă, dar înregistrează doar cheltuieli în Situația de profit și pierdere (tabelul 2.4).

Tabelul 2.4. Aspecte comparative privind abordarea financiară a leasingului

Criteriul	SNC	IFRS 16	Analiza diferențelor și impactul
Filosofia de bază			
Principiul fundamental	Abordarea tradițională se bazează pe ideea transferului de riscuri și beneficiilor aferente proprietății (pct. 5, 6)	Accentul este pus pe dreptul de utilizare și controlul efectiv asupra activului (pct. 9 și B9)	Se remarcă o trecere de concept de la o abordare juridică (cine deține activul) la una economică (cine utilizează și controlează efectiv activul)
Principiul logic al clasificării	Se verifică dacă partea majoritară a riscurilor și beneficiilor a fost transferată (pct. 8)	Se evaluează dacă există control asupra utilizării activului identificat (pct. B9-B10)	Apare o schimbare de paradigmă deoarece IFRS 16 renunță la criteriile rigide (ex. 75%, 90%) și aplică analiza calitativă, având ca bază natura economică
Clasificarea contractelor			
La locatari	Se aplică un sistem dual de clasificare, atât ca leasing financiar, cât și leasing operațional (pct. 8-9)	IFRS 16 introduce un model unificat pentru toate contractele care se aplică de locatari (pct. 22)	Se simplifică raportarea contabilă deoarece se elimină nevoia clasificării formale a contractelor de către locatari și deci, crește transparența și tratamentul este uniform
La locatori	Locatorii continuă să aplice clasificarea între leasing financiar și operațional (pct. 8-9)	IFRS 16 face diferență dintre cele două tipuri de leasing pentru locatori (pct. 61-62)	Se menține continuitatea pentru locatori care le oferă flexibilitate prin faptul că se recunoaște că impactul economic al leasingului este diferit de cel asupra locatarilor
Definiția contractului			
Esența contractului	Contractul prevede că „locatarul cedează dreptul	Contractul este definit ca un acord prin care se	Se trece de la o abordare pasivă de „cedare” la una

Criteriul	SNC	IFRS 16	Analiza diferențelor și impactul
	de utilizare contra unei plăți" (pct.5)	transferă controlul utilizării unui activ, în schimbul unei contraprestații (pct. 9)	activă, de „control", astfel se reflectă mai fidel natura economică a contractului
Accent principal	Accentul este pus pe transferul juridic al drepturilor legale	Accentul se pune pe exercitarea efectivă a controlului economic (pct. B24-B30)	IFRS 16 pune accent pe realitatea economică în comparație cu forma juridică și încurajează o contabilitate bazată pe natură
Criteriile de recunoaștere			
Transferul proprietății	Se recunoaște transferul dacă dreptul de proprietate este transmis la finalul contractului (pct. 8.1)	Controlul utilizării este elementul de bază, chiar dacă nu există transfer de proprietate (criteriul nu mai este esențial pentru locatari)	Accentul se mută de la transmiterea titlului juridic la analiza controlului economic, fapt care permite o recunoaștere mai devreme și relevantă
Testul legat de factorul "timp"	Dacă durata contractului este mare ca 75% din durata de viață a activului, se clasifică ca leasing financiar (pct. 8.2)	Acest test este nu se mai aplică pentru locatari	Se renunță la praguri valorice fixe, care în practică deseori pot fi manipulate și se evita modul recunoaștere a datoriilor
Testul privind „valoarea"	Dacă valoarea actualizată a plăților e mai mică de 90% din valoarea justă a activului, atunci se clasifică ca leasing financiar (pct. 8.3)	Testul dat este eliminat la locatari	IFRS 16 a exclus calculele complexe care uneori duceau la rezultate distorsionate. Prin acesta are loc o prezentare mai realistă a poziției financiare

Sursa: elaborat de autor în baza [138,63,104]

Prin contrast, aplicarea IFRS 16, începând cu 01.01.2019, a eliminat această distincție pentru locatar și a impus un model unic de recunoaștere. În baza acestui standard, toate contractele de leasing, cu excepția celor de valoare redusă și a celor pe termen scurt, trebuie recunoscute în bilanț, prin înregistrarea simultană a unui activ de tip „drept de utilizare" și a unei datorii de leasing.

Această abordare asigură o *imagine mai fidelă a poziției financiare a entității*, deoarece reflectă angajamentele contractuale asumate pe termen lung.

Totodată, aplicarea IFRS 16 modifică indicatorii financiari tradiționali (gradul de îndatorare, EBITDA sau rata rentabilității activelor) și presupune eforturi suplimentare în actualizarea politicilor contabile și a sistemelor informatice interne.

În concluzie, tranziția de la IAS 17 la IFRS 16 marchează o etapă importantă în modernizarea contabilității leasingului, cerând un nivel mai ridicat de profesionalism, transparență și rigurozitate metodologică în raportarea financiară, inclusiv în contextul RM, unde entitățile ce aplică IFRS trebuie să respecte integral această nouă abordare.

Conform modului de contabilizare a plăților de leasing descrise în SNC „Contracte de leasing", în contabilitatea locatorului, o plată de leasing este compusă, de regulă, din două

elemente: contravaloarea utilizării activului închiriat și dobânda aferentă activului în cazul leasingului financiar, reflectată ca cheltuieli financiare. Autorul ajunge la concluzia că toate datoriile rezultate dintr-un contract de leasing ar trebui reflectate de către locatar ca datorii financiare, în măsura în care, prin aplicarea raționamentului profesional, această clasificare contribuie la o mai bună înțelegere a situațiilor financiare de către utilizatori.

Această poziție se bazează pe trei argumente conceptuale:

- din perspectivă economică, majoritatea contractelor de leasing se apropie ca structură de leasingul financiar;
- din perspectivă funcțională, datoriile privind dobânda de leasing și alte plăți asociate au caracteristici similare cu cele ale creditelor și împrumuturilor bancare;
- din punct de vedere al impactului, ambele categorii sunt datorii financiare care afectează identic capacitatea de îndatorare şi riscul financiar al entității.

Autorul propune pentru entități aplicarea prevederilor IFRS 16 în varianta limitată adaptată pentru RM. Pentru locatar modul de contabilizare ar avea următoarele momente specifice:

- contabilizarea unui activ denumit *drept de utilizare*, care reflectă valoarea economică a dreptului de a folosi bunul pe perioada contractului;
- recunoașterea unei datorie aferentă leasingului, care reflectă valoarea actualizată a plăților viitoare pe care entitatea trebuie să le efectueze către locator. Această datorie se determină prin actualizarea plăților viitoare (ratele de leasing), folosind fie:

a) rata implicită a leasingului (dacă este cunoscută);
b) rata de împrumut marginală („incremental borrowing rate”), adică rata la care întreprinderea s-ar putea împrumuta pentru o sumă și o durată similară.

Ulterior activul este amortizat (similar unui mijloc fix), iar datoria este actualizată pe măsură ce se efectuează plățile, iar diferența dintre dobândă și rata efectiv plătită se reflectă în contul de profit și pierdere. IFRS 16 prevede două excepții importante, pentru care întreprinderea poate alege să nu aplice modelul general:

- leasing pe termen scurt, mai mic de 12 luni;
- leasing ale activelor de valoare mică (de ex. laptopuri, mobilier).

Motivul principal al introducerii acestor prevederi în RM este creșterea transparenței financiare. Astfel, situațiile financiare vor reflecta în mod complet toate obligațiile economice ale întreprinderii. Aceste propuneri ar avea impact practic prin faptul, că valoarea activelor și datoriilor din bilanț ar crește considerabil, indicatorii financiari precum gradul de îndatorare, EBITDA sau rentabilitatea activelor s-ar modifica calitativ.

Pentru a demonstra aplicarea prevederilor IFRS 16 în practica contabilă din RM, prezentăm cazul în care Vinăria Purcari SRL, a încheiat un contract de leasing operațional pentru un echipament specializat necesar procesului său de producție. Această situație reflectă o realitate des întâlnită în mediul de afaceri autohton, unde entitățile apelează la soluții de finanțare prin leasing pentru accesarea activelor productive fără imobilizarea unei sume importante de capital. Contractul de leasing prezentat pentru analiză conține următoarele elemente esențiale:

- Obiectul contractului - echipament tehnic specializat pentru procesul de producție;
- Valoarea ratei anuale de leasing - 100 000 lei;
- Durata contractului - 3 ani consecutivi;
- Rata de actualizare determinată pe baza dobânzii implicite - 5% anual;
- Opțiunea de cumpărare – nu este menționat la finalul perioadei contractuale.

Primul pas în procesul de recunoaștere constă în calcularea valorii prezente a tuturor plăților de leasing care vor fi efectuate pe durata contractului. Pentru calcularea valorii actualizate a unei anuități de 100 000 lei pe o perioadă de 3 ani, la o rată de actualizare de 5%, se aplică formula anuității ordinare:

$$\textit{Valoarea actualizată} = 100.000 \text{ lei} \times [1 - (1 + 0,05)^{-3}] / 0,05$$

Calculele sunt următoarele:

- Factorul de actualizare pentru 3 ani la 5% = 2,7232;
- Valoarea actualizată = 100 000 lei × 2,7232 = 272 320 lei.

În baza tabelului 2.5, se observă că partea de dobânda se calculează prin aplicarea ratei de actualizare 5% la soldul rămas al datoriei la începutul fiecărui an. Partea de principal (capital) crește progresiv pe măsură ce soldul datoriei scade, partea de dobândă scade progresiv, respectând logica economică a creditelor amortizabile, iar totalul plăților (300 000 lei) se descompune în principal (272 320 lei) și dobândă (27 680 lei).

Tabelul 2.5. Graficul de rambursare a plăților de leasing

An	Sold inițial datorie (lei)	Dobândă 5% (lei)	Plata anuală (lei)	Rambursare principal (lei)	Sold final datorie (lei)
A	1	2=1x5%	3	4=3-2	5=1-4
1	272 320	13 616	100 000	86 384	185 936
2	185 936	9 297	100 000	90 703	95 233
3	95 233	4 767	100 000	95 233	0
Total	**-**	**27 680**	**300 000**	**272320**	**-**

Sursa: elaborat de autor

La data încheierii contractului, conform metodologiei IFRS 16, întreprinderea trebuie să recunoască simultan două elemente în bilanțul contabil:

- activul reprezentând dreptul de utilizare în valoare de 272 320 lei, care reflectă dreptul entității de a controla și utiliza echipamentul pe durata contractului;

- datoria privind leasingul în aceeași valoare de 272 320 lei, reprezentând obligația de a efectua plățile contractuale către locator.

Înregistrările contabile sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul 2.6. Înregistrări contabile aferente leasingului conform IFRS 16 „Contracte de leasing”

Conținutul operației	Debit contul	Credit contul	Suma 1 an	Suma 2 an	Suma 3 an
A	B	C	1	2	3
Recunoașterea activului și datoriei leasing	161	428	272 324,80	–	–
Amortizarea activului de leasing, 272 320 lei / 3 ani	713	161	90 774,93	90 774,93	90 774,93
Calculul dobânzii aferentă datoriei de leasing	714	428	13 616,24	9 297,05	4 761,90
Achitarea ratei anuale de leasing	428	242	100 000,00	100 000,00	100 000,00

Sursa: elaborat de autor

Denumire conturi contabile:

161 „Creanţe pe termen lung”, subcontul “Active utilizate în baza contractelor de leasing”

428 „Alte datorii pe termen lung”, subcontul „Datorii financiare pe termen lung”

713 „Cheltuieli administrative”, subcontul „Cheltuieli cu amortizarea activelor de leasing operaíonal”

714 „Alte cheltuieli operaționale”, subcontul „Cheltuieli cu dobânda aferentă leasingului”

Aspecte valoroase privind contabilizarea veniturilor și cheltuielilor în cadrul operațiilor de leasing se conțin în lucrările profesorului Nederița A. care au servit ca bază inspirațională pentru concepte noi [97]. Se observă, că după clasificarea veche din IAS 17, contractul ar fi fost considerat ca leasing operațional, iar după IFRS 16 aceste trebuie recunoscut în bilanț prin contabilizarea unui activ cu drept de utilizare și a datoriei de leasing. Această abordare oferă utilizatorilor situațiilor financiare o perspectivă completă asupra obligațiilor financiare ale entității și asupra resurselor controlate, facilitând astfel luarea deciziilor economice fundamentate.

Pornind de la argumentele şi soluțiile prezentate, autorul propune dezvoltarea listelor de control în cadrul contabilității financiare a locatarului pentru stabilirea corectă şi exhaustivă a datoriilor privind leasingul, cu impact posibil asupra cadrului instituțional cerut de raportare financiară şi asupra cerinţelor interne a utilizatorilor situațiilor financiare (anexa 18).

Aplicând şi dezvoltând prevederile anexei 18, în contabilitatea financiară este necesar să se delimiteze strict cerinţele regulatorii privind datoriile privind leasingul şi să se întocmească situaţii financiare conforme acestora. Totodată, la nivel de raportare internă, entităţile pot prezenta aceste datorii în componenţa celor financiare pentru a oferi o imagine mai clară utilizatorilor şi pentru a evita interpretările diferite privind structura îndatorării pe fiecare categorie.

Pentru a asigura o prezentare completă atât din punct de vedere calitativ, cât și cantitativ, autorul propune dezvoltarea conceptului de separare a informațiilor contabile în funcție de criterii

relevante pentru utilizatori. În prezent, reglementările contabile din RM nu prevăd prezentarea separată, în cadrul situațiilor financiare, a datoriilor privind leasingul și a altor informații legate de aceste contracte, în categorii distincte ușor de urmărit de către utilizatori. Totuși, posibilitatea clasificării acestora în funcție de necesitățile entității ar putea contribui cu mult la creșterea credibilității informațiilor furnizate prin situațiile financiare. Complexitatea și diversitatea aspectelor problematice legate de datoriile din leasing influențează în mod direct activitatea entității și modul în care aceasta este analizată de către utilizatorii externi.

Astfel, se propune introducerea în Planul general de conturi contabile a două conturi de evidență a datoriilor financiare: „Datorii pe termen lung privind leasingul financiar" și „Datorii curente privind leasingul financiar". Aceste conturi vor asigura generalizarea informațiilor necesare pentru contabilizarea și prezentarea informațiilor privind leasingul financiar în situațiile financiare. Totodată, se consideră necesar, includerea în formularul bilanțului a doi indicatori distincți privind datoriile pe termen lung și curente aferente leasingului financiar în cadrul datoriilor financiare. Acești indicatori sunt rezonabili în cazul în care datoriile privind leasingul depășesc pragul de semnificație prevăzut în politicile contabile ale entității.

Suplimentar autorul consideră, important de remarcat, că legislația contabilă națională permite entităților să elaboreze și să includă note explicative tematice ca parte integrantă a situațiilor financiare reglementate, ceea ce oferă o flexibilitate pentru prezentarea informațiilor relevante.

Prin intermediul acestor note pot fi incluse informaţii detaliate și clare referitor la datoriile privind leasingul, dinamica şi evoluţia acestor obligaţii pe parcursul perioadei de gestiune, precum şi aspectele particulare care influenţează tratamentul contabil al contractelor de leasing.

2.3. Impactul informațiilor privind datoriile financiare asupra procesului decizional

Cercetarea domeniului prezentării informațiilor aferente datoriilor financiare se realizează prin aplicarea metodelor de analiză și sinteză asupra informațiilor din actele normative de specialitate, lucrările științifice și practicile agreate de autori precum Armstrong Ch., ș.a. [4,p.179], Vasile E., și Croitoru I. [155], Mihalache S-C. [93,p.189], Meruță A., ș.a. [92], Sturzu I. [145], Vicol Iu., Șchiopu I. [156,p.377,378], Țugulschi Iu. [153] și actele normative în vigoare.

În discuția problemelor și identificarea rezultatelor viabile aferente informațiilor contabile despre datoriile financiare și impactul acestora asupra luării deciziilor de diferite tipuri, autorul consideră oportună aprecierea structurii și cantității informațiilor relevante de diferită natură în scopul formării unei imagini adecvate pentru executarea unor cercetări mai detaliate.

Astfel, prevederile legislației naționale privind raportarea și furnizarea informațiilor

contabile privind datoriile financiare sunt prevăzute de LCRF și SNC. Examinarea acestor prevederi a identificat faptul că informațiile privind datoriile financiare nu sunt catalogate ca unele specifice sau cu caracter individual, ceea ce duce la concluzia că legislația în vigoare stabilește norme generale privind informațiile care urmează să le prezinte o entitate. Prin studierea prevederilor LCRF [88] art. 22 alin.(3) lit. d), g) și i), normele legale expuse nu oferă un spațiu de manevră pentru aplicarea în situații particulare a mecanismului de prezentare a informațiilor contabile privind datoriile financiare, iar prin aceasta se poate presupune, că informațiile privind datoriile financiare nu pot fi extinse conform necesităților utilizatorilor [88].

Totodată, art.22 alin.(2) al legii stabilește expres, că „volumul, structura şi forma de prezentare a notei explicative se stabilesc de entitate de sine stătător, în funcție de categoria acesteia, de dimensiunea, forma juridică de organizare, domeniul/profilul de activitate al acesteia, de necesitățile informaționale proprii și de cerințele legii specificate" [88,126]. Prin urmare, se creează o contradicție între cerințele și elementele obligatorii de raportare și oferirea posibilităților reale și nereglementate strict asupra conținutului și modului de prezentare a informațiilor contabile privind datoriile financiare.

Aspectele particulare privind modul de dezvăluire a informațiilor contabile, inclusiv a datoriilor financiare, sunt prevăzute de SNC „Prezentarea situațiilor financiare"[144] și IAS 1 [56]. În aceste documente normative aplicabile entităților din RM, concep reglementări privind clasificarea datoriilor, inclusiv a celor financiare, după diferite criterii. Clasificarea datoriilor după termenul de scadență, caracterul și natura acestora sau moneda în care sunt exprimate este un element important pentru oferirea unui aspect calitativ informațiilor contabile privind datoriile financiare. *Principiile de bază* care reprezintă fundamentul informațiilor contabile din situațiile financiare sporesc credibilitatea informațiilor privind datoriile financiare. Printre acestea se enumeră *separarea patrimoniului și datoriilor,* care prevede, că în situațiile financiare urmează a fi prezentate doar informații despre patrimoniul și datoriile entității, care trebuie contabilizate separat de patrimoniul și datoriile proprietarilor și ale altor entități. Acest principiu este relevant în contextul datoriilor financiare, deoarece nesepararea menționată poate cauza suprapunerea informațiilor contabile, supraîndatorarea uneia din părțile participante și ca rezultat luarea unor decizii incorecte sau în împrejurări neclare. Un alt principiu care acordă o imagine fidelă situațiilor financiare este *necompensarea*, care constă în prezentarea distinctă în situațiile financiare a activelor și datoriilor, veniturilor și cheltuielilor. Compensarea reciprocă a activelor și datoriilor sau a veniturilor și cheltuielilor nu se admite, cu excepția cazurilor în care compensarea este permisă de SNC. Principiul susține poziția autorului sub aspectul individualizării și separării maxime a informațiilor privind datoriile financiare în rapoarte reglementate.

Examinarea structurii reglementate a bilanțului, în partea ce ține de datoriile financiare, a

dus la identificarea unor lacune importante cu toate, că unele informații privind datoriile financiare sunt obligatorii a fi prezentate. Astfel, pct.61-80 ale SNC „Prezentarea situațiilor financiare" prevăd unele informații obligatorii pentru a fi prezentate, inclusiv în raport cu datoriile financiare, însă în opinia autorului acestea nu sunt suficiente [107]. Astfel, catalogarea informațiilor pe domenii economice care generează datoriile financiare ar prezenta o soluție viabilă pentru utilizatori pentru lua decizii corespunzătoare.

Potrivit, pct. 41-43 al SNC „Capital propriu și datorii", datoriile financiare includ datoriile aferente creditelor şi împrumuturilor primite pe un termen stabilit şi pentru o anumită plată (dobândă) sau gratuit" [143].

Împrumuturile pe termen lung şi scurt includ împrumuturile din emisiune de obligațiuni, inclusiv din emisiunea de obligațiuni convertibile şi alte tipuri de împrumuturi. Datoriile privind principalul se înregistrează la momentul primirii creditelor şi împrumuturilor. Datoriile privind dobânzile se recunosc la data calculării lor conform condițiilor din contractele de împrumut.

În viziunea autorului aceste informații urmează a fi prezentate în mod obligatoriu în situații financiare pentru a oferi utilizatorilor un grad adecvat de încredere [107].

Cerințele privind raportarea datoriilor financiare prevăzute de standardul menționat nu încorporează toate informațiile necesare și reglementate după natura și particularitățile acestora, ceea ce reduce semnificativ din nivelul calitativ al informațiilor contabile prezentate și are un impact negativ asupra utilizatorilor în luarea deciziilor.

Cu scopul prezentării mai clare a principiilor menționate de autor mai sus, se propune gruparea prevederilor privind informațiile obligatorii privind datoriile financiare ce urmează a fi prezentate în situații financiare și informațiilor reglementate dar care nu se identifică în lista celor obligatorii [130,p.42] (tabelul 2.7).

Cu referire la prevederile legale de prezentare a informației privind datoriile financiare în situațiile financiare, apar următoarele deficiențe de tratament contabil.

Termenul unui contract de credit sau de împrumut, inclusiv cel de leasing financiar, cât și operațional poate fi diferit de la situație la alta. În aceste condiții calcularea și achitarea dobânzilor aferente, poate avea caracter cu termen de scadență diferit în funcție de condițiile contractului. Astfel, în situația în care dobânzile aferente datoriilor financiare se calculează și sunt pasibile achitării cu o periodicitate mai mare de 12 luni, aceste informații urmează a fi prezentate în categoria datoriilor financiare pe termen lung, ceea ce în redacția normativă actuală lipsește, fiind prevăzută doar situația când dobânzile se calculează și se achită într-o perioadă de până la 12 luni.

Sintagmele *„din data raportării"* creează incertitudini în stabilirea perioadei și clasificarea datoriilor financiare conform termenelor.

Tabelul 2.7. Modul de prezentare a informațiilor privind datoriile financiare în situațiile financiare

Actul normativ RM	Prezentarea informațiilor obligatorii	Informații suplimentare dezvăluite în notele informative recomandate de autor
SNC „Capital propriu și datorii”	• Suma totală a creditelor bancare primite pe un termen mai mare de 12 luni • Suma creditelor bancare primite cu termenul de rambursare nu mai mare de 12 luni • Suma totală a împrumuturilor primite pe un termen mai mare de 12 luni • Suma împrumuturilor primite cu termenul de rambursare nu mai mare de 12 luni	Prezentare în note a datoriilor financiare grupate în dinamică după: a. tipul creditori: *bănci locale, bănci străine, entități afiliate, creditori offshore, persoane fizice, etc.* b. valuta de evidență: *MDL, EUR, USD, RON etc.* c. forma de datorii: *credite, împrumuturi, leasing financiar etc.* d. beneficiarul efectiv: *nume sau lipsa*
Legea contabilității și raportării financiare	• Sumele datoriilor cu un termen de achitare mai mare de 5 ani • Valoarea totală a angajamentelor financiare, garanțiilor sau activelor și datoriilor contingente	Informații aferente datoriilor financiare grupate în dinamică după: a. scadențe: *în următoarele 12 luni, între 1-5 ani după 5 ani, cu termen de scadență expirat* b. analiza riscurilor c. tipuri de garanție d. analiza economică în baza indicatorilor: *a) Nivelul de îndatorare financiară* *b) Siguranța plății dobânzilor* *c) Expunerea la risc valutar*

Sursa: elaborat de autor în baza [88,143]

Astfel, așa cum este prezentată redacția normativă actuală, termenul de identificare a datoriilor și clasificare acestora se calculează de la data raportării indiferent de data stabilirii raporturilor juridice, ceea ce face ca unele datorii financiare cu termen de 23 luni, să fie catalogate ca fiind curente.

Această argumentare este susținută în pct.4.18 al Cadrului general conceptual de raportare financiară prin care se prevede, că datoriile rezultă din tranzacții sau alte evenimente anterioare [26] și termenul acestora curge de la data recunoașterii și nu data raportării. Această idee este agreată și de faptul, că unele datorii financiare clasificate ca fiind curente pot fi incluse în categoria celor pe termen lung, după prezentarea situațiilor financiare. În acest caz complexitatea tratamentului crește în cazul mecanismelor de colectare automată a încasărilor (lock-box) sau contracte de revolving.

Alte *plăți asimilate datoriilor financiare* și care se pot identifica asemănătoare dobânzilor așa ca: administrarea contului de credit și/sau împrumut, comisioane de diferite tipuri, penalități pentru neachitare la timp a ratelor, amenzi de toate tipurile etc. nu au acoperire normativă din punct de vedere a datoriilor financiare și de prezentare a informațiilor despre acestea. Situația se argumentează prin faptul, că cerințele reglementate privind raportarea informațiilor privind datoriile financiare se limitează strict la principal și dobândă, fără a oferi posibilitate de a prezenta

un set complet de informații necesare.

Autorul stabilește ca fiind critice situațiile descrise și înaintează poziția sa fermă și argumentată pentru soluționarea acestora prin unele din metode acceptate, cum ar fi: modificarea cadrului legal în scopul acoperirii divergențelor menționate și/sau dezvoltarea și completarea cadrului legal pentru oferirea posibilităților practice pentru entități de a prezenta în situații financiare reglementate, toate informațiile necesare și posibile.

Prezentarea informațiilor ample în situații financiare reglementate ar oferi o imagine credibilă și corectă în partea ce ține de particularitățile contabilizării datoriilor financiare, iar utilizatorii ar fi protejați mai mult contra unor situații de luare de decizii în împrejurări incerte. Chiar dacă entitățile ar fi tentate să facă publice doar anumite informaţii despre datoriile financiare, decizia în această privinţă este condiţionată de aşteptările utilizatorilor de informaţii contabile [45].

Cercetarea se concentrează pe aspectul generării informațiilor privind datoriile financiare și prezentării acestora utilizatorilor prin surse și cerințe de conținut nereglementate prin tabele standardizate, care urmează a fi prezentate prin *note explicative la situații financiare*. Aceste surse reprezintă o cerință normativă cu caracter individual de prezentare, situație care poate genera atât riscuri, cât și oportunități pentru utilizatori. Cerințele privind informațiile aferente datoriilor financiare din notele explicative se limitează la cele descrise de LCRF, fără a oferi posibilitate de a dezvolta informații suplimentare. Această abordare limitează utilizatorii și generează riscuri majore pentru luarea deciziilor viitoare.

O soluție viabilă pentru creșterea calității informațiilor privind datoriile financiare ar fi oferirea libertății prezentării tuturor informațiilor necesare conform percepției entității pentru utilizatorii situațiilor financiare, în particular a notelor explicative. Această soluție este importantă în cazul comparabilității informației privind datoriile financiare dintre debitor și creditor pentru a crește nivelul de integrare și înțelegere a poziției financiare a debitorului.

Riscurile cele mai mari care dezavantajează utilizatorii informațiilor contabile aferente datoriilor financiare se expun prin caracterul strict și exhaustiv al prevederilor art.22 al LCRF [88] și anume prin faptul, că aceasta stabilește unele categorii de informații foarte specifice, dar care nu pot avea efect scontat în cazul în care împrejurările economice dictează o necesitate suplimentară de alte informații relevante activității entității și utilizatorilor.

În scopul expunerii mai clare a viziunilor de conținut asupra problemelor abordate, autorul propune prin tabelul 2.8, studierea limitelor pentru stabilirea situațiilor în care informațiile solicitate în note explicative privind datoriile financiare sunt insuficiente utilizatorilor.

Analiza efectuată de autor asupra limitărilor informaționale ale cerințelor impuse de legislație în notele explicative, duce la concluzia necesar solicitată și dezvoltarea argumentată a notelor suplimentare la situații financiare cu statut și caracter recunoscut, care ar oferi o imagine clară,

exhaustivă și necesară utilizatorilor informațiilor pentru luarea deciziilor de diferite tipuri.

Tabelul 2.8. Analiza limitărilor informațiilor privind datoriile financiare în note explicative

Informații obligatorii prevăzute de cadrul normativ	Argumentarea insuficienței informațiilor limitate
Valoarea totală a angajamentelor financiare, a garanțiilor sau activelor și datoriilor contingente neincluse în bilanț, indicându-se natura și forma oricărei garanții care a fost acordată; angajamentele privind pensiile și cele către entitățile afiliate sau asociate sunt prezentate separat [88, 118]	Existența factorului privind limitarea informațiilor doar la valoarea totală monetară, reprezintă un factor carecontribuie la diminuarea valorii acestor informații. Examinarea doar a valorii monetare a informațiilor în cauză limitează utilizatorii în luarea unor decizii adecvate. Dezvoltarea unui sistem de prezentare conform necesităților și împrejurărilor relevante entității a informațiilor poate fi o soluțiesustenabilă pentru utilizatori
Impactul asupra deciziilor • Informațiile limitate cresc riscul deciziilor eronate • Datoriile contingente pot deveni obligații certe • Lipsa transparenței amplifică incertitudinea • Valoarea datoriilor nu reflectă întotdeauna riscul real • Informațiile suplimentare susțin decizii corecte	
Sumele datoriilor cu un termen de achitare mai mare de 5 ani și valoarea totală a datoriilor acoperite cu garanții, cu indicarea naturii șiformei garanțiilor	Indicarea termenului de 5 ani și limitarea entităților la acest criteriu se consideră a fi irelevant. Aceasta se argumentează prin faptul, că legislația civilă oferă entităților o multitudine de posibilități de a încheia contracte și de a stabili termene particulare pentru fiecare componentă a acestor contracte. Astfel, datoriile financiare pot avea o perioadă de grație aferentă principalului, la fel ca și dobânzile pot fi calculate și achitate în perioade total diferite. Aceste aspecte nu sunt prevăzute de legislație, suplimentar, fiind impusă o limitare doar la valoareamonetară a datoriilor financiare
Impactul asupra deciziilor • Reglementările actuale generează incertitudine privind datoriile financiare • Informațiile contabile nu reflectă întotdeauna clar riscul asociat datoriilor • Datoriile pe termen scurt pot avea un impact major asupra poziției financiare • Termenul de scadență influențează semnificativ percepția riscului financiar • Este necesară o prezentare mai detaliată a structurii datoriilor financiare	
Elementele individuale de active sau datorii care au legătură cu mai mult de un element din structura bilanțului, dacă nu sunt prezentate distinct în bilanț	Limitarea impusă prin sintagma „dacă nu sunt prezentate distinct în bilanț”reduce substanțial efortul și intenția nobilă a celor care întocmesc notele explicative, prin faptul, că în situații particulare prezentarea distinctă în bilanț este la fel o limitare instituțională
Impactul asupra deciziilor • Limitările nejustificate pot restrânge accesul la informații esențiale • Utilizatorii pot lua decizii greșite din cauza lipsei de transparență • Informațiile insuficiente despre datorii afectează calitatea analizei financiare • Reglementările restrictive compromit utilitatea raportării contabile	
Natura și scopul comercial ale angajamentelor entității care nu sunt incluse în bilanț, precum și impactul	Condiția privind riscurile și beneficiile semnificative poartă un caracter subiectiv, iar angajamentele care nu sunt incluse în bilanț, dar care pot căpăta în viitor statut de datorii

Informații obligatorii prevăzute de cadrul normativ	Argumentarea insuficienței informațiilor limitate
financiar al angajamentelor respective asupra entității, cu condiția că riscurile sau beneficiile care decurg să fie semnificative [117]	financiare urmează a fi evaluate la data apariției raporturilor juridice și incluse în bilanț. Această procedură ar oferi un gram mai mare de încredere poziției financiare a entității și ar proteja utilizatorii de luarea unor decizii nefaste
Impactul asupra deciziilor • Estimarea subiectivă a riscurilor limitează obiectivitatea informației • Aplicarea normelor contabile este adesea neuniformă și nerelevantă • Deciziile executive pot distorsiona imaginea reală a datoriilor • Utilizatorii trebuie să cunoască toate angajamentele asumate • Importanța riscurilor nu trebuie ignorată, indiferent de magnitudinea lor	

Sursa: elaborat de autor după [88,143]

Argumentele prezentate în tabel pot avea un impact semnificativ asupra situațiilor particulare în cazul în care evenimentele economice care generează sau pot genera în viitor datorii financiare vor fi limitate la cerințele reduse ale legislației și ca urmare vor exista riscuri, tratamente neunivoce și subiective care pot fi o platformă pentru dezvoltarea spiritului de coruptibilitate și eschivare de la plata impozitelor și taxelor. Suplimentar, autorul aduce ca suport pentru cele menționate, că limitele creșterii eficienţei informaţiei furnizate de contabilitate sunt determinate de forma şi gradul de transparenţă al documentelor contabile, de abilitatea şi rapiditatea cu care potențialii utilizatori evoluează în domeniul contabil.

Dezvăluirea eronată a informației privind datoriile financiare poate avea un caracter manipulatoriu. Realitatea economică moldovenească oferă exemple concrete despre cum lipsurile în contabilizarea datoriilor pot duce la scheme financiare cu efecte devastatoare asupra economiei naționale.

Schema *„Russian Laundromat”* [79,147,148] demonstrează clar cum absența unor reguli stricte pentru recunoașterea împrumuturilor poate transforma instrumentele financiare normale în mecanisme de transfer ilegal de bani. Această operațiune a permis transferul a 20,8 miliarde dolari americani prin băncile moldovenești între anii 2010 și 2014, folosind împrumuturi false între companii offshore. Mecanismul era simplu: compania „A” din jurisdicție offshore făcea un împrumut fals companiei B, iar când împrumutul nu se rambursa, judecătorii moldoveni stabileau că compania rusă care garantase împrumutul trebuia să plătească, legitimând astfel transferul banilor prin hotărâre judecătorească.

Studiul acestui caz arată mai multe probleme grave în modul tradițional de a contabiliza datoriile financiare, care au permis continuarea acestor scheme timp de ani fără să fie detectate. Prima problemă se referă la acceptarea împrumuturilor fictive fără verificarea existenței unei documentații economice reale. În situațiile financiare ale entităților implicate, aceste operațiuni apăreau ca împrumuturi normale, beneficiind de încrederea acordată documentelor notariale și

hotărârilor de instanță [21]. Din punct de vedere contabil, această practică a dus la creșterea artificială a datoriilor și activelor, generând indicatori financiari complet falși care au înșelat investitorii și autoritățile de control.

Alt exemplu poate fi cazul *Enron (SUA, 2001)* [123,134] care relevă mecanismul prin care corporația a utilizat entitățile cu destinație specială (SPE) pentru manipularea situației financiare. Procedura implica acordarea de împrumuturi garantate cu acțiunile proprii ale Enron către SPE-uri, care ulterior utilizau aceste fonduri pentru diverse operațiuni, menținând datoriile separate de bilanțul principal. Sistemul s-a dezintegrat când deprecierea acțiunilor a declanșat cerințele pentru garanții suplimentare, expunând vulnerabilitatea structurii financiare artificiale.

Identic și cazul *Wirecard (Germania, 2020)* [67] în care frauda a fost susținută prin falsificarea documentației bancare și implementarea unui sistem de împrumuturi încrucișate între subsidiare, care generau artificial venituri de 3,2 miliarde euro pe parcursul mai multor perioade de gestiune. Confirmarea oficială a inexistenței fondurilor de către trustee-ul independent din Singapore a precipitat prăbușirea valorii acțiunilor și dezintegrarea companiei.

La fel cazul *Parmalat (Italia, 2003)* [9,8], care avea strategia ce se baza pe crearea de împrumuturi fictive între entitatea principală din Italia și subsidiara Bonlat din Insulele Cayman, generând artificial lichidități în bilanțul consolidat. Mecanismul operațional presupunea emiterea de instrumente de credit către Bonlat, care ulterior „reîmprumuta” fondurile către Parmalat Italia, creând o circulație artificială de capital.

Cu referire la cele menționate, autorul face propuneri pentru îmbunătățirea transparenței împrumuturilor care țin de cerința identificării beneficiarului real prin obligativitatea dezvăluirii persoanei fizice care controlează mai mult de 25% din creditorul juridic și interzicerea împrumuturilor de la entități cu beneficiari necunoscuți, precum și raportarea separată obligatorie cu condiții de piață pentru aceste împrumuturi. Este necesară o transparență a condițiilor de creditare prin obligativitatea comparării dobânzii cu rata pieței pentru împrumuturile și justificarea economică pentru dobânzi sub rata de piață, fapt care a generat implementarea verificărilor prin dosarul prețurilor de transfer. Propunerea dată se concretizează prin dezvoltarea notelor informative, forma cărora este prezentată în anexa 19.

În RM, regimul fiscal al împrumuturilor este reglementat printr-o abordare duală, care implică, pe de o parte, limitarea deductibilității cheltuielilor cu dobânzile în scopuri fiscale și, pe de altă parte, aplicarea principiului valorii de piață în cazul tranzacțiilor între persoane afiliate.

Sub aspect fiscal, este reglementată expres mărimea maximă a cheltuielilor cu dobânzile ce pot fi raportate de către împrumutat spre deducere. Astfel, conform prevederilor art.25 alin. (2) din CF, deductibilitatea cheltuielilor aferente dobânzilor suportate în baza contractelor de împrumut, încheiate de entitățile debitoare în folosul persoanelor fizice și juridice (cu excepția

entităților din sectorul financiar), este permisă doar în limita ratei medii ponderate a dobânzii la creditele acordate de sectorul bancar persoanelor juridice, diferențiat pe termen de până la 12 luni și peste 12 luni, în lei moldovenești și valută străină [23]. Această rată este calculată lunar de către BNM și publicată pe pagina web oficială a instituției, reprezentând un indicator de referință pentru aplicarea plafonului de deductibilitate.

Pe lângă această limitare de ordin general, în cazul împrumuturilor acordate între persoane afiliate, devin aplicabile și *regulile speciale privind determinarea prețurilor de transfer*, reglementate în *Capitolul 11² din CF*, mai exact în *art.226¹⁷*. Acest articol impune respectarea *principiului lungimii brațului* („arm's length principle"), potrivit căruia toate tranzacțiile între părțile afiliate, inclusiv acordarea de împrumuturi, trebuie să fie efectuate la prețuri și condiții similare celor care ar fi fost stabilite între părți independente aflate în circumstanțe economice comparabile [23]. În acest context, entitatea debitoare trebuie să justifice că rata dobânzii negociată cu partea afiliată este aliniată la valorile de piață, prin raportare la date externe obiective, utilizând metode conforme cu ghidurile OCDE și prevederile din legislația națională privind prețurile de transfer. Importanța dosarului prețurilor de transfer și a aplicării modelului „acid test" pentru a valida tranzacțiile între părțile afiliate este subliniat de cercetătorii Cotoros I. și Russu N. [30, p.24,25].

În contextul CF, contribuabilul care desfășoară tranzacții cu persoane afiliate și care, pe parcursul unei perioade fiscale, atinge un volum total al acestor tranzacții cumulat pentru toate persoanele afiliate (exclusiv TVA) de cel puțin 20 000 000 lei, fără a depăși plafonul prevăzut la alin.(2), are obligația de a întocmi și prezenta informația privind prețurile de transfer. Totodată, în această situație, dosarul prețurilor de transfer urmează a fi elaborat și pus la dispoziția autorității fiscale doar la solicitarea expresă a Serviciului Fiscal de Stat. În cazul în care valoarea totală a tranzacțiilor cu entități afiliate depășește pragul de 50 000 000 lei pe parcursul aceleiași perioade fiscale, contribuabilul are obligația nu doar de a întocmi și transmite informațiile privind prețurile de transfer, ci și de a elabora și prezenta, din proprie inițiativă, dosarul aferent acestora, în vederea asigurării transparenței și conformității cu principiile de piață [23]. Algoritmul de stabilire a sumelor analizate pentru includerea în dosarul prețurilor de transfer este prezentat în figura 2.6.

Important este faptul că la determinarea pragurilor relevante și a documentării corespunzătoare a tranzacțiilor menționate, se ia în considerație doar sumele veniturilor și/sau cheltuielilor, rezultate din ansamblul operațiunilor economice desfășurate cu toate persoanele afiliate, *cu excepția diferențele de curs valutar, precum și cele rezultate din reevaluarea activelor și a datoriilor.*

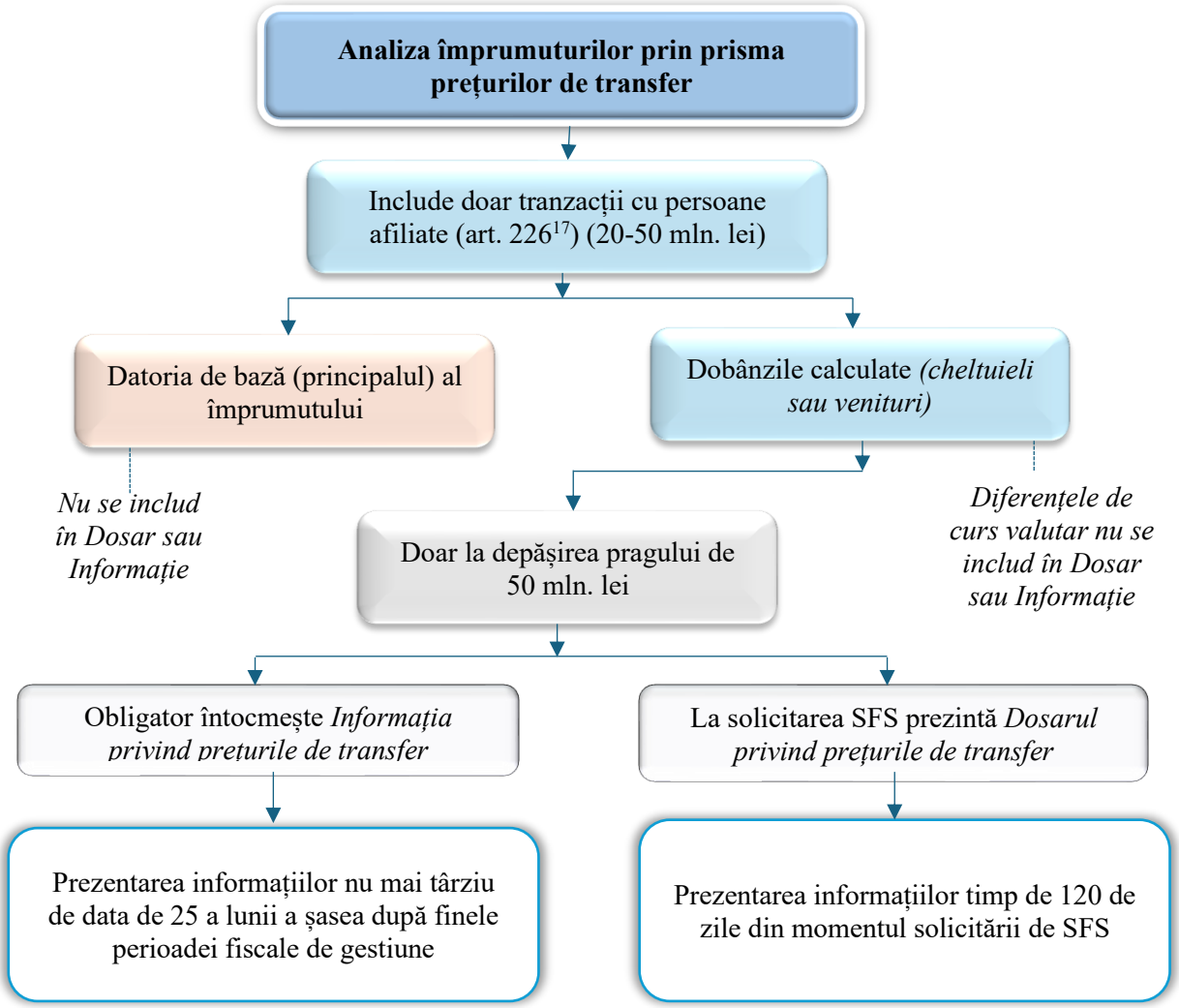

Fig. 2.6. Algoritmul selecției tranzacțiilor privind împrumuturile prin prisma prețurilor de transfer

Sursa: elaborată de autor după [23]

În aplicarea metodei comparării prețurilor pentru analiza tranzacțiilor de împrumut între persoane afiliate, rata dobânzii aferentă tranzacției controlate este raportată la un interval de prețuri comparabile, stabilit în baza ratelor dobânzilor practicate în tranzacții similare desfășurate între părți independente.

Rata dobânzii luată în considerație la aplicarea prețurilor de transfer poate fi stabilită diferit, în funcție de instituția care aplică, complexitate și scop (tabelul 2.9).

Tabelul 2.9. Metode aplicabile pentru stabilirea prețurilor de transfer la împrumuturi între părți afiliate

Metoda	Descriere	Avantaje	Limitări
Comparable Uncontrolled Price (CUP) [12,p. 6-9]	Se compară rata dobânzii aplicată în tranzacția controlată cu ratele din tranzacții independente	Este metoda preferată de OECD pentru tranzacțiile de împrumut. Asigură	Necesită comparabile foarte apropiate și date fiabile.

Metoda	Descriere	Avantaje	Limitări
	similare, având în vedere moneda, durata, tipul dobânzii, riscul etc.	precizie dacă sunt disponibile date comparabile	
Bond Issuance Approach [51,150]	Compară rata dobânzii din tranzacția afiliată cu randamentele obligațiunilor corporative ce sunt emise de entități independente și au caracteristici similare	Se aplică de obicei de entitățile mari. Surse sunt publice și disponibile. Prezintă o situație reală a pieței	Sunt necesare date despre obligațiuni care pot fi comparate (termen, rating, monedă etc.).
Rating-Based Approach [150,p.10 - 12] (OECD Transfer Pricing Guidance on Financial Transactions (2020) – secțiunea „Credit rating-based approach”	Estimează rata dobânzii în funcție de ratingul de credit al împrumutatului, prin curbele de randament ce se referă la acel rating	O metodă flexibilă și aplicabilă când nu există tranzacții comparabile directe	Are nevoie de a estima precis ratingului de credit și acces la curba randamentelor
Cost of Funds Approach (OECD Transfer Pricing Guidance on Financial Transactions (2020) – Cost of Funds Approach (paragrafele 10.97–10.100) [150,p . 13-14]	Rata dobânzii se stabilește pe baza costului efectiv de finanțare al creditorului plus o marjă rezonabilă, reflectând costurile reale.	Se aplică pentru structuri simple sau când CUP nu este aplicabil	Subiectivă dacă nu are la bază documente corecte și argumentate
Transactional Net Margin Method (TNMM) [101](OECD TP Guidelines 2022 – secțiunea „Transactional Profit Methods”)	Compară marja netă (ex. marja de dobândă) a părții implicate cu marjele entităților independente, folosind baze de date	Este utilă când nu există date directe. Se aplică de către instituțiile financiare	Mai puțin precisă pentru împrumuturi separate. Necesită analiză funcțională detaliată

Sursa: elaborat de autor

Informațiile necesare pentru construirea unui interval comparabil de prețuri, în cazul analizării ratelor dobânzilor aferente tranzacțiilor de împrumut între persoane afiliate, trebuie colectate din surse relevante și reprezentative pentru segmentul geografic în care este situat împrumutatul. Aceste surse pot include:

- *Contractele de împrumut* încheiate între una dintre părțile implicate în tranzacția controlată și entități independente, care reflectă condițiile reale ale pieței financiare;
- *Publicațiile băncilor centrale sau naționale*, care indică nivelul dobânzilor de referință (de politică monetară, lombard, la creditele interbancare etc.) aplicate în jurisdicția respectivă;
- *Emisiunile de obligațiuni corporative sau municipale*, inclusiv prospectele de emisiune și rapoartele de evaluare, care permit identificarea randamentelor relevante pentru entități cu profil de risc similar;
- *Baze de date financiare specializate* (de ex. Bloomberg, Thomson Reuters, CBonds, DealScan), care oferă informații agregate și standardizate despre tranzacții de împrumut

efectuate între entități independente;

- *Rapoartele anuale și situațiile financiare ale companiilor listate*, care includ note detaliate cu privire la creditele contractate și condițiile asociate (rate ale dobânzii, maturitate, monedă etc.);
- *Portaluri și platforme de analiză financiară* (de ex. S&P Capital IQ, Fitch, Moody's), care furnizează scoruri de credit, analize de bonitate și curbe de randament în funcție de ratingul de risc;
- *Statistici oficiale* privind costul creditării comerciale și corporative, publicate de instituții internaționale precum Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială, Eurostat sau Banca Centrală Europeană;
- *Randamentele titlurilor de stat*, utilizate în mod frecvent ca referință pentru determinarea ratei fără risc, în special în abordările de tip economic pentru estimarea dobânzilor;
- *Date furnizate de intermediari financiari*, cum ar fi băncile comerciale sau instituțiile de leasing, care aplică dobânzi diferențiate în funcție de profilul de risc al clientului;
- *Piețele publice de obligațiuni și instrumente de credit*, cum ar fi Euronext, London Stock Exchange (Debt Market), Bourse de Luxembourg etc., care oferă acces la randamentele actualizate ale instrumentelor tranzacționate public.

Pentru a asigura o comparație pertinentă, selecția tranzacțiilor necontrolate trebuie să se bazeze pe criterii de comparabilitate esențiale, precum moneda împrumutului, durata de rambursare, tipul dobânzii (fixă sau variabilă), riscul de credit și alți factori relevanți care pot influența nivelul ratei dobânzii.

O problemă legată de stabilirea ratei dobânzii în cadrul formării dosarului prețurilor de transfer este situația capitalizării dobânzii. În practica actuală, atunci când se capitalizează costurile îndatorării, adică dobânzile aferente unui împrumut contractat pentru finanțarea unui activ, CF nu prevede nimic concret cu privire la aplicarea regulilor de prețuri de transfer. Mai exact, nu se face nicio referire la necesitatea comparării dobânzii capitalizate cu o rată de piață, așa cum se face în cazul dobânzilor trecute direct la cheltuieli.

Totuși, în opinia autorului, acest aspect merită o atenție mai mare. Deși dobânda se capitalizează și nu afectează imediat rezultatul fiscal, trebuie ținut cont că, ulterior, această sumă va fi inclusă în amortizarea activului și, astfel, va genera cheltuieli deductibile. Prin urmare, este rezonabil de examinat oportunitatea ca în cazul dobânzilor capitalizate să se aplice principiul lungimii brațului pentru a evita supraevaluarea activului și, implicit, o deducere nejustificată în timp.

Pe de altă parte, există și o interpretare diferită: anume că regulile de prețuri de transfer se aplică acolo unde există venituri și cheltuieli propriu-zise, nu în cazul unei capitalizări care ține,

mai degrabă, de recunoașterea unui activ. Indiferent de situație, efectul fiscal nu dispare, doar se amână. Din acest motiv, se consideră, că ar fi util ca legislația să clarifice în ce mod se aplică principiul lungimii brațului în asemenea cazuri.

Modul de ajustare fiscală a veniturilor sau cheltuielilor din dobânzi se face prin declarația VEN12 în funcție de caracterul tranzacției, fapt prezentat în figura 2.7.

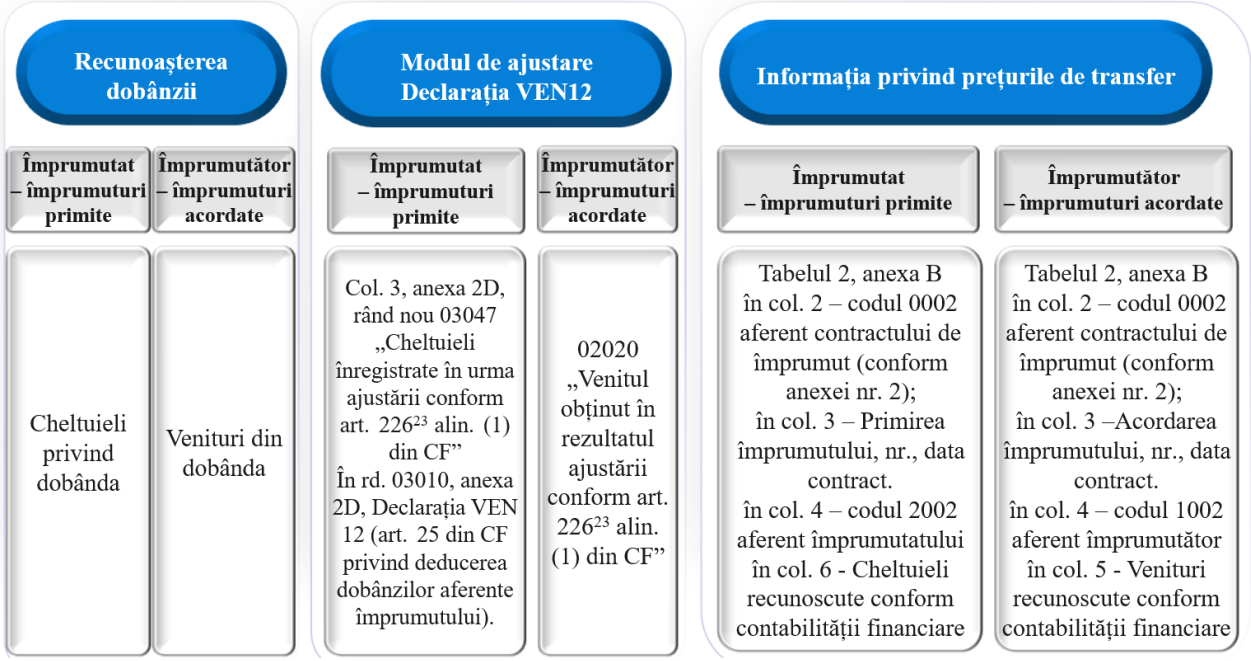

Fig. 2.7. Modul de raportare și ajustare fiscală a dobânzilor în RM

Sursa: elaborată de autor după [105,106]

Regulile privind prețurile de transfer sunt orientate în mod clar spre protejarea bazei impozabile a statului și nu urmăresc corectarea tuturor dezechilibrelor din tranzacțiile între persoane afiliate. Statul intervine acolo unde este în interesul său. În cazul împrumuturilor această abordare se reflectă:

a) *la nivelul împrumutatului* dobânda sub aspect fiscal se ajustează:

- se reduce atunci când este peste cuartilă superioară din intervalul comparabilității - pentru orice tranzacție de împrumut între părți afiliate;
- ca deductibilă în limita ratei medii ponderate a dobânzii la creditele acordate de sectorul bancar persoanelor juridice pe termen de până la 12 luni şi peste 12 luni în secțiunea pe lei MDL şi pe valută străină – pentru orice tranzacție de împrumut [23,13,p.78].

b) *la nivelul împrumutătorului*, dobânda:

- sub aspect fiscal se ajustează prin majorare atunci când este peste cuartila inferioară sau valoarea mediană din intervalul comparabilității - pentru orice tranzacție de împrumut între părți afiliate;
- sub aspect civil rată anuală *nu poate depăși dublul ratei de referință CHIBOR* înregistrată în

ziua bancară anterioară datei în care părțile au stipulat rata dobânzii [109,p.180] – pentru orice tranzacție de împrumut.

CF permite doar ajustări care duc la majorarea bazei impozabile, fără să prevadă expres posibilitatea de a reduce veniturile impozabile, chiar dacă contribuabilul argumentează, că a încasat o dobândă peste nivelul de piață. Astfel, prețurile de transfer sunt aplicate mai ales ca un instrument de control fiscal, și mai puțin ca un mecanism de echilibru în favoarea ambelor părți.

În scopul diversificării abordărilor privind controlul manipulării cu ratele dobânzii în tranzacțiile de împrumut, autorul a studiat bunele practici europene. Țările nordice precum Danemarca, Finlanda, Norvegia și Suedia au implementat regimuri fiscale stricte în ceea ce privește limitarea deductibilității dobânzilor, în conformitate cu cerințele Directivei Anti-Abuz Fiscal (ATAD) [97,40]. Aceste măsuri sunt menite să prevină erodarea bazei impozabile și să descurajeze planificarea fiscală agresivă prin împrumuturi între persoane afiliate.

În RM, cadrul actual reglementează deductibilitatea dobânzilor conform art. 25 din CF, dar nu prevede plafonarea în funcție de indicatori economici precum EBITDA. De asemenea, dobânzile capitalizate nu sunt supuse acestor limitări, ceea ce creează riscul unor optimizări fiscale abuzive.

Următorul mecanism presupune calcularea unui plafon de deductibilitate a dobânzilor ca procent (%) de la indicatorul EBITDA care se determină astfel:

EBITDA =Venituri din activitatea operațională − Cheltuieli din activitatea operațională (fără dobânzi și amortizare) +Amortizare. (2.3.)

Se propune ca dobânzile capitalizate în costul activelor să fie incluse în plafonul de 30% din EBITDA la momentul recunoașterii cheltuielilor prin amortizare. Astfel se va reduce riscului de evitare a impozitării prin structuri artificiale de îndatorare, simplificarea controlului fiscal prin aplicarea unor praguri uniforme și alinierea la bunele practici europene, inclusiv pentru facilitarea unui viitor parcurs de integrare sau asociere cu spațiul fiscal european.

De asemenea, există posibilitate de a *reporta cheltuielile cu dobânzile nedeductibile fiscal* în baza unui plafon de 30% din EBITDA pentru o perioadă de 3- 5 ani.

Modul de calcul a acestor indicatori este prezentat în anexa 20, tabelul A 20.1. și tabelul A 20.2. În exemplul analizat, contribuabilul înregistrează cheltuieli cu dobânzile în sumă totală de 1 200 000 lei, însă, potrivit plafonului propus, numai 1 080 000 lei (adică 30% din EBITDA) ar fi deductibile fiscal. Prin urmare, suma de 120 000 lei ar urma să fie tratată drept cheltuială nedeductibilă, cu posibilitatea de a fi reportată și dedusă în anii următori, dacă performanțele financiare.

Exemplul prezentat ilustrează modul în care ar putea fi aplicat, în contextul fiscal din RM, un plafon de deductibilitate a cheltuielilor aferente dobânzilor, stabilit la nivelul de 30% din

EBITDA. Această abordare este inspirată din ATAD și a fost deja implementată în numeroase state membre UE, precum România, Polonia sau Suedia.

Această limitare fiscală are ca scop *prevenirea erodării bazei impozabile* prin supra îndatorare, mai ales în cadrul entităților afiliate care aplică politici de finanțare interne și pot transfera artificial profiturile prin intermediul ratelor de dobândă nejustificate economic. În plus, introducerea unei astfel de reguli *ar putea fi corelată cu analiza prețurilor de transfer*, în special pentru tranzacțiile de împrumut între persoane afiliate.

Lipsa de transparență în informațiile dezvăluite creează costuri ascunse pentru sistemul bancar și nebancar în procesul colectării și procesării informațiilor despre structura financiară a entităților. Omisiunea informațiilor comparabile despre profilul de risc financiar creează obstacole pentru investitori în evaluarea oportunităților din RM. Orice propunere de îmbunătățire a raportării financiare trebuie să țină cont de aceste realități practice, care să maximizeze beneficiile pentru utilizatorii informației financiare, minimizând în același timp povara administrativă pentru entități. Însă, în contextul economic moldovenesc actual, contabilii se confruntă cu provocări multiple: volume mari de muncă, resurse limitate și presiunea conformității cu multiple cerințe reglementare.

Ca urmare a celor menționate, autorul propune dezvăluirea în note explicative nu doar a indicatorilor absoluți, dar relativi, care ar aduce mai multă claritate în decizii (anexa 19).

Deși există indicatori financiari tradiționali precum gradul de îndatorare (D/A), rata de acoperire a dobânzilor (ICR) etc. și având ca bază cele menționate, autorul a propus trei indicatori economici: *Nivelul de îndatorare financiară (NIF), Siguranța plății dobânzilor (SPD), Expunerea la risc valutar (ERV)* care ajută în general la stabilirea riscurilor financiare fără a crea poveri administrative excesive pentru contabili. Aceștia reprezintă indicatori ajustați în baza celor tradiționali, direcționați pentru analiza datoriilor financiare. Propunerea de adaptare a acestor indicatori se justifică prin următoarele:

Nivelul de îndatorare financiară, adaptat după [17,94,p.263] măsoară echilibrul între capitalul propriu și datoriile rezultate din decizii de finanțare, concentrându-se exclusiv pe creditele bancare și leasingul financiar, excluzând datoriile operaționale care reflectă ciclul normal de activitate. Dezvăluirea acestui indicator în notele explicative permite investitorilor și creditorilor să evalueze în scurt timp nivelul de risc financiar asumat de management și să compare strategiile de finanțare între companii din același sector, facilitând luarea deciziilor informate de investiție și creditare.

Siguranța plății dobânzilor (SPD) a fost adaptat după [113] măsoară capacitatea operațională imediată a companiei de a-și îndeplini obligațiile financiare curente și reprezintă legătura directă între performanța businessului și sustenabilitatea structurii de finanțare adoptate. Dezvăluirea acestui

indicator permite utilizatorilor de informație (de ex. băncilor) să evalueze calitatea creditului și să ajusteze termenii de finanțare în funcție de profilul de risc, iar conducerea poate identifica necesitatea îmbunătățirii eficienței operaționale înainte să apară problemele de lichiditate.

Expunerea la risc valutar (ERV) inspirat de [89,135] arată o vulnerabilitate specifică economiei moldovenești la fluctuațiile frecvente a cursurilor de schimb valutar. Dezvăluirea acestui indicator în notele explicative este esențială pentru investitorii străini care evaluează oportunități în RM, pentru băncile care trebuie să evalueze riscul portofoliului lor și pentru entități care pot sa identifice necesitatea implementării strategiilor de hedging sau a restructurării finanțării pentru reducerea expunerii valutare.

Modul de calcul și aplicare a indicatorilor adaptați de autor pentru a fi utilizați în analiza datoriilor financiare este prezentat în tabelul 2.10.

Tabelul 2.10. Indicatori de bază pentru analiza datoriilor financiare

Indicator	Formula de calcul	Sursa datelor	Limite recomandate	Mod de aplicare practic
Nivelul de îndatorare financiară (NIF)	(Împrumuturi și credite bancare + Datorii privind leasingul)/Capital propriu	Bilanț Compartimentul Datorii	*Nivel Optim*, dacă este mic ca <1,5 *Acceptabil*, dacă în intervalul 1,5-2,5 *Risc*, dacă e 2,5	Arată cât de mult se bazează compania pe finanțarea bancară față de resursele proprii
Siguranța plății dobânzilor (SPD)	Profit Operațional/ Cheltuieli cu dobânzile	Situația de profit și pierdere	*Nivel Sigur*, dacă e egal cu 2,5 *Acceptabil,* când e în intervalul 1,5-2,5 *Risc,* dacă e mai mic <1,5	Măsoară de câte ori compania poate plăti dobânzile din profitul operațional
Expunerea la riscul valutar (ERV)	Datorii în EUR+USD/Total Datorii financiare × 100	Registrul datoriilor pe valute	*Nivel Scăzut,* dacă e mai mic ca <40% *Moderată,* când este în intervalul 40-70% *Ridicată,* dacă e mai mare ca >70%	Indică vulnerabilitatea la schimbările cursurilor de schimb valutar

Sursa: elaborat de autor după [94,17]

Autorul a efectuat calcule simulatorii pentru a demonstra utilitatea acestor indicatori și modul de apreciere și luare a deciziilor în baza lor (anexa 21).

În baza calculelor din anexa 21, pot fi realizate următoarele concluzii privind impactul asupra deciziilor managementului acestor entități. Managerii vor putea evalua rapid dacă mai au spațiu pentru îndatorare suplimentară fără a intra în zona de risc. De exemplu, Bucuria SA cu NIF=0,97 poate considera finanțarea suplimentară, iar Vinăria Purcari SRL cu NIF=2,63 trebuie să se orienteze pe reducerea datoriilor. Entitățile cu SPD scăzut vor avea activități privind investițiile care îmbunătățesc profitabilitatea operațională în loc de dezvoltarea volumului de

activitate. Expres-Test-Auto SRL cu SPD = 1,31 trebuie să se concentreze pe eficiența operațională înainte de noi proiecte.

Companiile cu ERV ridicat vor implementa măsuri de hedging sau vor reconsidera structura finanțării. Forvis Mazars SRL cu ERV=75% trebuie să dezvolte o strategie sistematică de acoperire a riscului de schimb.

Indicatorii dezvăluiți în note explicative au impact și asupra sistemului bancar care în loc de analize complexe de durată mare vor putea evalua rapid profilul de risc al unui client, reducând costurile de procesare. În cazul analizat, indicatori în zona de risc sunt la SRL Forvis Mazars care trebuie să prezinte băncii garanții suplimentare, pe când cele cu risc moderat au condiții standard cu monitorizare trimestrială activă. Băncile vor putea identifica automat entitățile care intră în zona de risc și vor putea implementa măsuri preventive.

Efect pozitiv vor avea și deciziile investitorilor care vor putea face o preselecție rapidă bazată pe indicatorii standardizați, concentrând analizele detaliate doar pe entitățile cu profiluri promițătoare și vor putea compara ramurile economiei. Transparența crescută va permite investitorilor să ofere finanțare cu costuri mai competitive.

Generalizând studiul asupra caracterului structural, surselor informaționale și impactului blocului de informații contabile aferente datoriilor financiare care sunt folosite de utilizatori pentru luare deciziilor de diferite tipuri, autorul ajunge la ideea, că reglementările existente sunt insuficiente și nu fac față cerințelor informaționale actuale și relevante conform proceselor economice progresive. În această ordine de idei se propune dezvoltarea în continuare a cardului normativ în vederea amplificării interacțiunii dintre realitățile economice contemporane și structurile informaționale reglementate. Mai mult ca atât, la nivel de entitate autorul propune dezvoltarea calitativă și sustenabilă a surselor de informații și modul de prezentare a acestora prin diferite metode relevante utilizatorilor, ținând cont de specificul activității oricărei entități. O modalitate de prezentare a informației în rapoartele financiare, susținută de practicieni și mediul academic, are la bază prezumția de divizare a activității entității în două grupe mari: *operaționale* și *financiară*. Totodată, caracterul de percepție a informație de către fiecare utilizator poate fi diferit, ceea ce poate influența semnificativ deciziile luate. În aceste condiții dezvoltarea metodelor de pregătire și prezentare a informațiilor și simularea diferitor decizii potențiale cu impact asupra activității entității prin folosirea resurselor de inteligență artificială ar fi o soluție progresivă pentru utilizatori.

Combinarea tuturor propunerilor de dezvoltare și perfecționare a procesului informațional aferent datoriilor financiare la nivel de entitate sau ramură economică poate aduce beneficii potențiale utilizatorilor atât celor implicați în afaceri cât și organelor de control care supraveghează activitatea economico-financiară a entităților. Eficientizarea gestiunii datoriilor financiare este o dilemă care este administrată de entități, iar ignorarea gestiunii datoriilor financiare sau gestiunea

ineficientă a lor de obicei are un impact profund negativ asupra întregii situații financiare a entităților.

2.4. Concluzii la capitolul 2

1. Datoriile financiare generează anumite costuri care includ dobânzile și alte costuri aferente așa ca: comisioane, cheltuieli de perfectare, cheltuieli de consultanță etc. Această componență nu cuprinde toate elementele prevăzute de IFRS ceea ce nu asigură comparabilitatea informațiilor financiare ale entităților care aplică SNC și IFRS. Cercetarea a constatat existența unor discrepanțe între Legea nr. 202/2013 (în special în privința DAE) și standardele de contabilitate. Aceste diferențe vizează terminologia și elementele necesare calculului costurilor îndatorării. Aceasta poate crea dificultăți în alinierea informațiilor contabile cu cele raportate către instituțiile de reglementare.
2. Analiza comparativă a cadrului normativ a demonstrat faptul că definiția și sfera noțiunii de *costuri ale îndatorării* nu corespund în totalitate între reglementările contabile internaționale (IAS 23), naționale (SNC) și actele legislative aferente temei. Această lipsă de uniformitate generează dificultăți în asigurarea comparabilității situațiilor financiare și poate conduce la interpretări variate în practică. În contextul RM, unde multe entități aplică simultan SNC și IFRS, e necesară o delimitare mai clară a termenilor, însoțită de exemple practice și explicații adaptate specificului local.
3. În reglementările contabile naționale si internaționale sunt prevăzute doua metode principale de recunoaștere a costurilor îndatorării: capitalizarea și trecerea la cheltuieli curente. Totodată, prevederile legislației naționale nu concretizează modalitățile de aplicare a acestor metode în funcție de categoria de datorii financiare. Modul de clasificare a elementelor care formează costurilor îndatorării și stabilirea eligibilității acestora pentru capitalizare este aplicat neuniform. Lipsa unor criterii detaliate duce la tratamente contabile diferite, fapt care afectează credibilitatea și relevanța informațiilor raportate. În acest sens, ar fi oportun ca SNC și ghidurile metodologice să includă explicații concrete și aplicate în practică, elaborate de Ministerul Finanțelor al RM.
4. Un aspect sensibil identificat este tratamentul diferențelor de curs valutar aferente împrumuturilor, în special atunci când acestea pot fi capitalizate. Conform IAS 23, capitalizarea este permisă doar în măsura în care diferențele de curs reflectă ajustarea costului împrumutului. Determinarea acestei părți eligibile necesită o evaluare atentă, un raționament profesional înalt și cunoașterea contextului economic. Pentru a spori transparența și a reduce subiectivismul în determinarea costurilor îndatorării, ar fi utilă instituirea unor modele standardizate de Note explicative. Acestea ar putea include modele clare și practice de decizie, rate de capitalizare utilizate, calcule privind diferențele de curs valutar și justificarea metodei selectate, ceea ce ar reduce erorile întâlnite frecvent în practică.

5. În cazul utilizării mai multor surse de finanțare, mărimea costurilor îndatorării trebuie sa fie determinata în baza ratei medii ponderate. Modul de calculare a acestei rate este reglement sub aspect general de SNC „Costurile îndatorării” și IAS 23. Totodată aceste standarde nu conțin reguli clare privind modalitatea de determinare și de aplicare a ratelor specificate în funcție de categoria și forma surselor împrumute. În lucrare sunt analizate practicile de utilizare a ratei medii ponderate în cadrul entităților autohtone și din alte țari, s-au depistat deficiențe existente și s-au formulat propuneri concrete privind perfecționarea modalității de aplicare a ratei medii ponderate. De asemenea s-a propus un model propriu de calculare și prezentare utilizatorilor a ratei medii ponderate.

6. Tranzacțiile privind leasingul financiar generează obligații similare datoriilor financiare, deoarece există rate fixe de rambursare, dobânzi și este o dependență de finanțator. Această abordare rezultă din prevederile IFRS 16 care impune, că entitatea recunoaște un contract de leasing dacă acel contract acordă dreptul de a controla utilizarea unui activ identificat pentru o anumită perioadă de timp în schimbul unei contravalori. În acest context, se consideră rezonabil de a opera modificări în SNC „Capital propriu si datorii” în vederea includerii datoriilor privind leasingul în componența datoriilor financiare. Clasificarea actuală ca datorii comerciale, conform SNC, nu reflectă această realitate și poate conduce la interpretări eronate ale poziției financiare. Aplicarea consecventă a principiului prevalenței naturii economice asupra formei juridice ar asigura o prezentare mai fidelă. Autorul a argumentat prin calcule modul de contabilizare a datoriilor privind leasingul în cadrul datoriilor financiare și a elaborat scheme de formule contabile. În teza sunt prezentate calcule, subconturi de evidență a leasingului financiar și scheme de formule contabile.

7. Analiza cadrului normativ din RM arată că cerințele actuale privind prezentarea informațiilor despre datoriile financiare sunt limitate și nu răspund pe deplin nevoilor investitorilor și creditorilor. Formularele de situații financiare ale entităților din RM nu conțin informații complete privind datoriile financiare și a costurilor asociate acestora. Autorul a elaborat și a recomandat pentru aplicare un model de notă informativa care poate fi inclusa ca un element distinct al notei explicative la situațiile financiare, care să includă cel puțin următoarele elemente: structura, maturitatea, condițiile contractuale și beneficiarii reali.

8. Studiul practicilor internaționale și al sistemului fiscal național relevă puncte slabe semnificative în tratamentul împrumuturilor și al raportării datoriilor financiare. Lipsa unor controale riguroase, a identificării obligatorii a beneficiarilor reali și a unor reguli clare pentru dobânzile capitalizate permite existența schemelor financiare abuzive și a dezechilibrelor fiscale. Absența unor reguli clare bazate pe indicatori economici, așa cum se aplică în țările avansate, expune economia RM la manipulări și reduce alinierea la bunele practici europene.

3. PERFECȚIONAREA AUDITULUI DATORIILOR FINANCIARE

3.1. Planificarea auditului datoriilor financiare

Planificarea auditului datoriilor financiare constituie o parte componentă a auditului situațiilor financiare în ansamblu sau poate fi percepută ca o activitate separată în dependență de caz și necesități.

În orice situației, planificarea auditului datoriilor financiare urmează a fi executată în conformitate cu cerințele legislative de care se conduce entitatea care auditează cu specific separat asupra domeniului/sectorului de activitate și caracterului juridic al operațiunilor.

Cu referire la planificarea focusată pe datorii financiare autorul vine cu o serie de probleme care la momentul actual pot reprezenta dificultăți pentru exercitarea deplină, conformă și cu un grad de profesionalism adecvat a profesiei [131,p.400]:

- lipsa unei abordări metodologice instituționale la nivel normativ privind planificare auditului datoriilor financiare;
- consolidarea datoriilor financiare în grupul general al datoriilor entității și abordarea acestora conform metodelor și tehnicilor generale fără o analiză detaliată și examinare analitică;
- neglijarea importanței datoriilor financiare în situațiile financiare și neacoperirea spațiului de risc în aprecierea neconformă a poziției financiare a entității;
- diferența diametrală în metodologia de planificare până la emiterea raportului de audit asupra datoriilor financiare ceea ce promovează o cultură liberalistă și o imposibilitate de comparabilitate a situațiilor financiare similare;
- nivelul redus al cercetărilor științifice în domeniul planificării auditului datoriilor financiare și lipsa fundamentului structural al abordărilor la nivel regional, de industrie și/sau țară.

În sensul discutării problemelor enunțate și identificarea posibilelor soluții de perfecționare, autorul a aplicat metodologia dialectică de cercetare prin care a fost posibilă dezvoltarea unor concepte științifice cu valoare semnificativă. Acestea au potențial major în aplicare cu perspectiva diminuării lacunelor metodologice existente la etapa de planificare a auditului datoriilor financiare.

Prin actele normative specifice așa ca Legea privind auditul situațiilor financiare [83], ISA și alte acte normative naționale, planificarea auditului este reprezentată ca o etapă ordinară și nu are tangențe strânse cu impact asupra datoriilor financiare.

Astfel, se poate ajunge la concluzia, că planificarea auditului datoriilor financiare este o obligație generală a auditorului, care rezultă din prevederile legale, care nu conțin norme specifice în această direcție.

Este rezonabil să presupunem, că planificarea are loc la începutul unei misiuni de audit. Cu toate acestea, conform ISA 300 „Planificarea unui audit al situațiilor financiare", planificarea nu trebuie privită ca o parte discretă și separată a auditului general. Planificarea începe adesea la scurt timp după sau în legătură cu, finalizarea auditului anterior, de exemplu, cu o revizuire a problemelor care au fost discutate cu conducerea, cum ar fi deficiențele de control sau erorile neajustate. Astfel de chestiuni sunt relevante pentru auditul următor și trebuie luate în considerare la planificare [71].

În mod similar, planul de audit poate fi revizuit pe măsură ce auditul progresează și nu ar trebui privit ca fiind fixat odată ce faza principală de planificare s-a încheiat. Natura și amploarea activităților de planificare a auditului datoriilor financiare depind de mărimea și complexitatea clientului de audit, de experiența anterioară a societății de audit cu clientul și de orice modificări ale circumstanțelor care pot apărea în timpul auditului.

Autorul poziționează ca fiind cele mai importante aspecte în procedura de planificare a auditului datoriilor financiare, următoarele elemente:

- activitățile preliminare auditului datoriilor financiare;
- identificarea strategiei de audit a datoriilor financiare;
- dezvoltarea și aprobarea planului de audit al datoriilor financiare.

ISA 300 conține o cerință ca auditorul să întreprindă următoarele activități la începutul misiunii de audit curente:

- efectuarea procedurilor privind continuarea relației cu clientul si misiunea de audit specifica;
- evaluarea conformității cu cerințele etice relevante, inclusiv independența [90].

Aceste cerințe sunt, de asemenea, cuprinse și în ISA 220 „Controlul calității pentru un audit al situațiilor financiare" [70,102] și ISA 210 „Convenirea asupra termenelor misiunilor de audit" [69] și amintesc că planificarea este o activitate mai amplă decât doar obținerea înțelegerii afacerii și efectuarea evaluării riscurilor, aspect relevat și în lucrările profesorului Dolghi C. [39,p.11].

În contextul celor menționate, procesul de planificare a datoriilor financiare include nu doar acțiuni preliminare, dar e necesară stabilirea elementelor strategice și procedurilor operaționale ale misiunii de audit.

În conformitate cu ISA 300 se prevede că activitățile de planificare a auditului ar trebui să includă:

- stabilirea strategiei generale de audit pentru misiune;

- elaborarea un plan de audit.

Strategia de audit stabilește în termeni generali modul în care urmează să fie efectuat auditul precum și domeniul de aplicare, momentul și direcția auditului. Strategia de audit ghidează apoi dezvoltarea planului de audit, care conține răspunsurile detaliate la evaluarea riscului de către auditor. Un principiu de bază al planificării auditului conform ISA sus-menționate este că planul de audit ar trebui să conțină răspunsuri detaliate la riscurile specifice identificate în urma obținerii unei înțelegeri a entității auditate. ISA 300 cere auditorului să ia în considerare aspecte specifice atunci când stabilește strategia de audit precum și o listă a acestora [90].

În același timp, este important de menționat că procesul de planificare trebuie ajustat și adaptat în funcție de complexitatea misiunii și particularitățile entității care e supusă auditului. Deseori structura entității, mărimea și natura activității ei pot impune abordări diferite de planificare a auditului, în special al datoriilor financiare.

Unele misiuni de audit au caracteristici specifice care înseamnă că auditul are o sferă mai largă decât auditul obișnuit al altor entități. De exemplu, o misiune de audit de grup sau auditul unei companii multinaționale vor avea ambele domenii mai largi decât un audit al unei entități mici, gestionate de proprietar. Sunt de asemenea relevante chestiuni precum capacitatea de a utiliza munca auditorilor interni, necesitatea de a menține legătura cu organizațiile externe de servicii și efectul IT asupra procedurilor de audit [159,p.53].

Sfera auditului datoriilor financiare este, de asemenea, afectată de cadrul de raportare financiară aplicabil, natura activității entității auditate și dacă aceasta operează segmente de activitate, activitățile comerciale desfășurate și disponibilitatea personalului și a datelor clienților.

Cerințele de raportare vor varia de la o misiune la alta în dependență de necesități. De exemplu, unele entități au cerințe suplimentare de raportare pentru a se conforma cu reglementările de guvernanță corporativă sau cu cerințele sectoriale, iar auditorul trebuie să înțeleagă aceste cerințe încă de la începutul auditului. Trebuie luată în considerare natura altor comunicări conform ISA 600 „Considerente speciale – audituri ale situațiilor financiare ale grupului (inclusiv activitatea auditorilor componentelor)” [149] care pot fi necesare în timpul auditului, cum ar fi legătura cu auditorii grupului și comunicările către conducere și către cei însărcinați cu guvernanța.

Pentru o înțelegere mai amplă a domeniului planificării auditului datoriilor financiare, autorul vine cu propunerea identificării etapelor și formelor de activitate. Planificarea demarează cu stabilirea Strategiei de audit a datoriilor financiare (figura 3.1), care conform ISA 300 implică stabilirea unei direcții generale privind natura, durata procedurilor de audit ce urmează a fi aplicate asupra datoriilor financiare.

Fig. 3.1. Caracteristicile strategiei de audit a datoriilor financiare

Sursa: elaborată de autor după [71]

Conform ISA 300, auditorul trebuie să stabilească o strategie generală pentru audit, care pentru datoriile financiare va include:

a) identificarea zonelor vulnerabile, cum ar fi omisiunea de înregistrare a unor datorii, clasificare greșită ca curente sau pe termen lung, tratarea incorectă a datoriilor contingente;
b) alegerea modului de abordare prin faptul că se fac direct verificări detaliate sau se analizează cât de bine funcționează controlul intern aferent contabilității și evidenței datoriilor.

Analize ample privind strategiile în domeniul auditului sunt remarcate în lucrările profesorilor Iachimovschi A. și Mihaila S. [55,p. 256-264].

Auditorul urmează să evalueze riscurile legate de datoriile financiare prin înțelegerea procesului de achiziții și angajare a obligațiilor (ciclul achiziții-plăți), identifică surselor de finanțare și termenii contractuali și examinează politicile de recunoaștere, evaluare și clasificare a datoriilor. ISA 315 „Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă prin înțelegerea entității și a mediului său” va sprijini această evaluare prin proceduri de înțelegere a entității și a riscurilor de denaturare semnificativă.

După ce sunt analizate riscurile, strategia de audit a datoriilor financiare, conform ISA 300 va stabili concret:

a) ce tip de proceduri vor fi aplicate, cum ar fi: revizuirea actelor și recalcularea dobânzilor, confirmări externe și/sau examinarea contractelor de împrumut;
b) când se vor desfășura verificările, fie pe parcursul perioadei de gestiune (interimar), fie la final, în funcție de disponibilitatea informației și natura datoriilor financiare;
c) cât de detaliate vor fi procedurile, adică volumul testărilor, limitele stabilite pentru selecții și amploarea analizelor comparative necesare.

Coordonarea echipei de audit și utilizarea experților sunt aspecte logistice ale strategiei care stabilește componența echipei care va audita datoriile financiare (de ex. specialiști în instrumente financiare sau contracte de leasing) și eventuala implicare a experților externi în cazul evaluării obligațiunilor sau altor pasive complexe.

Procedura de audit a datoriilor financiare are trei abordări strategice: pe grupuri, pe cicluri și pe solduri (figura 3.2).

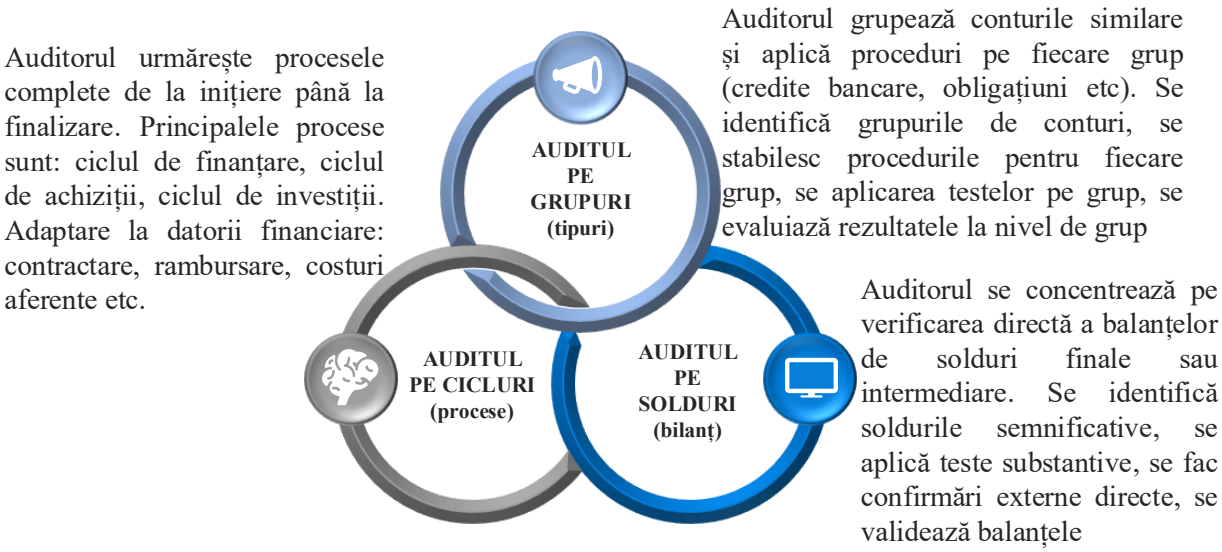

Fig. 3.2. Abordări strategice de efectuare a auditului datoriilor financiare

Sursa: elaborată de autor după [71]

În opinia autorului, dintre cele trei modalități de abordare, metoda pe solduri este cea mai adecvată pentru auditul datoriilor financiare, fiind mai eficientă. Ea permite o verificare directă a concordanței dintre datele contabilității și realitatea economică și are un grad mare de certitudine privind corectitudinea raportării. Abordarea pe solduri e mai eficientă, deoarece se bazează pe testare directă, se direcționează pe riscurile semnificative și are aplicabilitate la toate tipurile de entități.

Modelul de strategie a auditului datoriilor financiare prezentat în anexa 22 oferă răspunsul la unele dintre cele mai problematice aspecte din practica auditului financiar, în special în ceea ce privește calitatea muncii auditorului, aplicarea standardelor și evaluarea riscurilor. În tabelul 3.1, sunt detaliate principalele probleme actuale și modul în care acest model contribuie la soluționarea lor.

Acest model de strategie de audit a datoriilor financiare oferă răspuns la deficiențele comune din practica auditului financiar, asigură o aliniere metodologică la cerințele ISA și contribuie la creșterea calității, eficienței și trasabilității activității de audit.

Tabelul 3.1. Deficiențe în auditul datoriilor financiare și soluții strategice

Aspecte problematice	Soluții oferite de modelul strategiei de audit
Identificarea insuficientă a riscurilor semnificative (ISA 315)	Evaluarea detaliată a riscurilor specifice (facturi omise, dobânzi și clasificări eronate), adaptarea strategiei pe riscuri concrete.
Planificare superficială și neadaptată clientului	Caz practic personalizat cu date reale; contracte și solduri concrete incluse în strategie.
Documentare incompletă a raționamentelor profesionale (ISA 230„Documentația de audit”)	Documentul prezintă o structură completă și clară, cu toate deciziile și alocările consemnate explicit.
Lipsa testării controalelor interne	Planificarea și justificarea testărilor de control; documentarea semnăturilor, aprobărilor și reconcilierii soldurilor.
Neglijarea evenimentelor ulterioare și datoriilor contingente (ISA 560 „Evenimente ulterioare”)	Analiza plăților după data raportării, menționarea refinanțărilor și scrisorilor de garanție bancare
Coordonare deficitară a echipei de audit	Distribuirea clară a sarcinilor în cadrul echipei și implicarea unui expert evaluator pentru contractele complexe
Pregătirea insuficientă pentru inspecții externe de calitate	Modelul respectă cerințele ISA 300, 230, 315, ISA 330 „Răspunsurile auditorului la riscurile evaluate” Răspunsul auditorului la riscurile evaluate (ISA 330) și ISQM 1 Managementul calității pentru firmele care efectuează audituri sau revizuiri ale situațiilor financiare ori alte misiuni de asigurare sau de servicii conexe (ISQM 1) [71,41,103]

Sursa: elaborat de autor după [28]

Conform ISA 300 și ISA 315, la stabilirea planului de audit al datoriilor financiare în funcție de specificul entității, auditorul se poate confrunta cu un șir de dificultăți principalele dintre care sunt descrise în tabelul 3.2.

Lipsa transparenței în furnizarea documentației de audit constituie unul din obstacolele în activitatea auditorilor la care ISA 300 și ISA 315 atrage atenție în mod special. Planificarea eficientă a unui audit impune cunoașterea completă a structurii obligațiilor financiare. ISA nominalizate cer auditorului să obțină o înțelegere suficientă a entității și a mediului său, inclusiv a structurii capitalului și a surselor de finanțare. Dacă accesul la informații privind contractele de împrumut, datoriile financiare sau alte obligații este întârziat sau restricționat, planificarea auditului devine superficială, iar riscurile pot fi subevaluate.

Complexitatea financiară a clientului influențează efortul și resursele alocate în faza de planificare. ISA 315 subliniază necesitatea înțelegerii caracteristicilor tranzacțiilor și a estimărilor contabile implicate în recunoașterea datoriilor. În practică, instrumentele precum leasingul financiar sau obligațiunile hibride necesită proceduri specializate de audit. Necunoașterea particularităților instrumentelor financiare poate conduce la aplicarea unor proceduri de audit inadecvate.

Deficiențele în sistemul de control intern afectează direct capacitatea auditorului de a evalua riscurile semnificative. În acest caz se propune auditorului să evalueze designul și implementarea controalelor relevante pentru auditul datoriilor financiare.

Tabelul 3.2. Aspecte dificile și impactul asupra planului de audit al datoriilor financiare

Aspecte dificile depistate	Cauză frecventă observată	Impact asupra planificării auditului
ISA 300, ISA 315		
Accesul dificil la informații privind datoriile financiare	Documente incomplete sau transmise tardiv	Evaluarea incorectă a riscurilor și stabilirea procedurilor relevante
Diversitatea formelor de datorii financiare	Entitatea utilizează multiple tipuri de instrumente	E necesară o analiză separată pentru fiecare tip de contract
ISA 315		
Lipsa unor controale interne eficiente	Controlul intern mediocru sau fără separare a responsabilităților	Riscul de erori semnificative; auditorul trebuie să aplice mai multe teste
ISA 300, ISA 315, ISA 540		
Incertitudini privind estimarea dobânzilor	Estimări subiective sau lipsă de date actualizate	Risc mare de erori și influențează mărimea și natura procedurilor
ISA 450, ISA 501		
Datorii contingente omise sau evaluate incorect	Absența transparenței sau neuniformitatea completă din partea conducerii	Omisiuni semnificative în bilanț

Sursa: elaborată de autor după[41]

Lipsa unui registru clar și bine organizat al datoriilor financiare limitează posibilitatea evaluării riscurilor de denaturare. Planul de audit al datoriilor financiare va trebui adaptat pentru a include teste de fond extinse, ceea ce presupune costuri și timp suplimentar.

Potrivit ISA 540 „Auditarea estimărilor contabile, inclusiv a estimărilor contabile la valoarea justă, și a prezentărilor de informații aferente", auditorul trebuie să trateze estimările contabile ca zone cu risc inerent ridicat. Auditorii întâmpină dificultăți în evaluarea estimărilor legate de provizioane pentru penalități, actualizări ale valorii datoriilor sau dobânzi acumulate. Auditorul trebuie să colaboreze cu experți în domeniul financiar pentru a înțelege modelele de evaluare, crescând complexitatea planificării.

ISA 450 „Evaluarea denaturărilor identificate pe parcursul auditului" și 501 „Probe de audit – considerente specifice pentru elementele selectate" impun auditorului să evalueze litigiile și alte angajamente care pot genera datorii financiare viitoare. Datoriile contingente sunt adesea omise sau subevaluate în declarațiile manageriale. Lipsa transparenței în comunicarea cu departamentul juridic al entității afectează procesul de identificare a riscurilor. Planificarea auditului va necesita proceduri suplimentare, inclusiv scrisori de confirmare de la avocați și interviuri directe cu conducerea.

În concluzie, ținând cont de cele relatate se poate de afirmat că calitatea planificării auditului datoriilor financiare depinde de:

- gradul de transparență a entității;
- complexitatea datoriilor financiare;
- calitatea controlului intern;
- capacitatea auditorului de a anticipa și evalua riscurile relevante.

Pentru o înțelegere mai amplă a domeniului planificării auditului datoriilor financiare, autorul vine cu propunerea identificării etapelor și lucrărilor preliminare în planificarea auditului datoriilor financiare. Această identificare determină abordările privind planificarea auditului datoriilor financiare în dependență de specificul activității, ori sectorul de activitate care poate fi radical diferit de la o entitate la alta. Se recomandă examinarea activității concurenților și entităților similare pentru stabilirea similitudinilor și divergențelor. O astfel de analiză este importanță în cazul în care entitatea auditată în raport cu datoriile financiare, prezintă o istorie economică limitată, iar informația privind datoriile financiare ale entităților similare poate fi de folos în planificarea activității de audit a datoriilor financiare.

Datorită caracterului sensibil și complex al datoriilor financiare, etapele de planificare nu trebuie tratate ca o simplă formalitate, ci ca o activitate strategică ce determină eficiența și relevanța întregii misiuni de audit. O dimensiune separată a planificării o constituie interacțiunea personalizată și profesională cu entitatea auditată. Aceasta presupune mai întâi obținerea unui set extins de informații despre datoriile financiare, inclusiv a celor informale, care oferă auditorului o perspectivă contextuală necesară pentru identificarea riscurilor semnificative. Astfel de informații sunt indispensabile în clarificarea statutului juridic, economic și contabil al datoriilor financiare, întrucât o înțelegere superficială poate conduce la o evaluare eronată a poziției financiare a entității. Din această perspectivă, procesul de analiză trebuie să se sprijine pe sinteza raporturilor juridice (de ex., contracte, litigii), economice (de ex., condițiile de finanțare) și financiare (de ex., clasificarea contabilă), toate fiind elemente interdependente în delimitarea riscurilor semnificative de raportare.

Documentația aferentă datoriilor financiare, cum ar fi contractele de împrumut, scrisorile de garanție, planurile de finanțare, politicile interne de numerar și achitare, trebuie analizată întrucât aceasta poate reflecta practici interne sau condiții contractuale care influențează direct recunoașterea, evaluarea și prezentarea acestor datorii în situațiile financiare. În același timp, este important ca auditorul să înțeleagă specificul industriei și modul în care politica financiară internă poate să contravină sau să amplifice efectele legislației în vigoare. Această analiză permite auditorului să anticipeze riscuri de nerespectare a cerințelor legale sau riscuri de distorsionare materială a soldurilor prezentate.

Un alt element esențial îl constituie identificarea persoanelor implicate în gestionarea datoriilor financiare, atât din interiorul entității (de ex., director financiar, contabil-șef), cât și din

exterior (de ex., instituții financiare, autorități de reglementare). Evaluarea responsabilităților acestora este relevantă pentru stabilirea gradului de influență directă sau indirectă asupra modului de constituire și administrare a datoriilor financiare. Practica auditului financiar a demonstrat că existența unei structuri de responsabilități, reduce semnificativ riscul de erori materiale, în timp ce implicarea unor terți în condiționarea termenilor contractuali (de ex., prin modificări ale ratelor, penalități, condiții de raportare) poate genera incertitudini semnificative.

În evaluarea datoriilor financiare, auditorul trebuie să ia în considerare și impactul acestora asupra performanței entității. Datoriile financiare nu trebuie tratate izolat, ci în corelație cu rezultatele obținute. Aceasta implică o analiză duală – pe de o parte, privind apartenența juridică a datoriilor la scopurile entității, iar pe de altă parte, impactul financiar al acestora în susținerea activităților care generează venituri. O astfel de abordare holistică ajută la identificarea eventualelor utilizări improprii ale resurselor atrase și permite formularea unor concluzii cu caracter anticipativ în ceea ce privește continuitatea activității sau solvabilitatea entității [34].

Într-un context aplicat, procesul de planificare al auditului datoriilor financiare presupune anticiparea și tratarea potențialelor deficiențe care pot afecta calitatea auditului. Din punct de vedere profesional, deficiențele pot proveni atât din interiorul entității, cât și din afara acesteia. Deficiențele interne pot fi rezultatul unei structuri organizaționale ineficiente, al lipsei unor proceduri clare sau al comunicării defectuoase între departamente, ceea ce influențează negativ calitatea și acuratețea informațiilor contabile. Pe de altă parte, deficiențele externe, cum ar fi litigiile în desfășurare, pot modifica retroactiv valoarea datoriilor, indiferent de tratamentul contabil aplicat. Auditorul trebuie să manifeste profesionalism și prudență în evaluarea acestor riscuri, întrucât ele pot influența semnificativ opinia de audit.

Organizarea ședințelor inițiale cu managementul și persoanele implicate în gestionarea datoriilor financiare contribuie la fundamentarea planului de audit al datoriilor financiare. Aceste întâlniri permit colectarea de informații relevante privind natura, planificarea, destinația și procesul decizional aferent datoriilor financiare, contribuind la ajustarea procedurilor de audit în funcție de gradul de complexitate identificat. Din perspectivă metodologică, asemenea întâlniri reprezintă o bună practică în auditul modern, întrucât facilitează înțelegerea contextului operațional specific entității.

Nu în ultimul rând, activitatea de colectare și examinare a documentației operative privind datoriile financiare constituie un proces tehnic de validare a realității economice a obligațiilor asumate de entitate. Această activitate poate fi desfășurată dinspre documentele primare către situațiile financiare sau invers, în funcție de particularitățile clientului și de profesionalismul auditorului. Alegerea metodei de lucru trebuie să asigure trasabilitatea completă a operațiunilor și coerența între conținutul juridic al documentelor și reflectarea contabilă a acestora.

Autorul reiterează, că în practica profesională a auditului financiar, planificarea auditului reprezintă o etapă esențială în asigurarea calității și eficienței misiunii, fiind reglementată explicit de standarde internaționale precum ISA 300 și ISA 315. În faza inițială, este necesară formalizarea demarării auditului prin deschiderea dosarului consolidat de lucru. Acest dosar constituie un instrument operațional central, conținând informațiile obținute în etapele preliminare, documentele justificative, analiza riscurilor inițiale și corespondența contractuală. Importanța acestui instrument este dată nu doar de valoarea sa administrativă, ci și de rolul său în fundamentarea profesională a lucrărilor ce urmează a fi executate. Înainte de constituirea acestui dosar, toate informațiile colectate trebuie tratate ca strict confidențiale. Respectarea principiului confidențialității este impusă atât de standardele etice internaționale, precum cele elaborate de IESBA (Consiliul Internațional pentru Standarde de Etică în Contabilitate), cât și de normele naționale de reglementare a activității de audit. Orice distribuire prematură a informațiilor, chiar și în cadrul aceleiași societăți de audit, poate genera riscuri sau prejudicii economice, fapt ce impune un control intern riguros asupra accesului la informațiile sensibile.

Un alt element fundamental în planificarea auditului datoriilor financiare este identificarea riscurilor potențiale care pot afecta calitatea și obiectivitatea auditului, care la rândul său are impact asupra încrederii utilizatorilor în situațiile financiare, concluzie confirmată și de cercetările savanților Bădicu G., Grosu V. și Mihaila S. [146,p. 767-964]. În conformitate cu cerințele ISA 315, auditorul trebuie să obțină o înțelegere detaliată a entității, inclusiv a mediului său intern, pentru a evalua în mod realist riscurile de denaturare semnificativă. În cazul datoriilor financiare, aceste riscuri pot rezulta din erori de recunoaștere, evaluare incorectă, omiterea obligațiilor contingente sau prezentarea inadecvată a termenilor contractuali. Obiectivele de audit trebuie astfel definite încât să reflecte în mod complet și clar toate caracteristicile relevante ale datoriilor financiare, iar formularea acestora trebuie să corespundă unor criterii profesionale precise, precum specificitatea, măsurabilitatea, atingerea, relevanța și eficiența în timp (SMART).

Riscurile de audit pot fi amplificate și de factori precum volumul și complexitatea relațiilor contractuale generatoare de datorii financiare, existența unor litigii în curs sau utilizarea unor estimări contabile subiective. În acest context, delimitarea adecvată a eșantionului de audit devine o sarcină critică. Alegerea procedurilor de testare trebuie să reflecte atât dimensiunea cantitativă a riscului, cât și aspectele calitative relevante, cum ar fi natura instrumentelor financiare implicate sau gradul de subiectivitate în evaluarea obligațiilor. Utilizarea unor tehnici moderne de eșantionare, combinate cu instrumente analitice conforme cu cerințele ISA 520 „Proceduri analitice”, contribuie la consolidarea bazei de probe de audit și la creșterea gradului de încredere în concluziile formulate.

Durata și forma executării misiunii reprezintă o altă componentă esențială a planificării riguroase. Stabilirea clară a calendarului activităților, a interacțiunilor directe și la distanță, precum și a responsabilităților membrilor echipei de audit, influențează în mod direct calitatea și eficiența misiunii. Lipsa unei astfel de planificări poate genera întârzieri nejustificate, suprapuneri de activități sau deficiențe în colectarea probelor. În același timp, identificarea timpurie a persoanelor-cheie din cadrul entității auditate, implicate în gestionarea datoriilor financiare, este vitală pentru obținerea informațiilor relevante și pentru înțelegerea contextului operațional al entității.

În anumite cazuri, auditul datoriilor financiare poate impune vizitarea fizică a locațiilor unde sunt păstrate documentele justificative sau unde sunt localizați angajații implicați în procesul de recunoaștere și monitorizare a datoriilor. Acest aspect, deși aparent logistic, implică riscuri suplimentare legate de accesul la documentație, cooperarea personalului sau integritatea informațiilor obținute. Prin urmare, aceste elemente trebuie integrate în planificarea inițială, iar auditorul trebuie să adopte o abordare flexibilă și orientată spre soluții pentru a garanta desfășurarea eficientă a misiunii.

3.2. Proceduri analitice și probe de audit aferente auditului datoriilor financiare

Procedurile analitice așa cum sunt descrise de legislația cu privire la auditul situațiilor financiare, în special ISA 520 sunt formule și procese care compară datele financiare cu datele nefinanciare pentru a determina relațiile dintre cele două. Exemple generale de date nefinanciare care pot afecta situațiile financiare și impozitele unei organizații includ respectarea contractelor, consumul de resurse și distribuția pe genuri în poziții de conducere. Entitățile pot beneficia de facilități fiscale dacă îndeplinesc anumite calificări cu privire la aspecte anumite și trebuie să urmeze protocoale specifice pentru a menține eligibilitatea [73].

Procedurile analitice ajută, de asemenea, auditorii să investigheze variațiile cifrelor care au arătat consecvență în trecut sau nu se corelează cu alte valori. Dacă un client pe termen lung, de exemplu, raportează o modificare substanțială a venitului, auditorul poate cerceta originea finanțării suplimentare pentru a se asigura că provine dintr-o sursă legitimă și reflectă informații valide despre situația financiară a clientului.

Procedurile analitice de fond sunt folosite de auditori pentru a aduna informațiile necesare și a decide dacă mai trebuie să efectueze teste de fond. În unele cazuri, aceste proceduri analitice sunt suficiente pentru a face o concluzie de audit [73]. La sfârșitul auditului se face o examinare analitică finală, prin care auditorul își verifică activitatea și verifică erorile. Dacă se descoperă erori, auditorul trebuie să reevalueze riscurile.

Un model sau o listă specifică a procedurilor analitice și o metodologie de colectare a probelor de audit în situația datoriilor financiare, precum și în cazul altor elemente contabile nu poate exista, dat fiind faptul, că fiecare entitate are specificul său de activitate, iar aplicarea unei metodologii stricte ar distorsiona esența și obiectivele auditului datoriilor financiare.

În sensul auditului datoriilor financiare, autorul consideră necesară specificarea problematicii la etapa de identificare a procedurilor analitice și colectare a probelor de audit, după cum urmează:

- lipsa unei viziuni structurate și argumentate instituțional privind procedurile analitice de audit și de colectare a probelor de audit în cazul datoriilor financiare, pe motivul nivelului redus de implicare științifică și legislatorii, ca urmare a volumului redus de dezvoltare a sectorului generator de datorii financiare;
- problematica interconectării și contrapunerii valorilor pragului de semnificație aplicat în contabilitatea financiară cu pragul de semnificație în auditul datoriilor financiare;
- corelare slabă între pragul de semnificație, procedurile analitice de audit și colectarea probelor;
- complexitatea și neclaritatea în identificarea surselor pentru evaluarea pragului de semnificație care stă la baza procedurilor analitice în cadrul auditului datoriile financiare;
- existența riscurilor de audit argumentate și neacoperite la diferite etape de auditare a datoriilor financiare ca efect al interpretării multilaterale și uneori subiective a acelorași date;
- catalogarea ca fiind nesemnificative unele fapte economice privind datoriile financiare, însă care pot avea un impact ulterior de o anvergură enormă, fapt care poate fi omis de auditor în proces de lucru;
- necesitatea aplicării raționamentului profesional aprofundat în toate fazele de auditare a datoriilor financiare, care poate avea bază de argumentare diferită în dependență de experiența și expertiza auditorului.

Autorul subliniază, că stabilirea corectă a pragului de semnificație este importantă pentru un audit eficient al datoriilor financiare. În acest proces, auditorul trebuie să se bazeze pe cadrul normativ existent și să își alinieze raționamentele profesionale la limitele impuse de legislație. În așa mod va evita abaterile care ar putea afecta conformitatea și rezultatul final. În RM, acest cadru este asigurat de Legea privind auditul situațiilor financiare și de ISA 320 „Pragul de semnificație în planificarea și desfășurarea unui audit”, care stabilesc modul de determinare a pragului de semnificație și evaluarea impactului denaturărilor asupra situațiilor financiare. Aceste prevederi

oferă o bază clară pentru identificarea factorilor calitativi și pentru aplicarea lor concretă în auditarea datoriilor financiare [72].

Autorul consideră, că identificarea și evaluarea factorilor calitativi ce stau la baza pragului de semnificație în auditul datoriilor financiare se bazează pe două tipuri de abordări: *faptice, ca surse directe și analitice, ca surse indirecte*. Înainte de testarea soldurilor conturilor, este esențială evaluarea riscului asociat acestora. Un risc redus presupune un volum mai mic de probe necesare, iar un risc ridicat impune testări mai ample. De aceea, procedurile inițiale de evaluare a riscurilor trebuie efectuate încă din faza de planificare a auditului. În plus, atât identificarea, cât și aprecierea riscurilor și a pragului de semnificație în diferite etape – planificare și aplicarea procedurilor – sunt prezentate și argumentate în literatura de specialitate, inclusiv de Nederița A. [96,p.32-34]. Concluzia este că pragul de semnificație poate fi determinat în funcție de unul sau mai mulți indicatori, în raport cu specificul fiecărei misiuni de audit, iar analiza etapizată a acestuia oferă o bază teoretică solidă pentru aplicarea practică.

Autorul evidențiază legătura directă dintre pragul de semnificație din contabilitatea financiară și cel aplicat în auditul datoriilor financiare, subliniind că primul poate influența în mod decisiv stabilirea celui de-al doilea. Definirea în politicile contabile a unor limite bine argumentate privind impactul anumitor sume asupra caracterului reprezentativ al situațiilor financiare este o provocare pentru contabili și pentru auditori. În practică, informațiile aflate sub pragul de semnificație stabilit în contabilitate sunt, de regulă, omise din verificarea auditului. De aceea, determinarea pragului de semnificație în audit se axează primordial pe datele contabile. Autorul consideră că integrarea coerentă și treptată a acestor informații, cu aplicarea atentă a raționamentului profesional, este esențială pentru delimitarea corectă a pragului de semnificație aplicabil și pentru obținerea unui raport de audit relevant. În acest sens, este menționată și concluzia formulată de Nederița A., care accentuează că mărimea și modalitatea de stabilire a pragului de semnificație trebuie determinate pe baza raționamentului profesional, adaptate particularităților activității entității și scopurilor sale, având efect direct asupra indicatorilor din situațiile financiare [96,p.33].

Din cele menționate rezultă un impact direct al pragului de semnificație asupra situațiilor financiare și respectiv asupra auditului acestora prin aplicarea în continuare a pragului de semnificație în audit. În dezvoltarea opiniilor expuse și aprecierea impactului pragului de semnificația din contabilitatea financiară se poate de edificat o multitudine de surse directe (abordări faptice) și indirecte (abordări analitice) pentru cercetarea pragului de semnificație în auditarea datoriilor financiare [128,p.110], care pot fi structurate conform tabelului 3.3.

Tabelul 3.3. Surse directe și indirecte pentru aprecierea pragului de semnificație în auditarea datoriilor financiare

Surse directe	Surse indirecte
Documentele primare și cele de stabilire a raporturilor juridice (contractele de împrumut/credit, extrasele din cont bancar, politicile financiare)	Calcule analitice privind poziția economico-financiară a entității
Înregistrările contabile sintetice și analitice (registrele contabile, borderourile contabile, conturile analitice)	Metode și tehnici ale aprecierilor comparative naționale și internaționale
Situațiile financiare (informațiile privind datoriile financiare din bilanț și nota explicativă)	Componența și cota datoriilor financiare la nivel micro și macroeconomic
Note contabile și alte informații (calculele privind dobânda, majorarea penalității, diferențele de curs valutar)	Impactul datoriilor financiare asupra poziției și performanței economice-financiare

Sursa: elaborat de autor după [128,p.110-111]

Mai mult ca atât combinarea surselor și alegerea acestora constituie un drept și o libertate a auditorilor în dependență de necesitățile pentru aprecierea pragului de semnificație. Astfel, raportul de interdependentă și impact asupra pragului de semnificație poate fi stabilit de sine stătător de către auditor, conform necesităților și cerințelor interne, în conformitate cu prevederile ISA 320, care stabilește clar o serie generală de caracteristici importante auditării datoriilor financiare și anume „incertitudinile inerente în măsurarea sumelor bazate privind utilizarea estimărilor, raționamentul și luarea în considerare a evenimentelor viitoare” [72].

Autorul oferă un exemplu relevant de combinare a surselor directe și indirecte în determinarea pragului de semnificație în auditul datoriilor financiare, făcând referire la actele de verificare a soldurilor întocmite și acceptate periodic între părți. Acestea pot evidenția diferențe generate de metode diferite de contabilizare, în special în ceea ce privește diferențele de curs valutar, calculul penalităților sau al dobânzilor de întârziere. Astfel, de neconcordanțe apar frecvent atunci când debitorul și creditorul utilizează abordări diferite pentru recunoașterea sumelor și a perioadelor de înregistrare, ceea ce duce la neconcordanțe în solduri și în relațiile contractuale. În asemenea cazuri, autentificarea tranzacțiilor devine o provocare și necesită o recurgere la surse indirecte pentru aprecierea corectă a semnificației sumelor. Autorul subliniază, că pentru reducerea efectului acestor neconcordanțe, auditorul poate apela la una sau mai multe surse indirecte, care ofere o explicație logică sau să îndeplinească cerințele legislative privind includerea unui factor calitativ în evaluare. În acest context, descrierea factorilor cantitativi și calitativi din ISA, „magnitudinea relativă, natura și efectul asupra unui obiect specific și interesul exprimat al utilizatorilor ori al altor beneficiari”-se regăsește pe deplin în structura surselor directe și indirecte utilizate în stabilirea pragului de semnificație [128,p.112].

În afară de sursele directe, autorul consideră că metodele și tehnicile de comparație folosite în practică la nivel național și internațional, oferă indicii relevante pentru a determina pragul de

semnificație în auditul datoriilor financiare. Experiența și capacitatea unei entități de a-și gestiona sustenabil datoriile financiare sunt văzute ca factori calitativi importanți în această apreciere. În situațiile în care apar diferențe clare între modul de aplicare a legislației sau între metodele de contabilizare folosite de debitor și creditor, auditorul poate analiza aceste neconcordanțe pentru a evalua impactul lor asupra pragului de semnificație. Astfel, pot exista cazuri în care una dintre părți aplică incorect prevederile legale sau, invers, ambele părți respectă regulile, dar abordările diferite duc temporar la solduri divergente. În asemenea contexte, trebuie avute în vedere și cerințele SNC „Politici contabile, modificări ale estimărilor contabile, erori și evenimente ulterioare" care stabilesc tipurile de erori contabile și modul lor de corectare [128,p.112].

Pornind de la cele expuse, autorul vine cu argumente prin care importanța aprecierii pragului de semnificației în valori absolute are impact asupra procedurilor de audit aplicabile pentru auditarea datoriilor financiare.

În practică, auditorii se confruntă cu multiple provocări legate de lipsa documentelor justificative, slaba calitate a controlului intern, estimări contabile incerte, confirmări externe deficitare și riscuri asociate continuității activității. ISA stabilesc cadrul metodologic pentru acumularea probelor de audit suficiente și adecvate, necesare formării unei opinii profesioniste asupra situațiilor financiare. ISA 500, 501, 505, 520, 560 și 570 oferă un set de cerințe tehnice privind verificarea existenței, exhaustivității, evaluării, prezentării și riscurilor legate de datorii. Auditarea acestor elemente impune adaptarea procedurilor la realitățile economice și riscurile specifice entităților auditate.

Auditorii întâlnesc frecvent dificultăți în verificarea datoriilor financiare, care pot fi clasificate în cinci categorii (tabelul 3.4).

Tabelul 3.4. Probleme și soluții recomandate privind auditul datoriilor financiare

ISA aplicabile	Obstacole în audit	Cauze identificate	Proceduri recomandate	Impact asupra opiniei de audit (ISA 700/701/705)
ISA 500, 505	**Calitatea insuficientă a documentelor justificative**	Lipsesc documentele sau completarea lor Este necorespunzătoare	Solicitarea confirmărilor externe, utilizarea procedurilor alternative de verificare	Poate genera aspecte-cheie de audit (ISA 701) sau modificări ale opiniei (ISA 705)
ISA 315, 330, 520	**Control intern cu deficiențe**	Lipsa separării clare a funcțiilor, înregistrări eronate sau incomplete	Sunt necesare teste de control intern, audit IT, analize comparative	Aspecte-cheie în opinia de audit (ISA 701), în funcție de gravitatea riscurilor identificate
ISA 540	**Estimări contabile incerte**	Provizioanele sunt determinate arbitrar sau nu au bază suficientă	Revizuirea ipotezelor, comparații cu perioade anterioare, apelarea la expertiză externă	Poate duce la rezerve sau modificarea opiniei (ISA 705)

ISA aplicabile	Obstacole în audit	Cauze identificate	Proceduri recomandate	Impact asupra opiniei de audit (ISA 700/701/705)
ISA 505	**Confirmări externe nesatisfăcătoare**	Lipsesc răspunsurile de la terți ori informații contradictorii	Reconcilierea soldurilor prin alte surse, utilizarea unor verificări alternative	În lipsa unor probe concludente, opinia poate fi modificată (ISA 705)
ISA 570, 560	**Semnale privind riscuri legate de continuitatea activității**	Pasive curente care depășesc activele curente, fluxuri de numerar negative	Evaluarea scenariilor posibile, discuții cu conducerea, analiza cash-flow-ului	Poate impune includerea unui paragraf de incertitudine sau opinie negativă (ISA 570)

Sursa: elaborat de autor după [90]

Auditul are ca obiectiv obținerea unei asigurări rezonabile că situațiile financiare sunt lipsite de denaturări semnificative, indiferent dacă acestea sunt cauzate de fraudă sau eroare. În acest sens, în procesul de verificare a datoriilor financiare, auditorii trebuie să aplice proceduri bazate pe risc și să respecte cerințele de calitate a probelor de audit. Auditorii întâlnesc frecvent contracte și facturi lipsă sau înregistrări fără documente-suport, în timp ce ISA 500 „Probe de audit" stabilește că probele trebuie să fie suficiente și adecvate. ISA 505 „Confirmări externe" încurajează obținerea de către auditori a confirmării soldurilor direct de la creditori. Proceduri de audit a datoriilor financiare recomandate în acest sens sunt următoarele:

- expedierea de cereri de confirmare a soldurilor către furnizori, precum confirmări pozitive sau negative;
- efectuarea verificărilor alternative pe bază de plăți ulterioare, fișe cont furnizori, extrase bancare.

În absența documentației primare, riscul de denaturare semnificativă crește substanțial și este necesară compensarea prin utilizarea surselor independente. Una din soluții este ca auditorii să evalueze și verosimilitatea surselor alternative de audit, în special în lipsa răspunsurilor de la părțile terțe.

Un sistem slab de control intern amplifică riscul de fraudă în înregistrarea datoriilor și necesită intensificarea testelor substanțiale [87,127,p.376]. Control intern deficitar privind înregistrarea datoriilor presupune lipsa separării funcțiilor, validări insuficiente, lipsă de supraveghere, idei împărțite și de profesorul Dolghi C. [39,p.52]. În asemenea cazuri, abordarea auditului se reorientează de la un audit bazat pe control la unul bazat pe teste substanțiale directe, adică să se:

- testeze controalelor interne în raport cu datoriile financiare;
- efectueze testări selective a tranzacțiilor aferente datoriilor financiare;
- aplice proceduri analitice pentru a identifica variații nejustificate în soldurile de datorii financiare.

Zona estimărilor contabile este una dintre cele mai sensibile la erori și la influența managementului, necesitând o documentație riguroasă și un profesionalism sceptic. ISA 540 recomandă obținerea de probe suplimentare în cazurile de incertitudine semnificativă. Proceduri recomandate pentru estimări contabile incerte privind datoriile contingente care încorporează obligații aferente contractelor de împrumut, sunt următoarele:

- analiza ipotezelor de estimare folosite de conducere;
- compararea cu experiențele anterioare și utilizarea de experți independenți pentru validarea metodelor.

Confirmările externe sunt printre cele mai solide probe de audit, totuși, absența lor nu înseamnă automat imposibilitatea exprimării unei opinii – ci necesitatea creării unui set robust de probe indirecte. Lipsa răspunsurilor la confirmările externe este o problemă frecvent întâlnită în practică. Creditorii nu răspund solicitărilor sau furnizează date ambigue. Soluția în acest caz, în contextul ISA 505 este aplicarea procedurilor alternative:

- verificarea plăților ulterioare aferente datoriilor financiare;
- analiza jurnalelor de achiziții din resursele împrumutate;
- reconcilierea datelor din evidența analitică a datoriilor financiare.

În cazul în care există incertitudine semnificativă legată de capacitatea de continuare, auditorul trebuie să solicite planuri concrete de la management și să evalueze fezabilitatea acestora înainte de a emite o opinie de audit. Risc crescut privind continuitatea activității descris în ISA 570 „Continuitatea activității" se atestă atunci când entitatea prezintă semne de dezechilibru financiar, dificultăți în onorarea obligațiilor, lipsă de lichiditate. Proceduri de audit recomandate ca răspuns la riscul enunțat sunt următoarele:

- analiza scenariilor financiare viitoare, evaluarea planurilor de redresare, consultări cu conducerea;
- aplicarea indicatorilor financiari prezentați în figura 3.3.

Evaluarea riscurilor legate de continuitatea activității implică aplicarea unor indicatori financiari cheie, care permit auditorilor să analizeze capacitatea entității de a-și onora obligațiile (figura 3.3.).

Indicatorii financiari reprezintă instrumente indispensabile în procesul de auditare a continuității activității unei entități, oferind auditorului o bază pentru identificarea riscurilor și aplicarea unei opinii conforme cu cerințele ISA 570, ISA 700 „Formarea unei opinii și raportarea cu privire la situațiile financiare" și ISA 705 „Modificări ale opiniei din raportul auditorului independent" [90].

Indicator	Formulă de calcul	Aprecierea economică	Aplicare în audit
Rata lichidității curente	Active curente / Datorii curente	O valoare sub 1,0 arată un risc de lichiditate, adică o capacitate redusă de plată	Permite analiza capacității entității de a-și achita datoriile curente
Testul lichidității imediate	(Active curente - Stocuri) / Datorii curente	Un nivel sub 1,0 arată o criză de lichiditate pe termen scurt	Este utilizat pentru analiza riscului de insolvabilitate imediată
Gradul de îndatorare	Datorii totale / Capital propriu	Un grad peste 1,5 reflectă un nivel ridicat de îndatorare și un dezechilibru financiar	Se examinează în scopul stabilirii structurii surselor de finanțare și riscurile
Acoperirea dobânzilor	Rezultatul din activitatea operațională: profit (pierdere) / Cheltuieli privind dobânda	Dacă indicatorul este sub 1,0, demonstrează că entitatea are probleme de solvabilitate	Se folosește pentru analiza capacității entității de a achita costurile îndatorării
Fluxul de numerar operațional	Cash-flow din activitatea operațională/Datorii curente	Un rezultat negativ demonstrează lipsa	Confirmă capacitatea entității de autofinanțare

Fig. 3.3. Indicatori financiari utilizați în auditul datoriilor financiare

Sursa: elaborată de autor

Potrivit ISA 570, auditorul trebuie să determine dacă există incertitudini semnificative care pot afecta capacitatea entității de a-și continua activitatea. În acest scop, analiza financiară devine o componentă strategică de audit a evaluării riscurilor. Aplicarea indicatorilor financiari este recunoscută în literatura de specialitate și în practicile standardizate ca o tehnică pentru detectarea dezechilibrelor de lichiditate, solvabilitate și profitabilitate, care pot pune sub semnul întrebării continuitatea operațiunilor.

ISA 570 recomandă explicit revizuirea obligațiilor scadente și comparația acestora cu activele lichide disponibile. Lichiditatea curentă este primul semnal de alertă în evaluarea riscului de insolvență operațională. În combinație cu analiza fluxurilor de numerar, oferă o imagine credibilă a sustenabilității activității. Rata lichidității curente este un punct de plecare în analiza riscului de lichiditate pe termen scurt. O valoare subunitară sugerează că entitatea poate avea dificultăți în onorarea datoriilor financiare curente.

Lichiditatea imediată este un indicator superior lichidității curente în industriile unde rotația stocurilor este lentă, oferind o evaluare mai prudentă a lichidității disponibile. De aceea, se consideră, că este o variantă conservatoare a lichidității curente, care exclude stocurile – considerate active mai greu transformabile în numerar. Testul lichidității imediate este recomandat pentru entitățile cu active circulante distorsionate de stocuri sau creanțe incerte.

Un grad de îndatorare ridicat poate afecta percepția creditorilor și implicit capacitatea de refinanțare, punând în pericol continuitatea operațiunilor. ISA 570 cere auditorului să analizeze capacitatea entității de a atrage noi fonduri sau de a-și restructura obligațiile. Gradul de îndatorare

arată cât de mult se bazează entitatea pe finanțarea prin datorii [90]. Un grad de îndatorare ridicat (>1,5) semnalează vulnerabilitate la șocuri externe sau costuri financiare ridicate.

O acoperire a dobânzilor scăzută în contextul unui mediu economic incert este un indicator clar de incertitudine privind capacitatea de continuitate. Se recomandă includerea acestui indicator în analizele predictive pe următoarele 12 luni, în linie cu cerințele ISA 570. Capacitatea entității de a-și acoperi dobânzile măsoară disponibilitățile entității de a-și plăti dobânzile din profitul operațional. O valoare subunitară (<1) semnalează dificultăți de solvabilitate.

Fluxul de numerar operațional raportat la datoriile curente permite de a verifica dacă activitatea curentă generează suficient numerar pentru a acoperi obligațiile scadente. Fluxul negativ poate indica o disfuncție fundamentală în modelul operațional. În opinia autorului, analiza fluxurilor de numerar este superioară indicatorilor contabili în previzionarea dificultăților financiare ale unei entități, fiind rezistentă la manipularea estimărilor contabile. Se recomandă utilizarea procedurilor analitice în completarea testelor, în special în situațiile în care există riscuri de denaturare semnificativă.

Astfel, multitudinea procedurilor de audit aplicate în practică pentru examinarea datoriilor financiare pot fi simplificate sau extinse în dependență de pragul de semnificație stabilit, fără a reduce din importanța sau diminuarea principiului continuității activității. Astfel, procedurile de audit urmează a fi strâns legate și de verificarea de către auditor a elementelor fundamentale ale principiul continuității activității entității, ori „pierderile semnificate pot naște incertitudini privind capacitatea entității de ași onora obligațiile și respectiv de a continua activitatea” [132,p.54,55].

Pentru a face față acestor riscuri, auditorul este obligat să aplice proceduri de verificare mai detaliate și mai clare cu privire la datoriile financiare.

Mai mult ca atât, procedurile de audit sunt o parte esențială a misiunii de audit pentru a verifica acuratețea și legalitatea soldurilor și tranzacțiilor. Aceste proceduri de audit facilitează activitatea auditorul la verificarea soldurilor și tranzacțiilor în diferite moduri. Urmând exemplul procedurilor de audit descrise în lucrarea Sajin I., Nederița A. și făcând analogie cu auditul datoriilor financiare, constatăm, că lista procedurilor prezentate poate fi ajustată la specificul datoriilor financiare [133].

Pentru a concretiza aceste idei autorul a sistematizat și adaptat procedurile de verificare în dependență de particularitățile auditului datoriilor financiare. Principalele proceduri ale Programului de audit pentru controlul datoriilor financiare este prezentat în tabelul 3.5.

Autorul susține, că lista procedurilor propuse nu este una fixă și obligatorie, ci poate fi adaptată de auditori în funcție de specificul misiunii și de raționamentul profesional aplicat. În ceea ce privește legătura dintre auditul datoriilor financiare și pragul de semnificație determinat pe baza factorilor calitativi, se subliniază riscul de a neglija contractele de credit sau împrumut aflate

în apropierea acestui prag, împreună cu înregistrările contabile și informațiile aferente din situațiile financiare.

Tabelul 3.5. Programul de audit pentru controlul datoriilor financiare

Lista procedurilor de audit	Surse de informații
Examinarea aspectului calitativ al contractelor de împrumut/credit	Contractele de credit/împrumut încheiate
Verificarea soldurilor inițiale pe termene de evidență a datoriilor financiare	Înregistrări contabile, registre contabile
Analiza rambursării principalului și achitării dobânzilor	Înregistrări contabile, registre contabile, documente primare bancare
Verificarea datelor inventarierii cu creditorii și confirmarea soldurilor de către aceștia	Acte de verificare reciprocă a soldurilor, contracte de credit/împrumut, procese-verbale
Verificarea esenței economice și corectitudinii corespondenței conturilor contabile cu creditorii	Registre contabile, politici contabile etc.

Sursa: elaborat de autor după [128,p.113,132]

De asemenea, inventarierea soldurilor și identificarea divergențelor evidențiază importanța pragului de semnificație, mai ales în situațiile în care conturile contabile utilizate nu reflectă corect natura tranzacției. Prin urmare, în orice procedură de audit aplicată, auditorul trebuie să ia în considerare elementele de semnificație integrate în acest concept [128].

Auditul datoriilor financiare, în practica din RM, necesită o abordare atentă și adaptată fiecărei entități. Situațiile financiare pot fi întocmite prin metode diverse, iar acest lucru influențează modul de analiză al auditorului. Procedurile standard nu acoperă întotdeauna particularitățile întâlnite, fiind nevoie de soluții individuale, raportate la domeniul de activitate și la factorii externi.

În timpul misiunii, auditorul trebuie să aprecieze dacă situațiile financiare prezintă o imagine fidelă și dacă respectă cadrul de raportare aplicabil. Notele explicative, care conțin politicile contabile și informații suplimentare, devin esențiale pentru înțelegerea și verificarea corectitudinii datelor. Elementele sensibile din zona datoriilor financiare pot necesita proceduri suplimentare. În multe cazuri, conducerea trebuie să ofere explicații detaliate, chiar mai ample decât solicitările standard. Pregătirea din timp a unor documente ca suport ajută la clarificarea situațiilor și reduce riscul de neconcordanțe.

Aplicarea ISA în cazul auditului datoriilor financiare trebuie făcută cu responsabilitate și adaptare la realitățile locale. Această combinație între rigurozitatea normelor și cunoașterea contextului autohton asigură auditorului baza necesară pentru emiterea unei opinii corecte și argumentate.

3.3. Proceduri de finalizare și direcții de valorificare a rezultatelor auditului datoriilor financiare

Pe parcursul etapei de finalizare a auditului, urmează a fi emisă versiunea finală a situațiilor financiare, care ar trebui să includă orice ajustări ale denaturărilor propuse de auditor. Situațiile financiare trebuie revizuite în conformitate cu cerințele ISA 520. Unul dintre obiectivele auditorului în conformitate cu ISA 520 este de a proiecta și executa proceduri analitice aproape de sfârșitul auditului, care să ajute la formarea unei concluzii generale cu privire la faptul dacă situațiile financiare sunt în concordanță cu înțelegerea auditorului asupra entității.

Procedurile analitice efectuate în această etapă a auditului nu sunt diferite de cele efectuate în etapa de planificare ori cu alte cuvinte auditorul va efectua analize ale raporturilor, comparații cu situațiile financiare ale perioadei anterioare și alte tehnici pentru a confirma că tendințele sunt cele așteptate și pentru a evidenția tranzacțiile neobișnuite și solduri care pot indica un risc de denaturare. Problema cheie este că, aproape de sfârșitul auditului, auditorul ar trebui să aibă suficiente probe de audit pentru a explica problemele evidențiate de procedurile analitice și, prin urmare, ar trebui să poată concluziona cu privire la caracterul rezonabil general al situațiilor financiare [73].

Atunci când procedurile analitice efectuate aproape de sfârșitul auditului dezvăluie riscuri suplimentare nerecunoscute anterior de denaturare semnificativă, auditorul trebuie să revizuiască riscul de denaturare semnificativă evaluat anterior și să modifice procedurile de audit planificate în consecință. Aceasta înseamnă, în opinia autorului, efectuarea unor proceduri de audit suplimentare în legătură cu aspectele care sunt identificate ca fiind cu risc ridicat [131].

Pe lângă revizuirea principalelor elemente ale situațiilor financiare, auditorul trebuie, în această etapă, să revizuiască cu atenție notele la situațiile financiare pentru a verifica caracterul complet și conformitatea cu cadrul de raportare financiară aplicabil. În multe situații, aceasta va fi prima oportunitate pentru auditor de a revizui aceste informații, deoarece notele la situațiile financiare sunt emise în cele mai dese cazuri către sfârșitul procesului de audit.

În etapa de finalizare a auditului, se recomandă să se citească și celelalte informații care urmează să fie emise împreună cu situațiile financiare, pentru consecvență cu situațiile financiare. Acest lucru este important deoarece inconsecvențele pot avea implicații pentru raportul auditorului.

Cu referire la procedurile de finalizare a auditului datoriilor financiare, autorul statuează, că acestea se încadrează în regulile generale și conceptul de finalizare oferit de practică și cerut de legislație. Cu toate acestea există unele aspecte specifice care la momentul actual pot reprezenta probleme nesoluționate pentru auditul datoriilor financiare la etapa de finalizare a lucrărilor de

audit. Cele mai stringente probleme cu potențial de impact și care cresc riscul de audit se pot întruchipa prin următoarele:

- calitatea și cantitatea probelor de audit a datoriilor financiare are un nivel redus ca rezultat al lipsei unei abordări informaționale adecvate în sectorul financiar pe domeniul împrumutării fondurilor care generează apariția datoriilor financiare;
- caracterul distorsionant al probelor de audit al datoriilor financiare în raport cu obiectivele stabilite ca efect al neglijării a edificării unei structuri informaționale adecvate și interconectate cu scop bine stabilit;
- variația semnificativă a riscului de audit la etapa de finalizare a lucrărilor a auditului datoriilor financiare, ca urmare a apariției unor denaturări neidentificate la etapa de planificare;
- necesitatea generării unor proceduri suplimentare și nedeclarate la etapa de planificare dar fără care opinia nu ar fi una obiectivă, ceea ce poate duce la neînțelegeri sau aprecieri subiective de către subiectul auditat;
- problematica examinării notelor la situații financiare la etapa de finalizare a auditului datoriilor financiare pe motivul lipsei acestora în aplicarea procedurilor analitice și obținerea acestora doar în procesul elaborării și aprobării situațiilor financiare;
- conținutul imperfect al notelor explicative la situații financiare cu referire la datoriile financiare prin omiterea specificului necesar și lăsarea spațiilor informaționale neacoperite care pot genera riscuri suplimentare;
- divergențe semnificative între aspectele juridice și cele contabile la etapa de finalizare a auditului datoriilor financiare ca rezultat al tratamentului neconsolidat și unilateral și lipsa unei metodologii de analiză și sinteză a informațiilor la nivel de entitate;
- problematica evaluării datoriilor contingente rezultate din datorii financiare ceea ce duce la abordări calitative și cantitative discrepante și uneori semnificative pentru o opinie de audit consistentă;
- sustenabilitatea tehnologică redusă poate cauza situații imprevizibile de înregistrare și raportare a datoriilor financiare cu impact direct asupra calității procedurilor de finalizare a auditului.

Pentru comentarea și analiza problemelor enunțate mai sus prin aplicarea metodologiei de cercetare, autorul pune în aplicare principiul calității multidimensionale care se referă cât la aspectul direct al factorilor de influență asupra probelor de audit, cât și o abordare indirectă dar care are impact asupra procedurilor de finalizare a auditului datoriilor financiare.

Calitatea probelor de audit a datoriilor financiare este importantă pentru generarea și totalizarea concluziilor de audit la etapa de finalizare și se referă la caracteristici ale factorilor de influență așa ca: fiabilitatea surselor de informații, relevanța raportului direct dintre probele de audit și obiectivele state, suficiența cantitativă a probelor de audit, actualitatea și varietatea informațiilor din care se colectează probe și prin urmare și finalizează o procedură de audit a datoriilor financiare, totalizarea documentației la etapa de finalizare cu scopul sistematizării structurii informaționale a procesului de audit a datoriilor financiare.

În scopul asigurării unui proces de durată a procedurilor de finalizare a auditului datoriilor financiare, autorul pune în dezbatere necesitatea includerii în domeniul responsabilității a personalului cheie din cadrul entității auditate.

Astfel, se consideră ca fiind acceptabile și consistente acțiunile persoanelor de răspundere pentru validarea probelor de audit colectate. Prin această activitatea, auditorul confirmă autenticitatea, corectitudinea și sustenabilitatea probelor de audit colectate și prin urmare se reduce riscul de audit potențial. Ca soluție pentru o astfel de validare, autorul propune elaborarea și semnarea a declarațiilor de validare a probelor de audit colectate și care se vor aplica în procesul de finalizare a auditului datoriilor financiare. O astfel de declarație de validare (model expus în anexa 23) poate avea diferite forme și concepții. Scopul principal al acestei declarații nu trebuie să difere de obiectivele urmărite și să nu pună în situație neargumentată persoanele responsabile de datorii financiare din cadrul entității auditate.

Declarațiile scrise și explicațiile din partea conducerii entității auditate sunt probe de audit mai fiabile decât declarațiile și explicațiile orale. Ele pot fi formatate ca:

- scrisori de reprezentare din partea conducerii entității auditate cu referire la datoriile financiare, inclusiv probele colectate;
- o scrisoare întocmită de auditor, care stabilește înțelegerea auditului și contrasemnată de conducerea entității auditate pe dimensiunea datoriilor financiare;
- documente de aprobare a rezultatelor activităților financiare și economice ale entității auditate, o copie a situațiilor financiare semnate de conducerea entității auditate.

Atunci când se solicită o scrisoare de reprezentare sau o declarație de validare de la conducere în raport cu datoriile financiare, auditorul trebuie să solicite ca aceasta să fie adresată auditorului, semnată, datată și să conțină informațiile solicitate.

Declarația de validare este de obicei datată de conducere la aceeași dată cu raportul auditorului. Cu toate acestea, în anumite circumstanțe, o scrisoare specială care conține declarații și explicații din partea conducerii entității auditate cu privire la anumite tranzacții sau evenimente ce țin de managementul datoriilor financiare poate fi primită atât în timpul auditului, cât și după data raportului auditorului conform ISA 560 [90].

Suplimentar la cele enunțate, problemele ce țin de caracterul calitativ al notelor explicative la situații financiare la etapa de finalizare a auditului datoriilor financiare reprezintă o provocare pe care autorul propune spre examinare, analiză și sinteză, conform următoarelor aspecte.

Notele explicative la situații financiare facilitează studiul și analiza structurii financiare a entității auditate sub aspectul datoriilor financiare.

Astfel, autorul inițiază ideea, precum, că procedurile de finalizare a auditului datoriilor financiare, în partea ce ține de notele explicative la situații financiare, pot încorpora următoarele activități pentru a reduce riscul de audit:

- *verificarea exactității și completitudinii notelor explicative la situații financiare.* Această procedură în cadrul procesului de finalizare a auditului datoriilor financiare presupune o abordare complexă asupra structurii informaționale care poate avea impact asupra cadrului informațional general și necesar formulării unei opinii de audit asupra datoriilor financiare a entității auditate. Astfel, se propune examinarea relevanței și importanței informațiilor din notele explicative la situații financiare cu refere la datoriile financiare și identificarea neclarităților, aspectelor nedescrise și similitudinilor urmare a testelor de audit efectuate. Spre exemplu, se propune identificarea conform principiului priorității conținutului asupra formei a informațiilor privind creditele și împrumuturilor pentru o catalogare exhaustivă din punct de vedere a esenței economice a faptelor economice ce au dus la apariția datoriilor financiare. În cazul în care în procesul de finalizare a auditului datoriilor financiare se identifică o discrepanță conform principiului enunțat, se recomandă menționarea acestui fapt într-o scrisoare intermediară către conducere și elaborarea procedurilor suplimentare pentru o analiză și sinteză adecvată a datoriilor financiare și prin urmare emiterea unei concluzii adecvate;
- *evaluarea conformității cu standardele de contabilitate aplicabile (de ex., IFRS sau US GAAP).* Prin această procedură de finalizare a auditului datoriilor financiare se urmărește scopul de identificare a caracterului conceptual instituțional al notelor pentru formularea unei opinii relevante. Prin urmare, în cazul în care se observă o variație a abordărilor privind evaluarea datoriilor financiare conform informațiilor din note, ceea ce poate reprezenta un risc de audit eminent și în perspectivă o interpretare neuniformă din partea organelor de control. Astfel, dacă entitatea auditată sub aspectul datoriilor financiare aplică la diferite etape și perioade o combinație de metode de evaluare conform diferitor standarde de contabilitate, auditorul poate defini cu certitudine, că astfel de activități reduc din calitatea situațiilor financiare și cresc riscul de audit. La etapa de finalizare a lucrărilor de audit o astfel de situației se consideră gravă și afectează procesul în complex. Autorul propune, ca pentru a exclude și/sau a mitiga riscul de audit la etapa de finalizare a lucrărilor din punctul de vedere a aplicării normelor din diferite sisteme de ținere a contabilității și prezentării informației privind evenimentele cu datorii

financiare în note explicative la situații financiare, să fie prezentat un tabel al conformității și comparației pentru fiecare eveniment descris în note. Un astfel de tabel al explica care sunt cerințele prevăzute de standardele de contabilitate aplicate, posibilele divergențe constatate și impactul acestora asupra situațiilor financiare și opiniei de audit;

- *asigurarea că informațiile privind datoriile financiare sunt prezentate într-o manieră clară și utilă pentru utilizatori.* Prin această constatare la etapa de finalizare se propune aprecierea caracterul de accesibilitate a informației și natura integră a acesteia cu așteptările utilizatorilor. În cazul în care informația poate fi dificil de examinat, inclusiv din notele explicative la situații financiare cu privire la datoriile financiare, există riscul de audit, prin care conținutul informațional al acestora nu poate fi considerat pasibil de a fi examinat și utilizat, ori cu alte cuvinte această informație poate fi considerată ca fiind lipsă. Pentru a valorifica din punct de vedere metodologic situația descrisă, autorul propune dezvoltarea unui set de întrebări standarde pentru auditor care să fie folosite de către acesta la etapa de finalizare a lucrărilor. Întrebările în cauză trebuie să se refere la aspectul definitoriu al datoriilor financiare, recunoaștere și evaluare, interconectivitatea acestora cu alte elemente contabile și impactul acestora asupra situațiilor financiare;
- *confirmarea că politicile contabile cu privire la datoriile financiare utilizate sunt adecvate și respectate.* Cu toate, că acest aspect urmează a fi evaluat la etapa de desfășurare a lucrărilor de audit, impactul acestuia la etapa de finalizare poate avea un caracter semnificativ. Astfel, există situații în care discrepanțe dintre politicile contabile declarate și activitățile economice precum și contabilizarea acestora pot fi total diferite. La etapa de finalizare a auditului datoriilor financiare este necesar de comparat și de identificat aspecte cheie privind abordarea principiilor de contabilizare a datoriilor financiare. Pentru aceasta autorul propune urmărirea lanțului informațional-contabil și stabilirea relației de corespundere dintre cele declarate în politicile contabile și efectul produs al contabilizării datoriilor financiare. Aspectele menționate trebuie prezentate în raportul de audit ca o bază de valoare conceptuală și importanță majoră;
- *evaluarea raționalității estimărilor contabile și a raționamentului profesional aplicat.* Prin această etapă de finalizare a lucrărilor de audit a datoriilor financiare se urmărește impactul raționamentului profesional contabil asupra informațiilor din situațiile financiare. Prin urmare, pot apărea situații în care raționamentul profesional la diferite etape de contabilizare a datoriilor financiare și de prezentare a informațiilor în situații financiare poate avea forme diferite. Mai mult ca atât, raționamentul profesional al auditorului în procesul auditării datoriilor financiare se bazează pe raționamentul profesional contabil deja aplicat și poziționat prin note de contabilizate sau note explicative la situații financiare. În astfel de situații capătă o valoare semnificativă aprecierea relației dintre prevederile normative, relevanța economică și rezultatul

aplicării raționamentului profesional. În procesul de finalizare a auditului datoriilor financiare se presupune, că auditorul poate avea o apreciere favorabilă sau una infirmativă asupra deciziilor luate urmare a aplicării raționamentului profesional;

- *evaluarea dacă informațiile prezentate sunt corecte prin teste de detaliu în raport cu datoriile financiare.* Acest procedeu la etapa de finalizare vine să confirme repetat, că majoritatea testelor efectuate sunt relevante și cu efect scontat având la bază informațiile contabile privind datoriile financiare. Cu alte cuvinte, informațiile privind datoriile financiare trebuie să fie pasibile testărilor aplicate de auditor. În cazul în care scopul nu a fost atins, autorul propune aplicarea procedurilor suplimentare și/sau elaborarea testelor specifice conform domeniului de activitate a entității auditate sau sectorului în ansamblu;
- *oferirea unei opinii asupra situațiilor financiare, incluzând o evaluare a notelor explicative.* Această procedură poate fi caracterizată ca fiind ultima și generalizatoare. Momentul critic pentru auditor ar reprezenta dilema în aprecierea informațiilor din notele de contabilitate asupra datoriilor financiare. Prin urmare se presupune, că lipsa unor informații în note explicative la situații financiare privind datoriile financiare ar ajuta auditorul în emiterea unei opinii generaliste, iar existența unor informații analitice și detaliate ar prevede o abordare complexă și creșterea riscului de audit. Cu toate acestea, autorul este adeptul situației în care existența notelor explicative la situații financiare cu referire la datoriile financiare reprezintă un pas calitativ pentru exprimarea unei opinii de audit adecvate;
- *identificarea eventualelor neconformități și recomandări pentru îmbunătățiri la etapa de finalizarea lucrărilor de audit a datoriilor financiare.* Astfel, neconformitățile stabilite de un auditor în cadrul auditării datoriilor financiare, pot avea efect doar atunci când acestea sunt acceptate și remediate de către persoanele responsabile de contabilizarea datoriilor financiare. În cele mai dese cazuri aceste neconformități sunt neglijate din motive neclare, iar impactul acestora supra poziției financiare este tratat diferit din punct de vedere a intereselor utilizatorilor. Cu toate acestea, auditorul este în drept să formuleze recomandări pentru îmbunătățirea situației privind datoriile financiare, iar aceste recomandări pot reprezenta un ajutor semnificativ în procesul de remediere a neajunsurilor constatate. Aplicarea deplină, parțială sau neglijarea recomandărilor de audit este o decizie independentă a persoanelor responsabile și efectele acestora sunt o responsabilitate directă.

În baza celor expuse, activitățile menționate la etapa de finalizare a auditului datoriilor financiare sunt importante și semnificative pentru emiterea unei opinii de audit adecvate. Cu toate acestea, autorul consideră, că lista acestor activități nu este una exhaustivă și poate fi lărgită în dependență de necesități, experiență și expertiză. Prin urmare, se conturează o abordare

metodologică cu caracter recomandabil și cu perspectivă de expansiune procedurală a etapelor și procedurilor de finalizare a auditului datoriilor financiare.

Totodată, din punct de vedere științific, autorul consideră, că există un spațiu neacoperit pentru dezvoltarea continuă a subiectului de valorificare a rezultatelor auditului datoriilor financiare. Calitatea probelor obținute și nivelul riscurilor identificate influențează natura opiniei exprimate de auditor. În tabelul 3.6, sunt reflectate situațiile identificate privind exprimarea opiniei de audit în funcție de situațiile întâlnite, cu comentarii ale cercetătorilor și în conformitate cu ISA, în special ISA 700, 701 „Comunicarea aspectelor-cheie de audit în raportul auditorului independent" și 705, care guvernează exprimarea opiniei de audit.

Exprimarea unei opinii de audit este rezultatul unui proces complex de acumulare, analiză și evaluare a probelor de audit, în raport cu cadrul aplicabil de raportare financiară. Potrivit ISA 700, auditorul trebuie să exprime o opinie clară și bine fundamentată asupra situațiilor financiare. În funcție de natura și severitatea constatărilor, această opinie poate fi conform ISA 705: fără rezerve, cu rezerve, opinie negativă sau abținere de la opinie.

Tabelul 3.6. Categoriile opiniilor de audit în raport cu constatările efectuate în procesul de verificare a datoriilor financiare

Standardul ISA de referință	Natura constatărilor din procesul de audit	Tipul de opinie formulată	Particularități de aplicare în practica autohtonă
ISA 700 Formarea unei opinii și raportarea asupra situațiilor financiare	Probele de audit obținute sunt suficiente și nu relevă neconformități cu caracter semnificativ	Opinie nemodificată (opinia standard)	În practica autohtonă, această situație se întâlnește frecvent la entitățile cu sisteme contabile bine organizate și control intern eficient
ISA 701 Comunicarea aspectelor-cheie de audit	Aspecte complexe sau riscante care necesită atenția utilizatorilor, dar sunt tratate corespunzător	Opinie nemodificată cu includerea aspectelor-cheie de audit (KAM)	Aplicarea ISA 701 în RM a început din 2017; auditorul acordă atenție sporită aspectelor legate de evaluarea datoriilor financiare
ISA 705 Modificările opiniei auditorului	Restricții în obținerea probelor de audit sau imposibilitatea verificării anumitor elemente	Opinie cu rezerve sau abținere de la exprimarea unei opinii	În contextul local, astfel de situații apar adesea din cauza documentației incomplete sau a limitărilor impuse de managementul entității
ISA 705 Modificările opiniei auditorului	Neconformități semnificative și generalizate cu reglementările contabile aplicabile	Opinie contrară (adversă)	Situația se întâlnește rar în practica autohtonă, fiind specifică cazurilor grave de nerespectare a LCRF
ISA 570 Continuitatea activității, în corelare cu ISA 705	Incertitudini majore privind continuitatea activității entității	Opinie modificată cu paragraf de atragere a atenției sau opinie cu rezerve	Aspectul capătă relevanță sporită în contextul economic moldovenesc, având în vedere instabilitatea macroeconomică și provocările întreprinderilor locale

Sursa: elaborat de autor după [90,88]

ISA 701 introduce noțiunea de aspecte-cheie de audit (Key Audit Matters – KAM), care sunt prezentate în raport, dar nu conduc la modificarea opiniei, ci oferă transparență sporită în privința zonelor de risc ridicat.

Opinia fără rezerve exprimă încrederea auditorului în sistemele de control intern și în aplicarea corectă a principiilor contabile, constituind forma standard a opiniei de audit. ISA 700 impune ca opinia să fie clar formulată, utilizând expresia „situațiile financiare oferă o imagine fidelă...”. Opinie fără rezerve exprimă o situație ideală, auditorul dispune de probe suficiente și adecvate, iar situațiile financiare oferă o imagine fidelă, în conformitate cu cadrul aplicabil.

KAM oferă utilizatorilor o înțelegere mai profundă a zonelor critice din audit, crescând transparența și responsabilitatea. ISA 701 solicită auditorului să includă în raport KAM, dacă entitatea este listată sau auditul este de interes public. KAM sunt recomandate în opinia autorului dacă în rezultatul auditului datoriilor financiare există riscuri semnificative legate de datorii mari și estimări incerte, dar ele au fost gestionate corespunzător de conducere și nu conduc la denaturări.

Lipsa datelor pot crea dificultăți în procesul exprimării opiniei întrucât auditorul nu obține probe suficiente și adecvate. Opinie cu rezerve sau abținere de la opinie legate de rezultatele auditului datoriilor financiare este relevantă atunci când auditorul nu obține probe suficiente și adecvate în cazurile de lipsă a confirmărilor externe, inaccesibilitatea registrelor contabile. ISA 705 prevede opinie cu rezerve dacă denaturarea este semnificativă, dar nu generalizată.

Abținerea de la opinie reprezintă o situație gravă, în care limitările severe ale sferei auditului datoriilor financiare afectează întregul raționament profesional. Conform ISA 705 dacă denaturarea este semnificativă și generalizată, se aplică abținerea de la opinie.

Opinia negativă este rară, dar necesară în cazuri extreme pentru protejarea utilizatorilor situațiilor financiare. Datorii financiare nedeclarate, provizioane inexistente, manipulări contabile sau dobânzi și penalități iluzorii constituie denaturări semnificative și generalizate și afectează situațiile financiare. ISA 705 stipulează că opinia negativă se impune atunci când situațiile financiare sunt denaturate în mod material și generalizat.

Incapacitatea de refinanțare, insuficiență de numerar în contextul când planurile de redresare nu sunt convingătoare constituie riscuri și respectiv incertitudine semnificativă privind continuitatea activității. Conform ISA 570 și 705 dacă [90]:

a) incertitudinea este relevantă dar explicată corespunzător, în raportul de audit se include un paragraf de evidențiere fără modificarea opiniei;
b) managementul nu furnizează informații suficiente, opinia trebuie modificată (rezerve/contrară).

Opinia de audit trebuie să reflecte gradul de incertitudine privind viabilitatea entității – nu doar prin opinii modificate, ci și prin paragrafe explicative în raport. Exprimarea opiniei de audit

este o etapă critică a procesului de audit, care necesită raționament profesional, o evaluare sceptică a probelor și conformare cu cerințele ISA. Fiecare tip de opinie reflectă nivelul de încredere pe care auditorul îl are în fidelitatea situațiilor financiare și în capacitatea entității de a continua activitatea. Integrarea KAM (ISA 701), evaluarea incertitudinilor privind continuitatea (ISA 570) și formularea opiniei (ISA 700/ ISA 705) reprezintă elemente indispensabile ale unei misiuni de audit în raport cu datoriile financiare.

Autorul consideră argumentat, că o dezvoltare a direcțiilor de valorificare a rezultatelor auditului datoriilor financiare, poate avea loc prin următoarele:

- îmbunătățirea cadrului legal de reglementare pentru asigurarea raportării financiare și activități de audit pe baza standardelor internaționale cu referire la datoriile financiare. Aceasta ar putea avea loc prin descrierea normativă a soluțiilor aplicative pentru contabilizarea, raportarea financiară și auditul datoriilor financiare sub aspect exhaustiv și cu aplicabilitate generală;
- la organizarea contabilității datoriilor financiare, se recomandă implementarea serviciul de control intern al datoriilor financiare, ale cărui activități vor fi vizate de identificarea erorilor dintr-o anumită zonă contabilă în scopul eliminării riscurilor pe viitor și analiza activității entității economice în ansamblu. Prin această măsură se urmărește scopul de a implementa principiul de control și contra echilibru pentru a reduce greșelile, a preveni comportamentul necorespunzător sau a reduce riscul de centralizare într-o organizație cu referire la datoriile financiare. Controalele și contra echilibrele împiedică orice persoană sau departament să aibă control absolut asupra deciziilor și forțează cooperarea în îndeplinirea sarcinilor pe domeniul datoriilor financiare, inclusiv;
- îmbunătățirea documentației auditului datoriilor financiare și digitalizarea pregătirii și stocării documentelor. Aspectul în cauză este o cerință de timp și de dezvoltare informațională și tehnologică actuală. Implementarea acestui compartiment va contribui la optimizarea lucrărilor de audit și reducerea costurilor. În partea datoriilor financiare aceasta ar permite aplicarea procedurilor de audit specifice care prevăd calcule complexe și obținerea rezultatelor necesare într-o perioadă scurtă de timp. Aplicarea resurselor informaționale digitalizate ar putea verifica corectitudinea informațiilor introduse în baza de date de informații, starea contabilității și contabilitatea fiscală. Această verificare este convenabilă nu numai pentru că este rapidă și evidențiază erori constatate, dar identifică și neconcordanțe cu indicarea exactă a documentului, data și numere, le descrie în detaliu și oferă recomandări pentru corectare;
- creșterea interesului conducerii organizației pentru efectuarea focusată a auditului datoriilor financiare și solicitarea opiniei unui expert independent cu privire la rezultatele auditului datoriilor financiare. Această cale de valorificare prezumă o abordare deschisă și transparentă,

precum și o responsabilitate pentru acțiunile ulterioare emiterii raportului de audit asupra datoriilor financiare;

- liberalizarea posibilităților auditorului să adopte o abordare individuală atunci când efectuează auditul datoriilor financiare, prin dezvoltarea și aplicarea metodelor, tehnicelor și procedeelor specifice și individuale bazate pe experiența și expertiza sa. Autorul se identifică ca adeptul acestei căi de valorificare și prin lucrarea în cauză, aduce aportul pentru dezvoltarea în continuare a aspectului științific de auditarea a datoriilor financiare.

3.4. Concluzii la capitolul 3

1. În literatura de specialitate, pot fi evidențiate trei grupe de abordări privind auditul datoriilor financiare: *pe categorii de datorii*, *pe cicluri de operațiuni* și *pe solduri*. În opinia autorului, abordările din grupa trei sunt mai argumentate deoarece asigura verificarea corectă a fiecărei categorii de datorii. Planificarea auditului constituie o etapă obligatorie în auditul datoriilor financiare. În cadrul planificării este necesar să se stabilească pragul de semnificație, riscul, testarea controlului intern, procedurile de audit, determinarea surselor pentru probe relevante și documentarea acestora. Acest fapt ar asigura fundamentarea opiniei finale a auditorului.
2. Cercetarea a demonstrat că consolidarea datoriilor financiare în grupul general al datoriilor entității și abordarea acestora conform metodelor generale, fără analiză detaliată, diminuează eficiența auditului. Această constatare impune necesitatea promovării conceptului de abordare bazată pe separarea datoriilor financiare pentru examinarea detaliată într-un mod distinct.
3. Actele normative existente tratează planificarea auditului ca o etapă ordinară fără tangențe specifice cu datoriile financiare, iar auditul acestora se subînțelege din prevederile generale. Această situație justifică necesitatea îmbunătățirii cadrului legal de reglementare cu descrierea normativă exhaustivă a soluțiilor pentru contabilizarea, raportarea și auditul datoriilor financiare. Diferențele existente în metodologia de planificare până la emiterea raportului afectează comparabilitatea rezultatelor și limitează adaptarea acestora la specificul entităților. Se presupune că ar fi benefic liberalizarea posibilităților auditorului de a adopta abordări individuale bazate pe experiența profesională și implementarea digitalizării documentației pentru optimizarea procesului de audit și reducerea costurilor.
4. Lipsa unei sistematizări și documentări clare a datoriilor financiare prin registre şi absența verificării corelației dintre contracte şi contabilitate limitează capacitatea auditorului de a evalua riscurile. Ca urmare este necesar crearea unui sistem de verificare încrucișată pentru compararea permanentă dintre documentele juridice şi înregistrările contabile, fapt ce consolidează baza probatorie a auditului.

5. Investigațiile au demonstrat că auditorii se confruntă cu dificultăți când pragul de semnificație stabilit în contabilitatea datoriilor financiare diferă de cel folosit în audit. Pentru rezolvarea acestei probleme, este necesar să se elaboreze tabele comparative cu valori absolute concrete și să se dezvolte proceduri standard de lucru bazate pe experiență auditorilor din practică. Totodată, examinarea practicilor de audit autohtone a scos în evidență dificultăți în evaluarea capacității entității de a-și continua activitatea în cazul datoriilor financiare semnificative. Acest fapt a dus la propuneres și implementarea unui set de indicatori financiari ce țin de lichiditate, îndatorare, acoperire dobânzi, flux numerar pentru a identifica riscurilor conform cerințelor ISA.
6. Probele obținute în procesul auditului datoriilor financiare, servesc drept bază de formulare a concluziei auditorului privind corectitudinea indicatorilor situațiilor financiare și emiterea raportului de audit. Autorul a accentuat, că specificul raportării în cadrul auditului datoriilor financiare este condiționat de caracterul misiunii și de soldurilor diferitor categorii de datorii financiare supuse auditului.
7. Rezultatele cercetării autorului au evidențiat, că calitatea și suficiența probelor de audit la etapa de finalizare a lucrărilor influențează mult opinia auditorului. Tipul opiniei de audit este deseori influențată de factorii de risc legați de continuitatea activității. Acest fapt impune o adaptare a procedurilor de finalizare la realitățile economice și la cerințele standardelor ISA.
8. Urmare a cercetării efectuate, autorul a dezvoltat o abordare practică pentru auditul datoriilor financiare care presupune utilizarea procedurilor analitice și sintetice. Aceste proceduri sunt bazate pe surse directe cum ar fi documentele primare, contractele de credit, înregistrările contabile și situațiile financiare. În același timp procedurile au la bază și surse indirecte care se referă la calculele analitice, metodele comparative și evaluarea experienței entității în acest domeniu. Combinarea surselor menționate va permite calcularea corectă a pragului de semnificație și obținerea de date suficiente pentru formarea unei opinii corecte.
9. Rezultatele auditului datoriilor financiare, urmează a fi valorificate și utilizate în procesul luării diferitor tipuri de decizii, de către toate categoriile de utilizatori a informației financiare. Autorul a formulat recomandări privind armonizarea legislației din RM cu normele internaționale privind structurarea datoriilor financiare.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Sinteza cercetărilor efectuate cu privire la perfecționarea contabilității și auditului datoriilor financiare a permis formularea următoarelor ***concluzii***:

1. În literatura de specialitate și practicile internaționale se conțin două abordări principale privind noțiunea de datorii financiare: *contabil-juridic și financiar-analitică*. Prima abordare tratează datoriile financiare drept obligații certe, ce au scadențe stabilite și sunt clar separate de capitalurile proprii. A doua abordare, interpretează datoriile financiare prin prisma funcționalității economice care pot avea rolul unor resurse asemănătoare capitalului propriu. Aceste două abordări demonstrează că datoriile financiare reprezintă nu doar obligații de plată, dar și instrumente prin care managementul poate lua decizii strategice și gestiona riscurile.

2. Recunoașterea și evaluarea constituie probleme importante ale contabilității și auditului datoriilor financiare. În practica contabilă autohtonă, datoriile financiare sunt recunoscute preponderent în funcție de termenul de scadență fără luarea în considerare a principiilor contabile fundamentale, iar evaluarea acestor datorii se bazează pe valoarea nominală, ceea ce diminuează transparența informațiilor și nu asigură în deplină măsură veridicitatea și comparabilitatea acestora. Analiza comparativă a SNC cu IFRS 9 care utilizează valoarea justa și actualizată, US GAAP ce aplică costul amortizat și cu Directiva 2013/34/UE care prevede evaluarea la costul istoric, arată că uniformizarea internațională nu este deplină.

3. Componența și definiția activelor cu ciclu lung de producție și criteriile de eligibilitate pentru capitalizarea costurilor îndatorării sunt insuficient reglementate sub aspect normativ și investigate în literatura de specialitate. Conceptul de „perioadă substanțială de timp” nu este definit clar în SNC și IFRS/IAS, fiind acceptat în practică ca o perioadă de peste 12 luni fără o argumentare explicită. Nomenclatorul activelor cu ciclu lung de producție din SNC „Costurile îndatorării” este mai detaliat decât cel din IAS 23, însă ambele standarde lasă loc pentru interpretări subiective care pot genera neuniformități în practica contabilă și de audit.

4. Tratamentul diferențelor de curs valutar aferente costurilor îndatorării prezintă multiple neclarități metodologice și normative care pot diminua calitatea raportării financiare. Lipsa unor criterii precise în SNC și IFRS/IAS pentru determinarea părții din diferențele de curs valutar care poate fi considerată ca o ajustare a costurilor îndatorări și care poate fi capitalizată creează interpretări subiective. Fluctuațiile cursurilor de schimb valutar pot influența semnificativ mărimea costurilor îndatorării.

5. Analiza realizată a arătat că există diferențe semnificative între modul de calcul al DAE conform legislației în vigoare și tratamentul contabil aplicat asupra costurilor îndatorării. În practică, multe entități nu includ în acest calcul comisioanele și alte costuri ascunse. În plus, entitățile autohtone nu aplică metoda de actualizare a fluxurilor viitoare de numerar, ceea ce

afectează relevanța informațiilor contabile. O armonizare cu prevederile IFRS 9 și IAS 23, prin utilizarea dobânzii efective ar permite o reflectare mai veridică a costurilor de finanțare și ar asigura comparabilitatea informațiilor contabile la nivel național și internațional.

6. În RM, nu există o metodologie unică aplicată în practică pentru calculul ratei medii ponderate a dobânzii. În activitatea entităților se utilizează mai multe abordări, iar cercetarea a identificat șapte variante diferite, de la calculul simplu aritmetic până la metoda bazată pe rata efectivă istorică. În cadrul studiului, autorul propune o metodă combinată, care ia în considerare valoarea împrumuturilor, nivelul dobânzii, durata utilizării resurselor și efectul financiar real asupra entității. Aplicarea acestei metode asigură un rezultat mai exact și mai relevant pentru luarea deciziilor manageriale și economice.

7. Prin cercetarea efectuată s-a constatat că există diferențe între natura economică a tranzacțiilor privind leasingul financiar și modul în care acestea sunt contabilizate conform reglementărilor naționale. Leasingul financiar generează obligații similare cu datoriile financiare prin faptul că conțin: rate fixe de rambursare, dobândă explicită și dependență financiară față de creditor. Clasificarea acestora ca datorii comerciale nu reflectă realitatea economică și poate crea confuzii în interpretarea situațiilor financiare. Această problemă influențează direct analiza poziției financiare și a riscurilor entității. Aplicarea principiului prevalenței naturii economice asupra formei juridice demonstrează clasificarea acestor datorii ca fiind financiare.

8. Studiul efectuat a relevat că IFRS 16 conține o abordare uniformă în contabilizarea leasingului, prin eliminarea distincției între leasing financiar și operațional pentru locatari. În acest standard se presupune recunoașterea în bilanț a activului sub formă de „drept de utilizare" și a datoriei privind leasingul la valoarea actualizată pentru toate contractele. Autorul consideră că această abordare contribuie la o reflectare mai clară a datoriilor financiare ale entității și face raportarea financiară mai veridică și transparentă.

9. Formatul actual al situațiilor financiare nu permite prezentarea separată a informațiilor aferente datoriilor privind leasingul, fapt care reduce utilitatea practică a acestor rapoarte. În opinia autorului este utilă elaborarea unor note informative, care ar oferi informații detaliate despre contractele de leasing și evoluția acestora. În plus, informațiile aferente datoriilor financiare sunt insuficiente pentru nevoile utilizatorilor situațiilor financiare. Cerințele din SNC se limitează strict la prezentarea valorii totale a datoriilor în funcțiile de termenele de scadență, fără a oferi informații despre beneficiarii reali, condițiile contractuale sau riscurile asociate. Acest fapt creează dificultăți pentru investitori și creditori la evaluarea corectă a riscurilor financiare ale entităților.

10. Analiza cadrului fiscal din RM a evidențiat unele neajunsuri privind controlul tranzacțiilor de împrumut între părțile afiliate. Studiul cazurilor internaționale (Laundromat, Enron, Wirecard, Parmalat) a demonstrat că lipsa unor proceduri eficiente de control și monitorizare crește riscul

denaturării indicatorilor financiari dacă ratele dobânzii nu sunt stabilite la nivel de piață. Cercetarea a arătat că reglementările actuale nu asigură un mecanism eficient de prevenire a schemelor de manipulare financiară. În acest sens, autorul consideră utilă examinarea experienței europene, precum aplicarea plafonului de 30% din indicatorul economic EBITDA pentru deductibilitatea dobânzilor, prevăzut de Directiva ATAD și metoda „Comparable Uncontrolled Price" din practica OECD pentru a asigura un grad mai înalt de transparență și comparabilitate a informațiilor.

11. Investigația a relevat că diferențele dintre pragurile de semnificație utilizate în contabilitatea și auditul datoriilor financiare generează mari dificultăți în procesul de verificare și pot afecta opinia finală a auditorului. Evaluarea corectă a capacității entității de a-și continua activitatea depinde de implementarea unor indicatori financiari clari, precum lichiditatea, gradul de îndatorare, acoperirea dobânzilor și fluxul de numerar, care să permită o apreciere realistă a riscurilor în conformitate cu cerințele ISA.

12. Rezultatele cercetării au evidențiat că deficiențele de comunicare între auditor și entitatea auditată diminuează calitatea probelor obținute și pot avea impact negativ asupra înțelegerii situației reale a datoriilor financiare. Autorul concluzionează că rezultatele auditului datoriilor financiare trebuie valorificate în luarea deciziilor manageriale și economice de către toate categoriile de utilizatori interni și externi ai informației financiare.

13. Cercetarea efectuată a demonstrat că, procedurile analitice și verificarea probelor aferente auditului datoriilor financiare nu se efectuează după o metodologie unică, dar sunt adaptate de fiecare auditor în funcție de riscuri, pragul de semnificație și de specificul activității entității. În practică, lipsa documentelor primare, calitatea redusă a controlului intern și estimările care deseori sunt incerte creează dificultăți în colectarea de probe adecvate. Analiza a evidențiat că aplicarea combinată a surselor directe și indirecte permit obținerea unei imagini mai fidele asupra activității entității. La etapa de finalizare a auditului este importantă evaluarea notei explicative la situațiile financiare și efectuarea testelor privind continuitatea activității.

Problema științifică importantă soluționată în teză constă în analiza complexă a abordărilor naționale și internaționale privind noțiunea, clasificarea, recunoașterea, evaluarea și raportarea datoriilor financiare și auditarea acestora, prin dezvoltarea unei metodologii integrate și prin formularea unor soluții moderne și eficiente care să asigure aplicarea coerentă a standardelor, reducerea riscurilor și creșterea calității și comparabilității informațiilor financiare. Perfecționarea cadrului metodologic privind contabilitatea și auditul datoriilor financiare, în particular optimizarea procesului de recunoaștere, evaluare și auditare a acestora, va conduce la identificarea și reducerea discrepanțelor în aplicarea standardelor de contabilitate, diminuarea impactului riscurilor financiare asupra situațiilor financiare și îmbunătățirea mecanismelor de

raportare. Soluțiile propuse vor permite aplicarea unor metodologii îmbunătățite de contabilizare și audit a datoriilor financiare, facilitarea comparabilității situațiilor financiare între entități și reducerea riscurilor asociate interpretărilor neuniforme ale reglementărilor contabile și de audit. Acest fapt va contribui la creșterea fiabilității informațiilor utilizate în procesul decizional al entităților și al autorităților de reglementare și control.

Sinteza cercetărilor efectuate permite formularea următoarelor **recomandări** privind perfecționarea contabilității și auditului datoriilor financiare:

1. Aprofundarea noțiunii de datorie financiară prin următoarea definiție: ***Datoria financiară*** *reprezintă o obligație contractuală certă cu valoare determinabilă, rezultată din tranzacții cu caracter de finanțare (transmiterea resurselor economice), prin care entitatea se obligă să restituie numerar sau altă formă de compensare la o dată viitoare, inclusiv costurile de utilizare a finanțării și care presupune o ieșire viitoare de beneficii economice.*

2. Pentru a ajusta realitățile din RM la practica internațională se propune completarea SNC „Capital propriu și datorii" cu două modificări. Autorul recomandă adaptarea regulilor din IAS 1 privind clasificarea împrumuturilor, astfel că identificarea ca datorii curente sau pe termen lung să nu depindă doar de data scadenței la data raportării, dar și efectele unor clauze contractuale suplimentare de amânare sau derogări (numite covenant sau waiver). De asemenea, autorul propune pentru evaluarea ulterioară aplicarea costului amortizat (rata dobânzii efective) în cazul împrumuturilor care depășesc pragul de semnificație stabilit în politicile contabile ale entității, pentru a reflecta mai corect natura economică a împrumutului și a asigura comparabilitatea informațiilor financiare.

3. Revizuirea fundamentală a SNC „Costurile îndatorării" pentru a elimina ambiguitățile și a asigura aplicarea uniformă a prevederilor acestuia în practică. Standardul necesită includerea unui nomenclator exhaustiv al costurilor îndatorării, cu explicații clare pentru fiecare element. Referințele la normele europene și internaționale trebuie incluse explicit pentru a consolida baza juridică a standardului. Clarificarea tratamentului contabil al amenzilor, penalităților și derivatelor va reduce interpretările subiective care afectează calitatea informațiilor financiare.

4. În vederea standardizării calculelor și reducerii semnificative a riscurilor de eroare în calculul ratei medii de capitalizare a costurilor îndatorării se recomandă o formulă care ia în considerație simultan valoarea împrumutului, rata dobânzii, durata și factorul de utilizare efectivă. Formula $\bar{r}_{mixtă} = \Sigma(V_i \times r_i \times t_i \times \alpha_i) / \Sigma(V_i \times t_i \times \alpha_i)$ oferă precizie ridicată, nu are complexitate excesivă și este adaptabilă la diverse contexte de finanțare.

5. Autorul propune o metodologie clară și verificabilă pentru determinarea și recunoașterea sumei diferențelor de curs valutar eligibile pentru capitalizare, bazată pe formula MIN(Diferența de curs efectivă, Diferența de dobânzi × Principal). Algoritmul include etape precise de calcul și exemple

practice detaliate care pot fi aplicate în practică. Metoda elimină subiectivitatea în interpretarea prevederilor și asigură respectarea principiilor contabile fundamentale.

6. În vederea prezentării fidele a situațiilor financiare și respectării realității economice a operațiunilor se propune revizuirea criteriului rigid de 12 luni pentru identificarea componenței activelor cu ciclu lung de producție. Acest concept se recomandă de înlocuit cu o abordare flexibilă care consideră specificul industrial și tehnologic modern. Autorul propune un chestionar standardizat cu 12 criterii clare de evaluare care permite identificarea corectă a costurilor îndatorării eligibile capitalizării.

7. Se recomandă dezvoltarea unei legături clare între DAE și costurile îndatorării care va elimina divergențele dintre domeniile juridic și contabil. Se propune un tabel de criterii comparative care facilitează identificarea și tratarea unitară a costurilor unui împrumut. Autorul introduce conceptul de „costuri ale îndatorării manageriale", care integrează metodologia DAE în contabilitatea financiară și facilitează luarea deciziilor toate categoriile de utilizatori, precum și implementarea unui sistem standardizat de note informative care să conțină calculele ratei de capitalizare, procedura de capitalizare a diferențelor de curs valutar și impactul costurilor îndatorării asupra rezultatului fiscal.

8. Se propune modificarea tratamentului contabil al tranzacțiilor de leasing financiar:

- recomandarea pentru entitățile autohtone a două variante: completă - pentru entitățile mari, care prevede recunoașterea activelor la locatar sub formă de drept de utilizare și a datoriei la valoarea actualizată; simplificată - pentru ÎMM-uri, care presupune recunoașterea activelor și datoriilor aferente leasingului în funcție de pragul de semnificație al valorii activelor primite în leasing financiar, stabilit în politicile contabile ale entității;
- modificarea SNC „Capital propriu și datorii" prin reclasificarea datoriilor privind leasingul financiar în datorii financiare. Se va aplica principiul prevalenței naturii economice pentru toate contractele care conțin componente de dobândă și rate fixe de rambursare. Modificarea va alinia practica națională cu normele internaționale și va asigura comparabilitatea situațiilor financiare;
- introducerea în Planul general de conturi contabile a două conturi de evidență a datoriilor financiare: „Datorii pe termen lung privind leasingul financiar" și „Datorii curente privind leasingul financiar". Aceste conturi vor asigura generalizarea informațiilor necesare pentru contabilizarea și prezentarea informațiilor privind leasingul financiar în situațiile financiare.

9. În scopul standardizării practicilor contabile și raportării financiare a entităților din RM se propune:

- elaborarea unor note informative la situațiile financiare, care să includă: natura contractelor de leasing, durata acestora, opțiunile de cumpărare și restricțiile impuse, metodele de recunoaștere și evaluare a datoriilor privind leasingul, perioadele specifice de aplicare și tratamentul

diferențelor de curs valutar, calcularea dobânzii, urmărirea soldurilor etc.;

- includerea în bilanț a doi indicatori distincți privind datoriile pe termen lung și curente aferente leasingului financiar în cadrul datoriilor financiare. Acești indicatori sunt rezonabili în cazul în care datoriile privind leasingul depășesc pragul de semnificație prevăzut în politicile contabile ale entității. Se recomandă modele de note informative specifice care să prezinte maturitatea datoriilor, ratele dobânzilor și plățile viitoare pe ani.

10. În vederea alinierii la practicile europene și reducerii riscurilor de erodare a bazei impozabile se recomandă revizuirea legislației fiscale în domeniul prețurilor de transfer cu privire la dobânzile capitalizate:

- costurile îndatorării capitalizate în active să fie incluse în lista de control fiscal, dar la un plafon de 30% EBITDA la momentul recunoașterii cheltuielilor prin amortizare. Autorul recomandă operarea unor modificări în Codul fiscal prin aplicarea principiului lungimii brațului și pentru dobânzile capitalizate în cadrul tranzacțiilor între persoane afiliate, nu doar pentru cele recunoscute ca cheltuieli;
- reportarea cheltuielilor cu dobânzile care depășesc plafonul stabilit de Codul fiscal în anii următori pe o durată de maximum 5 ani, cu menținerea excepțiilor pentru entitățile din sectorul financiar reglementat.

11. În scopul evaluării corecte a profilului de risc al entității și pentru a asigura o comparație a performanțelor între entități din același sector se propune introducerea obligatorie în nota explicativă a trei indicatori financiari specifici datoriilor financiare: *Nivelul de îndatorare financiară (NIF), Siguranța plății dobânzilor (SPD) și Expunerea la risc valutar (ERV).* Acești indicatori vor fi calculați conform formulelor standardizate și vor include pragurile de risc (optim, acceptabil, ridicat) pentru fiecare indicator în parte. Implementarea va fi obligatorie pentru entitățile cu datorii financiare care depășesc pragul de semnificație stabilit în politicile contabile și va fi supusă verificării prin audit extern.

12. Se propune adoptarea modelului de strategie elaborat de autor ca un instrument standardizat pentru planificarea auditului datoriilor financiare. Strategia trebuie să includă obiectivul auditului, identificarea și evaluarea riscurilor specifice cu exemple concrete, pragul de semnificație cu fundamentare prin sursele directe și indirecte, evaluarea continuității activității prin indicatori financiari, abordarea auditului combinat, natura și întinderea procedurilor, planificarea testărilor de control, coordonarea echipei și verificarea evenimentelor ulterioare. Pentru perfecționarea aplicării strategiei, se va implementa conceptul de abordare bazată pe separarea datoriilor financiare pentru examinare detaliată într-un mediu separat și aplicarea metodei SMART în elaborarea obiectivelor.

13. Se recomandă aplicarea metodologiei elaborate de autor pentru soluționarea problematicii

corelației dintre pragul de semnificație din contabilitatea financiară și cel din auditul datoriilor financiare. Metodologia se bazează pe clasificarea surselor directe și surselor indirecte și va include tabelul de comparație a valorilor absolute pentru determinarea pragului optim și utilizarea raționamentului profesional a procedurilor selectate și probelor de audit colectare.

14. Pentru evaluarea riscurilor legate de continuitatea activității se recomandă implementarea sistemului de indicatori financiari, cum ar fi: rata lichidității curente, testul lichidității imediate, gradul de îndatorare, acoperirea dobânzilor și fluxul de numerar operațional. Acești indicatori vor asigura controlul respectării echilibrului în gestionarea datoriilor financiare și capacității entității de a-și onora datoriile.

Originalitatea cercetării reiese din modul inovator care abordează problematica contabilității și auditului datoriilor financiare, prin prisma armonizării SNC cu IFRS/IAS și Directivele UE. Valoarea adăugată a lucrării rezidă în analiza comparativă și aplicativă a unor domenii ce sunt insuficient cercetate în RM, precum tratamentul contabil al tranzacțiile privind leasingul financiar, recunoașterea și capitalizarea costurilor îndatorării, reflectarea diferențelor de curs valutar și aplicarea reglementărilor privind părțile afiliate și prețurile de transfer. Totodată, cercetarea oferă soluții metodologice aplicabile pentru îmbunătățirea procesului de audit, inclusiv pentru testarea și documentarea probelor aferente acestora.

Limitele cercetării

Cercetarea conține unele limite care urmează a fi luate în considerare la interpretarea rezultatelor. Analiza a fost realizată în principal în baza legislației contabile, de audit și fiscale din RM, IFRS/IAS, ISA, Directivele UE. O altă limită constă în investigarea preponderentă a datoriilor financiare care sunt întâlnite mai frecvent în practica entităților din RM, iar alte instrumente mai complexe au fost cercetate doar la nivel conceptual.

Direcții viitoare de cercetare

Având în vedere complexitatea și dinamica reglementărilor și practicilor privind contabilitatea și auditul datoriilor financiare, se consideră că cercetările viitoare ar trebui să se concentreze pe următoarele direcții majore:

- *Evaluarea și reflectarea datoriilor financiare în criptomonede.* Cercetările viitoare ar putea analiza aplicabilitatea prevederilor IFRS 9 și IAS 21 „Efectele variației cursurilor de schimb valutar” la aceste instrumente, precum și modul prin care SNC ar putea fi ajustate pentru a reflecta corect obligațiile stabilite în criptomonede;
- *Contabilizarea și auditul instrumentelor financiare hibride.* Este necesară o abordare comparativă și aplicativă între SNC, IFRS/IAS, US GAAP și Directivele UE pentru a identifica soluții metodologice cu privire la interpretările defectuoase instrumentelor hibride și care ar spori transparența și comparabilitatea informațiilor financiar-contabile;

- *Tratamentul contabil al tranzacțiilor de cesiune, restructurare și modificare a datoriilor financiare.* Cercetările viitoare ar viza aplicabilitatea IFRS 9 care conține reguli privind derecunoașterea și reclasificarea. Adaptarea pentru practica autohtonă ar aduce claritate asupra contabilizării și impozitării operațiunilor de tip cesiune a datoriilor financiare și/sau renegociere a termenilor contractuali;
- *Impactul inteligenței artificiale asupra contabilității și auditului datoriilor financiare.* Implementarea tehnologiilor de inteligența artificială utilizate la contabilizarea datoriilor financiare, testarea și analiza probelor de audit, sistematizarea și generalizarea documentelor poate schimba radical modul de obținere a informațiilor și de verificare a acestora în procesul exercitării misiunilor de audit.

BIBLIOGRAFIE

1. Acord de asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre Fale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte. *EUR-Lex*. Online. 30.08.2014. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A22014A0830%2801%29 [accesat 2025-01-06].
2. Acte adoptate în temeiul Tratatelor CE/Euratom a căror publicare este obligatorie. Online. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene.* Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=OJ%3AL%3A2008%3A338%3AFULL [accesat 2024-11-01].
3. ARENS, Alvin A.; James K. LOEBBECKE; Mark S. BEASLEY and Randal J. ELDER. *Audit: O abordare integrată.* Ed. a 8-a. Chişinău: ARC, 2003. 949 p. ISBN 9975-61-290-3.
4. Amendments to IPSAS 5, Borrowing Costs - non-Authoritative Guidance. Online. In: *The International Federation of Accountants (IFAC)*. Disponibil: https://www.ipsasb.org/publications/amendments-ipsas-5-borrowing-costs-non-authoritative-guidance [accesat 2025-07-01].
5. ARMSTRONG, Ch.; W. GUAY și J. WEBER. The role of information and financial reporting in corporate governance and debt contracting. *Journal of Accounting and Economics*. Online. 2010, 50 (2–3), pp. 179-234. Disponibil: https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0165410110000418 [accesat 2025-01-08].
6. *Amendamente de concordanță la standardele internaționale ale IASSB ca urmare a emiterii codului IESBA revizuit.* Reglementare finală. Aprilie 2020. Online. Standardele Internaționale ale IAASB. ISBN 978-606-580-135-6. Disponibil: https://ifacweb.blob.core.windows.net/publicfiles/2024-06/IAASB_Conf_Amd_re_IESBA-Code-PIOB-IAASB-RO_Secure.pdf [accesat 2025-09-10].
7. *ASC 825 Financial Instruments. FASB. Accounting Standards Codification.* Online. Disponibil: https://asc.fasb.org/1943274/2147482784 [accesat 2024-10-07].
8. Asset Specificity, Institutional Complementarities and the Variety of Skill Regimes in Coordinated Market Economies (July 2009). *Socio-Economic Review*. Online. 2009, Vol. 7, Issue 3, pp. 375-406. Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1425975 [accesat 2024-02-02].
9. Autorita italiana per la vigilanza dei mercati finanziari. Online. In: *CONSOB* Disponibil: https://www.consob.it/web/consob-and-its-activities/news-in-detail/-/asset_publisher/kcxlUuOyjO9x/content/press-release-of-8-may-2025/718268 [accesat 2025-07-23].
10. BANCA MONDIALĂ. *Dezvoltarea sectorului privat şi financiar. Republica Moldova. Accesul întreprinderilor la finanţare: Notă de informare.* Online. 2013. Iunie. Disponibil:

https://documents1.worldbank.org/curated/en/403921468321837440/text/ACS44140WP0v200ox0379792B00PUBLIC0.txt [accesat 2025-01-06].

11. BARREIROS, S. M. N.; R. FULLY and M. P. RLQR. A new liquidity index for leveraged companies and its application in solvency prediction. *Revista Internacional de Gestión del Conocimiento y la Tecnología*. 2024, Vol. 12(2), pp. 37-51. ISSN 2255-5648.
12. Base erosion and profit shifting (BEPS). Online. *Organisation for Economic Cooperation and Development.* Disponibil: https://www.oecd.org/en/topics/policy-issues/base-erosion-and-profit-shifting-beps.html [accesat 2025-01-17].
13. BĂDICU, Galina și Natalia CHIPER. Aspecte contabile și fiscale privind datoriile financiare. *Provocările contabilităţii în viziunea tinerilor cercetători*. Online. Chişinău: ASEM, 2019, pp.76-80. ISBN 978-9975-75-950-2. Disponibil: Repozitoriul Academiei de Studii Economice din Moldova (IREK ASEM), https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/1234567890/547/Badicu_G_Chiper_N_%20conf_con_15.03.19.pdf?sequence=1&isAllowed=y [accesat 2025-01-09].
14. BREALEY, Richard A.; Stewart C. MYERS; Franklin ALLEN and Alex EDMANS. *Principles of Corporate Finance.* New York: McGraw Hill, 2022. 986 p. ISBN 9781265074159. (Series Economia e discipline aziendali).
15. BOJIAN, Octavian. *Contabilitate generala. Bazele contabilității. Contabilitatea financiară a întreprinderii.* [S. n.]: Edit. Universitara, 2003. ISBN 973-99615-0-9.
16. Borrowing costs: Top 10 differences between IFRS Standards and US GAAP. Online. *KPMG*. Disponibil: https://kpmg.com/us/en/articles/2023/borrowing-costs.html?utm_source=chatgpt.com [accesat 2025-05-08].
17. BRIGHAM, E. F. and J. F. HOUSTON. *Fundamentals of Financial Management*. Cengage Learning, 2021. ISBN 9780357517697.
18. BUCUR, Vasile; Galina BĂDICU și Natalia DRAGOMIR. Aspecte ale recunoașterii, evaluării și contabilizării costurilor îndatorării. Online. *Analele Ştiinţifice ale Academiei de Studii Economice din Moldova*. 2015, nr. 1, pp. 40-55. ISSN 1857-1433. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/40133 [accesat 2025-01-06].
19. *Cadrul general conceptual de raportare financiară.* Online. Fundaţia IFRS. Disponibil: https://old.mf.gov.md/files/files/Acte%20Legislative%20si%20Normative/contabilit/RO_GVT_2013_Conceptual%20Framework.doc [accesat 2025-01-06].
20. CAIRNS, David; Dianne MASSOUDI; Ross TAPLIN and Ann TARCA. IFRS fair value measurement and accounting policy choice in the United Kingdom and Australia. *The British Accounting Review*: Online. 2011, March, vol. 43, Issue 1, pp. 1-21. Disponibil: DOI: https://doi.org/10.1016/j.bar.2010.10.003 [accesat 2025-01-09].

21. CIOCAN, Claudia Cătălina. Respectarea principiilor contabile – rețeta imaginii fidele. O perspectivă teoretică asupra contribuției principiilor contabile la atingerea obiectivului raportării financiare. Partea a II-a. *Ceccar Business Review.* Online. 2021, nr. 9. Disponibil: https://www.ceccarbusinessreview.ro/descarca-articol/Gi1kZPdWGG38N7wOpFXDp04y3-3HXiY0aXjlEJcFsCM/ [accesat 2023-05-11].
22. *Classification of Debt with Covenants as Current or Noncurrent (IAS 1)*. Online. Disponibil: https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2021/july/iasb/ap12a-classification-of-debt-with-covenants-as-current-or-noncurrent.pdf [accesat 2025-01-10].
23. Cod Fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 din 24-04-1997. Online. *Monitorul Oficial*, nr. 62 art. 522, 18-09-1997. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=148181&lang=ro# [accesat 2025-05-20].
24. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06-06-2002. Online. *LEGIS.* Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=147850&lang=ro [accesat 2025-01-08].
25. *Commision Staff Working Document. Guidelines on the application of Directive 2008/48/EC (Consumer Credit Directive) in relation to costs and the Annual Percentage Rate of charge*. Online. Disponibil: https://commission.europa.eu/document/download/9d3ac401-443a-474b-84cb-7dd9b66200a5_en?filename=guidelines_final.pdf&utm_source=chatgpt.com [accesat 2023-04-28].
26. *Conceptual Framework for Financial Reporting*. Revised in March 2018. Online. Disponibil: https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2021/issued/part-a/conceptual-framework-for-financial-reporting.pdf [accesat 2025-04-10].
27. *Contabilitate financiară.* Chişinău ACAP, 2003. ISBN 9975-9702-1-4.
28. Contabilitate și Audit. Standarde. Online. In: *Ministerul finanțelor*. Disponibil: https://mf.gov.md/ro/lex/contabilitate-%C8%99i-audit [accesat 2025-08-10].
29. *Contabilitatea întreprinderii.* Chişinău: Editura Cartier, 2021. ISBN 978-9975-86-456-5.
30. COTOROS, Inga and **Nicolai RUSSU**. Study on the Impact of Post-pandemic Effects on the Quality of Accounting Information. In: *Proceedings of 16 th SCF International Conference on "Sustainable Development in a Global Perspective"*. Istanbul, April 28-29, 2023. Istanbul: Bandirma Onyedi University Faculty of Economics and Administrative Science, 2023, pp. 22-31. ISBN 978-605-72639-2-6. Disponibil: https://www.scfconferences.com/wp-content/uploads/2024/01/16TH-SCF-PROCEEDINGS-BOOK.pdf [accesat 2025-09-08].
31. *Damodaran Online*. Site web. 2025. Disponibil: https://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/ [accesat 2025-09-10].
32. *Deloitte Accounting Research Tool*. Online. Disponibil: https://dart.deloitte.com/iGAAP/ [accesat 2025-01-11].

33. DIMA, Marcela și Natalia ȚIRIULNICOVA. Reglementarea juridică, contabilizarea şi impozitarea operațiunilor cu împrumuturile în natură. *Contabilitate şi Audit*. 2024, nr.11. Online. Disponibil: https://contabilitate.md/ro/article/10260?cHash=055bb939d839ff678ed8a6fc59351792 [accesat 2025-02-05].
34. Directiva (UE) 2019/790 a Parlamentului European și a Consiliului privind dreptul de autor și drepturile conexe pe piața unică digitală și de modificare a Directivelor 96/9/CE și 2001/29/CE din 17 aprilie 2019. Online. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene.* Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0790 [accesat 2024-11-02].
35. Directiva (UE) 2023/2225 a Parlamentului European și a Consiliului din 18 octombrie 2023 privind contractele de credit de consum și de abrogare a Directivei 2008/48/CE. 30.10.2023. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene.* Online. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302225 [accesat 2025-01-06].
36. Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului. Online. *EUR-Lex*. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32008L0048 [accesat 2023-09-05].
37. Directiva 2013/34/UE a Parlamentului European și a Consiliului privind situațiile financiare anuale, situațiile financiare consolidate și rapoartele conexe ale anumitor tipuri de întreprinderi, de modificare a Directivei 2006/43/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivelor 78/660/CEE și 83/349/CEE ale Consiliului din 26 iunie 2013. Online. *EUR-Lex.* Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32013L0034 [accesat 2023-07-03].
38. DLABAY, Les; James BURROW and Brad KLEINDL. *Intro to business*. Mason, OH: South-Western Cengage Learning, 2008. 624. ISBN 0538445610.
39. DOLGHI, Cristina. Approaches regarding the configuration of audit quality management in the context of the new regulations. Online. In: *Modern paradigms in the development of the national and world economy*. 2023. p. 11a. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/210755 [accesat 2024-05-10].
40. EU Anti-Tax Avoidance Directive Implementation Overview. Online. *KPMG.* Disponibil: https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmgsites/xx/pdf/2022/08/eu-anti-tax-avoidance-directive-member-state-implementation-overview.pdf?utm_source=chatgpt.com [accesat 2025-01-09].
41. *FASB. Accounting Standards Codification.* Online. Disponibil: https://asc.fasb.org/470/tableOfContent [accesat 2025-01-09].

42. *Financial Instruments with Characteristics of Equity*. Online. Disponibil: https://www.ifrs.org/projects/work-plan/financial-instruments-with-characteristics-of-equity/ [accesat 2024-12-24].
43. Finanțarea prin Leasing. Online. In: *RegieLive.* Disponibil: https://regielive.net/licente/tranzactii-internationale/finantarea-prin-leasing-167758.html [accesat 2025-03-01].
44. Financial Management (FM). Study support resources. In: *ACCA (the Association of Chartered Certified Accountants).* Online. Disponibil: https://www.accaglobal.com/gb/en/student/exam-support-resources/fundamentals-exams-study-resources/f9.html [accesat 2025-09-10].
45. Fundamentals of Debt Classification. Online: In: *RSM*. Disponibil: https://rsmus.com/insights/financial-reporting/fundamentals-of-debt-classification.html [accesat 2025-01-09].
46. GRAUR, Anatol. Debt reconfiguration: new paradigms in accounting. În: *International scientific conference on accounting ISCA 2024.* April 5-6, 2024, Chisinau, ASEM. pp.22-33. Online. Disponibil: https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/123456789/3468/Culegerea%20ISCA%202024_p_22-33.pdf?sequence=1&isAllowed=y [accesat 2025-02-01].
47. Good administration. Online. *European Commission.* Disponibil: https://commission.europa.eu/about/service-standards-and-principles/ethics-and-good-administration/good-administration_en [accesat 2024-03-09].
48. GOLOCHALOVA Irina and Maria COJOCARU. Recognition of natural capital in financial reporting in the context of the socio-economic paradigm: practice of the Republic of Moldova and international experience. Online. Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development. 2022, Vol. 22, Issue 3, pp. 269-278. ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952. Disponibil: https://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.22_3/Art28.pdf [accesat 2024-09-03].
49. GROSU, V.; L. IONESCU-FELEAGĂ; A. G. MACOVEI; M. S. CIBOTARIU; E. HLACIUC et al. The Impact of IFRS 9 Adoption on the Financial Performance and Sustainability of Romanian Credit Institutions. *Eastern European Economics*. 2024, pp. 1-22. Online. Disponibil: https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/00128775.2024.2368031?needAccess=true [accesat 2025-01-12].
50. GUDIMA, Galina și Stela CARAMAN. Tratamente contabile privind leasingul în băncile comerciale. In: *Paradigma contabilităţii şi auditului: realităţi naţionale, tendinţe regionale şi internaţionale = Paradigm of accounting and auditing: national realities, regional and international trends : Comunicări ale conferinţei ştiinţifice internaţionale*, Chişinău, 1 aprilie, 2016. Chişinău, 2016, pp. 225-231. ISBN 978-9975-127-48-6.

51. Hong Kong Tax Alert. Online. *Kpmg.com/cn*. 2020, Issue 2. Disponibil: https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/cn/pdf/en/2020/02/tax-alert-2-hk-oecd-transfer-pricing-guidance-on-financial-transactions.pdf?utm_source=chatgpt.com [accesat 2024-05-01].
52. How to calculate a weighted average student loan interest rate. Online. *Bankrate.* Disponibil: https://www.bankrate.com/loans/student-loans/weighted-average-interest-rate-student-loan-consolidation/#how [accesat 2025-08-14].
53. How to calculate the weighted average interest rate. 30 april 2025. Online. *AccountingTools.* Disponibil: https://www.accountingtools.com/articles/calculating-the-weighted-average-interest-rate.html [accesat 2025-08-13].
54. IACHIMOVSCHI, Anatolie. Review of the audit engagement file and evidence of related party transactions. In: *Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației: Comunicări ale conferinței științifice internațională*, Cahul, 2024. Volumul XI, Partea 1. Cahul: USC, 2024. pp. 293-300. Online. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/293-300_5.pdf [accesat 2025-01-25].
55. IAHIMOVSCHI, A. și S. MIHAILĂ. Connecting the audit activity in the Republic Moldova to the new quality requirements. Online. *European Journal of Accounting, Finance and Business*, 2024, Issue 1, Vol. 12, pp. 256-264. ISSN 2344-102X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/342_3.pdf [accesat 2025-01-09].
56. IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare". Online. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*. 29.11.2008. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008R1126&qid=1691670909619 [accesat 2025-01-09].
57. IAS 21 „Efectele variației cursurilor de schimb valutar" Online. Disponibil: https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2022/issued/part-a/ias-21-the-effects-of-changes-in-foreign-exchange-rates.pdf?bypass=on [accesat 2025-01-09].
58. IAS 23 „Costurile îndatorării". Online. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*. 17.12.2008. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:338:0010:0016:RO:PDF [accesat 2024-03-07].
59. *IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare"*. Online. Disponibil: http://mf.gov.md/actnorm/contabil/standartraport [accesat 2024-09-21].
60. *IFRS 7 „Financial Instruments: Disclosures"*. Online. *Deloitte publications.* Disponibil: https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs7 [accesat 2025-03-06].
61. *IFRS 9 „Financial Instruments"*. Online. Disponibil: https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/ [accesat 2025-02-08].

62. *IFRS 9 Community.* Online.. Disponibil: https://ifrscommunity.com/knowledge-base/factoring/ [accesat 2025-01-14].
63. IFRS 16 „Contracte de leasing". Online. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*. 9.11.2017. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017R1986&from=DE [accesat 2025-01-09].
64. IFRS Accounting Standards in Practice 2024/2025. *Classification of Loans as Current or Non-current.* Online. 2024/2025. Disponibil: https://www.bdo.global/getmedia/240d61a7-6056-43e5-bb47-6ce6de8d8f1b/IFRS-AS-In-Practice_Classification-of-loans-as-current-or-non-current.pdf?ext=.pdf [accesat 2025-01-09].
65. *IFRS compared to USGAAP: Handbook*. Online. Disponibil: https://kpmg.com/kpmg-us/content/dam/kpmg/frv/pdf/2024/ifrs-us-gaap-2024-final.pdf [accesat 2025-01-09].
66. ILIE, Bianca. Adevăratul cost al unui credit rapid. *Mrfinance.ro.* Online. 2022. Disponibil: https://mrfinance.ro/adevaratul-cost-al-unui-credit-rapid/ [accesat 2022-04-25].
67. Inside Wirecard. German payments processor has battled allegations of fraud, forgery and opaque business links: In: *Impartial reporting, expert analysis, informed opinions.* Online. NIKKEI. Financial Teimes. Disponibil: https://www.ft.com/wirecard [accesat 2025-01-09].
68. IPSAS – 5. BORROWING COSTS. Online. *International Federation of Accountants (IFAC)*. ISBN 978-1-60815-362-6. Disponibil: https://www.ifac.org/_flysystem/azure-private/publications/files/A11-IPSAS-05_0.pdf [accesat 2024-12-02].
69. ISA 210 International Standard on Auditing Agreeing the Terms of Audit Engagements. Online. *International Federation of Accountants*. Disponibil: https://www.ifac.org/_flysystem/azure-private/publications/files/A010%202012%20IAASB%20Handbook%20ISA%20210.pdf [accesat 2025-01-08].
70. ISA 220 (Revised) Quality Management for an Audit of Financial Statements. Online. *International Federation of Accountants*. Disponibil: https://www.ifac.org/_flysystem/azure-private/publications/files/IAASB-International-Standard-Auditing-220-Revised.pdf [accesat 2025-01-08].
71. ISA 300: Planning an Audit of Financial Statements. Online. *Auditproo*. Disponibil: https://auditproo.com/insights/isa-300-planning-an-audit-of-financial-statements [accesat 2025-01-08].
72. ISA 320 International Standard on Auditing Materiality in Planning and Performingan Audit. Online. *International Federation of Accountants*. Disponibil: https://www.ifac.org/_flysystem/azure-private/publications/files/A019%202012%20IAASB%20Handbook%20ISA%20320.pdf [accesat 2025-01-08].

73. ISA 520 International Standard on Auditing Analytical Procedures. Online. *International Federation of Accountants*. Disponibil: https://www.ifac.org/_flysystem/azure-private/publications/files/A026%202013%20IAASB%20Handbook%20ISA%20520.pdf [accesat 2025-01-08].
74. ISAI, Violeta. *Contabilitate financiară*. București: Didactica si Pedagogica, 2000. 392 p. ISBN 973-30-2997-1.
75. KANTROWITZ, Mark. How to Calculate the Weighted Average Interest Rate. Updated 27 october, 2022. Online. *Saving For College.* Disponibil: https://www.savingforcollege.com/article/how-to-calculate-the-weighted-average-interest-rate [accesat 2024-12-07].
76. KENTON, WILL. Marginal Cost of Funds: What it is, How it Works. Updated 29 June 2021. Online. *Investopedia.* Disponibil: https://www.investopedia.com/terms/m/marginal-cost-of-funds.asp [accesat 2025-02-12].
77. KIESO, Donald E.; Jerry J. WEYGANDT and Terry D. WARFIELD. *Intermediate Accounting.* Online. Copyright, 2014. ISBN-13 978-1-118-44396-5. Disponibil: https://ilubis.wordpress.com/wp-content/uploads/2019/09/intermediate-accounting-ifrs-edition-2e-by-kieso-weygandt-and-warfield.pdf [accesat 2025-01-09].
78. KILEY, Michael T. The Aggregate Demand Effects of Short- and Long-Term Interest Rates. Online. *Journal of the International Journal of Central Banking (IJCB).* 2014, vol. 10, no. 4, pp. 69-104. ISSN 1815-7556. Disponibil: https://www.ijcb.org/journal/ijcb14q4a3.pdf?utm_source=chatgpt.com [accesat 2025-09-10].
79. Laundromat: two huge scams. One moldovan businessman. Online. *Rise Moldova.* Disponibil: https://www.rise.md/english/laundromat-two-huge-scams-one-moldovan-businessman/ [accesat 2024-03-09].
80. Lege cu privire la organizațiile de creditare nebancară nr. 1 din 16-03-2018. Online. *LEGIS.* Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144468&lang=ro# [accesat 2025-01-08].
81. Lege pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, şi Uniunea Europeană şi Comunitatea Europeană a Energiei Atomice şi statele membre ale acestora, pe de altă parte nr. 112 din 02-07-2014. Online. *Monitorul Oficial,* nr. 185-199 art. 442, 18-07-2014. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=83489&lang=ro [accesat 2025-01-06].
82. Lege privind activitatea băncilor nr. 202 din 06-10-2017. Online. *LEGIS.* Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146910&lang=ro# [accesat 2025-03-06].
83. Lege privind auditul situațiilor financiare nr. 271 din 15-12-2017. Online. *Monitorul Oficial,* nr. 7-17, art. 48, 12-01-2018. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140129&lang=ro# [accesat 2023-12-06].

84. Lege privind birourile istoriilor de credit nr. 122 din 29-05-2008. Online. *LEGIS.* Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138262&lang=ro# [accesat 2025-01-08].
85. Lege cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului nr. 308 din 22.12.2017. Online. *LEGIS.* Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125309&lang=ro [accesat 2024-04-03].
86. Lege privind contractele de credit pentru consumatori nr. 202 din 12-07-2013. Online. *Monitorul Oficial,* nr. 191-197, art. 619, 06-09-2013. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138263&lang=ro# [accesat 2024-10-17].
87. Lege privind controlul financiar public intern nr. 229 din 23-09-2010. Online. *Monitorul Oficial,* nr. 86-92, 08-09-2019. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144429&lang=ro# [accesat 2025-03-06].
88. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15-12-2017. Online. *Monitorul Oficial,* nr. 1-6, art. 22, 05-01-2018. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125231&lang=ro [accesat 2025-03-06].
89. MADURA, Jeff. *International Financial Management*. Cengage Learning, 2020.13th edition. ISBN 978-1337099738.
90. *Manualul de Reglementări Internaţionale de Control al Calităţii, Audit, Revizuire, Alte Servicii de Asigurare şi Servicii Conexe.* Online. IAASB. Vol. I. București, 2022. Disponibil: https://mf.gov.md/sites/default/files/legislatie/2020-IAASB-Handbook_Volume-1_RO_Secure.pdf [accesat 2025-01-20].
91. MATEȘ, D.; D. COTLEȚ; A. DUMITRESCU și A. DOMIL. *Contabilitate financiară*. [S. n.]: Edit. Universităţii de Vest. EUV, 2006. ISBN 973-125-041-7.
92. MERUȚA, Alexandrina; Nicolae ŢÂU și Ion Iulian HURLOIU. Managementul întocmirii şi prezentării situaţiilor financiare. *Studii Economice*. Online. 2013, 1-2, pp. 138-148. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Managementul%20%C3%AEntocmirii%20si%20prezentarii%20situatiilor%20financiare.pdf [accesat 2024-09-16].
93. MIHALACHE, S.-C. Aspecte privind informațiile și deciziile contabile. *Analele științifice ale Universității "Alexandru Ioan Cuza" din Iași.* Online. 2005, pp. 186-192. Disponibil: http://anale.feaa.uaic.ro/anale/resurse/26%20Mihalache%20SCAspecte%20privind%20informatiile%20si%20deciziile%20contabile.pdf [accesat 2023-06-12].
94. MODIGLIANI, F. and M. H. MILLER. The cost of capital, corporation finance and the theory of investment. *The American Economic Review*, 1958, 48(3), pp. 261-297.
95. NEDERIŢA, A. О капитализации курсовых разниц по кредитам и займам, полученным для создания/приобретения квалифицируемых активов. Online. *Contabilitate şi audit*. 2015, nr. 3.

Disponibil: https://contabilitate.md/article/2964?cHash=7d95565a95c7a809d4dcc933b23bf117 [accesat 2023-03-06].

96. NEDERIŢA, Alexandru. Aspecte metodologico-aplicative ale contabilității rezultatului din tranziția la noile SNC. Online. *Contabilitatea: auditul și analiza economică între conformitate, schimbare și performanță*, 2 aprilie 2015, Chișinău. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, 2015, pp. 32-34. ISBN 978-9975-75-755-3. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/146683 [accesat 2025-01-08].
97. NEDERIŢA, Alexandru. *Probleme metodologice ale contabilităţii veniturilor şi cheltuielilor întreprinderii*. Teza de doctor habilitat în economie. Online. Chișinău, 2007. Disponibil: http://www.cnaa.md/thesis/7645/ [accesat 2025-03-06].
98. NEEDLES, Belverd E.; Henry R. ANDERSON and James C. CALDWELL. Principiile de bază ale contabilității. Ed. a 5-a. Chișinău: ARC, 2000. 1240 p. ISBN 9975-61-131-1.
99. *Nordic Tax Views - Limitation of Deductibility of Interest Expenses and Other Financing Costs*. Feb 2025. Online. Disponibil: https://kromannreumert.com/files/media/document/Nordic%20Tax%20Views%20-%20%20Limitation%20of%20Deductibility%20-%20Brochure%20-%20Feb%202025.pdf?utm_source=chatgpt.com [accesat 2025-05-12].
100. OBSTFELD, Maurice; Jay C. SHAMBAUGH and Alan M. TAYLOR. Financial Stability, the Trilemma, and International Reserves. *American Economic Journal: Macroeconomics.* Online. 2010, vol. 2 (2), pp. 57–94. Disponibil: https://doi.org/10.1016/j.frl.2024.106022 [accesat 2025-01-09].
101. OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022. Report. Online. In: *Organisation for Economic Co-operation and Development.* Disponibil: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-transfer-pricing-guidelines-for-multinational-enterprises-and-tax-administrations-2022_0e655865-en.html [accesat 2024-05-15].
102. Ordin privind acceptarea și publicarea Standardelor de audit nr. 20 din 23-02-2023. Online. *Monitorul Oficial*, nr. 65-68 art. 239, 01-03-2023. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135740&lang=ro [accesat 2024-02-03].
103. Ordin privind acceptarea și publicarea Standardelor de audit nr. 113 din 21-11-2022. Online. *Monitorul Oficial*, nr. 402-408 art. 1395, 16-12-2022. Disponibil:https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134542&lang=ro [accesat 2023-11-07].
104. Ordin privind acceptarea și publicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară nr. 78 din 30-03-2018. Online. *Monitorul Oficial,* nr. 142-148 art. 589, 04-05-2018. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110543&lang=ro [accesat 2023-10-19].

105. Ordin cu privire la aprobarea regulilor de implementare a prețurilor de transfer nr. 9 din 26-01-2024, Online. *Monitorul Oficial, nr.* 61-63 art. 134, 09-02-2024. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141759&lang=ro [accesat 2023-10-19].
106. Ordin privind aprobarea formularului tipizat al Declaraţiei cu privire la impozitul pe venit pentru agenţii economici nr. 153 din 22-12-2017. Online. *Monitorul Oficial*, nr. 451-463, art. 2303, 29-12-2017. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146095&lang=ro# [accesat 2025-03-10].
107. Ordin privind aprobarea Standardelor Naţionale de Contabilitate nr. 118 din 06-08-2013. Online. *Monitorul Oficial,* Nr. 177-181, art. 1224, 16-08-2013. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131868&lang=ro# [accesat 2024-08-02].
108. Over time transfer of constructed good (IAS 23). Interpretations Committee meeting. Online. *IFRS.* Disponibil: https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2019/march/ifric/ap3-ias-23-over-time-transfer-of-constructed-good.pdf?utm_source=chatgpt.com [accesat 2025-01-09].
109. PALAMARCIUC, Vladimir. *Legal regime of the monetary obligations in the civil law of the Republic of Moldova*. Teză de doctor în drept. Online. Chișinău, 2021. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2021/57169/vladimir_palamarciuc_thesis.pdf [accesat 2023-01-04].
110. PANUȘ, Valentina. Diferențe fundamentale dintre IFRS, directive UE ȘI GAAP: percepții asupra elementelor contabile. *Relații Internaționale. Plus.* Revista Științifico-practică. Online. 2022, nr. 2. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/131-138_15.pdf [accesat 2025-01-14].
111. PARASCHIVESCU, Marius Dumitru; Lucian PĂTRAȘCU și Florin RADU. *Contabilitate financiară aprofundată*. Iași: Tehnopress, 2016. ISBN 978-973-702-852-5.
112. PETRE, Georgeta. *Întocmirea Situaţiilor Financiare IFRS*. Online. 2013. Disponibil: https://www.conta-conta.ro/miscellaneous/598_miscellaneous_contabilitate_files%20598_.pdf [accesat 2025-01-03].
113. PICKER, Ruth; Leo van der TAS; David KOLITZ; Gilad LIVNE; Janice LOFTUS; Miriam KONING and Cathrynne SERVICE. *Applying IFRS Standards*. Wiley, 2025. 5th Edition. 704 p. ISBN 978-1-394-23591-9. Online. Disponibil: https://www.wiley.com/en-us/Applying+IFRS+Standards%2C+5th+Edition-p-9781394235919 [accesat 2025-01-02].
114. POPOVICI, Angela and Georgeta MELNIC. Legal and accounting aspects in the identification and prevention of economic fraud in companies in the Republic of Moldova. Online. *Supremația Dreptului*, 2024, nr.2, pp. 66-73. ISSN 2587-4128 (online). Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/66-73_31.pdf. [accesat 2025-09-10].
115. POTORAC, S. Aspecte cheie privind contabilitatea împrumuturilor. In: *Provocările contabilităţii în viziunea tinerilor cercetători*. Chișinău, 2020, pp. 16-20. ISBN 978-9975-75-981-6. Disponibil: https://caae.ase.md/files/caae/conf/conf_12.03.20.pdf [accesat 2025-09-09].

116. Propunere de DIRECTIVĂ A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI privind creditele de consum. COM/2021/347 final. Online. *EUR-Lex*. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52021PC0347 [accesat 2024-02-08].
117. Ratele nominale medii ponderate ale dobânzilor și volumele creditelor noi acordate: Raport. Online. In*: Banca Națională a Moldovei.* Disponibil: https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/dpmc/DPMC8.xhtml [accesat 2025-09-16].
118. Reglementările contabile privind situaţiile financiare anuale individuale şi situaţiile financiare anuale consolidate. *Anexa D34.* Online. Disponibil: https://mfinante.gov.ro/documents/35673/78782/AnexaD34.pdf/270c3b39-e281-1a51-2a2e-3951275af5ad?t=1604184835194&download=true [accesat 2025-05-03].
119. Regulamentul (CE) nr. 1126/2008 al comisiei din 3 noiembrie 2008 de adoptare a anumitor standarde internaționale de contabilitate în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 1606/2002 al Parlamentului European și al Consiliului. Online. *EUR-Lex*. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A02008R1126-20190101 [accesat 2023-03-23].
120. Regulamentul (CE) nr. 1725/2003 al Comisiei de adoptare a anumitor standarde internaționale de contabilitate, în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 1606/2002 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 septembrie 2003. Online. *EUR-Lex*. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2003R1725:20071125:RO:PDF [accesat 2025-01-03].
121. Regulamentul (UE) 2023/1803 al Comisiei din 13 august 2023 de adoptare a anumitor standarde internaționale de contabilitate în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 1606/2002 al Parlamentului European și al Consiliului (Text cu relevanță pentru SEE). *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene.* Online. 2023. L 237. 996 p. ISSN 1977-0782 (ediție electronică). Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2023:237:FULL [accesat 2025-09-10].
122. Regulamentul (CE) nr. 495/2009 al Comisiei din 3 iunie 2009 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1126/2008 de adoptare a anumitor standarde internaționale de contabilitate în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 1606/2002 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește Standardul Internațional de Raportare Financiară IFRS 3. Online. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*. 12.06.2009. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009R0495&from=SV [accesat 2025-01-06].
123. Report and Recommendations Pursuant to Section 401(c) of the Sarbanes-Oxley Act of 2002 On Arrangements with Off-Balance Sheet Implications, Special Purpose Entities, and Transparency of

Filings by Issuers. In: *Report by the Staff of the U.S. Securities and Exchange Commission.* Online. Disponibil: https://www.sec.gov/news/studies/soxoffbalancerpt.pdf [accesat 2023-07-17].

124. ROSS, S.A.; R.W. WESTERFIELD and J. JAFFE. *Corporate Finance*. Online. New York, NY: McGraw-Hill Education, [2020]. ISBN 978-1-260-01395-5. Disponibil: https://www.mheducation.com/unitas/highered/sample-chapters/9781260013955.pdf [accesat 2023-03-01].
125. **RUSSU, Nicolai.** Aspecte complexe ale contabilităţii şi auditului costurilor îndatorării. In: *Challenges of accounting for young researchers.* Ed. 5. Chişinău. Online. 2021,11-12 martie. Chişinău, 2021, pp. 34-49. ISBN 978-9975-155-12-0. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/159727 [accesat 2025-01-06].
126. **RUSSU, Nicolai.** Aspecte problematice aferente recunoaşterii şi evaluării datoriilor financiare = Problematic Aspects Relating to the Recognition and Measurement of Financial Debts. In: *International scientific conference on accounting, ISCA 2021*: Culegere de articole științifice. Online. 10 Edition, 2021, April 1-2. Chişinău: ASEM, 2021, pp. 278-285. ISBN 978-9975-155-25-0. Disponibil: https://irek.ase.md/xmlui/handle/123456789/1632 [accesat 2025-01-03].
127. **RUSSU, Nicolai.** Optimizing auditors' decision-making in assessing financial liability risks and managing ethical dilemmas, Online. *Journal of Financial Studies*, Vol. X, 2025, pp. 375-387. ISSN print: 2537-3714. ISSN online: 2559-1347. Disponibil: https://revista.isfin.ro/2025/05/29/optimizing-auditors-decision-making-in-assessing-financial-liability-risks-and-managing-ethical-dilemmas/ [accesat 2025-01-08].
128. **RUSSU, Nicolai.** Perfecționarea auditului datoriilor financiare prin dezvoltarea relației dintre pragul de semnificație și procedurile de audit = Improving the Audit of Financial Liabilities by Developing the Relationship between the Materiality and the Audit Procedures. *Economica*. Online. 2023, nr. 4(126), pp. 105-115. ISSN 1810-9136. Disponibil: https://irek.ase.md/xmlui/handle/123456789/3028 [accesat 2025-01-08].
129. **RUSSU, Nicolai.** Specific approaches to the accounting of the costs of loan contracts in accordance with national and international regulations. *European Journal of Accounting, Finance and Business*. 2022, vol. 10, pp.112-121. ISSN 2344-102X. Disponibil: DOI: https://doi.org/10.4316/EJAFB.2022.10215 [accesat 2025-03-06].
130. **RUSSU, Nicolai.** The impact of accounting information regarding financial liabilities on decision-making of different types. Online. *Journal of Social Sciences*. 2024, vol. 7, nr. 2, pp. 37-48. ISSN 2587-3490. Disponibil: DOI: https://doi.org/10.52326/jss.utm.2024.7(2).04 [accesat 2025-01-18].
131. **RUSSU, Nicolai** and Anatol GRAUR. Theoretical foundation of financial liabilities audit quality via a mathematical model applied to risk assessment and specific audit procedures. In:

International Scientific Conference, "Development Through Research and Innovation" IDSC-2025, The 6th Edition, May 16th, 2025, Chisinau, pp.399-406. ISBN 978-9975-168-26-7 (PDF). Disponibil: DOI: https://doi.org/10.53486/dri2025.49 [accesat 2025-01-18].

132. SAJIN, I. Aplicarea procedurilor analitice aferente decontărilor comerciale. *Economica*. 2008, nr. 1, pp. 51-55. ISSN 1810-9136.
133. SAJIN, I. și A. NEDERIȚA. *Probleme ale contabilității și auditului decontărilor comerciale*. Chişinău: ASEM, 2010. 145 p. ISBN 978-9975-75-524-5.
134. SEGAL, Troy. Enron Scandal and Accounting Fraud: What Happened? Online. *Investopedia.* Disponibil: https://www.investopedia.com/updates/enron-scandal-summary/ [accesat 2025-01-07].
135. SHAPIRO, A. C. *Multinational Financial Management*. Wiley, 2020. 11th edition. ISBN 978-1-119-66885-5.
136. Situaţii financiare ilustrative conforme cu IFRS pentru entităţile selectate din Republica Moldova care implementează IFRS. Online. In: *Comisia Naţională a pieţei financiare Republica Moldova.* Disponibil: https://www.cnpf.md/storage/old_site_files/file/CNPF/2012/Martie/Metodologia.pdf [accesat 2025-01-06].
137. SNC 2020. Online. In: *Contabilsef.md.* Disponibil: https://www.contabilsef.md/snc-2020?page=1&year=&month= [accesat 2025-01-14].
138. SNC „Contracte de Leasing". 25.10.2013. Online. In: *Contabilsef.md.* Disponibil: https://www.contabilsef.md/ro-snc-contracte-de-leasing-ru-en-46673/ [accesat 2025-01-09].
139. SNC Costurile îndatorării. 17.10.2013. Online. *Contabilsef.md.* Disponibil: https://contabilsef.md/ro-snc-costurile-indator-rii-ru-en-46665 [accesat 2025-01-06].
140. SNC Diferenţe de curs valutar şi de sumă. 04.05.2020. Online. *Contabilsef.md.* Disponibil: https://www.contabilsef.md/snc-diferente-de-curs-valutar-si-de-suma/ [accesat 2025-01-06].
141. Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS 9, IAS 19, IAS 36, IAS 39, IFRIC 21). 02.10.2014. Online. *Ministerul Finanţelor.* Disponibil: https://mf.gov.md/ro/content/standardele-interna%C8%9Bionale-de-raportare-financiar%C4%83-ifrs-9-ias-19-ias-36-ias-39-ifric-21 [accesat 2025-01-06].
142. Standardele Internaționale de Raportare Financiară 2017 (Red Book). 14.01.2018. Online. *Ministerul Finanţelor.* Disponibil: https://mf.gov.md/ro/content/standardele-interna%C8%9Bionale-de-raportare-financiar%C4%83-2017-red-book [accesat 2025-01-09].
143. *Standardul naţional de contabilitate „Capital propriu şi datorii".* Online. Disponibil: https://www.legis.md/UserFiles/Image/RO/2019/mo%20388-392%20md/SNC_9_118.docx [accesat 2025-01-09].

144. *Standardul Naţional de Contabilitate „Prezentarea situaţiilor financiare”.* Online. Disponibil: https://www.legis.md/UserFiles/Image/RO/2013/MO291-296/SNC1_118.docx [accesat 2025-01-09].
145. STURZU, I. Obiectivele situaţiilor financiare, limitele şi căile de îmbunătăţire a conţinutului acestor. *Analele Universităţii Libere Internaţionale din Moldova (Seria Econome).* Online. 2010, 11, pp. 153-157. ISSN 1857-1468. Disponibil:https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/153_157_Obiectivele%20situatiilor%20financiare%2C%20limitele%20si%20caile%20de%20imbunatatire%20a%20continutului%20acestora.pdf [accesat 2023-03-18].
146. ȘOIMU, Sergiu; Galina BADICU; Veronica GROSU and Svetlana MIHAILA. Quality of audit services–factor of increase in the trust level of the targeted users in the financial statements. Online. In: *Proceedings of the 40th International Business Information Management Association Conference*, IBIMA 2022. pp. 2767-964. Disponibil: https://ibimapublishing.com/p-articles/40FIN/2022/4023022/4023022.pdf [accesat 2025-01-25].
147. The Russian Laundromat Exposed. Online. *Organized Crime and Corruption Reporting Project.* Disponibil: https://www.occrp.org/en/project/the-russian-laundromat-exposed/the-banks [accesat 2025-01-17].
148. The Russian Laundromat. Online. *Organized Crime and Corruption Reporting Project.* Disponibil: https://www.occrp.org/en/project/the-russian-laundromat-exposed [accesat 2024-02-11].
149. TIAN, Q.; Y. ZHU and Z. ZHANG. The impact of local incentive-based legislation on the financing constraints of private firms–Evidence from China. *Finance Research Letters.* Online. 2024, vol. 68 (C). Disponibil: https://doi.org/10.1016/j.frl.2024.106022 [accesat 2025-01-09].
150. Transfer Pricing Guidance on Financial Transactions Inclusive Framework on BEPS: Actions 4, 8-10. Online. In: *OECD.* Paris. Disponibil: https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/il/Publications/PDF/2020/02/FEB27.pdf [accesat 2024-09-14].
151. TUDOSE, Mihaela-Brândușa. *Gestiunea capitalurilor întreprinderii: optimizarea structurii financiare*. București: Economică, 2006. ISBN 978-973-709-263-2.
152. TURCU, Elena. *Contractul de leasing*. Bucureşti: Editura Hamangiu, 2008. ISBN 978-973-1836-56-0.
153. ŢUGULSCHI, Iuliana. Perfecţionarea modelului de raportare a informaţiei contabile în contextul SIRF. Online. In: *Contabilitatea: provocări actuale şi aspiraţii pentru viitor*. Chișinău: Editorial-Poligrafic al ASEM, Republica Moldova, 2012, pp. 137-142. Disponibil: https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/123456789.1/232/Tugulschi_Iu_%20conf_aprilie_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y [accesat 2025-03-12].

154. VAN ROESTEL, Michael. *Intermediate Financial Accounting 2.* Online. London, Ontario: Fanshawe College Pressbooks. Disponibil: https://ecampusontario.pressbooks.pub/intermediatefinancialaccounting2/ [accesat 2025-01-09].
155. VASILE, Emilia și Ion CROITORU. Importanţa contabilităţii ca sursă de informaţii. Online. In: *Contabilitatea: provocări actuale şi aspiraţii pentru viitor*. Chișinău: Editorial-Poligrafic al ASEM, 2012, pp. 59-63. Disponibil: https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/123456789.1/214/Vasile_Croitoru_%20conf_aprilie_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y [accesat 2025-05-08].
156. VICOL, Iu. și I. ȘCHIOPU. Eficientizarea contabilizării datoriilor cu efect asupra îmbunătățirii gestiunii financiare al lor. Online. In: *Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*, 7 iunie 2023. Cahul, 2023, 10 (I), pp. 371-378. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/371-378_2.pdf [accesat 2025-01-04].
157. Weighted Average Interest Rate Calculator. Online. *Calculator Academy.* Disponibil: https://calculator.academy/weighted-average-interest-rate-calculator/ [accesat 2024-07-25].
158. Weighted Interest Rate Calculator. Online. *Mentor*. Disponibil: https://www.mentormoney.com/calculators/weighted-interest-rate-calculator/ [accesat 2025-02-04].
159. WEAVER, Lisa. Planificarea unui audit al situațiilor financiare. *Practici de audit. Camera auditorilor financiari din România.* Online. Anul III - 2 (10)/2014, pp. 52-55. ISSN 2284-6689. Disponibil: PdA 2 2014 - Final_PdA 1 2012.qxd [accesat 2023-04-25].
160. What Is Weighted Average Interest Rate? Online. *SuperfastCPA*. Disponibil: https://www.superfastcpa.com/what-is-weighted-average-interest-rate/ [accesat 2024-10-10].
161. ЩЕПОТЬЕВ, А. В. Финансовый инструментарий приравнивания отдельных категорий обязательств организации к собственным средствам. *Финансы: теория и практика. Finance: Theory and Practice.* Online. 2022, 26(6), pp.156-165. Disponibil: https://doi.org/10.26794/2587-5671-2022-26-6-156-165 [accesat 2025-01-09].

ANEXE

Anexa 1

Caracteristicile datoriei financiare conform IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare”

Se califică drept datorie financiară?	Criteriu (exemple)	Comentarii
DA	Obligația de a plăti numerar *(credit bancar, leasinguri financiare)*	Entitatea este obligată prin contract să plătească bani este pasiv financiar clar
DA	Obligația de a livra un alt activ financiar *(titluri, creanțe)*	Se livrează un activ cu valoare economică altcuiva - obligație contractuală.
DA	Contract de schimb în condiții nefavorabile *(derivate – swap, opțiune pierzătoare)*	Contractul obligă entitatea să plătească mai mult decât ar face-o în mod normal pe piață
DA	Contract ce implică decontare cu acțiuni proprii în număr variabil	Dacă nu se știe exact câte acțiuni va da - este incert, astfel se consideră datorie. (nu respectă regula fix–pentru–fix)
NU	Contract care respectă regula fix–pentru–fix *(1.000 lei pentru 100 acțiuni)*	Este un contract clar, sumă fixă pentru număr fix de acțiuni, este considerat instrument de capital propriu
NU	Instrument cu participare doar la lichidare, fără rambursare entității	Nu e datorie, este drept de participare, deci este capital propriu
NU	Acțiuni preferențiale care respectă condițiile IAS 32 pct. 16A–16D	Dacă nu dau drept la rambursare și nu creează obligații atunci sunt tratate ca instrumente de capital propriu

Sursa: elaborată de autor după [59]

Anexa 2

Clasificarea comparativă a datoriilor financiare conform IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare” și SNC „Capital propriu și datorii”

Criteriu de clasificare	IAS 32	SNC „Capital propriu și datorii”
Baza definiției	Este o definiție conceptuală, economică	Este mai mult practică contabilă
Tipurile de datorii analizate	Rezultă din contracte financiare, instrumente hibride, derivate	Datorii sub formă de credite, împrumuturi, obligațiuni
Test fix–pentru–fix	Testul se utilizează pentru distingerea datoriei și capitalului propriu	Testul dat nu este aplicat[1]
Derivate și obligații condiționate	Aplicarea e detaliată. Sunt considerate datorii dacă implică schimburi nefavorabile *(de ex. opțiuni, swapuri, garanții financiare)*	Derivatele nu sunt menționate explicit. E posibilă omisiune a unor obligații potențiale
Acoperire a instrumentelor hibride	Sunt acțiuni preferențiale, opțiuni convertibile tratate compus	Se fac doar mențiuni generale *(de ex. obligațiuni convertibile),* fără separarea pe componentele lor
Obiectivul principal al clasificării	Este o clasificare contabilă bazată pe natura economică și riscurile asociate	O clasificare mai mult contabilă / juridică, în funcție de sursă *(internă/externă)* și termen *(scurt/lung)*

[1] *Testul „fix–pentru–fix” reprezintă un criteriu de clasificare conform căruia un instrument se consideră capital propriu doar dacă oferă dreptul de a primi un număr fix de acțiuni proprii în schimbul unei sume fixe.*

Sursa: elaborată de autor după [59]

Anexa 3

Aspecte comparative privind conceptul „datorii financiare” conform IFRS și US GAAP

Criteriu de comparație	IFRS (IAS 32, IFRS 9)	US GAAP (ASC 470 / ASC 835)	Concluziile autorului
Definiție generală	O datorie financiară este orice obligație contractuală de a plăti numerar sau alt activ financiar ori de a schimba active/pasive în condiții nefavorabile	Obligație contractuală de a plăti numerar la cerere sau la date fixe ori determinabile (ASC 470, ASC 835)	Ambele cadre implică o obligație contractuală, dar IFRS subliniază și condițiile nefavorabile
Forme incluse	Împrumuturi, obligațiuni, leasinguri, datorii hibride, derivate pierzătoare	Împrumuturi, obligațiuni, note, datorii convertibile, titluri de plată, certificate	US GAAP are o abordare mai largă a formelor admise, dar în esență similare
Instrumente hibride *(de ex. convertibile)*	Clasificare separată în componentă de datorie și capital propriu (split accounting) dacă se respectă IFRS 9 și regula fix–pentru–fix	De regulă tratate integral ca datorii, cu excepții (ASC 815, ASC 470-20)	IFRS aplică principiul separării (component split), US GAAP doar în cazuri specifice

Sursa: elaborată de autor[59,61,65]

Anexa 4

Sinteza principalelor studii privind datoriile financiare

Autor	Aspecte abordate	Analiza critică
Badicu G. [13,p.77]	*Datoriile financiare* ca obligații actuale ale entității ce rezultă din procurarea capitalului atras - credite și împrumuturi primite pe un termen stabilit și pentru o anumită plată (dobândă) sau gratuit, asumate cu scopul acoperirii insuficienței de resurse proprii	Introduce ideea de obligație actuală și scopul acoperirii deficitului de capital propriu. Este o viziune echilibrată între contabilitate și gestiune financiar
Golocealova I., Cojocaru M. [48,p.274-276]	Elementele contabile identificate și recunoscute în contabilitatea financiară, care pot avea asemănări de tratament cu datoriile financiare, sunt expuse provocărilor de înregistrare cât în componența capitalului propriu, atât și în compartimentul datoriilor.	Se abordează situația incertă prin care recunoașterea anumitor elemente contabile rezultate din fapte economice care sugerează un anumit tratament contabil, poate fi suspusă alternativei prin aplicarea raționamentului profesional.
Graur A. [29]	*Datoriile financiare* includ datoriile legate de angajarea capitalului atras, reprezentat de creditele bancare şi împrumuturile în monedă națională şi valută străină primite de la alte persoane fizice şi juridice, pe un termen stabilit şi pentru o anumită plată. Atragerea surselor străine de finanțare generează apariția *datoriilor financiare*	Se concentrează pe caracterul juridic și economic al angajării capitalului străin, accentuând termenul contractual și forma monetară. Definiția aliniază la perspectiva financiar-contabilă clasică
Graur A. [46,p.33]	Evidențiază importanța gestionării corecte a datoriilor în contabilitate, în conformitate cu standardele contabile în vigoare, precum și necesitatea înțelegerii aspectelor legale și fiscale implicate în reconfigurarea acestora. De asemenea, se subliniază importanța evaluării corecte a impactului fiscal al reconfigurării datoriilor pentru a asigura o structură financiară optimă și pentru a minimiza riscurile fiscale. Aceste aspecte sunt fundamentale pentru o raportare financiară precisă și pentru evitarea problemelor juridice și fiscale care ar putea afecta entitatea în cauză.	Se identifică probleme și soluții viabile aferente cesiunilor de creanțe cu regres care pot genera apariția datoriilor financiare.
Nederiţa A. [27]	*Datoriile financiare* reprezintă datoriile legate de angajarea capitalului atras, care ia forma creditelor bancare, împrumuturilor, inclusiv prin emisiunea titlurilor de împrumut de la alte persoane fizice şi juridice, pe un termen stabilit şi pentru o anumită plată	Propune o definiție extinsă, incluzând și titlurile de împrumut, ceea ce semnalează o abordare modernă precum IFRS 9. Se păstrează accentul pe caracterul contractual și plata obligatorie
Popovici, A., Melnic, G. [113,p.69]	Abordarea aspectelor privind fraudele în raportarea financiară prin exemplifierea exactă	Statuează bazele pentru dezvoltarea ideilor unui audit financiar calitativ și durabil al

Autor	Aspecte abordate	Analiza critică
	privind omisiunea informațiilor privind datorii, inclusive cele financiare în situații financiare.	datoriilor financiare, pentru reducerea riscurilor și asigurarea durabilității activității entității.
Bojian O. [15]	*Împrumuturile și datoriile asimilate* sunt structuri de capitaluri străine pentru care titularul de patrimoniu are obligația de a el restitui la termen și pentru care trebuie să plătească și o dobândă. Împreună cu capitalurile proprii formează capitalul permanent	Abordare conceptuală solidă – datoriile sunt parte a capitalurilor străine și sunt tratate ca *parte a capitalului permanent.* Definiția este apropiată de tratamentele din IAS 1 și teoreticieni ai structurii financiare
Mateș D., Cotleț D., Dumitrescu A., Domil A. [91]	*Datoriile pe termen lung (capitalul împrumutat)*, reprezintă resursele externe atrase pentru finanțarea activității pe termen lung, altele decât datoriile curente (capital împrumutat. Deși nu sunt surse proprii, ele se înregistrează în contabilitate la capitaluri dacă sunt angajate pe termen mai mare de un an şi dacă satisfac necesități de finanțare permanente. Fac parte din categoria împrumuturilor şi datoriilor asimilate capitalului următoarele: - împrumuturi din emisiuni de obligaţiuni; - credite bancare pe termen lung; - datorii ce privesc imobilizările financiare; - alte împrumuturi şi datorii asimilate respectiv dobânzile aferente	Clarifică faptul că datoriile pe termen lung pot fi înregistrate la rubrica „capitaluri” dacă îndeplinesc anumite condiții (durată >1 an, scop permanent). Introduc noțiunea de *datorii asimilate capitalului,* ceea ce le apropie de abordările internaționale asupra „quasi-capitalului”
Isai V. [74]	*Împrumuturile pe termen mediu şi lung* reprezintă resurse financiare străine, furnizate întreprinderii de terţe persoane, care sunt rambursabile la termen şi purtătoare de dobândă. Împrumuturile se concretizează în: împrumuturi din emisiuni de obligaţiuni, credite bancare pe termen mediu şi lung, datorii ce privesc imobilizările financiare, alte împrumuturi precum şi dobânzile aferente. *Creditele bancare pe termen scurt* se mai numesc şi “credite de trezorerie” (pentru nevoi temporare, completează disponibilitățile insuficiente)	Se asimilează capitalurilor permanente, pe motiv că satisfac necesităţile de finanţare la fel cu capitalurile proprii. Distinge între creditele pe termen lung (asimilate capitalului permanent) și cele pe termen scurt (de trezorerie). Definiția este foarte detaliată și pune accent pe *rolul funcțional al împrumuturilor în susținerea activității*
Paraschivescu D. M., Pătrașcu L. [111]	Împrumuturile din emisiuni de obligaţiuni, denumite şi credite obligatoare, sunt *împrumuturi pe termen lung* atrase de unităţile aflate temporar în dificultate sau care doresc dezvoltarea activităţii prin emisiunea unor titluri de credit de valori egale, numite obligaţiuni, rambursabile la o anumită dată şi generatoare de dobânzi anual.	Sub denumirea generică de „împrumuturi şi datorii asimilate” sunt cuprinse resurse eterogene din punct de vedere al conţinutului, dar care îndeplinesc un rol asemănător în economia unei firme şi anume, susţinerea activității acesteia.

Autor	Aspecte abordate	Analiza critică
	Contabilitatea creditelor bancare pe termen scurt – pentru situaţia negativă a trezoreriei la un moment dat sau apariţia unor plăţi ce depășesc pe moment posibilitățile agentului economic	Oferă o abordare tehnică și clasificatoare
Arens L [3,p. 290]	Pragul de semnificație, inclusive în cazul auditării datoriilor financiare, este mai curând un concept relativ decât absolut. Prin urmare, este imposibil să se definească niveluri orientative, exprimate în unități monetare, pentru o valoare preliminară a pragului de semnificație aplicabilă tuturor clienților de audit,	Cu efect asupra datoriilor financiare, pragul de semnificație este mai aproape a fi o mărime absolute în cazul anumitor tranzacții. Cu toate acestea, o valoarea relativă ar crea riscuri pentru auditor.
Needles B. E., Henry R. Anderson And James C. Caldwell. [98, p. 687]	Leasing de capital, prin care chiriașul trebuie să înregistreze un active și o datorie pe termen lung egale cu valoare prezentă a tuturor plăților de leasing efectuate pe durata contractului	Se susține idea, că în cazul recunoașterii datoriilor financiare aferente unui contract de leasing, urmează a fi înregistrate toate obligațiile, inclusive ce țin de dobândă pe întreaga perioadă a contractului.
Kieso, D. E., Weygandt, J. J., & Warfield, T. D. (2019). *Intermediate Accounting* (16th ed.). Wiley. [77, p. 654]	*Datoriile pe termen lung (non-current liabilities)*, denumite uneori și *long-term debt*, constau în ieșiri anticipate de resurse care decurg din obligații prezente ce nu trebuie achitate într-un an sau în ciclul operațional al companiei, oricare dintre ele fiind mai lung. Exemple includ: obligațiuni, credite bancare pe termen lung, datorii ipotecare, pensii și leasinguri”	Reprezintă punctul de vedere al contabilității internaționale. Accentuează faptul că datoriile pe termen lung sunt *obligații prezente* ce generează *ieșiri anticipate de resurse.* Este clară, tehnică, și în corespundere cu IFRS și US GAAP
Intermediate Financial Accounting 2 Van M. R., PhD Volume 2, Version 2021 [154]	„*Datoriile financiare* reprezintă obligații financiare de a livra numerar sau alte active într-un cuantum determinabil, pentru a rambursa o obligație. Ele sunt, de asemenea, datorii monetare, întrucât reflectă un drept asupra numerarului, al cărui cuantum este fixat prin contract”	Capitalul împrumutat pe termen lung influențează echilibrul între rentabilitate, controlul acționarilor și risc financiar, într-o abordare integrată a structurii de capital. Definirea datoriilor financiare în acest context implică o recunoaștere clară a caracterului contractual, exigibil și monetar, care le diferențiază net de sursele proprii de capital
Щепотьев А. В. [161,p.157]	Din punct de vedere financiar, toate pasivele unei organizații se împart în două componente principale: • capital împrumutat; • capital propriu (și sursele echivalente acestuia).	Capitalul împrumutat nu se limitează la definiția contabilă clasică, ci poate include obligații care, în funcție de natura lor economică, sunt tratate drept capital propriu de facto

Autor	Aspecte abordate	Analiza critică
	Capitalul împrumutat este alcătuit din diverse categorii de obligații, care, din perspectivă contabilă, sunt definite pe baza principiilor stabilite de știința juridică. Obligațiile asimilate capitalului propriu sunt acele datorii care, potrivit normelor juridice și regulilor contabilității, sunt recunoscute ca obligații, dar care, din perspectivă financiară, sunt considerate echivalente cu capitalul propriu al organizației atunci când se evaluează stabilitatea financiară, valoarea afacerii în funcțiune sau se efectuează alte analize financiare	Clarifică diferența dintre *capital economic și capital social*, accentuând faptul că, din punct de vedere financiar-contabil, capitalul este format din *surse proprii și împrumutate*. Contribuie la delimitarea conceptuală între formele de capital din bilanț

Sursa: elaborată de autor

Anexa 5

Criterii de clasificare a instrumentelor financiare hibride conform IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare”

Datorie financiară	Instrument de capital propriu
Obligație contractuală de plată	
Emitentul are obligația clară de a plăti în numerar sau de a furniza un activ financiar către deținătorul instrumentului	Nu există o datorie concretă de a plăti sau de a livra active; Entitatea nu este impusă conform contractului să ramburseze
Modul de decontare	
Plata datoriei poate avea loc fie în numerar, fie prin livrarea de active, sau chiar prin emiterea de acțiuni proprii, dar într-un număr variabil, în funcție de unele condiții	Se efectuează prin livrarea unui număr fix de acțiuni în schimbul unei sume exacte (fixe), fapt care reflectă o contribuție la capitalul propriu
Aplicarea regulii „fix–pentru–fix”	
Regula nu este aplicabilă deoarece fie suma plătită, fie numărul de acțiuni emis este variabil, fapt care demonstrează caracterul de datorie	Regula este respectată deoarece atât suma primită cât și numărul de acțiuni ce trebuie emis sunt fixe, fapt care arată natura de capital propriu
Rambursare înainte de lichidare	
Este posibilă. Instrumentul poate fi răscumpărat de către entitate sau restituit înainte de lichidarea entității, conform condițiilor din contract.	Nu se rambursează înainte de lichidare. Instrumentul rămâne în componența capitalului propriu până la dizolvarea entității.
Exemplu de instrument	
Obligațiuni convertibile, acțiuni preferențiale cu clauză de răscumpărare – adică instrumente cu caracter mixt care implică o datorie de plată.	Acțiuni ordinare sau acțiuni preferențiale nerăscumpărabile care reprezintă instrumente ce reflectă participarea la capital fără o datorie de rambursare.
Reflectarea în bilanț	
Este recunoscut ca o datorie în pasiv, în categoria datoriilor financiare	Este înregistrat în componența capitalului propriu, reflectând sursa permanentă de finanțare
Impact asupra indicatorilor financiari	
Influențează la creșterea gradului de îndatorare al entității, se recunosc cheltuieli suplimentare privind dobânzile, fapt ce influențează negativ profitabilitatea	Are un efect pozitiv asupra structurii capitalului propriu și contribuie la consolidarea capitalului proprii, prin îmbunătățirea imaginii financiară a entității

Sursa: elaborată de autor după IAS 32 [59]

Anexa 6

Clasificarea datoriilor financiare conform IFRS 9, US GAAP (ASC 470) și SNC „Capital propriu și datorii”

Criteriu de clasificare	Tip de datorie	Caracteristici	Exemple
După natura obligației	Datorii primare (contractuale)	Obligații ferme de plată a numerarului sau altui activ financiar	Împrumuturi bancare, obligațiuni simple, leasing financiar
	Datorii derivate	Obligații rezultate din contracte derivate în condiții nefavorabile	Swap-uri, opțiuni de vânzare/cumpărare
După structură	Datorii hibride	Combină componente de pasiv *(de ex: dobândă)* și de capital *(ex: opțiuni de conversie)*	Obligațiuni convertibile, acțiuni preferențiale cu rambursare
După tratamentul contabil	Datorii amortizate	Evaluare prin metoda costului amortizat	Împrumuturi cu dobândă fixă
	Datorii evaluate la valoarea justă	Modificările de valoare recunoscute în profit sau pierdere	Derivate, datorii cu opțiuni incorporate
După durata rambursării	Pe termen scurt	Scadență sub un an	Credite pe termen scurt, datorii comerciale curente
	Pe termen lung	Scadență peste un an	Obligațiuni pe termen lung, credite ipotecare
După standardul de raportare	Conform IFRS *(IAS 32, IFRS 9)*	Se aplică regula „fix–pentru–fix”, separare componentă pasiv/capital, evaluare la valoare justă/amortizată	Obligațiuni convertibile *(separate în pasiv plus capital)*
	Conform US GAAP *(ASC 470, ASC 835)*	Accent pe analiza contractului; se clasifică după termen, tip dobândă, componentă derivată	Datorii în dolari/euro, cu dobândă variabilă sau fixă
	Conform SNC	Datorii recunoscute ca împrumuturi primite, cu sau fără dobândă, fără separare între pasiv/capital	Împrumuturi simple, obligațiuni convertibile tratate integral ca datorii

Sursa: elaborată de autor după [45,61,137]

Anexa 7

Clasificarea datoriilor conform standardului american US GAAP (ASC 470 „Debt”)

Situația	Tratamentul contabil (curente/necurente)	Explicație
Datorii scadente în 12 luni	**Datorii curente**	Se plătesc în următorul an (de ex. rate la împrumut)
Datorii cu scadență mai mare de 12 luni	**Datorii pe termen lung**	Se plătesc după mai mult de un an – ex. credit ipotecar scadent în 5 ani
Încălcarea contractului de credit (de ex. se respectă o clauză din contract)	**Devine datorie curentă** dacă banca poate cere banii înapoi imediat *(necurente)*	Ex: banca poate cere rambursarea totală deoarece nu se respectată o clauză. Devine scadentă imediat
Creditorul iartă temporar („waiver”) pentru nerespectarea condițiilor	**Poate rămâne necurentă** dacă iertarea e valabilă >12 luni	Dacă banca dă o scrisoare care nu va cere rambursarea timp de un an, datoria poate rămâne pe termen lung
Linia de credit pe termen lung care se reînnoiește automat	**Poate fi necurentă**	Dacă există un contract ferm cu banca de a primi bani și în anul următor, nu este necesar să fie considerată datorie curentă
Datorie „la cerere” (de ex. banca poate cere oricând rambursarea)	**Datorie curentă**	Chiar dacă nu e probabil să o ceară, legea spune că dacă se poate cere oricând, se recunoaște ca pe termen scurt
Datorii ce pot fi „chemate” înapoi de bancă (de ex: la schimbare de proprietar)	**Datorie curentă** dacă banca are acest drept legal și nu e limitat	Dacă banca are dreptul de a-ți cere banii înapoi în cazuri speciale (de ex. dacă vinzi firma), se consideră datorie curentă
Datorii pe termen scurt care au fost refinanțate ulterior printr-un nou credit pe termen lung	**Pot fi reclasificate ca datorii necurente**	Dacă ai semnat un nou contract cu banca înainte să aprobi bilanțul, datoria veche poate fi considerată pe termen lung

Sursa: elaborată de autor după [45]

Anexa 8

Clasificarea comparativă a datoriilor financiare după scadență conform reglementărilor naționale și internaționale

Criteriu de clasificare	US GAAP (ASC 470)	IFRS (IAS 1 / IFRS 9)	SNC „Capital propriu și datorii”
După termenul de scadență a datoriei	Dacă scadența este mai mare de 12 luni - pe termen lung; dacă este mai mică de 12 luni, atunci e datorie curentă	Similar. Daca termenul e mai mic de 12 luni - este termen lung. Dacă termenul e mai mic decât 12 luni, atunci e curentă	Datorii pe termen lung și curentă se clasifică în funcție de scadență (> sau ≤12 luni)
După posibilitatea de refinanțare înainte de raportare	Dacă există *acord ferm de refinanțare sau prelungire înainte de prezentare situațiilor financiare*, datoria poate fi clasificată ca *pe termen lung* chiar dacă inițial e pe termen scurt	Trebuie ca acordul de refinanțare să fie încheiat *până la data raportării*, nu la prezentarea situațiilor financiare	SNC nu reglementează concret acest caz; clasificarea se face în funcție de termenul din contract
După obligația de rambursare accelerată	Dacă datoria poate deveni exigibilă anticipat (de ex. default), este clasificată ca *curentă, dacă nu se obține o derogare* până la data raportării	Similar: necesară o *renegociere sau derogare obținută până la data raportării*	SNC nu reglementează concret aceste cazuri, se aplică regulile generale privind termenele datoriei
După componență (aspect convertibil al datoriilor)	Poate fi împărțită între datorie și capital propriu (de ex. obligațiuni convertibile) (ASC 470-20)	IFRS 9 și IAS 32 impun *separarea în componente:* partea de datorie și partea de capital	SNC nu prevede separarea. Clasificarea între împrumuturi

Sursa: elaborată de autor în baza după [45,56,59,62,65]

Anexa 9

Evaluarea datoriilor financiare conform IFRS 9, US GAAP (ASC 470) și SNC „Capital propriu și datorii”

Modalități de evaluare	IFRS 9	US GAAP (ASC 470)	SNC „Capital propriu și datorii”
Evaluarea inițială	La *valoarea justă,* minus costurile de tranzacție	L*a valoarea de încasare,* iar costurile de tranzacție se scad direct din valoarea datoriilor, dacă sunt aplicabile. (de ex. derivate - la valoare justă)	La valoarea de intrare (de obicei, *valoarea contractuală sau nominală)*
Evaluare ulterioară – valoare justă prin profit și pierdere FVTPL (Fair Value Through Profit or Loss)	Reevaluare constantă la valoarea de piață. La determinarea diferențelor, acestea se recunosc în Situația de profit și pierdere	Reevaluare constantă la valoarea de piață. Diferențele care apar se recunosc ca profit și pierdere (similar IFRS/IAS)	Nu se reevaluează (nu se aplică această metodă în SNC)
Evaluare ulterioară – cost amortizat	Se folosește metoda dobânzii efective	Se folosește metoda dobânzii efective	Nu se reevaluează (fără ajustări)
Aplicarea *metodei dobânzii efective*	Obligatorie pentru cost amortizat	Este obligatorie	Nu se aplică. În RM se utilizează dobânda din contract, fără careva ajustări
Evaluare *reclasificare*	Interzisă după recunoaștere, cu excepția modificărilor contractuale semnificative	Este interzisă reclasificarea. Există excepții în cazul restructurărilor substanțiale	Nu se menționează clar, dar nu este permisă în practică

Sursa: elaborată de autor după [45, 110,137]

Anexa 10

Calculul diferențelor de curs valutar capitalizate

Indicator	Formula/metoda de calcul	Anul 202X	Anul 202X+1	Anul 202X+2
A	B	1	2	3
Date inițiale				
Împrumut, EURO	Suma contractată la 01.01.202X	800 000	800 000	800 000
Rata dobânzii, EURO	Rata fixă contractuală	5,5%	5,5%	5,5%
Rata echivalentă MDL	Rata bancară pentru împrumuturi similare în lei	13,0%	13,0%	13,0%
Cursul inițial (01.01.202X)	Cursul BNM la contractare	19,5000 MDL/EUR	-	-
Valoarea împrumut în MDL la data contractării	800 000 EUR × 19,5000	15 600 000 MDL	-	-
Evoluția cursurilor BNM				
Curs la sfârșitul anului	Cursul oficial BNM la data raportării	19,8500	20,4000	20,8000
Calculul dobânzilor				
Dobândă anuală EUR	Principal × Rata anuală	44 000 EUR	44 000 EUR	44 000 EUR
Dobândă în MDL	Dobândă EUR × Curs la data raportării	873 400	897 600	915 200
Explicația calculului		44 000 × 19,8500	44 000 × 20,4000	44 000 × 20,8000
Calculul diferențelor de curs				
Valoarea datoriei la început an	Principal × Curs început	15 600 000	15 880 000	16 320 000
Valoarea datoriei la sfârșit an	Principal × Curs sfârșit	15 880 000	16 320 000	16 640 000
Diferența de curs (pierdere)	Valoare sfârșit - Valoare început	280 000	440 000	320 000
Explicația calculului:		(19,8500-19,5000) ×800000	(20,4000-19,8500) ×800 000	(20,8000-20,4000)× 800 000
Costurile efective totale				
Total costuri efective	Dobânzi MDL + Diferențe curs	1 153 400 (873 400 + 280 000)	1 337 600 (897 600 + 40 000)	1 235 200 (915 200 + 320 000)
Calculul limitei teoretice				
Împrumut teoretic în MDL	Valoarea inițială în MDL	15 600 000	15 600 000	15 600 000
Rata teoretică MDL	Rata de piață pentru împrumuturi în MDL	13,0%	13,0%	13,0%

Indicator	Formula/metoda de calcul	Anul 202X	Anul 202X+1	Anul 202X+2
A	B	1	2	3
Costuri teoretice anuale	Principal MDL × Rata MDL	2 028 000	2 028 000	2 028 000
Explicația calculului		15 600 000 × 13%	15 600 000 × 13%	15 600 000 × 13%
Aplicarea testului IAS 23				
Costuri efective (din Tabelul A.1)	Dobânzi + Diferențe curs	1 153 400	1 337 600	1 235 200
Limita teoretică	Costurile în MDL echivalent	2 028 000	2 028 000	2 028 000
Calculul: Testul IAS 23	Costuri efective ≤ Limita teoretică	1 153 400 ≤ 2 028 000	1 337 600 ≤ 2 028 000	1 235 200 ≤ 2 028 000
Rezultatul capitalizării				
Suma eligibilă pentru capitalizare	min(Costuri efective, Limita teoretică)	1 153 400	1 337 600	1 235 200
Suma cheltuieli în situația de profit și pierderi	Costuri efective - Suma capitalizată	0	0	0

Sursa: elaborată de autor

Anexa 11

Calculul ratei medii de capitalizare și a sumei costurilor îndatorării capitalizate

Tabelul A.11.1. Identificarea și structura costurilor pe perioade

Denumirea activului	Perioada de gestiune de începere a capitalizării (an)	Perioada de gestiune preconizată de încetare a capitalizării (an)	Costurile aferente activelor cu ciclu lung de producție, lei			
A	B	C	Total	Cost nr.1	Cost nr.2	Cost nr.3
Construcție hală industrială	2024	2026	250 000	80 000	90 000	80 000
Echipament tehnologic	2024	2025	180 000	60 000	70 000	50 000
TOTAL	**-**	**-**	**430 000**	**140 000**	**160 000**	**130 000**

Sursa: elaborat de autor

Tabelul A.11.2. Împrumuturi contractate de entitate în anul 2024

Tipul împrumutului	Data primirii împrumutului	Suma împrumutului, lei	Rata dobânzii, %	Număr zile	Dobânda calculată
A	B	1	2	3	4=1x2/100%
Credit bancar - Hală	01.01.2024	100 000	8,5	366	8500
Credit bancar - Echipament	15.03.2024	70 000	7,2	292	4021
Obligațiuni emise	01.01.2024	150 000	9,0	366	13500
Împrumut scop general	01.01.2024	480 000	8,0	366	38400
TOTAL	**-**	**1 130 000**	**x**	**x**	**64 421**

Sursa: elaborat de autor

Tabelul A.11.3. Calculul ratei medii de capitalizare

Tipul împrumutului	Data primirii împrumutului	Suma împrumutului, lei	Rata dobânzii, %	Număr zile	Suma dobânzilor, lei
A	B	1	2	3	4=1x2/100%
Obligațiuni emise	01.01.2024	150 000	9,0	366	13 500
Împrumut scop general	01.01.2024	480 000	8,0	366	38 400
TOTAL	**-**	**630 000**	**Rata medie = 8,24**		**51 900**

Rata medie = Total dobânzi ÷ Total împrumuturi × 100% = 51900 ÷ 630000 × 100% = 8,24%
Sursa: elaborat de autor

Tabelul A.11.4. Calculul costurilor îndatorării capitalizate

Denumirea activului cu ciclu lung de producție	Suma costurilor aferente Tab.A.11.1.	Costuri ale îndatorării aferente împrumuturilor cu scop general	Costuri ale îndatorării aferente împrumuturilor cu destinație	Costuri ale îndatorării capitalizate
A	1	2	3	4=2+3
Construcție hală industrială	250 000	20 600 (250 000 x 8,24%)	8 500 (100 000 x 8,5%)	29 100
Echipament tehnologic	180 000	14 832 (180 000 x 8,24%)	4021 (70000 x 7,2% x 292/366)	18 853
TOTAL	430 000	35 432	12 521	47 953
Total costuri ale îndatorării calculate	X	x	X	64 421
Total costuri ale îndatorării trecute la cheltueili	x	X	x	16 468 (64 421 – 47 953)

Sursa: elaborat de autor

Anexa 12

Chestionar de identificare a activelor cu ciclu lung de producție

Denumirea activului Hală auxiliară de producere a vinului

Nr.d/o	Criteriu de testare	Da	Nu	Nu se aplică
1	Activul întrunește condițiile de definire prevăzute de SNC „Prezentarea situațiilor financiare", pct. 21 alin. (1)	V		
2	Se află în proces de creare sau pregătire pentru utilizare	V		
3	Necesită o perioadă îndelungată de realizare sau pregătire	V		
4	Timpul de creare / pregătire este mai mic de un an		V	
5	Este destinat comercializării		V	
6	Va fi utilizat conform scopului stabilit	V		
7	Constituie stocuri fabricate în serie, pe termen scurt		V	
8	Face parte din categoria activelor financiare		V	
9	Este apt de utilizare imediată sau disponibil pentru vânzare		V	
10	Există factori care pot influența negativ ciclul de producție (ex. autorizații, condiții meteo, fluctuații de prețuri) În cazul răspunsului Da - se menționează: • *Riscuri legate de obținerea autorizațiilor de mediu și sanitare* • *Posibile întârzieri din cauza condițiilor meteorologice nefavorabile* • *Fluctuații ale prețurilor materialelor de construcție*	V		
11	Se impune recunoașterea ca activ aferent ciclului lung de producție	V		
12	Îndeplinește condițiile definite de SNC „Costurile îndatorării", pct. 4	V		

Sursa: adaptată de autor după [139]

Anexa 13

Perioadele de capitalizare a costurilor îndatorării

Situația practică	Momentul aplicării	Condiția 1	Condiția 2	Condiția 3	Exemple practice
Momentul începerii capitalizării	Data când sunt îndeplinite *simultan* toate cele 3 condiții	*Cheltuielile cu activul.* Sunt efectuate plăți pentru acest activ (de ex. la furnizori, contractori, materiale)	*Costurile îndatorării.* Se suportă costuri ale îndatorării (de ex. sunt calculate dobânzi, comisioane, taxe)	*Activitățile în curs.* Sunt în desfășurare activitățile necesare pentru pregătirea activului	• La data de 15.03 sunt plăți al furnizori • La data de 20.03 este semnat contract împrumut • La data de 25.03 încep lucrările *Capitalizare din 25.03*
Suspendarea capitalizării	Prima zi când activitatea se oprește pentru perioadă prelungită	*Întreruperea activității.* Încetează activitatea necesară pentru pregătirea activului	*Perioada prelungită.* Întreruperea depășește perioada normală/ planificată	*Lipsă de progres.* Nu se înregistrează progres în realizarea activului	• La data de 15.04 este lipsă materiale • Se estimează 6 luni de întrerupere *Are loc suspendare din 15.04*
Reluarea capitalizării	Prima zi când se reia efectiv activitatea productivă	*Reluarea activității.* Se reia activitatea necesară pentru pregătirea activului	*Progres vizibil.* Se înregistrează progres în realizarea activului	*Continuitatea procesului.* Activitatea se desfășoară în mod continuu	• La data de 01.02 se primesc materialele • la data de 05.02 se reiau lucrările *Are loc reluarea din 05.02*
Încetarea capitalizării	Ultima zi când activul devine gata pentru utilizare sau vânzare	*Activul este complet.* Activul este finalizat din punct de vedere fizic	*Gata pentru utilizare.* Activul poate fi utilizat conform destinației	*Activitatea s-a încheiat.* Au încetat activitățile necesare pentru pregătirea activului	• la data de 15.10 clădirea este terminată • La data de 30.10 are loc recepția finală *Are loc încetarea capitalizării din 15.10*

Sursa: elaborată de autor după [139]

Anexa 14

Matricea de decizie privind capitalizarea sau recunoașterea ca cheltuieli curente

Condiția de comparare	Decizia de tratament contabil	Decizia entității
Scenariul 1		
costuri îndatorării direct atribuibile activului < suma dobânzilor ex: 150 000 lei < 200 000 lei	**Capitalizare parțială** se capitalizează: **costurile îndatorării aferente** cheltuieli curente = suma dobânzilor - costuri îndatorării = 200 000 – 150 000 = **50 000 lei**	Capitalizare 150 000 lei adică doar costurile îndatorării direct aferente activului
Scenariul 2		
costuri îndatorării direct atribuibile activului > suma dobânzilor ex: 250 000 lei > 180 000 lei	**Capitalizare integrală**: se capitalizează toate costurile îndatorării direct atribuibile (dobânzi + diferențe de curs + comisioane)	Capitalizare 250 000 lei deoarece toate costurile îndatorării suplimentare sunt aferente activului (de ex. diferența curs valutar)
Scenariul 3		
costuri îndatorării direct atribuibile activului = suma dobânzilor ex: 300 000 lei = 300 000 lei	**Capitalizare integrală** se capitalizează: **întreaga sumă** cheltuieli perioadei = **0 lei** (echilibru perfect)	Capitalizarea sumei totale – 300 000 lei, deoarece sumele sunt egale

Sursa: elaborată de autor după[139]

Anexa 15

Metode utilizate în evaluarea ratei medii a împrumuturilor

Metoda	Formula	Mod de calcul (semnificația termenilor)
Media aritmetică simplă [44]	**R̄simpla** = (1/n) × Σ Ri (i=1 până la n)	$\bar{R}_{simpla}$ = rata medie calculată prin metoda simplă r_i = rata dobânzii pentru împrumutul i (exprimată în procente) n = numărul total al împrumuturilor din portofoliu i = indicele împrumutului (de la 1 la n)
Media ponderată după valoare (IAS 23) [58]	$\bar{R}_{Fv}$ = [∑(Vi × ri)] / [∑Vi] (i=1 până la n pentru ambele sume)	$\bar{R}_{Fv}$ = rata medie calculată după valoare Vi = valoarea împrumutului i (în unitatea monetară de bază) ri = rata dobânzii pentru împrumutul i (exprimată în procente) n = numărul total al împrumuturilor din portofoliu i = indicele împrumutului (de la 1 la n)
Media ponderată după cheltuieli cu dobânzile [113]	$\bar{R}_{Fc}$ = [∑(Di × ri)] / [∑Di] (i=1 până la n pentru ambele sume)	$\bar{R}_{Fc}$ = rata medie calculată după cheltuieli cu dobânzile D_i = cheltuiala efectivă cu dobânda pentru împrumutul i (în unitatea monetară de bază) r_i = rata dobânzii pentru împrumutul i (exprimată în procente) n = numărul total al împrumuturilor din portofoliu i = indicele împrumutului (de la 1 la n)
Media ponderată după durată [78,89]	R̄durata = [∑(ri × ti)] / [∑ti] (i=1 până la n pentru ambele sume)	R̄durata = rata medie calculată prin metoda ponderată pe durată r_i = rata dobânzii pentru împrumutul i (exprimată în procente) t_i = durata împrumutului i (exprimată în luni sau zile) n = numărul total al împrumuturilor din portofoliu i = indicele împrumutului (de la 1 la n)
Media după perioada de utilizare efectivă [13]	R̄ajustata = [∑(ri × Vi × αi)] / [∑(Vi × αi)] (i=1 până la n pentru ambele sume)	R̄ajustata = rata medie calculată prin metoda ajustată r_i = rata dobânzii pentru împrumutul i (exprimată în procente) V_i = valoarea împrumutului i (în unitatea monetară de bază) α_i = coeficientul de utilizare efectivă pentru împrumutul i (valoare între 0 și 1) n = numărul total al împrumuturilor din portofoliu i = indicele împrumutului (de la 1 la n)
Metoda ratei marginale [31]	R̄ marginala = R ultima	R̄marginala = rata medie calculată prin metoda marginală Rultima = rata dobânzii pentru ultimul împrumut contractat (exprimată în procente)
Metoda ratei istorice efective [61, par. B5.4.1–B5.4.9]	Ristorica = (Total cheltuieli dobânzi perioada anterioară) / (Total împrumuturi perioada anterioară)	Ristorica = rata medie calculată prin metoda istorică Total cheltuieli dobânzi perioada anterioară = suma tuturor cheltuielilor cu dobânzile din perioada precedentă (în unitatea monetară de bază) Total împrumuturi perioada anterioară = suma tuturor împrumuturilor din perioada precedentă (în unitatea monetară de bază)
Rata medie după durată, valoare și coeficient de utilizare *(propusă de autor)*	$\bar{R}_{mixta} = \Sigma(V_i \times r_i \times t_i \times \alpha_i) / \Sigma(V_i \times t_i \times \alpha_i)$	R̄mixta = rata medie calculată prin metoda mixtă propusă V_i = valoarea împrumutului i (în unitatea monetară de bază) r_i = rata dobânzii pentru împrumutul i (exprimată în procente) t_i = durata împrumutului i (exprimată în luni sau zile) n = numărul total al împrumuturilor din portofoliu i = indicele împrumutului (de la 1 la n)

Sursa: elaborată de autor

Anexa 16

Date inițiale și calculul ratelor medii ale împrumuturilor

Tabelul A.16.1. Date inițiale pentru calculul ratelor medii a împrumuturilor

Nr.	Valoare împrumut, lei	Rată dobânda (%)	Durată (luni)	Cheltuieli dobânzi anuale (lei)	Coeficient de utilizare efectivă
A	1	2	3	4=1x2/100%	5
1	100 000	10	6	10 000	0,80
2	150 000	8	12	12 000	0,95
3	200 000	12	4	24 000	0,70
4	250 000	9	10	22 500	0,90
5	300 000	7	8	21 000	0,85
Total	**1 000 000**	-	**40**	**89 500**	-

Sursa: elaborat de autor

Tabelul A.16.2. Calculul ratelor

Metoda	Formula	Calculul numărătorului	Calculul numitorului	Rezultat
A	B	C	1	2
1. Media aritmetică simplă	**R̄simpla** = (1/n) × Σ Ri (i=1 până la n)	10% + 8% + 12% + 9% + 7% = 46%	n = 5	**9,20%**
2. Media ponderată după valoare	**R̄Fv** = [∑(Vi × ri)] / [∑Vi] (i=1 până la n pentru ambele sume)	(100×10%) +(150×8%) + (200×12%) +(250×9%) +300×7%) = 1000 + 1200 + 2400 + 2250 + 2100 = **8950**	100 + 150 + 200 + 250 + 300 = **1000**	**8,95%**
3. Media ponderată după cheltuieli cu dobânzile	R̄Fc = [∑(Di × ri)] / [∑Di] (i=1 până la n pentru ambele sume)	(10.000×10%) + (12.000×8%) + (24.000×12%) + (22.500×9%) + (21.000×7%) = 1000 + 960 + 2880 + 2025 + 1470 = **8335**	10000 + 12000 + 24000 + 22500 + 21000 = **89500**	**9,31%**
4. Media ponderată după durată	R̄durata = [∑(ri × ti)] / [∑ti] (i=1 până la n pentru ambele sume)	(10%×6) + (8%×12) + (12%×4) + (9%×10) + (7%×8) = 60 + 96 + 48 + 90 + 56 = **350**	6 + 12 + 4 + 10 + 8 = **40**	**8,75%**
5. Media după perioada de utilizare efectivă	R̄ajustata = [∑(ri × Vi × αi)] / [∑(Vi × αi)] (i=1 până la n pentru ambele sume)	(10%×100×0,8) + (8%×150×0,95) + (12%×200×0,7) + (9%×250×0,9) + (7%×300×0,85) = 800 + 1140 + 1680 + 2.025 + 1785 = **7430**	(100×0,8) + (150×0,95) + (200×0,7) + (250×0,9) + (300×0,85) = 80 + 142,5 + 140 + 225 + 255 = **842,5**	**8,82%**
6. Metoda ratei marginală	R̄ marginala = R ultima	-	-	**7,00%**

Metoda	Formula	Calculul numărătorului	Calculul numitorului	Rezultat
A	B	C	1	2
7. Metoda ratei istorice efective	R istorica = (Total cheltuieli dobânzi perioada anterioară) / (Total împrumuturi perioada anterioară)	85 000 (presupus)	950 000 (presupus)	**8,95%**
8. Rata medie după durată, valoare și coeficient de utilizare (propusă de autor)	$\bar{R}$mixta = Σ(Vi × ri × ti × αi) / Σ(Vi × ti × αi) (i=1 până la n pentru ambele sume)	(100×10%×6×0,8)+ (150×8%×12×0,95)+ (200×12%×4×0,7)+ (250×9%×10×0,9)+ (300×7%×8×0,85) = 480 + 1 368 + 672 + 2 025 + 1 428 = **597,3**	(100×6×0,8)+ (150×12×0,95)+ (200×4×0,7)+ (250×10×0,9)+ (300×8×0,85) = 480 + 1 710 + 560 + 2 250 + 2 040 = **7040**	**8,49%**

Sursa: elaborată de autor

Anexa 17

Tratamentul contabil comparativ al tranzacțiilor de leasing

Indicator	SNC „Contracte de leasing”	IFRS 16 „Contracte de leasing”	Comentarii
Leasing financiar			
Activul care se recunoaște	Imobilizare corporală la cost de intrare (pct. 12-13)	Activ aferent dreptului de utilizare (pct. 23-24)	Are loc o schimbare conceptuală de la „activ deținut” la „drept de utilizare”
Valoarea la care se recunoaște activul	Cost de intrare = principalul + valoarea reziduală garantată + costuri directe (pct. 12)	Cost de intrare = valoarea inițială a datoriei + plăți anticipate + costuri directe + costuri de restaurare (pct. 24)	Se face o extindere prin faptul că se includ mai multe elemente în cost
Tipul și mărimea datoriei recunoscute	Datorie pe termen lung. Mărimea este la valoarea principalului + valoarea reziduală (pct. 13)	Datorie de leasing. Mărimea este egală cu valoarea actualizată a plăților (pct. 26)	Actualizare obligatorie a sumelor deoarece IFRS 16 impune folosirea valorii actualizate
Leasing operațional			
Modul de tratare a activului	Se recunoaște în evidența extrabilanțieră	Recunoaștere în bilanț ca drept de utilizare (pct. 22)	Schimbare de bază prin trecerea la prezentarea în bilanț
Cheltuieli recunoscute	Sunt recunoscute ca cheltuieli privind locațiunea (pct. 28)	Se recunoaște ca cheltuieli privind amortizarea și ca cheltuieli privind dobândă (pct. 31, 37)	Se modifică modul de recunoaștere a cheltuielilor de amortizare și privind dobânda
Înregistrarea contabilă	Se reflectă ca cheltuieli privind locațiunea	Se contabilizează ca activ drept de utilizare	Modificarea completă a înregistrărilor
Prezentarea în bilanț			
Activul (leasing financiar)	În cadrul imobilizărilor corporale	Se prezentă distinct sau cu activele similare deținute în proprietate (pct. 47)	Flexibilitate deoarece IFRS 16 permite prezentare separată
Activul (leasing operațional)	Extrabilanțier	Se prezintă în bilanț (pct. 47)	Se face o schimbare importantă prin înregistrarea în bilanț
Modul de recunoaștere a datoriei	Datorii pe termen lung la valoarea principalului + valoarea reziduală	Datorii privind leasingul financiar la valoarea actualizată a plăților (pct. 47)	Se asigură o transparență prin prezentare separată a datoriilor privind leasingul

Sursa: elaborată de autor după [63,138, 104]

Anexa 18

Lista de control a caracteristicilor datoriilor financiare

Caracterul datoriilor	Esenţa	Impact	Alternativă admisibilă
Valoarea rambursabilă a activului (principalul)	Valoarea rambursată locatorului pe parcursul derulării contractului de leasing	SNC reglementează strict includerea acestor datorii în componenţa datoriilor comerciale. Această clasificare denaturează în mod artificial indicatorii de îndatorare şi structura financiară a entităţii, creând dificultăţi utilizatorilor în aprecierea corectă a riscurilor şi limitând posibilitatea comparării cu alte entităţi care aplică tratamente contabile diferite pentru operaţiuni similare	Pentru necesităţi şi scopuri particulare, fără a atinge cerinţele reglementate de raportare financiară, există posibilitate de întocmire a situaţiilor financiare cu includerea datoriilor în componenţa celor financiare.
Valoarea reziduală garantată	Valoarea (o parte) care o va primi locatorului urmare a derulării contractului de leasing	În sensul cerinţelor instituţionale (SNC) datoriile urmează a fi catalogate strict ca comerciale	Pentru necesităţi interne şi la nivel de grup, datoriile pot fi prezentate ca fiind financiare pentru obţinerea unei imagini corecte şi necesare utilizatorilor.
Dobânda de leasing	Costul contractului de leasing achitat pentru utilizarea resurselor financiare atrase	Cadrul instituţional oferă posibilitatea capitalizării dobânzii sau înregistrarea în componenţa cheltuielilor. În ambele cazuri datoriile sunt atribuite în componenţa celor comerciale.	Pentru edificarea unui sistem transparent şi dependent de cerinţele şi necesităţile utilizatorilor, dobânda privind leasingul poate fi catalogată în componenţa datoriilor financiare, doar la nivel intern.

Sursa: elaborată de autor după [138]

Anexa 19

Informație suplimentară dezvăluită în nota explicativă la situații financiare

Tabelul A.19.1. Nota informativă privind datoriile financiare

Tipul creditorului	2024 (lei)	2023 (lei)	Beneficiar real cunoscut	Garanții oferite
Bănci locale	750 000	850 000	N/A	□ Da □ Nu
Bănci străine	170 000	130 000	N/A	□ Da □ Nu
Entități afiliate	55 000	48 000	□ Da □ Nu	□ Da □ Nu
Creditori offshore	0	0	□ Da □ Nu	□ Da □ Nu
Persoane fizice	15 000	40 000	N/A	□ Da □ Nu
Alții	110 000	120 000	□ Da □ Nu	□ Da □ Nu
TOTAL	1 100 000	1 188 000		

Sursa: elaborat de autor

Tabelul A.19.1. Structura datoriilor financiare (mii lei)

Indicator	Anul X-1	Anul X	Variație , lei	Variație , %
A	1	2	3=2-1	4=3/1x100%
Credite bancare în lei MDL	450 000	550 000	+100 000	+22,2
Credite bancare în EUR	300 000	300 000	0	0
Credite bancare în USD	170 000	130 000	-40 000	-23,5
Obligații privind leasingul financiar	110 000	120 000	+10 000	+9,1
Alte împrumuturi	70 000	88 000	+18 000	+25,7

Sursa: elaborat de autor

Tabelul A.19.2. Indicatori de risc și performanță

Indicator	Anul X-1	Anul X	Nivel, lei	Concluzii
Nivelul de îndatorare financiară	2,4	2,63	1,5-2,5	Risc ridicat. Depinde de finanțare străină
Siguranța plății dobânzilor	1,6	1,43	1,5-2,5	Acoperire slaba
Expunerea la risc valutar	42	40	40-70%	Expunere moderata la fluctuații valutare

Sursa: elaborat de autor

Tabelul A.19.3. Analiza scadențelor

Indicator	Suma, lei
Scadente în următoarele 12 luni	380 000
Scadente între 1-5 ani	650 000
Scadente după 5 ani	158 000
Expirate	0

Sursa: elaborat de autor

Anexa 20

Modul de determinare a plafonului de deductibilitate a dobânzilor conform regulii 30% EBITDA

Tabelul A.20.1. Exemplu de aplicare a plafonului de deductibilitate a dobânzilor conform regulii 30% EBITDA

Indicator	Valoare (lei)
Venituri din activitatea operațională	8 000 000
Cheltuieli din activitatea operațională (fără dobânzi și amortizare)	5 000 000
Cheltuieli privind amortizarea activelor	600 000
Cheltuieli privind dobânzile	1 200 000
EBITDA (Venituri - Cheltuieli operaționale + Amortizare)	3 600 000
30% din EBITDA – plafonul maxim deductibil	1 080 000
Dobânzi deductibile fiscal (limitate la 30% EBITDA)	1 080 000
Dobânzi nedeductibile fiscal (excedent peste plafon)	120 000

Sursa: elaborat de autor după [97]

Tabelul A.20.2. Modul de raportare a dobânzilor nedeductibile fiscal

An fiscal	EBITDA (lei)	Plafon 30% din EBITDA	Dobânzi curente (lei)	Dobânzi reportate din anul precedent (lei)	Dobânzi deductibile în anul curent (lei)	Dobânzi reportate în anul următor (lei)
A	1	2=1x30%	3	4	5	6
202X	3 600 000	1 080 000	1 200 000	0	1 080 000	120 000
202X+1	2 900 000	870 000	80 000	120 000	200 000	0
202X+2	4 100 000	1 230 000	1 100 000	0	1 100 000	0
202X+3	3 800 000	1 140 000	1 200 000	0	1 140 000	60 000
202X+4	3 400 000	1 020 000	950 000	60 000	1 010 000	0

Dobânzi deductibile în anul curent = minim (Plafon, Dobânzi curente + Dobânzi reportate din anul precedent)
Sursa: elaborat de autor după [97]

Anexa 21

Calculul indicatorilor economici de apreciere a datoriilor financiare

Tabelul A.21.1. Date inițiale pentru testarea indicatorilor dezvoltați de autor

Entitatea	Sector	Credite Bancare (mii lei)	Leasing (mii lei)	Capital propriu (mii lei)	Profit operațional (mii lei)	Dobânzi (mii lei)
A	B	1	2	3	4	5
SA Bucuria	Producție	1 200 000	180 000	1 423 647	485 234	67 543
SRL Vinăria Purcari	Vinificație	245 000	35 000	167 436	67 234	23 567
SRL Expres-Test-Auto	Transport	980 000	120 000	418 311	127 856	89 234
SRL Forvis Mazars	Servicii	450 000	95 000	268 345	45 678	34 789
SRL Expres taxi	Transport	180 000	25 000	95 000	28 500	18 750
SRL Optimfruct	Comerț	320 000	45 000	156 000	52 000	28 600

Sursa: elaborat de autor

Tabelul A.21.2. Calculul comparativ al indicatorilor dezvoltați de autor

Entitatea	NIF	Calcul NIF	SPD	Calcul SPD	ERV	Tip de risc
A	1	2	3	4	5	6
SA Bucuria	**0,97**	(1 200 000 + 180 000)/ 423 647	**7,18**	485 234 / 67 543	**65%**	**Optim**
SRL Vinăria Purcari	**2,63**	(980 000 + 120 000) / 418 311	**1,43**	127 856 / 89 234	**40%**	**Risc Ridicat**
SRL Expres-Test-Auto	**1,67**	(245 000 + 35 000) / 167 436	**2,85**	67 234 / 23 567	**55%**	**Echilibrat**
SRL Forvis Mazars	**2,03**	(450 000 + 95 000) / 268 345	**1,31**	45 678 / 34 789	**70%**	**Risc Ridicat**
SRL Expres taxi	**2,16**	(180 000 + 25 000) / 95 000	**1,52**	28 500 / 18 750	**35%**	**Risc Moderat**
SRL Optimfruct	**2,34**	(320 000 + 45 000) / 156 000	**1,82**	52 000 / 28 600	**75%**	**Risc Ridicat**

Sursa: elaborat de autor

Anexa 22

Strategia de audit a datoriilor financiare: document de lucru intern
Situația examinată: Auditul situațiilor financiare ale companiei pentru perioada de gestiune încheiat la 31.12.20X1.

Acest document de lucru conține strategia de audit aplicabilă datoriilor financiare, în conformitate cu cerințele ISA 300 „Planificarea unui audit al situațiilor financiare". Documentul include date concrete extrase din analiza situației financiare a clientului și riscurile asociate domeniului.

a. Obiectivul auditului în domeniul datoriilor financiare

Asigurarea că datoriile financiare (credite bancare, datorii comerciale și leasing) sunt corect recunoscute în evidențele contabile.

Confirmarea dobânzilor calculate la împrumuturile contractate (contract nr. 145/2021, sold la 31.12.2024 - 2 300 000 lei).

Verificarea clasificării corecte între datorii curente și ne curente (conform Notei 10 din situațiile financiare).

Evaluarea conformității prezentării datoriilor în notele explicative

b. Identificarea și evaluarea riscurilor

1.1 Riscuri specifice stabilite

a) Riscul de omitere a înregistrării unei facturi în valoare de 420.000 lei de la furnizor (emisă la 28.12.2024).
b) Riscul de clasificare greșită a unui leasing financiar (contract cu SRL „Leasing", în valoare de 870 000 lei).
c) Nerecunoașterea dobânzii de 45.000 lei aferentă lunii decembrie 2024 pentru împrumut.
d) Lipsa prezentării scrisorii de garanție emise de bancă în valoare de 300 000 lei.

1.2. *Pragul* de semnificație aplicat

a) Pragul general de semnificație: 100 000 lei (e stabilit prin aplicarea a 5% din rezultatul net)
b) Pragul pentru testarea controalelor: 50 000 lei
c) Baza de fundamentare: aplicarea surselor directe (contracte, solduri bancare) și indirecte (analiza comparativă cu entități similare)

1.3. *Evaluarea* continuității activității prin aplicarea indicatorilor financiari

a) Rata lichidității curente: 1,4 (activele curente 8 200 000 lei / datorii curente 5 857 000 lei)
b) Gradul de îndatorare: 0,8 (datorii totale 12 500 000 lei / capital propriu 15 625 000 lei)
c) Gradul de acoperire a dobânzilor: 3,2 (rezultatul activității operaționale 480 000 lei / costurile îndatorării 150 000 lei)
d) Fluxul de numerar operațional/datorii curente: 0,6

Concluzie Entitatea prezintă o stabilitate financiară suficientă

2. Abordarea auditului

Audit combinat – vor fi testate controalele interne asupra procesului de angajare și aprobare a obligațiilor, precum și testări substanțiale asupra soldurilor semnificative.

Testările se vor concentra pe tranzacțiile înregistrate în ultimele două luni ale perioadei de gestiune.

3. Natura, durata și întinderea procedurilor

3.1 Proceduri de bază

Natura: confirmări externe și principalii furnizori. Revizuirea contractelor de leasing și credit sau împrumut.

Durata: procedurile vor fi desfășurate la etapa finală (ianuarie 2025), cu testări de control efectuate pentru perioada septembrie-noiembrie 2024.

Întinderea: eșantion de 15 facturi de achiziție >100 000 lei și toate contractele de împrumut active.

3.2 Proceduri analitice specifice

a) Examinarea sub aspect calitativ al contractelor de credit sau împrumut conform Tabelului de proceduri standard
b) Verificarea soldurilor inițiale în funcție de termen
c) Analiza modului de rambursare a sumei principalului și schemei de achitare a dobânzilor
d) Verificarea datelor procesului de inventariere cu creditorii prin declarații de validare

4. Planificarea testărilor de control

Verificarea semnăturilor și aprobărilor manageriale pentru obligațiile >50 000 lei.

Examinarea documentelor de reconciliere între soldurile contabile și extrasele bancare pentru datorii la 30.11.2025.

5. Coordonarea echipei de audit

Responsabil misiune: Andrei Popescu.

Auditor junior: Iulia Munteanu – atribuții: confirmări externe și verificarea documentelor justificative.

Se va solicita asistența unui expert evaluator pentru revizuirea contractului de leasing cu componente valutare.

6. Considerente privind frauda și conformitatea

Analiza riscurilor de fraudă: nivel de risc redus. Nu s-au identificat tranzacții neobișnuite în ultimul an.

Verificarea respectării contractelor de credit și a condițiilor impuse de bancă (raportare lunară, indicatori de solvabilitate).

7. Verificarea evenimentelor ulterioare

Analiza plăților efectuate în ianuarie 2025 pentru identificarea datoriilor omise:

3 plăți > 200 000 lei vor fi urmărite documentar.

Reverificarea Notei 16 privind datoriile pe termen lung, în contextul unei refinanțări la 10.01.2025.

8. Documentarea strategiei

Strategia de audit este inclusă în dosarul anual de audit.

Aceasta va fi baza planului de audit detaliat, în conformitate cu ISA 330.

Strategia a fost discutată cu echipa în ședința din 05.01.2025.

9. Aprobarea și revizuirea documentului

Responsabil de elaborare: Andrei Popescu

Revizuit de: Partener audit, Mihaela Radu

Data aprobării: 06.01.2025

Anexa 23

Declarație de validare a probelor de audit privind datoriile financiare

Entitatea auditată: Cricova SA
Perioada auditată: 2024
Firma de audit: First Audit International SRL
Data: 11.03.2025

I. DECLARAȚII GENERALE

Prin prezenta, noi, conducerea entității, confirmăm că:

1. Ne asumăm responsabilitatea pentru întocmirea corectă și prezentarea fidelă a situațiilor financiare, inclusiv a informațiilor referitoare la datoriile financiare, conform cadrului de raportare aplicabil.
2. Am pus la dispoziția auditorilor toate documentele contabile, actele justificative și informațiile solicitate legate de datoriile financiare.
3. Toate tranzacțiile relevante au fost corect înregistrate și sunt reflectate corespunzător în situațiile financiare.

II. RECUNOAȘTEREA ȘI CLASIFICAREA

1. Toate datoriile financiare prezentate în situațiile financiare există la data raportării și reprezintă obligații legale ale entității.
2. Nu există datorii financiare semnificative care să fi fost omise sau neînregistrate.
3. Clasificarea datoriilor financiare ca „curente" sau „pe termen lung" a fost făcută în conformitate cu standardele contabile și reflectă corect intenția și capacitatea de plată.

III. EVALUAREA ȘI PREZENTAREA

1. Datoriile financiare sunt evaluate potrivit politicilor contabile aprobate și standardelor în vigoare.
2. Recunoașterea inițială s-a efectuat la valoarea justă, iar evaluările ulterioare au respectat categoria de clasificare.
3. Dobânzile și comisioanele au fost calculate și înregistrate corect.
4. În cazul datoriilor în valută, s-au aplicat cursurile oficiale la datele corespunzătoare, iar diferențele de curs au fost contabilizate corect.

IV. ASPECTE CONTRACTUALE

1. La data raportării, entitatea respectă clauzele și condițiile semnificative din contractele de finanțare.
2. Orice abateri de la condițiile contractuale au fost comunicate auditorului, împreună cu măsurile de remediere sau acordurile obținute.

V. RISCURI ȘI ANGAJAMENTE

1. Toate riscurile importante legate de datoriile financiare au fost evaluate și prezentate.
2. Toate garanțiile, instrumentele financiare derivate și angajamentele contingente aferente au fost declarate și reflectate corespunzător.

VI. EVENIMENTE ULTERIOARE

1. Am comunicat auditorului toate evenimentele importante survenite după data raportării, care pot afecta datoriile financiare.
2. Orice modificări, restructurări sau refinanțări intervenite ulterior au fost comunicate.

VII. DECLARAȚII FINALE

1. Nu avem cunoștință despre fraude sau suspiciuni de fraude care ar putea afecta semnificativ datoriile financiare sau situațiile financiare în ansamblu.
2. Toate litigiile, reclamațiile și evaluările care pot influența datoriile financiare au fost comunicate și reflectate corespunzător.
3. Politicile contabile aplicate sunt consecvente cu perioada precedentă și conforme cu standardele aplicabile.

Confirmăm că cele declarate mai sus sunt corecte și complete, conform cunoștințelor și documentelor disponibile

Anexa 24

Acte de implementare

Fondată în 1946
Cu noi viața e mai dulce...

Data 20.03.2025 **Nr.** 01-08/73

la Nr. _____ **20** ___

Proces-verbal de implementare
a procedurilor contabile propuse de Domnul Russu Nicolai, autor al tezei de doctor în ştiinţe economice „Perfecţionarea contabilităţii şi auditului datoriilor financiare"

Prin prezentul proces-verbal relevă validarea implementării propunerilor bazate pe cercetările ştiinţifice ale domnului Russu Nicolai, doctorand la Şcoala doctorală ASEM. Cercetările ştiinţifice efectuate în cadrul entităţii Bucuria SA, au fost realizate în domeniul contabilităţii datoriilor financiare, după cum urmează:

- reexaminarea modului de recunoaştere şi de evaluare a costurilor privind dobânzile aferente creditelor bancare şi împrumuturilor prin implementarea unei metode mixte, care ţine cont de valoarea împrumutului, rata dobânzii, perioada de utilizare şi riscurile financiare. Testele pe creditele actuale au confirmat că metoda oferă rezultate mai precise şi ne ajută să respectăm prevederile reglementărilor contabile naţionale şi internaţionale;
- aplicarea metodologiei de evidenţă a creditelor şi împrumuturilor în valută străină, inclusiv modalităţile de calculare a diferenţelor de curs valutar care pot fi capitalizate, folosind formula de limitare: cea mai mică valoare dintre valoarea dobânzilor calculate conform ratei dobânzii pentru credite în valută străină recalculate cu aplicarea cursului valutar relevant şi valoarea dobânzilor cu aplicarea ratei echivalente în monedă naţională;
- de asemenea a fost acceptat formularul recomandat al Registrului de evidenţă a creditelor şi împrumuturilor pentru evidenţa diferenţelor sus-menţionate şi au fost revizuite procedurile interne aferente contabilităţii datoriilor financiare;
- implementarea metodologiei de contabilizare a tranzacţiilor de leasing financiar bazate pe prevederile IFRS 16 Contracte de leasing. În acest scop au fost modificate politicile contabile şi introduce subconturi de evidenţă a tranzacţiilor specificate. Ca urmare, s-a amplificat calitatea, transparenţa şi utilitatea informaţiilor privind datoriile financiare.

Confirmăm că toate aceste proceduri implementate s-au dovedit justificate şi utile în procesul de ţinere a contabilităţii, iar situaţiile financiare vor asigura informaţii mai veridice. Totodată, creditorii au apreciat informaţiile pe care le prezentăm, ca fiind mai corecte şi exhaustive, iar managerii entităţii pot lua decizii mai eficiente.

Director General **Ecaterina Cechina**

Act cu privire la implementarea metodologiilor contabile propuse de domnul Russu Nicolai, autor al tezei de doctor în științe economice „Perfecționarea contabilității și auditului datoriilor financiare" pentru conferirea titlului de doctor în științe economice

Prin prezentul se confirmă, implementarea principalelor rezultate de cercetare ale tezei de doctor în științe economice „Perfecționarea contabilității și auditului datoriilor financiare" elaborată de dl Russu Nicolai de către entitatea I.M. Vinăria Purcari S.R.L. A fost apreciat pozitiv inițiativa doctorandului privind implementarea practică de îmbunătățire a contabilității datoriilor financiare și anume:

- *metodologia de contabilizare a datoriilor privind leasingul ca element al datoriilor financiare, inclusiv schemele de contabilizare.* Utilizarea acestei metodologii a permis obținerea unor informații mai veridice, transparente și comparabile la nivel național și internațional;
- *utilizarea modului de calcul a ratei medii ponderate a dobânzilor aferente creditelor bancare.* Această modalitate este aplicată concomitent cu metoda tradițională utilizată de entitățile autohtone;
- *adaptarea unui registru detaliat pentru toate creditele, cu evidențierea ratei medii ponderate a dobânzilor aferente acestora;*
- *implementarea modului de determinare și de contabilizare a diferențelor de curs valutar eligibile capitalizării, precum și a subconturilor de evidentă a acestora și a registrului pentru identificarea diferențelor de curs valutar la diferite etape, în funcție de necesitățile informațional-decizionale ale utilizatorilor.*

Implementarea recomandărilor elaborare de dl Russu Nicolai a contribuit la creșterea calității informațiilor contabile necesare pentru luarea deciziilor manageriale, economice la toate etapele de gestionare a entității. Totodată a reliefat vulnerabilitățile legate contabilitatea datoriilor financiare, iar aceste aspecte ne-au ajutat să furnizăm servicii mai complexe și să dezvoltăm sustenabilitatea entității.

Director financiar Anatolie Belibov

„FIRST AUDIT INTERNATIONAL" SRL
Mun. Chişinău, str. M. Kogălniceanu, of. 61-7; tel: 21-34-52, fax: 60-58-72
E-mail: office@fai.md; sergiu.soimu@fai.md;
Web: http://www.fai.md/

ACT

privind implementarea propunerilor şi rezultatelor cercetării ştiinţifice ale doctorandului Dl RUSSU Nicolai, în vederea conferirii titlului de doctor în ştiinţe economice cu tema „Perfecţionarea contabilităţii şi auditului datoriilor financiare"

Prezentul document confirmă implementarea propunerilor formulate în cadrul cercetării ştiinţifice de către doctorand în domeniul auditului datoriilor financiare. Recomandările elaborate au demonstrat un caracter util şi avantajos, în special prin integrarea lor în sistemul informatic şi în metodologia de lucru a companiei. Astfel, au fost implementate următoarele rezultate relevante pentru auditul datoriilor financiare:

- reconfigurarea strategiei de planificare a auditului prin separarea datoriilor financiare, ceea ce a permis identificarea mai riguroasă a riscurilor specifice acestui domeniu;
- utilizarea unor calcule fundamentate atât pe date directe din situaţiile financiare, cât şi pe analize indirecte, ceea ce a permis stabilirea pragurilor de semnificaţie într-o manieră coerentă şi uniformă, reducând variaţiile subiective dintre auditori;
- aplicarea unui set de indicatori financiari pentru evaluarea continuităţii activităţii, care a facilitat identificarea timpurie a riscurilor şi a contribuit la fundamentarea deciziilor în procesul de audit;
- crearea unei baze digitale unice pentru organizarea documentelor de audit şi adaptarea procedurilor în funcţie de diferitele categorii de datorii, ceea ce a contribuit la reducerea volumului şi timpului de lucru şi exercitarea mai eficientă a auditului;
- identificarea zonelor de risc şi a aspectelor esenţiale privind aplicarea şi adaptarea procedurilor de audit aferente datoriilor financiare, ceea ce a contribuit la adoptarea unor măsuri preventive şi corective pentru diminuarea riscurilor asociate.

Implementarea acestor rezultate, elaborate de Dl RUSSU Nicolai, constituie un pas semnificativ în direcţia perfecţionării procedurilor de audit şi a alinierii acestora la Standardele Internaţionale de Audit. Aplicarea în practică a recomandărilor cercetării a facilitat identificarea aspectelor vulnerabile, a îmbunătăţit calitatea serviciilor de audit şi a facilitat luarea unor decizii mai bune de către conducere.

Director Administrativ,
Sergiu ŞOIMU,
Auditor certificat, Dr. în şt. ec-ce

«FIRST AUDIT INTERNATIONAL» S.R.L.

MEMBER OF
JPA INTERNATIONAL
Audit, Accounting, Tax, Consultancy
A Worldwide Network of Independent Firms
EBA MOLDOVA
EUROPEAN BUSINESS ASSOCIATION
ACAP
ASOCIAŢIA CONTABILILOR ŞI AUDITORILOR PROFESIONIŞTI DIN REPUBLICA MOLDOVA

Declarația privind asumarea răspunderii

Prin prezenta declarăm pe propria răspundere personală că:

1. materialele prezentate în teza de doctor, lucrarea de sinteză și rezumatele tezei sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice;
2. teza de doctor, lucrarea de sinteză și rezumatele tezei, plasate pe site-ul ANACEC, coincid cu versiunea pe hârtie ce urmează să fie depuse la ANACEC împreună cu dosarul pentru confirmarea titlului științific.

În contextul celor expuse, conștientizăm că, în caz contrar, urmează să suportăm consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

RUSSU Nicolai _____

NEDERIȚA Alexandru _____

CURRICULUM VITAE

Nicolai Russu

Cetățenie: moldoveană **Data nașterii:** 16/05/1988 **Locul nașterii:** Chișinău, Moldova

Gen: Masculin **Număr de telefon:** (+373) 69039111

E-mail: cochermoldova@gmail.com

LinkedIn: www.linkedin.com/in/nicolai-russu-4024a632

Muncă: 14, Calea Ieșilor, 2069 Chișinău (Moldova)

EXPERIENȚA PROFESIONALĂ

Expres-Test-Auto SRL – Chișinău, Moldova

Localitatea: Chișinău | **Țara:** Moldova | **Site de internet:** www.testauto.md | **E-mail:** exprestestauto@gmail.com | **Unitatea sau departamentul:** Servicii de inspecție tehnică periodică - **Sector de afaceri sau de activitate:** Transporturi și depozitare

Link https://youtu.be/e2JX_IcqAzQ?si=Mg18D9rVvF2Hcu-J

Director, Contabil-șef, Auditor Intern

[15/12/2015 – În curs]

Administrarea generală și dezvoltarea conceptuală a entității; Implementarea și monitorizarea deciziilor consiliului de administrație; Planificarea și evaluarea operațională; Bugetarea și gestionarea fluxului de numerar; Activitate de asigurare și consultanță concepută pentru a adăuga valoare și a îmbunătăți operațiunile organizației; Furnizarea de informații și recomandări bazate pe analize și evaluări ale datelor și proceselor de afaceri; Organizarea, implementarea, desfășurarea și raportarea proceselor financiare și fiscale; Analizarea, consolidarea și întocmirea rapoartelor privind sustenabilitatea economică a entității; Realizări recunoscute: Contribuabil cu grad înalt de credibilitate 2024 (certificat emis de Serviciul Fiscal de Stat al Republicii Moldova și eliberare de controale fiscale pe o perioadă de 2 ani); Premiul Integrității în cadrul concursului Marca Comercială a Anului 2020-2021 (elaborarea și implementarea standardelor de integritate în cadrul entității); Trofeul Notorium și Diploma de onoare și recunoaștere în cadrul Concursului Național Notorium Brand Awards 2025; Înregistrarea oficială a Mărcii comerciale.

Societăți pe Acțiuni cu cota majoritară a statului, Întreprinderi de stat – Chișinău, Căușeni, Edineț, Moldova

Localitatea: Chișinău, Căușeni, Edineț | **Țara:** Moldova | **Unitatea sau departamentul:** Consiliul de administrație și Comisia de Cenzori - **Sector de afaceri sau de activitate:** Alte activități de servicii

Membrul Comisiei de Cenzori și Consiliului de Administrație

[01/01/2011 – 30/05/2016]

Supervizarea activității entității; Participarea la procesul de aprobare a situațiilor financiare; Participarea la ședințele Consiliului; Organizarea părții sociale a entității; Controlul obligatoriu al activității financiare și economice a companiei.

Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova – Chișinău, Moldova

Localitatea: Chișinău | **Țara:** Moldova | **Site de internet:** www.mf.gov.md | **Unitatea sau departamentul:** Direcția reglementarea contabilității și auditului în sectorul corporativ - **Sector de afaceri sau de activitate:** Servicii administrative și activitati de sprijin

Consultant Superior (consilier de stat clasa II-a)

[09/10/2010 – 31/05/2016]

Elaborarea legislației care reglementează contabilitatea și auditul în sectorul corporativ; Rezolvarea problemelor metodologice extraordinare în domeniul contabilității; Asistență în implementarea politicilor contabile; Contribuția la implementarea Planului de Acțiuni aferent Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană; Examinarea solicitărilor primite de la entități și cetățeni (aproximativ 100 de adrese pe an); Publicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară pe site-ul web al Ministerului Finanțelor și în Monitorul Oficial; Examinarea și studierea problemelor legate de reglementarea contabilității și auditului situațiilor financiare.

Taxiparc SRL – Chișinău, Moldova

Localitatea: Chișinău | **Țara:** Moldova | **Unitatea sau departamentul:** Contabilitate Call-centru - **Sector de afaceri sau de activitate:** Transporturi și depozitare

Contabil, manager Call-centru

[01/06/2006 – 09/10/2010]

Organizarea sistemului contabil; Evidența stocurilor, salariilor, activelor fixe etc.; Colectarea informațiilor pentru elaborarea rapoartelor financiare; Monitorizarea activității Call-Center-ului; Organizarea muncii dispecerilor și operatorilor (18 angajați supervizați); Interacțiunea cu clienții corporativi și privați; Preluarea apelurilor de la clienți (aproximativ 1000 de comenzi per schimbare); Partajarea comenzilor cu șoferii (80 de șoferi supravegheați).

EDUCAȚIE ȘI FORMARE PROFESIONALĂ

Doctorand
Școala Doctorală a Academiei de Studii Economice din Moldova [01/11/2017 – În curs]

Localitatea: Chișinău | Țara: Moldova | Site de internet: www.ase.md

Licențiat în inginerie și management în transportul auto
Academia de Transporturi, Informatică și Comunicații [01/09/2015 – 31/05/2020]

Localitatea: Chișinău | Țara: Moldova | Site de internet: www.atic.md

Diplomă în relații internaționale și integrare Europeană
Școala de diplomație din Estonia [15/09/2015 – 20/05/2016]

Localitatea: Tallinn | Țara: Estonia | Site de internet: https://edk.edu.ee/

Master în drept vamal
Școala masterală a Academiei de Studii Economice din Moldova [01/09/2012 – 31/05/2014]

Localitatea: Chișinău | Țara: Moldova | Site de internet: www.ase.md

Master în contabilitate și aduit
Școala masterală a Academiei de Studii Economice din Moldova [01/09/2010 – 31/05/2012]

Localitatea: Chișinău | Țara: Moldova | Site de internet: www.ase.md

Licențiat în contabilitate
Academia de Studii Economice din Moldova [01/09/2007 – 31/10/2010]

Localitatea: Chișinău | Țara: Moldova | Site de internet: www.ase.md

COMPETENȚE LINGVISTICE

Limbă(i) maternă(e): Română

Altă limbă (Alte limbi):

Rusă

COMPREHENSIUNE ORALĂ C2 **CITIT** C2 **SCRIS** C2

EXPRIMARE SCRISĂ C2 **CONVERSAȚIE** C2

Engleză

COMPREHENSIUNE ORALĂ B2 **CITIT** B2 **SCRIS** B2

EXPRIMARE SCRISĂ B2 **CONVERSAȚIE** B2

Niveluri: A1 și A2 Utilizator de bază B1 și B2 Utilizator independent C1 și C2 Utilizator experimentat

CALITĂȚI PERSONALE ȘI PROFESIONALE

autoevaluare

Responsabilitate personală și autonomie; Comunicator interactiv și cu inițiativă; Capacitate de autoînvățare; Etică profesional solidă; Abilități interpersonale avansate și capacitate de lucru în echipă; Cunoștințe avansate de utilizare a programelor PC (M Office, 1C).

ALTĂ INFORMAȚIE RELEVANTĂ

din diferite domenii

Autor a 14 articole în reviste științifice și de specialitate, alte publicații; Participant în cadrul Conferințelor științifice locale internaționale; Organizator, moderator și participant al evenimentelor în domeniul tineretului Erasmus+ (Moldova, Azerbaijan Armenia, Austria); Absovent al Cursurilor de perfecționare a managerilor Moldova-Germania GIZ (Bremen, Germania); Fondato Adminsitrator, Membrul consiliului de administrație AO Viziunea Tînără; Fondator al SRL Taxiparc (Moldova 2008-2015) SR Express-Euro-Trans (Polonia 2017-2018).

Certific că informațiile furnizate în acest CV sunt complete și corecte

Chișinău